

so bili že dopoldne po 2 gld. 40 kr. prodani. Vsega vkupe prodalo se je okolu 45%, napeljanega blaga, ker je bilo tudi nekaj malih kupcev iz bližine. (Sl. N.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

63.

Severna in južna vina.

(Dalje.)

Palmovec je bil uže v starem veku dobro poznat. Stari grški pisatelji pripovedajo, da se je v južnih krajih popilo mnogo vina od datlja, in da so v ta namen jemali tudi druge palme, vzlasti radi kokosovo palmo. Herodot omenja o Babiloncih, da v njih kraju rastejo palme, in med njimi mnoge rodevajo plodove, iz katerih napravljajo jed, vino in méd. Prav to pripoveda tudi Xenofon. Tudi stari Egipetci so razen pravega vina pili palmovec.

Kjer dandanes raste datelj, tam povsod delajc iz njega vino. V nekaterih krajih oberó sladki plod njegov, ter iz njegovega soka vino delajo, bolj v navadi pa je navrtavanje debla. Po plodnih zelenicah, ki so nametane v severni Afriki po Sahari, napravili so datelji velike šume. Oni so ves imetek in vse blagostanje ondotnega ljudstva. Plodovi datljevi so tu glavna hrana ljudi pa tudi domače živali, in če tudi ljudje vedó, da so plodovi drobnejši, če iz debla sok odteka, vendar le Arabci in vsa ostala plemena afrikska navrtavajo debla zaradi priljubljenega vina. Kedar datelj cvete, tedaj ima največ sladkega soka, in takrat ga navrtajo. Na zelenici Tozar, ki je v oblasti tuniške države, popije se toliko palmovca, da je skoro ni hiše, v kateri bi ga ne imeli. Ker so oni Muhamedanci, izgovarjajo se s tem, da palmovec ni vino, in da je Muhamed samo pravo vino prepovedal. Tudi v pojedinih krajih Indije, kjer datelj bujno raste, napravljajo iz njega priljubljeno pijačo. Potnik Hooker popisuje, kako se datlji z navrtavanjem zamoré. Vsako leto se deblo na drugi strani navrta, in zbog tega se ono vse skazi. Navrtajo ga koj pod krošnjo, pod rano podvežejo posodo, v katero sok po kratki cevi bambusovi teče. Vsled tega oslabi palma, in plodovi niso nikdar tako debeli in tečni, kakor so v Afriki, ali ljudje jih vendar jedó. Poleg datlja rastejo v Indiji tudi mnoge druge palme, od katerih vino dobivajo, ali datlje imajo posebno radi zato, ker njih sok brzo povrè. Najboljši palmovec pridelujejo v vzhodni Indiji od lontara (*Borassus flabelliformis*). Palma ta se na debelo sadí in vzgaja kot kulturna rastlina, in daje ono veliko množino vina, ki ga tu ljudje popijó. Samo ta zadržek ima palma, da zeló počasi raste, pred tridesetim ali štiridesetim letom ne dá nič vina.

Poleg datlja je najznamenitejša kokosova palma za vino. To vino je poznato po Indiji in po otokih tihega morja, nazivajo je „toddy“. Kokosova palma začne roditi v trinajstem letu, in potem rodi vsakega leta več,

v petdesetem letu začne pešati, in pri osemdesetih letih opeša do celega. Čim palma začne roditi, koj se more od nje vino dobivati. Sok se tu ne dobiva iz debla, nego iz cvetnatih tulcev, na katerih bi se imeli cvetovi in potem plodovi razviti. Kedar se prvi cvet pokaže, tedaj tulec na strani prerežejo, in pod rano se obesi kokosova ljuska, a sok, ki sedaj začne cureti, pada v lusko. Iz enega tulca curi sok cel mesec, potem se posuši, med tem je dozorel uže drug tulec. Navadno curi sok iz dveh tulcev, in nikoli iz več ob istem času. Kjer je dobra zemlja, tam se todgy iz palme vse leto more dobivati, a kjer je zemlja pustejša, tam samo šest mesecev. Sveži sok je čist, in ljudje ga tudi koj pijó. Vreti začne brzo, in ne drží se dalje kot tri dni, koj ukisne. Česar ne morejo sproti popiti, tisto pokuhajo v „arak“.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

Zalésje je kraj, katerega sta Bog in narava z vsemi darovi bogato obdarovala. Lega sama na sebi je krasna, zemlja nenavadno rodovitna, vsa okolica izredno lepa. Živinoreja, poljedelstvo in sadjarstvo je v tem prelepem kraju bilo pred dvajsetimi leti v vsej svoji popolnosti. In, kdor je takrat v imenovani kraj prišel, ni se mogel dosta načuditi lepim kmetskim hišam, snagi ter lepoti celega sela z divje-krasno okolico vred, Vaščani, sicer priprosti kmetovalci, bili so do vsakega domačega in tujca jako prijazni, uljudni in prav po stari slovenski navadi postrežljivi. Krepki možje-gospodarji vladali so svoje družine modro, krščansko in jih navajali k pridnosti; ljubeznjive gospodinje in skrbne matere podpirale so jih pa pri vsem, kakor to Bog zapoveduje. Mladenči bili so čvrsti, zdravi in krepki; vsako leto bili so iz Zalésja skoraj vsi mladenči, kolikor jih je ob času vojaškega nabora na vrsto prišlo, k vojakom potrjeni. To bilo jim je v pravi ponos. Ako pa kdo izmed njih k vojakom potrjen bil ni, kar se je le redko kedaj prigodilo, bil je silo žalosten, a drugi pošteni mladenči ga za tega voljo niso nikdar zaničevali. Presvitlemu cesarju in domovini služiti bila jim je največja radost. Zaleščani bili so hrabri, pogumni in uzorni vojaki; več ali manj je v tem častnem stanu vsak napredoval in prišel na višjo stopnjo. V vojski bili so kot levi pogumni in srčni; tudi največja nevarnost jih nikdar plašila ni. Béglila je pri njih največja sramota, s katero se niti jeden onečastil ni. Ob času miru bili so krotki kot jagnjeta; a naprem vjetih in ranjenih sovražnikov pa ljubeznjivi usmiljeni Samaritani. Skoraj vsak, kdor je služil vojake, prislužil si je eno ali drugo častno odliko.

Duhovski in svetni stan štejeta še dandanes mnogo odličnih mož iz Zalesja, kateri so se do visokih služeb povzdignili.

Zaleška dekleta slovela so daleč na okrog kot uzor pravih krščanskih deklet. Bila so pobožna, nedolžna,

sramožljiva, delavna, poštena kot zlata vaga, ter snago- in reda-ljubna. Ošabnosti, prevzetnosti, napuha in sploh onih slabih lastnosti, katere tu in tam dekletam danda-našnji nečast delajo, niti poznale niso. Z vsako Zalesčanko prišel je v tujo hišo tudi očiten blagoslov božji. Doma po svojih skrbnih materah k vsemu dobremu in blagemu napeljevane in odgojene, ljubile so na novih domovih red, mir, snago in edinost v družinah; bile so na vse strani sploh prave, ljubeznjive in skrbne gospodinje. Poštenih krščanskih poslov ni jim bilo treba s trdom iskati, ker so se jim sami ponujali. In, kdor je enkrat v tako hišo služiti prišel, ni šel kmalu več od nje. Sploh rečeno: v Zalesji in po hišah, kjer je Zalesčanka gospodinjila, bilo je pravo krščansko in bogoljubno življenje, prav po volji božji.

Vladal je povsod očiten blagoslov božji; pomanjkanja in bede niso poznali, ker so sosedje ob vsaki nezgodi svojemu ponesrečenemu bratu sosedu s združenimi močmi na pomoč prihiteli. Prava krščanska ljubezen, edinost, mir in sloga so v Zalesji vsem nezgodam tako nasprotovali, da jih prizadeti skoraj čutili niso.

Skrbni in uzorni stariši so svoje male otroke prec iz začetka k vsemu dobremu napeljevali. Strah božji vcepljevali so jim na vse zgodaj v nežna, mehka mlada srca; privajali so jih ob enem uljudnega vedenja napram starejšim in tujim ljudem. Veselje bilo je vsakemu tujcu, ki je v Zalesje prišel, ker ga je broj nedolžnih in uljudnih otrok, kakor tudi vsak posamezni otročiček lepo pozdravil s krščanskim pozdravom: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ Bili so pa ti dobri otročički tudi vsakemu in brez odloga postrežljivi. Razgrajali po vasi nikdar niso; svojim dobrim starišem bili so na vsak migljej poslušni; ljubili, ubogali in pokorni bili so jim prav tako, kot to četrta božja zapoved veleva.

V celem selu se nikdar o kakem prepiru, tožbi ali neslogi slišalo ni. Vsi prebivalci Zalesja bili so ena velika, skupna krščanska družina.

Po hišah, hlevih, na dvoriščih, travnikih, polju, senožetih, vrtilih in sadovnjakih je povsod vladal najlepši in najuzornejši red. Vsa, tudi najtežavnejša dela so Zalesčani izvrševali s pravim veseljem sebi in svojim v korist.

Krščanski gospodarji opravljali so s svojimi družinami zjutraj in zvečer vsakega dné skupne molitve na glas. Ginilo je človeka pri srcu, kedar je šel skozi selo Zalesje na večer, ker mu je iz vsake hiše milo donela skupna družinska molitev sv. „rožnega venca“ in „lavretanskih litanij“.

Gospodove praznike in nedelje praznovali so Zalesčani popolno v duhu božjih in cerkvenih zapovedi ter so pogosto prejemale svete zakramente, v čemur bili so gospodarji in gospodinje družinam svojim pravi spodbudni izglede.

Domače dušne pastirje spoštovali so nad vse in so jim bili verno udani. Deco svojo so redno in brez sile v šolo pošiljali ter so ji vsega potrebnega radovoljno preskrbljevali, nikjer ni bilo niti najmanjše nevolje in nasprotovanja; nikjer najmanjše spodtike in pohujšanja.

Med vso mladino sploh vladal je pravi strah božji združen s sramožljivostjo in nedolžnostjo; zato bile so pa tudi krstne bukve gledé šeste zapovedi božje popolnoma na čistem; niti ene same maroge se v tem obziru v njih nahajalo ni. (Dalje prih.)

Govor poslanca Ferjančiča

v državnem zboru dné 25. maja.

(Dalje.)

Kako nevtemeljna in naravnost — oprostite mi besedo — bedasta je trditev, da naš narod ne razume našega jezika. Ne oziraje se na vse drugo, dokazuje že sama družba sv. Mohorja, ki je po vseh slovenskih krajih razširjena. Bilo je sicer že o tem govorjenje, toda zopet sem se povrnil na to zaradi tega, ker hočem njene date za Koroško porabiti.

Društvo je imelo leta 1885 31.687 udov, katerih vsak plača na leto 1 gld. in katerih vsak je prejel v preteklem letu za to 6 knjig. Teh udov je na Koroškem samem 3031 in so dobili nekaj čez 18.000 knjig. Letos znaša število udov tega društva 34.800 v okroglem in se je tudi število udov med koroškimi Slovenci za nekaj odstotkov pomnožilo. Knjige te družbe tiskane so v najčistejši slovenščini in kar se samo razume, se za koroške ude ne tiskajo druge knjige, kakor za vse druge ude.

Vprašam Vas, ali je mogoče, da si narod, kakih 100.000 duš obsezajoč, leto na leto kupuje 18 do 20 000 knjig, katerih bi ne razumel in ne bral? (Prav dobro! na desni.) Zato pa tudi trdim, da Slovenci s tem naznanjajo velikansko svojo potrebo za razvoj svojega maternega jezika in junaško je, da se narod, kterega v domačem jeziku nobena gosposka ne posluša, da kterega zaradi domačega jezika še celó zaničujejo, tako zvesto istega drži (Tako je! na desni), in povem Vam da ni družega, nego surovost, da se slovenskim otrokom na Koroškem ne dovoljuje poduk v slovenščini, da še celó slovenskih črk jim ne privoščijo.

Gospod naučni minister je imel za vsako v njegovo področje spadajočo pritožbo primeren odgovor pripravljen; le na opravičene razprave mojega rojaka in tovariša g. Kluna o koroških razmerah ni ničesa omenil.

Vém zakaj da ne. Tvegati bi bil svojo slavo kot šolnik, če bi bil le eno odobrovalno besedo o teh šolskih razmerah znil. (Res! na desni.) Mi Slovenci smo mu predlagali družega sekcijskega načelnika, kar se nam je jako hudo zamerilo. Ako bi bil gospod naučni minister tu pričujoč, bi ga jaz prav lepo prosil da naj tisti prosti čas, kar si ga bo vsled službovanja družega sekcijskega načelnika morda prihraniti vtegnil, porabil za to, da vrat zavije tej pedagogični potvori koroškega šolstva. (Dobro, dobro! na desni.)

Vedoma ali nevedoma trdijo že merodajni krogi sami, da so koroški Slovenci že na polovico Nemci. Po-

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ob kratkem rečeno: Zalésje bilo je pravi uzor reda, snage, zmernosti in delavnosti ter bogoljubno-krščanskega življenja, nad čemur vsem vladal je očiten blagoslov božji.

Pa — oče hudobije in vsega zlá, vrag sam, nikjer in nikdar ne počiva. Poišče vsak, tudi najskrivnejši in najmirnejši kotichek v družbi človeški po svojih apostolih, kamor potem svoje hudobno seme zaseje, ter počasi vse dobro vniči.

Taka prežalostna osoda je zadela tudi nekdam nad vse srečno in mirno Zalésje.

V večjih, osobito primorskih mestih, je prava mešanica čednostnega in nečednostnega življenja. Tu nahaja se obilo resnično-bogoljubnega in poštenega ljudstva; med pravimi poštenjaki je pa tudi veliko spridene sodrge, katera je prava kuga za ostalo pošteno družbo človeške.

Pripeti se, žalibog, le prevečkrat, da si taki spridenci, ko jim je za zlobne namene njihove v mestih na en ali drug način popolno odkljenkalo, potem med prostim, lepokvarjenim ljudstvom na deželi stalnega in varnega zavetja poiščejo, kjer so v posledici za celi kraj prava nesreča in pogubno brezdno.

Zalésje uže samo na sebi krasno-mikaven kraj, poleg tega pa še nepokvarjeno, priprosto in premožno kmetsko prebivalstvo: kolika slast za zvitega, brezvestnega spridenca mestnega.

Plahtaču in njegovi Beti, katera sta si bila v teku časa po krivih in nepoštenih potih v daljnem tujem mestu pomenljivo svoto denarja prisvojila, odkljenkalo je tam popolno; v mestu ni jima bilo več obstanka. A za daljne namere in zlobnosti svoje izvolita si Zalésje.

Nekega lepega dné meseca maja leta 1869 pripeljeta se Plahtač in njegova Beta, sicer priprosto a bogato opravljena, v ta kraj miru in zadovoljnega življenja.

Pri prijaznih prebivalcih poizvedujeta, kje bi si mogla za nekoliko tednov dobiti začasno stanovanje. Dobri ljudje navedili so jih k Lemovcu. Lemovec imel je sredi sela svoj dom: dve lepi hiši blizu farne cerkve. V eni teh stanoval je sam s svojo družinico, a drugo imel je pa za poletne goste, kateri so slednje leto iz mesta za nekoliko časa v ta kraj na zrak dohajali, kar se mu je dobro splečevalo. Oglasita se tudi imenovana tuja gosta pri njem ter bila sta prav prijazno sprejeta. Ugodni pogoji za začasno stanovanje skoz par mesecev bili so kmalu dogovorjeni. Med tem časom opazovala sta s pravim jastrebovim očesom marljivo in pošteno prebivalstvo zaléško. Ker je bilo ljudstvo v resnici pobožno in usmiljeno do revežev, skušala sta je s hinavščino v tem celó prekositi. Previdela sta, da drugače namen zlobni svoj nikakor ne dosežeta. Slednji dan šla sta k sv. maši, ob nedeljah nista nikdar in nobene službe

božje opustila; sv. zakramente sta prav pogostoma prejemala. Ljudje sploh imeli so ja za pravi uzor bogoljubnega življenja. Do revežev domačih in tujih bila sta izredno radodarna in usmiljena; nobenega nista praznega in nepotolaženega od sebe pustila; vsak revež hvalil je na moč tujega gospoda in gospó pri Lemovcu med domačim in okoličnim prebivalstvom radi njihne radodarnosti in usmiljenja.

Ko sta si tako Plahtač in njegova Beta z navidezno pobožnostjo ter radodarnostjo in usmiljenjem do revežev srca Zalesčanov skoraj brez izjeme popolno pridobila, storita drug korak v dosego svojega namena.

Hlinita se Lemovcu, kako ga imata rada, kako uzoren in popoln človek da je, kako bogoljubno družinico ima; da sta bila uže daleč po svetu in tudi po velikih mestih, a da take popolnosti pravega krščanskega življenja, kot jo med Zalésčani sploh opazujeta, še nikjer in nikdar najdla nista. Prav veselilo da bi ju, ko bi mogla med temi uzornimi ljudmi vsaj nekoliko let mirno bivati in njemu samemu (Lemovcu namreč) vredna soseda postati. Ker je poštenemu Lemovcu ta na videz tudi pošten govor kaj dopadel, spregovori Plahtač dalje: Veste oče dragi mi, želim nad vse, da mi daste hišo svojo, v kateri sedaj z mojo Beto bivava, za nekoliko let v zakup, žal to Vam nikdar ne bode. Plahtač obljubi kaj povoljno letno zakupnino ter obljubi jo v mesečnih obrokih lastniku hiše naprej plačevati. Ponudba Lemovcu dopade — uda se in veljavna zakupna pogodba sklene za čas 10. let; v tem času namreč upal je Plahtač svoj namen popolno doseči, Zalésje pa v svojo oblast dobiti. (Dalje prih.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

63.

Severna in južna vina.

(Dalje.)

V južni Aziji in na otokih indijskega in tihega oceana, imajo veliko množino dragih palm, katere navrtajo, da iz njih dobivajo pijačo. Najboljši palmovec dobivajo nekda od oljnate palme, ki raste po zahodnji obali afrikanski.

Tudi toplejši kraji ameriški imajo svoje palme, od katerih se opojno vino dobiva. Prvo mesto gré kraljevski palmi, ki daje obilo vina, poleg nje ste še dve drugi. Mi, ki živimo v vinorednem kraju, gotovo nikdar ne pijemo palmovca. On ne more priti v Evropo, in vendar je mnogo več ljudi, ki njega pijó, kakor njih, ki se nasladjujejo s kapljico pravega, rujnega vinca. Milijoni in milijoni ljudi hlepé v toplih krajih za opojnim sokom palmovim, prav tako, kakor pri nas za vinom. Pijača ta jih razdražuje in razveseljuje, budí jim fantazijo, s kratka, ono je njim isto, kar nam vino. Mnogo je palm, ki vino dajó, kakor smo slišali, ali od vsake palme je vino drugače, in tudi ena ista vrsta palm daje

zivan, pa je mešanica sanskrta z javanščino. V vedah in v umetnosti so Javanci le malo napredovali, vzlasti v zvezdoznanstvu in v matematiki. Njegujejo pa godbo; nastroje imajo ostrunjene in na sapo, in z bobni radi hrup delajo. Nekdaj je bilo dobro razvito tudi stavbarstvo, ki nam je zapustilo izrednih in dragih spominkov v ostankih starodavnih templjev.

Stara literatura javanska je podobna sanskrtski, nova je neznatna. Jako priljubljena zabava ljudstvu so gledališke predstave. V poslednjem času so se jako razmnožile šole, ki so pod vrhovnim nadzorstvom vladinem.

Naselbino upravlja generalni guverner, ki ima svoj sedež v Bataviji, oblast njegova je skoro neomejena, ob enem je tudi vrhovni velitelj vojni in mornarici. Pojedini pokrajinam načelujejo rezidenti. Najvišje sodišče za Evropejce je v Bataviji, potem so še pokrajinska sodišča, eno v Bataviji, eno v Samarangu in eno v Sarabaji. Domači stanovniki imajo vlastna sodišča.

Civilizacija javanska ima izvir v Indih, ki so v pravadni dobi vpeljali bramizem, ter ostali na Javi gospodujoči narod do XV. stoletja. Tisti čas pa so došli Arabci in Perzijanci, ki so utemeljili svojo naselbino na ostrovu, ter ob enem vpeljali islam. Holandci so prišli na ostrov najpreje kot trgovci, in kedar so se ga poprijeli, začeli so vse bolje poostajati in se naseljevati na njem, da so ga naposled spravili v svojo oblast. Leta 1811 so se Jave polastili Angleži, ali 1816. leta so jo vrnili Holandcem. Leta 1819 je bilo odpravljeno tudi robstvo, katero pa ni bilo nikdar posebno vkoreninjeno tu; samo Evropejci so imeli po nekoliko tisoč robov, največ črncev.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ker so Zalesčani do sedaj vse one reči, kojih doma ne pridelujejo in so jim za življenje neobhodno potrebne, v bližnjem mestu pri poštenih trgovcih kupovali ter da bi Plahtač in Beta njegova tudi brezposelno v Zalesji ne bivala, obrne se ta s posebno prošnjo do županstva v Zalesji. V tej prošnji poudarja, da je Bog človeka na svetu za to ustvaril, da koristno dela; da najdražje blago, zlati čas, prav obrača. Gledé koristnega dela, da so Zalesčani resnično pravi uzor; gledé časa pa, da bi se dalo še marsikako uro in marsikak dan koristno pridobiti. Iz ljubezni do dela in uneme Zalesčanom na dragem času, naj bode uže za koristno delo ali pa za blagodejni počitek, kaj prihraniti, hoče se on prostovoljno žrtvovati; le prilika za to naj se mu dobrotno dovoli.

V dosego tega, prosi dalje, naj se mu dovoli, v zakupni hiši malo trgovino in gostilno za točenje raznih alkoholnih pijač in prodaja jestvin ustanoviti.

Prošnja ta bila je brez daljnega premislika pri županstvu uslišana, c. kr. okrajnemu glavarstvu v rešitev

oddana, in konečno ugodno rešena. — In s tem zadobil je Plahtač vse, kar je v dosego svojega namena potreboval.

Nad vratimi dal je napraviti zapeljivi napis: „Poštenim Zalesčanom v prid in korist“; z dovoljenjem Lemovčevim pa hišo od znotraj po domačih zidarjih in domačem mizarju za svoje nakane primerno predelati; se vé, da na svoje lastne stroške.

Ob tem času imel je Plahtač v svojem hramu uže par sodčkov poštenega, naravnega vina ter po par bokalov brinjevca, slivovica, tropinovca, borovničevica in pa nekoliko steklenic raznih vrst narejenega „sladkega“.

Delavcem, zidarjem in mizarju obljubil je kaj dobro mikavno dnino ter po vrhu vsak dan še kaj posebnega za priboljšek, kar jim bode vtrujene moči okrepčevalo.

Delavci so pogojno delo pod nadzorstvom Plahtačevim v teku treh tednov popolno dognali. S zaslužkom in posebnim vsakdanjim „priboljškom“ bili so pa več nego popolno zadovoljni. In kaj bil je ta posebni „priboljšek“?

Nič družega ne, nego oni bokali z ravnokar omenjeno vsebino poštenega domačega žganja. „Sladki“ bil je pa v druge namene odločen.

Vsak dan je prvi teden Plahtač dopoludne in popoludne vsakemu delavcu po en mali glažek, v drugem tednu po dva in v tretjem tednu pa po tri glažke enega ali drugega žganja za „priboljšek“ dajal. Prve dni so delavci vsak svojo merico „priboljška“ le bolj pokušaje pod svojo streho spravljali; bili so v tem še popolno nedolžni novinci. Ker je pa ta, na videz le mali zaužitek, pri Levajencih na čutnice izdatno vplival, vsakega nekoliko pogrel, jim živce malo razdražil, da so bili nekako veseli in za težavno delo bolj krepki se čutili, pričelo jim je žganje vedno bolj dišati; vzbujala se je v njih čem dalje, večja slast po žganji. Plahtač je vse to le predobro znal; za to je pa tudi svoj navidezni „priboljšek“ po zgoraj navedenem sporedu za vsakega delavca posebej pomnoževal. — Ob vsaki taki priliki jim je kaj zvito in hinavsko prigovarjal, da delavec brez malo žganja ostati ne more, da ga to pred marsikako boleznijo obvaruje, da mu po zaužitem žganji hrana bolj tekne, da mu nepotrebne skrbi in težave odžene itd. itd. Delavci, priprosti seljaki, verjeli so mu — vse.

Ko so bili delavci s svojim delom gotovi, jih je Plahtač za „likof“ uže pošteno s žganjem upijanil, da so reveži prvokrat zvunaj (pri Plahtarji) prespali. — V jutro potem sramovali so se svojega dejanja in so z raznimi izgovori vsak na svoj dom dohajali. Prvikrat so se ta dan tudi svojim ljudem doma — lagali.

In s tem bilo je v Zalesji prvo seme „šnopsariji“ vsejano, katero je temu kraju bivšega miru in blagoslova božjega v posledici vsestranski propad obrodilo.

Plahtač in njegova Beta imata sedaj vse pripomočke na razpolaganje, da spleteta mrežo, v katero bodeta polagoma, zvito skušala v svojo oblast dobiti prebivalstvo Zalesja. Hiša, popolno po njihnem okusu za zlobne nakane predelana in po veljavni pogodbi za 10 let v zakup, poleg tega pa tudi dovolitev štacune in gostilne —

uže v rokah; kaj sta hotela še več? Prav satanskega veselja poskakovalo jima je sprideno srcé!

Kakor do sedaj, bilo je tudi naprej njihino vedenje, postopanje in ravnanje hinavsko-hlinjeno in zloбно-zvito.

Zadnjo nedeljo meseca julija 1869. leta dáj Plahtač z dovoljenjem županstva pod lipo sledeči razglas po občinskem slugi javno oklicati:

„Mili prebivalci Zalesja in okolice! Skoraj uže tri mesece med vami bivam. Opazoval sem vas med tem časom bistrim očesom; vaša poštenost, bogoljubnost in ljubezen, ki med vami vlada ter neumorna delavnost napotile so me, da sem sklenil med vami vsaj 10 let bivati, ker med takimi poštenjaki, kakor ste vi, dá se mirno in bogoljubno živeti. Ker vas od prvega do zadnjega ljubim in spoštujem, sklenil sem tudi, vam položaj vaš v marsičem polajšati. Do sedaj morali ste vse potrebne reči, haterih doma ne pridelujete, si v mestu za drage denarje kupovati, kar vas je leto in dan pomenljivega truda in zamude časa stalo. Da vam pa na tem prihranim, odprem jutri v zakupni hiši sredi sela štacuno raznih drobnosti in gostilno, v kateri bodete v prihodnje na vse strani dobro in ceno postreženi.

Naklonjenost do vas me je do tega pripravila; upam, da se tudi vi meni — le v korist svojo — naklonjene skazete.

Zalesje dné 30. julija 1869. Plahtač l. r.“

Prec drugi dan zjutraj visela je pri Plahtaču nad vratimi uhoda velika tabla s sledečim zlatim napisom: „Gostilna in štacuna pri Jagnjetu“. „Zalesčanom v prid in korist.“

Uže ta napis sam na sebi bil je nepokvarjenemu in dobremu prebivalstvu Zalesja prava omamica in skušnjava.

Ravnokar omenjeni razglas in mikavni napis nad vratmi privabila sta nekoliko posameznikov uže med prvim tednom k Plahtaču; bili so radovedni, kaj bode iz tega. Niso se pa mogli zadosti načuditi ljubeznjivosti in uljudnosti, s katero sta Plahtač in njegova Beta vsakega posebej sprejela in ga postregla. Prve postrežbe tudi nobenemu nič računila nista, nad čemur se je vsakdo še bolj čudil ter se za Plahtačevo napravo nekako ogrel in pridobil. Prihodnjo nedeljo po popoludanski službi božji je pa Plahtač imel uže veliko število gostov v svoji gostilni; več njih gnala je k njemu radovednost, a veliko pridobili so jih za-nj tudi medtedenski posamezni gosti njegovi. Je uže tako, da beseda besedo dá; taka godila se je tudi tukaj. Prvenci hvalili se drugim sosedom svojim novega in prvega gostilničarja-štacunarja zaléškega nad vse. — Tudi to nedeljo pogostil je Plahtač one goste, ki so se ta dan prvokrat pri njem oglasili — zastonj — brezplačno; drugim računil je pa kaj zmerno vse, kar so pri njem použili.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Državni zbor prične se dne 11. oktobra in slovenskih poslancev čaka težavna naloga. Položaj, kakoršnega je povzročilo postopanje naučnega ministra Gautsch-a, je zamotan. Jedro vprašanja bode po našem prepričanju to, ali se Taaffe-jeva vlada izreče s koraki naučnega ministra solidarno ali ne.

Ako ostala vlada odgovornost za storjene korake prepusti naučnemu ministru samemu, potem bodo prizadeti krogi računali z njim. Slovenski poslanci izrekoma nimajo računati z naučno upravo samo zarad razpuščene kranjske gimnazije, ne samo zarad zaprek stavljenih zabranjenega vzdržavanja prvega razreda na lastne stroške, dalje tudi ne le zarad zaprek, katere je storil sprejemani manji učencev v slovenske paralele ljubljanske gimnazije, ampak obračunati je z naučnim ministrom tudi zarad preziranja onih skromnih zahtev gledé srednjih, obrtnijskih in ljudskih šol slovenski mladini namenjenih. — Ne bode ga razumnega človeka, ki bi po vsem, kar se je zgodilo do sedaj, mogel slovenskim poslancem očitati, da njihova potrpežljivost ni bila skrajna, da bi bile zahteve napete. — Po pravici smejo zastopniki našega naroda zahtevati, da vlada prestopi od obljub k dejanji. K tem korakom pa je treba, naj se jim uže obeta kaj vspeha ali ne, složnega in soglasnega postopanja vseh slovenskih poslancev. — Tu mora potihniti vse osobno mrženje, in največja napaka bi bila, ako bi se žalili najskušenejši naši državniki.

Kaj se s takim početjem doseže, kaže nam najočividnejša dogodba, na katero ne bodejo nikdar mogli ponosni biti mladočeski rogovileži. Mislimo namreč izvolitev v mestni skupini Pizek, kjer je bil za poslanca izvoljen neki grof Lažanski po svojem poslu nemški gledališki igralec, čegar izvolitev veliko radost prizadeva nasprotnikom českega naroda. — Pri nas bil bi vspeh takega postopanja nedvomljivo ta, da bi se na pr. grof Hohenwart, uvidujoč, da pri sedanji vladi njegova beseda ne nahaja veljave, popolnoma odtegnil političnemu delovanju, z njim vred še marsikedo drugi. — Kolike važnosti pa je posebno v kritičnih trenutkih svet skušenega politika. — Kolike važnosti bi bilo vodstvo Hohenwartovo za slučaj, ko bi Taaffejeva vlada vendar-le hotela braniti korake Gautschove, to lahko razume vsak, kdor je uže kedaj stal pri vretenu politike.

Slovenske poslance tedaj čaka sila težkega in važnega dela, da bode uspešno treba jim soglasne podpore vseh volilnih krogov in vsega slovenskega časnštva.

— Gospoda grofa Karola Hohenwarta, predsednika najvišjega računskega dvora in državnega poslanca za Ljubljano, zadela je huda bitka izguba. V ponedeljek popoludne umrl mu je namreč na Dunaji drugorojeni, sedaj 34 let star sin Lotar, c. kr. ministerskega tajnika namestnik in okrajni glavar na Tirolskem, ki si je pri zadnji tamošnji povodnji nakopal hud reumatizem.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Dobro vino, če tudi le zmerno zaužito, storilo je pri nevajencih svoje; zbrani postali so veseli in gostejših besedi. Plahtač vidi, da mu je prilika za nakane svoje zopet mila. Stopi v sredo gostilniške sobe ter dá namazanemu jezičku svojemu polni oddušek. „Kaj ne, dragi mi sosede“, reče jim, „da ste danes veseli in dobre volje, da morda v svojem življenji še nikdar tako bili niste. Prav imate! Pošten delavec in trpin naj se tudi veseli; še Bog sam za kisle obraze ne mara. Ko bi bil Bog mislil, da vam nikdar in nikoli ob kapljici vina veselim treba biti ni, ne bil bi vas v tem lepem, rajskem in rodovitnem kraju, ki je prava obljubljeni dežela, ustvaril ter vas s splošnim blagostanjem obdaril. Denar in premoženje imate zato, da se ob njem med letom vsaj na teden po enkrat tudi pošteno razveselite; priliko v to preskrbel sem vam jaz, ker vas resnično ljubim. Da vam bode ta prilika ugajala, prepričali boste se s časom sami. Vina Bog ni samo za mestno in drugo gospodo ustvaril, nego v prvi vrsti za onega, ki ga prideljuje: za poštenega in trpečega kmetovalca namreč, ki s svojimi žulji preživlja vse druge stanove. In ta naj bi vse najboljše in okrepčevalnejše pridelke svojega truda le drugim prepuščal, sam sebe pa in svoje ljudi le z najslabšimi — netočnimi ostanki hranil in preživljal? Ne, temu ni tako! Tudi delavni in trpeči kmet mora imeti po težavnem delu svoje razvedrilo. Kozarec dobrega vina in tudi druge močne pijače, pokrepča ga in mu poživijo opešane moči, prežene mu skrbi, ki ga po eni ali drugi strani obdajajo. Vsaj brez njih na tem svetu nihče ni. Da — to stori človeka še le popolno zadovoljnega v poklicu svojem. Mislim, da kaj tako pametnega in vam dobrohotnega niste še kmalu naravnost slišali, kot sem vam jaz, vaš sosedi in pravi prijatelj ravnokar povedal.“

Te za neskušene prebivalce Zalésja kaj laskave besede napravile so na navzoče za Plahtača najboljše priporočilo. Vse je za-se popolno pridobil. Nobeden ne bi bil verjel, da je to za-nje prvi korak — brezdno, ki ga bodo imeli enkrat bitko objokovati.

V gostilni pri Plahtaču vršilo se je prvi dve leti njenega obstanka vse še tako-le nekako precej pošteno.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

65.

Koruza.

Koruza je edina žitarica, katero je Evropa dobila z Amerike. Do odkritja Amerike (1492. l.) ni koruze nikdo v Evropi poznal, ali vendar še ni prešlo mnogo let po tem, pa so začeli trditi, da so uže od nekaj ko-

ruzo sadili v Aziji, Afriki in Evropi. Temu se ni čuditi, če pomislimo, da so v tistem času bile knjige malo razširjene, in svetovna trgovina slabo razvita, ter se je moralo dolgo dokazovati, da je to mnenje krivo. Kmalu bomo slišali, kako se je to dogodilo.

Kedar so Evropejci v Ameriko došli, našli so koruzo uže kot glavno žitarico, kot temelj poljedelstvu. Ondotni prastanovniki so koruzo vzgojevali od južnega kraja Čilskega vse gori do današnjih zaveznih držav. In ta kultura je morala biti vrlo stara. V prastarih grobovih severne Amerike, pa v grobovih in katakombah peruanskih, nahajajo vrlo pogosto koruzine strže in zruje, kakor so našli tudi v egipetskih spominkih pšenico, ječmen in proso. V haitskem jeziku so nazivali koruzo „mahiz“, s te besede je nastala „Mays“. Peruanci so imeli pred odkritjem Amerike lepo razvito gospodarstvo, ter so svoje polje z guanom gnojili. Dovažali so ta gnoj z bližnjih oströvvov, in ga razdeljevali mestom in selom. S koruzne moke so pekli trojen kruh. Stanovniki ob reki Arkanzas so jedli najrajše zelene strže, ki so jih opekli v bizanovi masti. S stebela so iztiskali nekov slador, ki ga je Korteiz nazival koruzen med. S koruze so varili razne opojne pijače, a v tem so osobito izvedeni bili Peruanci.

Amerikanci so visoko cenili koruzo, to se vidi najbolje s tega, da so jo smatrali darom božjim. Kakor so imeli Grki svojo boginjo Cerero, ki je ljudstvo z žitom obdarila, tako so imeli tudi Mehikanci svojo boginjo, kateri so žrtvovali prvence koruzine. V Peruancih so device v templju boga solnca darovale koruzen kruh. Franklinu je povedal indijansk poglavar to-le pravljico o postanku kuruzinem:

„S početka so živeli naši dedje samo ob mesu živalskem, in kedar se jim je lov slabo obnesel, tedaj so gladovali. Dva mlada naša lovca sta ubila nek pot jelena, potem sta zakurila, da si opečeta kos mesa. In tisti hip, ko sta jela jesti, opazila sta, kako se iz oblakov spušča mlada lepa žena, in kako seda na bližnji griček. Rečeta si: „To je duh, ki je morda zavohal našino pečenko; dajva mu je ponuditi.“ In položila sta pred ženo najslastnejši kos, dala sta jej jezik. Ženi je ponujeni jezik prav v slast šel, in zato reče: „Vajina dobrota mora biti poplačana. Pridita čez 13 mesecev zopet na to mesto, pa bodeta tu našla nekaj, kar bode vama in vajini deci vseh kolen dobra hrana.“ Učinila sta o svojem času, kar jima je bila velela. Vrlo sta se začudila, ko sta zagledala nove rastline, kakoršnih popreje nikdar nista videla, in kakoršne je od ondaj naše pleme na svojo veliko korist vzgojevalo. Kjer se je desna roka ženkina zemlje dotaknila, tam so našli koruzo, a kjer jej je ležala leva roka, rastel je beli grah, in kjer je sedela, tam je pognal duhan.“

Koruza je s svojo lepo rastjo in velikimi strži mnogo preje Španjolce zanimala, kakor neugledni korun, zato jo je uže sam Kolumb 1493. l. v Evropo pripeljal. V novi domovini se je jela koruza vrlo brzo razširjati, ker se je o njej trdilo, da je najrodovitejša žitarica. Na Španjolskem so 1525. l. uže veliko polja s koruzo posa-

preden so si Francozi mogli podvreči domače prebivalstvo, ki je pod različnimi načelniki ustajalo, in se jim trdovratno upiralo. Posebno odličen načelnik je bil Abdel Kader, porojen 1807. l. v Maskari. S svojim očetom je 1827. l. moral pobegniti pred dejem algerskem. Pobegnila sta v Egipt, kjer se je Abdel Kader seznanil z evropsko civilizacijo. Ko je bila Algerska premagana od Francozov, vrnil se je Abdel Kader domov in se postavil na čelo upornim rojakom, da izvojuje narodno nezavisnost. Vojska ta, narodska in verska, trajala je dolgo. Abdel Kader si je ustrojil dobro izvežbano vojno, ki je prizadevala mnogo preglavic Francozom, on sam pa, kedar je bil poražen, umeknil se je v notranje kraje, nabral novih sil, in na to je zopet čil udaril na neprijatelja. Naposled pa, ko je bil obkoljen z vseh strani, udal se je 1847. l. generalu Lamoricieru s to pogodbo, da ga odpeljejo na Siroko ali v Egipt. No, vlada francoska ni priznala tega dogovora, in Abdel Kader je živel nekaj let kot jetnik v citadeli Toulonski, potem še drugej. Še le Ludovik Napoleon ga je izpustil 1852. l., ter poslal v Brusu v Mali Aziji, odkazavši mu letno pokojnino. V vojni 1870. l. se je Abdel Kader ponudil Francozom v službo proti Pruski. Abdel Kader je spisal tudi filozofsko nabožno delo, ki je prišlo 1858. l. tudi v francoskem prevodu na svetlo.

Dostaviti je treba, da se Algerska v kljub poraza Abdel Kaderinega ni dala popolnoma ustrahovati. Pri vsaki priliki je poskušala, da se pobuni in odtrga, to je poskušala po nekoliko tudi za francosko-nemške vojske. Pa tudi z uravnavanjem zemlje so imeli Francozi marsikatero sitnosti in zapreke, sistem za sistemom se je jim izjalovil. Ali dandanes se je v obče zasukalo vse na bolje, tako da se Algerska uže smatra kot druga ali mlada Francoska.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Čas božje službe ob nedeljah in zapovedanih praznikih, kakor tudi drugi prepovedani časi, bili so mu navidezno sveti. Očitno ob takih trenutkih iz njegove štacune in gostilne nikdo ničesa prejel ni. Kadar je zvon ljudi k molitvi opominjal, molil je Plahtač navadno „Angeljevo češčenje“ sam gostom svojim glasno. Ob policijski uri zvečer imel je navadno zakupno hišo uže zaprto. In tako mu skoraj še nobeden kaj posebnega očitati ni mogel.

Za pogostovanje ljudi imel je v zakupni hiši dve sobi; prva večja, bolj priprosto opravljena, bila je namenjena kmetskim ljudem, druga zakotna in gosposko urejena, pa mestnim lahkoživcem, kateri so Plahtača, osobito pa njegovo Beto vedno pogosteje obiskovali. — Točil je tudi vsakim tem različno vino, kmetom in navadnim delavcem slabše, a gosposkim ljudem pa boljše vrste. Prvi je to zasledil Žvanov Šimen, po poslu svo-

jem krojač, kateri bil je tudi kaj prefrigan človek. To se je pa tako-le zgodilo: Neko nedeljo proti večeru obrije se ter po gosposko opravi in natakne si naočnike. Tak poda se pri Plahtaču naravnost v gosposko sobo med druge mestne goste; tako nepoznan dobi tudi on vina iz soda, iz katerega se je gospôdi točilo. Ta bil je prvi, ki je Plahtača pričel slediti in ga v njegovih nakanah nekako opazovati in spoznavati. Tu in tam je med Zalesčani uže kako črhnil o tem, da Plahtač in njegova Beta nista tako blaga človeka, kot se na videz kaže, da jim nista tako naklonjena, kot se jim hlinita in za kakoršine ja smatrajo.

Opazoval je ta večer še posebno Beto, kako se onim mestnim lahkomisljencem liže, pri kojih kaj več okroglega čuti. Tudi to mu ni bilo po volji. Sklepal je prec v svoji prebrisani glavici, da to nekam kaže, in motil se ni, kakor bomo pozneje iz činov razvideli. — Taka in enaka opazovanja nakanil je krojač Šimen potem še večkrat. Enako, kot iz početka in dalje gospodom, lizala se je Beta tudi bolj premožnim kmetskim možem, osobito pa še fantom. — Kjer je kaj čutila, tam bila je vsa medena.

Plahtač preskrbel se je med časom tudi prav dobro z naravnim žganjem, še bolje pa s špiritom. Oni delavci, kateri so mu zakupno hišo bili po njegovem načrtu in okusu predelali, dobili so ob istem času uže pravo slast po žganji pri njem. Obiskovali so ga skrivaj, navadno zvečer, ali pa od časa do časa tudi ob nedeljah med službo božjo, ter so lep del svojega medtedenskega zaslužka pri njem na žganji zapili.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Dobrova 8. okt. (*Razne slavnosti. Javna zahvala in drugo.*) Po istem sporedu, kot druga leta, vršila se je tukaj na Dobrovi tudi letos prelepa slovesnost božje poti. Vsako soboto in ob dnevih pred prazniki je med tem časom dohajala obilna množica pobožnih romarjev od blizu in daleč le-sem na Dobrovo. Ob vsakem takem in naslednjem dnevu imelo je po pet visokoč. in polno-naslovljenih gg. duhovnikov s spovedovanjem čez glavo koristnega dela za izveličanje duš; dokaz temu najboljši je to, da je bilo tukaj med tem časom do 4000 pobožnih romarjev spovedanih in obhajanih.

Ob teh dnevih pomagali so sporedoma domačima gospodoma duhovnikoma tudi še ti-le gospodje spovedati in božjo službo opravljati: Milostljivi prošt dr. Jarc, prečastiti prelat dr. Čebašek, knezoškofijski svetovalec Bohinec, katehet Smerekar, prof. dr. Marinko in prečastiti očetje frančiškani ljubljanski. Več izmed imenovanih gospodov prevzelo bilo je med tem časom tudi cerkvene govore, v katerih so pobožne romarje kaj ginljivo spodbujali, Marijo prav častiti in za zveličanje svoje skrbeti. Vreme bilo je, izvzemši en sam dan, božji poti ves čas kaj milo in ugodno.

Veliki altar dobil je po darežljivosti posebnega dobrotnika in prizadevanji domačega neutrudljivega gosp.

* Štiri bike muricedolske pasme prodajala bode kmetijska družba v Litiji 31. t. m. dopoldne ob 10. uri na dvorišču Oblakove gostilne.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Žene njihove so jih večkrat milo prosile, da naj Plahtača in njegovo žganje pri miru pusté; včasih je taka prošnja pri posameznikih tudi nekoliko izdala, a le za nekoliko dni. Ko se pa stara skušnjava v enem ali drugem na novo izbudi, napoti se zopet v „šnopsarijo“, kjer se ga dobro našuli, da pijan na dom pricinca. Se ve, da je morala uboga žena ob takih prilikah molčati, ako je hotela, da ni pričelo po nji padati. — V družinah teh delavcev pričelo se je najpreje pomanjkanje in nered kazati. Otroci bili so zanemarjeni, žene radi svojih mož vse zbegane, večkrat je pa vsem skupaj potrebnega živeža in obleke primanjkovalo, za kar vse se pa med Zalesčani skoraj nikdo dosta zmenil ni.

Tudi gledé vina je šlo pri Plahtaču vedno na slabše; poleg pravega naravnega vina nahajalo se je v Plahtačevem hramu tudi ponarejeno „Sternovo“ vino, katero je kot „šnops“ zdravju škodljivo in človeku preje, nego prava naravna kapljica um, pamet in blage čute zmeša.

Oglejmo sedaj še malo Plahtačevo štacuno.

V tej imel je precej veliko zalogo raznih potrebnih in nepotrebnih drobnarij. Zaleške gospodinje bile so zeló vesele, da bodo imele vsega potrebnega tako rekoč kar pred nosom na razpolaganje.

Prva, ki je bila v štacuno h Plahtaču kupovati prišla, bila je Podlipnjekova mati; žena kaj blagega značaja in zeló skrbna gospodinja. Ko si je žena za ta pot, kar je nameravala, uže nakupila in plačala, ter hotela oditi, pridrži jo Plahtač s sladkimi besedami še nekoliko časa, češ, da se kaj pomenita. Ubogala ga je. Med kaj prilizujenim govoričenjem skazoval ji je vse one predmete, katere ima Zalesčanom sploh v prid in korist v štacuni svoji na razpolaganje. Vidite, mati draga mi, tó le in tó-le bilo bi še za vas; pred vsem hvalil in priporočal je pa svojo kavo in sladkor. Podlipnjica se lepim besedam in sladkemu obnašanju Plahtača napram nje ni mogla zadosta načuditi. Prikupila je k prejšnjim rečem na to še funt kave in par funtov sladkora — za od časní do časní priboljšek sebi in možu svojemu. — Ko se ji je uže domov po opravkih mudilo in je Plahtač dalje več nadlegovati upal ni, dá ji v zavitek še malo sladkih „bobkov“ za otroke domú, nji pa natoči precej velik kozarček sladkega „kimljevca“. Pokusi ga, dopade ji in ga použije — brez skrbi. Posledica temu bila je, da je „sladki“ nevajeno mater Podlipnjekovo tudi dobro pogrel, iz početka oveselil, a pozneje pa tudi malo omamil.

Vsi otroci njeni pa bili so tudi „bobkov“ zeló veseli; vedno so mater potem nadlegovali, da naj gre v štacuno jih zopet kupiti.

Kar je Podlipnjica prvokrat pri Plahtaču v štacuni videla in slišala in kar se je z njo tamkaj godilo ter kako jo je gospod še slednjič z „bobki“ za male in pa s „sladkim“ postregel, pripovedovala je z neko radostjo vse svojim sosedinjam. Poslušale so jo kaj pazljivo ter bile zeló zadovoljne, da bodo sedaj vseh potrebnih reči si mogle v domačem selu nakupovati. Radovedne o vsem tem, kar jim je bila Podlipnjica ravnokar povedala, niso se mogle dosta več zdrževati; prepričati se je hotela vsaka posebej, kako je z novo štacuno in z njenim lastnikom. Več iz radovednosti nego iz potrebe hodile so druga za drugo prec prvi dan k Plahtaču ena to, druga drugo reč si kupit. Z enakim sladkanjem in dobrikanjem kot Podlipnjakovo mater, skušal je Plahtač vsako zaleško gospodinjo za-se pridobiti. „Sladki“ zdel se je pa vsaki kaj prijetnega okusa, kolikor njih ga je bilo prve dni pri novem štacunarji pokusiti dobilo. To svojo robo, katero je pod raznimi imeni imel v svoji štacuni na razpolaganje, hvalil in priporočal je nepokvarjenim in neskušnim Zalesčankam kot pravo zdravilo za to in ono bolezen; nekatere so mu prec verjele in so si koj po par flašk ali kimljevca, janeževca, vaniljca ali pa višnjevca itd. kupile; to pa brez vednosti svojih mož. Mislila si je vsaka taka: če mož sme v gostilni si z vinom svoje ude krepčati, zakaj bi tudi jaz brez njegove vednosti ne smela malo „sladkega“ tako-le zjutraj ali kadar si bodi, použiti. In tako je prišlo počasi, da je iz enoiste hiše mož v gostilni viuo (pozneje „šnops“) pil, žena pa doma „sladkega“ cukala. S tem pa ni rečeno, da so bile vse zaleške gospodinje enako lahkoverne in so se dale Plahtaču na limanice vjeti, bile so med njimi tudi kaj častne izjeme.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

67.

Porcelan.

Med glinjeno robo zavzema porcelan prvo mesto. Porcelan ne prepušča vode, izredno je trd, prenaša hud ogenj in naglo premeno topline. Boje je čisto bele.

Porcelan so izumili Kitajci, in to uže v prastari dobi. Uže od nekdanj so Kitajci in Japonci izdelovali porcelan v tako dovršenih in ukusnih oblikah, da jih komaj morejo današnje najglasovitejše tvornice evropske dohajati. Izdelovanje porcelana v Kitaju je vzela država v svoje roke. Državna tvornica je imela biti azorom vsem poznejšim privatnim tvornicam. Cesarska ta tvornica je še dandanes na najboljšem glasu. Veliko je to tvorniško mesto, v katerem si služi kruh več tisoč delavcev. V prešlem stoletju je gorelo tu čez 3000 peči. Tudi privatnih tvornic je mnogo v Kitaju.

Kitajski porcelan je došel prvi pot v Evropo okolo 1500. l. Prinesli so ga Portugalci, ki so s Kitajem trgovali. Ker je ta roba ugajala, dovažali so je Portugalci vedno več. Lepše kitajsko posodje je bila izredna

seje; tako dobljeni kosci se v mošnjicah pretresajo in naposled v železnih ponvah med neprestanim mešanjem nad ognjem posušé. Zrnati sago so začeli prirejati Kitajci še le 1820. leta na Malaki, a dandanes se ga uže mnogo použije v Evropi, ker je tečen in lahko prebavljiv. Jedó ga navadno na juhi. V gorki vodi zrnati sago ne razpade, temveč se napnè, in zrna mu postanejo prozorna.

Dandanes prirejajo zrnati sago tudi iz korunovega škroba.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Smerekarica, Leskovka in Hribarica bile so med zaleškimi gospodinjami one posebno častne izjeme, katerim se radovednost, ki je osobito ženskemu spolu prirojena, ni mogla ravno preveč očitati. Bile so razumne in modre žene, katere niso z lepo kaj storile, ne da bi poprej ne bile vsega dobro prevdarile in pretehtale. Tudi te tri vrle gospodinje čule so pogostoma na lastna ušesa čast in slavo Plahtaču in njegovi napravi v Zalesji popevati; da, čudile se niso malo, kako da ga morejo nekatere žene tako zeló hvaliti in v zvezde kovati, ker, kar je preveč, je preveč. — Pri vsakem gospodinjstvu pripeti se preje ali pozneje, da je treba to in ono potrebno reč v štacuni za hišo kupiti. Tako doletela je tudi zgoraj omenjene tri matere zaleške.

Ko nekega sopraznika od sv. maše skupaj domov gredó, pogovarjajo se to in ono o družinsko gospodinjstvih razmerah svojih. Med drugim pridejo v svojem pogovoru tudi na Plahtača in njegovo štacuno. Smerekarica pravi svojima sosedinjama, da v novi zaleški štacuni ni bila še nobenkrat, a da bode tega dne vendarle morala si v domači štacuni nekoliko drobnarij za gospodinjstvo nakupiti. A tudi Leskovka in Hribarica do tega dne nista imele s Plahtačem še prav nič opraviti. Dogovoré se toraj vse tri, da idejo, ko domov pridejo, skupaj v novo štacuno si vsaka po svojih razmerah potrebnih reči nakupiti. Kakor dogovorjeno, tako storjeno.

Ko Plahtač kar tri gospodinje h krati, katerih do tega dne v svoji štacuni še nobenkrat videl ni, pred saboj zagleda, bil bi kmalu od veselja zaukal. Mislil si je, ha! še teh treh mi je manjkalo, to so izmed vseh Zalesčank zadnje k meni došle; še te tri moram si pridobiti, pa imam vse Zalesje na svoji strani in v svojih mrežah. Žetev obeta dobra in bogata biti; vse mi gre prav po mojem načrtu kaj ugodno izpod rok.

Ko je vsaka izmed omenjenih treh gospodinj pri Plahtaču zahtevane potrebne reči prejela in plačala, prične on tudi pri njih svoje znane ceremonije in prisiljeno sladkanje. Poslušajo in opazujejo ga nekoliko trenotkov mirno in strogo; osobito Smerekarica ni preslišala nobene besede njegove, a tudi prezrla ne najmanjšega kretanja njegovega. Ker je sè žnablji vedno mrdal, z očmi pa neprestano pomižekaval, upre Smerekarica

svoje bistre oči precej ostro vanj ter mu naravnost reče: „Gospod, vi ste pa malo preveč sitni! — V mestu sem kupovala potrebnih reči uže pri raznih trgovcih, a ko sem zahtevano blago prejela in plačala, bila sem vseh drugih sitnosti in besedovanja prosta; odšla sem vselej slobodno in brez nadlegovanja.“ Temu dostavita še Leskovka in Hribarica: „Kar zahtevamo za gotovi denar, to naj se nam dá; čas je drag in ni zato, da bi ga s praznimi marnjami tratiti in zapravljati morale.“

Kaj takega se Plahtaču, odkar je bil v Zalesji, še nikdar pripetilo ni; iz oči v oči še v tem kraji nobene naravnost slišal ni. — Kar osupnel je, kakor bil bi hudo zadet. Pa, zvitež vé si tudi prec pomagati. Prične se izgovarjati, da on s tem nič slabega nameraval ni, da mu je velikoveč in vse le na tem ležeče, dobrim ljudem na vse strani pošteno postreči ter blage gospodinje zaleške na to in ono, kar bi jim utegnilo pri gospodinjstvu prav priti, prijazno spomniti in se jim tako za zaupanje hvaležnega skazati.

Potem se vse tri sosedinje na kratko „z Bogom“ pri Plahtaču poslové ter odidejo; „sladkega“ pa nobena njih pokusila ni, a tudi „bobkov“ za otroke ne vzela.

Ko pridejo, vračaje se vsaka na svoj dom, še vse skupaj preko Podlipnjikove hiše, stala je Podlipnjica ravno na vežinem pragu; ta želi jim „dobro jutro“, za kar dobi prijazni odgovor: „Bog daj!“ Podlipnjica jih vpraša: „Od kod pa, sosede?“ „Od Plahtača“, bil je kratek odgovor. „No, kako pa vam ta gospod, ki je prava sreča za naš kraj, kaj s svojo prijaznostjo in postrežbo dopade?“ praša Podlipnjica dalje. Smerekarica ji odgovori: „Veš kaj, Mina, prav nič posebno ne.“ „Zakaj pa ne?“ praša jo Podlipnjica nekako osupnjena. „Zato, ker je preveč sladak, preveč priliznjen, in, kakor se mi dozdeva, mora biti ta človek tudi pravi hinavec“, odgovorila je Smerekarica z nekakim prepričanjem. „Ni mogoče“, ugovarja ji Podlipnjica, „on je le tako postrežljiv in mil ter dela vse iz najboljšega namena nam Zalesčanom v prid in korist“; saj se tako tudi na tabli nad vratimi njegove zakupne hiše bere. „Mogoče“, ugovarja Smerekarica, „da se to tebi, Mina, tako dozdeva, a ti tega človeka še gotovo nikoli bolj natanko in bistro opazovala nisi. Vidila si do sedaj na njem le njegovo zunanjo hlinjeno dobrohotnost in prisiljeno prilizovanje; da bi ga bila pa ti malo bolj strogo in natančneje opazovala, zapaziti bila bi prav lahko utegnila tudi to, kako čudno z ustnicami mrda, a še bolj čudno pomižekuje takrat, ko je eni ali drugi gospodinjji zaleški nasproti v štacuni svoji najbolj meden in sladak. Videla boš in videlo bode vse prebivalstvo Zalesja z okolico vred, da iz te moke ne bode za naš kraj poštenega kruha. Da bi se pač motila, dobro bilo bi nam in našim družinam! Zdi se mi pa, da se ne varam.“ Na to poslové se sosede ter gré vsaka na svoj dom.

Opazke, katere je Smerekarica ravnokar o Plahtaču bila izpovedala, napravile so na Podlipnjikovo mater nek posebni vtis poln bojazni, skrbi in strahu. Nič več ni bila tako mirna in vesela, kot popreje. Resneje, ko vso stvar premišljuje, bolj se ji dozdeva, da je tudi ona

sama, ne vedé kako, jo na neko stransko napačno pot zavozila, odkar je Plahtača, njegovo štacuno in „sladkega“ pri njem spoznala. — Dozdevalo se ji je, da, večkrat ko Plahtača v štacuni obišče, večje potrebe se iznova v njenem gospodinjstvu na dan prikazujejo. Pred Plahtačevo dobo bilo je v njenem gospodinjstvu vse tako lepo v redu; z malim bilo je moč vsem potrebam popolno zadostiti, a sedaj je uže vse drugače. Preje prihranila si je med letom pri gospodinjstvu lepih novcev, katere je prejela za eno in drugo reč; sedaj dobiva pa primeroma še več denarja za prodane reči; mesto da bi se kaj prihranilo, pa se vsak teden več ali manj primanjkuje. Kava, sladkor, „bobki“ za otroke, „sladki“ raznih imen naredilo ji je uže hudo in veliko luknjo v njenem gospodinjstvem žepu, na kar pa še do danes mislila ni. (Dalje prih.)

Politične stvari.

Interpelacija poslanca dr. Poklukarja in drugov

ekscelenciji, gospodu naučnemu ministru.

(V državnem zboru dne 18. oktobra.)

Jezikovna uredba ljudskih šol po slovenskih pokrajinah Štajerske, Koroške in Primorske daje uže desetletja povod jako opravičenim pritožbam slovenskega, oziroma hrvatskega prebivalstva. Te pritožbe so se čestokrat, posebno pa v zadnjem zasedanju javno izražale v izpeljavah posamičnih poslancev ter bile so povod, da so se predlagale resolucije. V tem oziru naj bodeta omenjeni resoluciji, kateri sta poslanca Klun in Vittežič dne 10., oziroma 14. maja 1887 predložila visoki zbornici in kateri sta bili tako mnogobrojno podprti, da se ne more dvomiti, da bodeta naposled vsprejeti.

Kljubu temu se pa pristojna šolska oblastva nikakor niso ozirala na osnovane slovanskega prebivalstva pritožbe ob jezikovni uredbi ljudskih šol. Prej ko slej nimajo koroški Slovenci niti ene enorazredne slovenske ljudske šole, prej ko slej trpé ljudske šole na Primorskem vsled prisiljenega uvajanja nemškega, oziroma italijanskega poučevanja, na Štajerskem pa se je tekom tega leta območje slovenskega poučnega jezika čutno skrčilo, kajti, z odredbo dež. šolskega sveta štajerskega z dne 22. februarja t. l., št. 823, zaukazalo se je, da se pouk nemščine pričinja celó na enorazrednih ljudskih šolah s poludnevnikom, in sicer takoj na spodnji stopnici, razširil se je pouk tega jezika na dvoin- in trirazrednicah uprav abnormalno, na čveterorazrednicah pa se pouk tega jezika ni samo potisnil uže v prvi razred, temveč nemščina povzdignila se je v najvišjem razredu za celo vrsto važnih učnih strok — učnim jezikom.

Ta fakta, ki izvestno visoki učni upravi niso neznan, nasprotujejo — da se ne strinjajo z načeli racionalne pedagogike, o tem hočejo podpisani popolnem molčati — jako odločno pozitivnim določbam avstrijskega

ustanovnega prava in pravilom našega šolskega zakonodajstva. Državni ljudskošolski zakon z dne 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, pravi namreč v §. 6:

O učnem jeziku in o pouku družega deželnega jezika odločuje v mejah, po zakonih določenih, deželno šolsko oblastvo, zaslišavši one, ki šolo vzdržujejo.

Iz tega je popolnem jasno, da dotična deželna šolska oblast ni vezana na želje onih, ki šolo vzdržujejo — ti namreč imajo se samo zaslišati — pač pa „na meje, po zakonih določene“. Ker ne dostaje posebnih deželnih zakonov, more se za spredaj imenovane dežele samo ozir jemati na splošne določbe državnih osnovnih zakonov z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142, ki v členu XIX. izrecno velevalo:

V deželah, kjer stanuje več narodnosti, naj bodo javna učilišča urejena tako, da bode brez vsake sile za pouk družega deželnega jezika, vsaka teh narodnosti dobivala potrebnih sredstev za izobražbo v svojem jeziku.

Po tej določbi državnih osnovnih zakonov je torej brezdvomno, da sila, ki se vrši z uvajanjem družega deželnega jezika (v tem slučaju nemščine, oziroma italijanščine) kot obligatnega učnega predmeta, nasprotuje duhu in besedam avstrijskega ustavnega prava, in ravno tako more se smatrati za kričečo nezakolitost, ako so v rečenih deželah, Štajerski, Koroški in Primorski, ljudske šole, odmenjene izobrazbi slovenske, oziroma hrvatske mladine, urejene tako, da tuj jezik, bodisi izključno, bodisi deloma velja učnim jezikom, edino opravičeni materni jezik pa je potisnjen nazaj.

Uvaževaje vse to, stavijo podpisani do Vaše ekscelencije vprašanje:

1. Je-li Vaša ekscelencija pripravljena, odstraniti sedanjo nezakonito uredbo ljudskih šol v gore imenovanih deželah ter takoj zaukazati tako jezikovno organizacijo, da bode v zmislu člana XIX. zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zak. št. 142 in §. 6 zakona z dne 14. maja 1869 drž. zak. št. 62 slovenščina, oziroma hrvaščina na teh učnih zavodih edini poučni jezik, — ko bi se pa uvela nemščina ali italijanščina kot učni predmet, da bi se ž njo ne pričenjalo pred končanim 3. šolskim letom, na drugi strani pa, da bila izključena vsakoršna sila za pouk družega deželnega jezika?

2. Ali misli Vaša ekscelencija potrebno ukreniti, da se bode skrbelo za primerno izomiko učnih sil, ki se imajo uporabljati na teh ljudskih šolah?

(Sledi eno in petdeset podpisov členov Hohenwartovega in českega kluba.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — O parlamentarni krizi državnega zbora piše se nam z Dunaja: Razprave med vlado in državnega zbora večino do včeraj še niso bile dognane. Po večkratnih obširnih razpravah in po tem, ko sta bila minister Gautsch in dr. Rieger v tej zadevi pri cesarju, posvetovalo se je ministerstvo v tem vpra-

uže nikdo ne dvoji, da je bila banana še le kasneje v Ameriko prinesena.

Politične stvari.

Interpelacija slovenskih poslancev

v zadevah slovenskih srednjih šol.

V 153. seji visoke poslaniške zbornice dné 13. maja t. l. je bila sprejeta resolucija, ki vladi naroča, da naj izvrši od zbornice uže večkrat sprejete resolucije in na gimnazijah v Gorici, Trstu, Mariboru in Celji napravi slovenske, v Pazinu pa hrvatske paralelke, in sicer s pričetkom šolskega leta 1887/88, ob enem pa opusti pripravne šole, ki v Celji in v Gorici obstojé za slovenske učence.

Šolsko leto 1887/88 se je sicer uže prej kakor pred mesecem začelo, ali podpisanim ni znano, je li in kaj je storila naučna uprava, da izvrši dotično naročilo ljudskega zastopništva.

Podpisani opozarjajo, da se visoka poslaniška zbornica v preteklem zasedanju ni prvokrat pečala s to za duševni razvoj dveh narodov silno važno zadevo, ampak da se je ta reč od leta 1881 sem vsako leto v točno izraženih resolucijah zahtevala. Ako so se te resolucije meni nič tebi nič prezirale, morajo podpisani izreči, da se dosledno preziranje takih v zakonu utemeljenih naročil po naučni upravi ne vjema z oziri, ki jih v konstitucionalnih državah izvrševalna oblast dolžuje postavodajalni.

Ravno tako se to ravnanje ne vjema s točno izjavo, ki jo je v tej zadevi o svojem časi njegova ekscelenca dala v budgetnem odseku. Ko je bilo namreč pri razpravi državnega proračuna za l. 1886 v budgetnem odseku sproženo vprašanje zaradi slovenskih paralelk, je gospod minister priznal načelno pravico do njih, ali ob enem povdarjal, da je treba prej čakati, kakošen uspeh se bode gledé poučevanja v nemškem jeziku pokazal pri mladini, ki se izobražuje v slovenskih paralelkah na Kranjskem, in da bode od tega odvisna ustanovitev novih slovenskih paralelk.

Pri pretresanju državnega proračuna za leto 1887 prišla je ta zadeva zopet v razgovor, in gospod minister je pri tej priliki na podlagi uradnega poročila pripoznal, da so vspehi v nemškem jeziku, zlasti na ljubljanski gimnaziji, ugodni. Po tej veljavni izjavi je toraj odpravljen zadnji zadržek, ki bi bil morda naučno upravo silil upirati se dotičnim zahtevam iz pedagogičnih vzrokov.

Ako se pa ustanovitev imenovanih paralelk z izgojevalnega stališča ne dá spodbijati, je tudi denarni pomisleki ne morejo zavirati, ker so po uradnih izkazih zadnjih treh let, objavljenih v dotičnih šolskih programih, uže sedaj ali v vseh ali pa vsaj v nekaterih spodnjih razredih paralelke na gimnazijah v Celji, Mariboru, Trstu in Gorici, in je tam toliko slovenskih učencev, da se kaj lahko združijo in v posebne razrede, ne da bi se državnemu zakladu vsled tega nakladalo količkaj izdat-

nejše breme. Rečemo, da bi bilo to gospodarstvu zeló na korist, ker bi po taki jezikovni organizaciji odpadli pripravni kurzi, ki so sedaj v Celji in Gorici in dajejo slovenskemu prebivalstvu povod vednim pritožbam, državi pa nakladajo v gospodarskem oziru neopravičljive stroške.

Z osnovo paralelnih razredov na gimnaziji v Paznu, eventuelno v Pulji, bi se sicer stroški nekoliko povikšali, toda to povikšanje bi bilo primeroma le majhno in se dá opravičevati s tem, da je le na ta način mogoče 140.000 hrvatskim prebivalcem mejne grofije Istrske preskrbeti priliko, da v svoje duševno izobraženje rabijo državne srednje šole.

In ko bi hotel kdo v začetku omenjeno resolucijo slednjič pobijati s znano, v novejšem času tolikanj priljubljeno krilato besedo o prevelikem številu gimnazijalcev in kazati na nevarnosti, ki jih to preveliko število napravlja družinskemu in državnemu razvoju, je očitno, kakor beli dan, da ta razlog gledé duševnega prizadevanja slovenskega in hrvatskega prebivalstva v Istri in njih tirjatev po primerni osnovi njihovih srednjih šol ni opravičen. Ne le da pri sedanji vravnavi njihovih srednjih šol nimajo nobene preobilnosti izobražencev, ki se izučujejo po gimnazijah, marveč je videti ravno nasprotna prikazen pri vseh strokah državne uprave, pri cerkvenih in drugih službah javnega življenja, kjer se kaže jako občutljivo pomanjkanje pripravnega, deželnih jezikov zmožnega osobja. Ne da bi se spuščali v naddrobno, za vsakateriga, ki le količkaj pozná dotične razmere, nepotrebno dokazovanje, podpisani njegovo ekscelenco vprašajo:

1. Je li naučna uprava doslej uže kaj storila, da bi izvršila v začetku omenjeno resolucijo, in zakaj se niso v njej zahtevane slovenske, oziroma hrvatske paralelke, odprle s pričetkom šolskega leta 1887/88?

2. Hoče li naučna uprava potrebno ukreniti, da se bode brez odloga zaukazala ustanovitev teh paralelk in da se bodo najpozneje odprle s pričetkom šolskega leta 1888/89?

Na Dunaji, 24. oktobra 1887.

(Sledé podpisi.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Kakor pri Podlipnjici, delala se je tudi še pri marsikateri drugi zaléški gospodinji vedno večja luknja v žepu domačega gospodinjstva od tistega časa sem, ko se je s Plahtačem seznanila in ga pogosteje v štacuni njegovi obiskovati pričela. Malim starim potrebam sledile so vedno večje nove potrebe; a — kolikor več bilo je teh, toliko bolj so se tudi novi izredni stroški pri gospodinjstvu množili. Kar je pa še huje, dobila je tudi prejšnja uzorna domača odgoja otrok, s Plahtačem hud udarec. Po Plahtačevih sladkih „bobkih“ postali so večinoma vsi zaleški otroci pravi „sladkosnedeži“; matere

pred njimi kar več miru imele niso; vedno so jih otroci soldov za „bobke“ napletali. Materina ljubezen do otrok ima pa kaj rada to slabo in slepo navado, da otrokom le prerada vsega dovoljuje, česar koli poželé, če bi zanje tudi še tako slabo biti utegnilo. Marsikedar bila bi brezovka na pravem mestu, s katero bi se mogla pri otrocih ena ali druga slaba razvada in vzbujačica se strast prec v klici popolno zadušiti. „Šiba poje novo mašo“ je zlati rek naših prednikov, na katerega se pa današnji rod le premalo ozira.

Pa tudi precejšnje število poprej dobrih in skrbnih mater zaleških je Plahtačev „sladki“ uže tako prevzel, da so bile same prave sladkosnednice postale. In take matere so v posledici tudi svojim otrokom vsega dovoljevale, za kar koli so pri njih moledovali. Bolj večji otroci zaleški so, dokler še sladkih „bobkov“ poznali niso, vsak krajcar, ki so ga od kogar koli v last prejeli, ali sami skrbno shranjevali, ali ga pa starišem svojim spraviti dajali; ko so se pa s sladkimi „bobki“ in drugimi takimi nepotrebnošči seznanili, nosili so vsak soldek sproti, mesto v „šparovček“ pa h Plahtaču za „bobke“ in druge take drobnarije. Ni se ravno malo in redkokrat primerilo, da je ta ali ta zaleški otrok, ako po poštenih potih soldov za „bobke“ dobiti mogel ni, svojim starišem posamezne krajcarje krasti pričel, kedar je do njih prišel. Laž in tatvina sta si pa dve neločljivi hudobni sestri; kjer je ena, se tudi druga nikdar ne pogreša. Kdor se v otročjih letih varčnosti ne privadi, privadil se je potem ne bode več. Ako otrok pri krajcarjih zapravljal prične, zapravljal bode, ako doraste, pri velikem, in zapravljal bode slednjič vse — tudi še tako veliko premoženje. Taka godila se je tudi s zaleško mladino, čemur povod in podlaga bil je Plahtač s svojimi napravami. Mali otroci izdali so vse sproti za sladke „bobke“; ko so pa enkrat odrasli, šlo je pa po škodljivi razvadi zopet vse sproti za nepotrebni lišp, za „sladkega“ ter za vino in „šnops“. Tem načinom nastajal je polagoma splošni gmotni propad med zaleškim prebivalstvom. Može, žene, mladeniči, dekleta in otroci, res da ne vsi od prvega do zadnjega, imeli so vsak svoje nove potrebe, katerim so pri Plahtaču z drugim denarjem zadostovali.

Vsaka slaba razvada in privajena strast ima pa uže to peklensko lastnost, da, čembolj se ji zadostuje, streže in kuri, temvečja postaja, tembolj se množi in redi ter vedno več od svoje žrtve zahteva. In v takih žalostnih okoliščinah nahajalo se je uže ob tem času veliko število zaleškega prebivalstva.

Domača p. n. gospoda duhovnika uvidila sta le predobro brezdno, v katerega veliko število Zaleščanov kar tako brez vsega premisleka dère. Pri vsaki se nedeči priliki opominjala, svarila in prosila sta take nesrečneže kaj očetovsko in ljubeznjivo, da naj pot pogube, katero so nastopili, zopet skoraj zapusté ter naj se na bivšo staro pot prave treznosti, varčivosti in koristne delavnosti nazaj povrnejo. Taka opominjevanja so pri začetnikih, katerih strast v svoje kremplje še popolno

dobila ni, tudi precej dobro izdala, a pri ukoženih razvajencih bila so pa le „bob v steno.“ Prišel je čas, ko so tudi taki spregledali, a bilo je uže prepozno; za-nje ni bilo nobene pomoči več; kar bilo je zgubljenega, zgubljeno bilo je za vselej, ni se dalo več nazaj dobiti.

Da je tudi šola v Zalesji ob takih neprilikah veliko in občutno trpela, umeje se uže samo ob sebi. Pred Plahtačevo dobo obiskovali so zaleški otroci šolo redno in točno; sè samoučili bili so vselej in brez presledkov popolno in dobro preskrbljeni. Učili so se uzorno in brez posebnega priganjanja; ljubili so se med seboj prav po bratovsko ter drug drugemu pri učenju radi pomagali. Od kar so pa zgoraj omenjene razvade od doma v šolo uže s saboj donašali, bilo je vse drugače. Denarje, katere so od svojih starišev za razne šolske potrebščine od časa do časa dobivali, so navadno deloma ali pa tudi popolno vse pri Plahtaču na raznih sladkarijah zajedli, a v šoli se, pa lagali, da jim oče in mati za potrebne šolske reči krajcarjev dati nočeta. Zvitost, hinavščina, nevošljivost, raztresenost, lenoba, lažnjivost in druge enake slabe lastnosti, prikazovale so se med zaleškimi učenci in učenkami čem dalje, tem v večji meri. Res hudi nasprotniki pravi pošteni, krščanki odgoji! — Pa pustimo to za enkrat. — Oglejmo sedaj Plahtača in njegovo Beto malo natančneje, da bomo vsaj vedeli, kedo in kaj sta bila.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Vernih duš dan. Današnji in včerajšnji dan prihranjena sta pri vseh omikanih narodih, izrekoma pa v celem krščanstvu — spominu naših dragih rajnkih. V večnosti ima svoje drage posameznik, imajo jih pa prav tako celi narodi, in tako se spominjamo tudi mi Slovenci danes z milim srcem in pa s hvaležnostjo naših pokojnih narodnih boriteljev na duševnem in na političnem polji. Sad njihovega neumornega in složnega prizadevanja vsaj deloma živamo sedaj mi in posebno mlajši naš rod. — Ako pa morebiti kmalu zopet nastopi za naš narod doba splošne, britke borbe, tedaj naj nam bodo v izgled pokojni naši prvoboritelji, njihova značajnost, stanovitnost in neustrašenost, združena z modro previdnostjo, naj nam bodo vedno v spominu, naj nam jačijo pogum in prepričanje, da naša pravična stvar mora priti do zmage in da bode zmagala toliko sijajnejše, kolikor večje bi bile zapreke. — S temi čutili in željami kličemo nepozabljivim pokojnim vodjem našega naroda: Bodi jim večni, hvaléžni spomin!

— Čitalnica ljubljanska obhajala je prejšnjo nedeljo spomin svojega 25letnega obstanka s slovesno „besedo“, pri kateri je slavnostni govor govoril predsednik čitalničin gosp. dr. vitez Bleiweis. Veselega narodnega praznika vdeležili so se vsi, ne posebej zadržani, v Ljubljani bivajoči slovenski rodoljubi; med mnogobrojnimi

usihajo vsled trtne uši, a ljubljanski pripravniki vedo komaj, da so ameriške trte na svetu. Dobro bi bilo, ko bi naši poslanci kedaj rekli resno besedo o tej stvari.

* Vinska letina na Štajarskem ni tako ugodna, kakor so se nadejali. Veliko grozdja je še trdega, in po nekod bodo dvakrat brali, najprej dozorelo, potem pa slabeje, še trdo grozdje. V Dravinski dolini prodajajo novo vino po 15 gld. polovnjak. V Mariboru se plačuje hektoliter muškatelca, ki ima 16‰, po 20 gld., z 18° po 22, z 20° po 24 gld.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Plahtač.

Marsikateri čitatelj „Novic“ je morda uže radoveden kèdo in kaj bil je prav za prav ta Plahtač. — Evo vam ga! Po rodu bil je sin priprostih selskih starišev iz vasi „Predgorja“. Imel je še dva brateca (med njima bil je on srednji po starosti) in pa tri sestrice. Pri krstu imenovali so ga za Friceta. Stariši njegovi niso bili ravno imoviti, a tudi posebnega pomanjkanja jim trpeti ni bilo; bili so pa dobri in pošteni kristjani. Ker je bil Frice nadarjen in je domačo šolo dobro dovršil, sklenil ga je očetov brat Anton, precej imoviti trgovec v mestu Z... k sebi vzeti in ga dalje šolati. Deček se je tega zelo veselil in tudi oče njegov bil je s tem popolno zadovoljen tem bolj, ker bil je brat njegov, trgovec Anton, uže precej v letih in brez lastnih otrok. Zadnji razred ljudske šole dovršil je Frice v mestu Z... s prav dobrim vspehom. Stric dal mu je potem popolno na prosto voljo, da prestopi v gimnazijo ali pa v realko; Frice izvoli si poslednjo, kar bilo je tudi stricu prav po volji. Mislil si je, saj bode fante tako enkrat moj naslednik, naj se uči teh ali onih predmetov, je pač vse jedno; le na tem je ležeče, da se za trgovski stan kaj prida koristnega priuči. Iz početka se je Frice tudi v srednji šoli (realki) dobro učil, a kolikor bolj je v višje razrede prehajal, tembolj je pojemala njegova pridnost pri učenju; v petem razredu je pa konec šolskega leta uže kljuko dobil. In — realko je s tem tadi na kol obesil. Na realki je po upljivu nekega brezbožnega realističnega profesorja prišel Frice tudi ob vse versko prepričanje in strah božji, kar je pa pred svojim dobrim stricem Antonom znal vedno kaj dobro prikrivati. Zato, ker je stric mislil, kakor ga je Frice vedno slepil, da je realka pretežavna zauj, dal ga je še par let v trgovsko šolo, kar mu ni bilo ravno težavno, ker se je ta šola tudi v mestu Z... nahajala. Še srednjim vspehom je tudi tó dognal. In s tem so Friceta Plahtača šole pri kraju. Ko je Frice šolo, v šolskih klopeh, površno dognal, sprejel ga je stric Anton v svojo štacuno, da bi se tú v trgovstvu tudi praktično izvežbal. Frice pa je ravno tega-le trenutka uže kaj težko pričakoval. Mislil si je, no, sedaj bom pa

tudi jaz počasi gospod postal; pripomoček zato se mi je uže ponudil. — Frice, kateremu je bil brezverski profesor na realki versko čut in vso vest zadušil, prelevil se je bil v pravega hinavca in svetohlinca. Od začetka vedil in obnašal se je, osobito ob navzočnosti stričevi, kaj natančno in točno pri vsem, česar koli se je lotil delati. Skupljeni denar za blago je slednji dan stricu od prvega do zadnjega krajcerja odrajtaval, a ljudem pa dobro ter pošteno mero in vago dajal, kakor bil mu je to dobri stric pokazal in naročil. Tem načinom si je Frice prav kmalu pridobil popolno zaupanje strica svojega in ljudi, ki so v štacuno kupovat hodili. Ni se bilo čuditi, da mu je dobri stric Anton čemdalje, tem prostejo roko puščal, ker mislil je, da je in bode njegov stričnik Frice tudi ob njegovi odsotnosti ravno tako vesten, pošten, a varal se je hudo. Večkrat je šel stric po svojih opravkih z doma; ob takih prilikah ni se ravno redkokrat pripetilo, da je po celi teden in tudi še več izostal. Ob takih trenutkih bil je Frice pravi neomejeni gospodar v stricevi štacuni; delal je, kar je ravno sam hotel. Ljudem je kaj pridno blago prodajal, pri tem pa strica in kupovalce na tak način sleparil, da mu ni bilo lahko na sled priti. Ljudem dajal je bolj pičlo mero in vago, kar vse so pa po v štacuni navadnem in določenem kupu pošteno plačevali; kar je pri tem pridobil spremljal je sproti sam za-se na stran. Pa pri tem ni ostalo. Pričel jo tudi od stričevega denarja polagoma skrivaj jemati in krasti, se ve, da tako in v takej meri, da mu stric ni mogel čin očitati, tem manj, ker je mislil da Frice pošten in vesten človek, kakoršnega se mu vedno na oko kaže.

Kot študent, bil je pri stricu z vsem dobro pre-skrbljen in zatega voljo tudi z denarom nič opraviti imel ni, ter mu tudi prilike bilo ni, v kako posebno družbo zahajati, kjer bi bil denar potreboval.

Omeniti mi je še, da je stric Anton Fricetu na mesec tudi uže po nekoliko plačila v gotovem denarju dajal, da bodé bolj priden. Ko je tako nekoliko prislužnega, a še več pa uže prisleparjenega denarja v lastnem žepu čutil, uzbujalo se mu je vedno večje hrepenenje in želja, kmalu si veliko denarja pridobiti. Kolikor bolj se je pa v njem ta iškarijotova strast zbujevala, v toliko večji meri je tudi pred njim stričeva gotovina na skrivnem trpela. Stric je uže tako-le sam precej dobro zapazil, da mu štacuna nikakor več onega dobička ne donaša, nego ga mu je še pred par leti, kar je tudi Fricetu večkrat omenjal. Pa Frice si iz tega prav čisto nič storil ni; zvita buča je vedel vselej strica svojega z namazanim jezikom popolno preslepiti in za nos voditi.

Konec tretjega leta, kar je bil Fric pri stricu kot praktičen trgovski učenec v štacuni, zbrala se je v okolici mesta Z... precej močna banda tatov-roparjev. Ti vrage pokradli so uže tu in tam pomenljive svote v denarju in blagu marljivim ljudem.

Stric Anton imel je za prejeto blago celih 1000 gld. po pošti odposlati. Nekega dné ta denar pripravi, a ga

zvečer v štacuni v navadni denarni tružici pozabi. Frice to vidi in kmalu je sklep gotov, da bode ta tisočak njegov. Ključke imel je vedno v rokah, toraj mu te hudobije ni bilo ravno težavno izvesti. Po polnoči, ko je v hiši vse trdno spalo, splazi se Frice po mačje tiho v štacuno, tisočak vkrade, miznico razbije, pri vratih ključavnico in zapahe, kar vse skupaj res, da kaj sigurnega bilo ni, odrobka, vrata nekoliko opraska in poškoduje po štacuni, več reči v nered razmeče, kako reč tudi raztrese in pobije ter slednjič zunanja vrata le prislonjeno pripre, a vrata, vodeča iz veže v štacuno, pa po navadi zopet pravilno zaklene; tisočak skrije in se tako zopet, ne da bi bil kedo kaj opazil, v svojo posteljo spat spravi. Zjutraj vstane ob navadnem času, kot bi se med nočjo čisto nič nenavadnega zgodilo ne bilo. Kaj takega zmore pa edino le popolni spridenec. In tak bil je Frice uže v polnem pomenu besede.

Ko je bilo čas štacuno odpreti, veli stric Fricetu, da naj gre. Pa — komaj bila so dobro štacunska vrata iz veže odprta, zakriči Frice kolikor more: „Kaj je to? Bog pomagaj! — Okradeni smo! V tem hipu bili so stric in druga hišna družina na licu prostora. Posebno britko se je grdi nehvaležnež Frice védel; strica je pomiloval, se nad tatovi rotíl in hudoval ter bil, kazaje na videz iskreno sočutje do strica, kar ves iz sebe. — In kako je še le tarnal, ko so enkrat vso škodo in tatvino do dobrega pregledali in preračunili! — Kazal se je in hlinil, da mu kar za obstati več ni.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

71.

Krušnica.

Najznamenitejša krušna bilina ekvatorijalnih krajev je krušnica (*Artocarpus incisa*). Drevo je to, na katerem, rekel bi, raste gotov kruh. Krušnica je član vrlo razširjene bilinske familije, familije kopriv. Krušnica gré do višine 15 do 20 ^m/_l, in debela je kot možak čez pas. Njeni svetlucavi debeli peresi so prekrasno razcepljeni, in celo deblo pokazuje se nam v tako lepem liku, kakor nobeno naše drevo. Ob tej lepoti se odlikuje krušnica z nenavadno in vrlo redilnimi plodovi, v čemur ž njo ne more tekrovati nobeno drugo drevo. Plod krušničin je velik kot glava človeška in malone povsema okrogel. Osem ali devet mesecev je drevo vedno polno, ter se ves ta čas razvijajo neprestano novi cvetovi in novi plodovi, tako da na drevesu nahajamo vedno plodov v vseh stopinjah razvoja. Plodovi ti se redkokedaj jedó surovi, navadno se na razne načine prirejajo. Preje preden plodovi dozore, oberó jih. Ta čas jim je koža že zelena, a sredica bela kot sneg, ter močnata in mehka. Koža se potegne s ploda, a sredica ovije s perjem, ter potem speče med razbeljenim kamenjem. Tako spečena sredica ima okus kot pšenični kruh, samo da je nekoliko slajša. Kedar plod na drevesu popolnoma dozori, tedaj se v

njem večina škroba pretvori v sladkor, kakor pri banani, in zato mu je sredica sedaj postala sočna in ponekoliko rumenkasta. Takov zrel plod more se tudi surov jesti, samo da je odurnega okusa. Tri mesece ni na krušnici plodov, in ljudje bi bili brez hrane, ako se ne bi za ta čas naprej preskrbeli. Naberó namreč nezrelih plodov in olupijo, potem jih zmečejo v obzidane jame, s perjem pokrijejo in s kamenjem obložé. Stisnjeni plodovi v jami začno vreti in se skisajo. Napravi se nekako testo s tega, ki je prav takega okusa, kakor zeló spečen kisel kruh. Kolikor je treba tega testa za vsaki dan sproti, toliko ga vzamejo iz jame. S tega testa zgnjetó kot pest velike kosove, zavijó jih v perje in spekó na razbeljenem kamenju. Taki kruhki se držé več tednov sveži in dobri, ter so vzlasti za potovanje velike vrednosti.

Krušnica rodí tako bogato, da tri drevesa morejo osem mesecev enega človeka popolnoma prehraniti. „Kdor v svojem življenju zasadí deset krušnic“, pripoveduje glasoviti potnik Cook, „spolnil je svojo dolžnost“. Na mnogih otokih je običaj, čim se komu dete porodí, da tudi krušnico vsadí. To je nekaka dota detetu, ta krušnica je njegova svojina, svetinja je to, v katero ne smé nikdo tiščati. Krušnica se vrlo lahko razploduje. Treba je samo v zemljo zasaditi odrezano vejo, pa zraste novo drevo. Seme se v plodu nič kaj ne razvija, zato se krušnica s semenom ne razploduje. Stanovniki tropskih otokov gradé svoje kolibe najraje pod krušnicami, ker tu imajo ne samo hladu in zavetja, temveč tudi hrano.

Krušnica raste po vseh otokih Indijskega oceana, ki se nahajajo bliže ekvatorju, pa po vseh otokih Tihega oceana od Sumatre vse do otočja Marquesas. Kedar so Evropejci prvokrat na te otoke stopili, povsodi so uže našli vzgojenih krušnic. Divjih krušnic doslej nikjer niso našli, povsodi rastó samo vzgojene in požlahnene vrste, kajti kjerkoli je krušnica rastla, tamo se je tudi človek naselil, pa krušnico vzgojil in požlahnil. V Ameriko je dospela krušnica še le koncem prešlega stoletja.

Angleški naseljeniki na Antilskem otočju so prosili vlado angleško, naj jih preskrbí s to koristno bilino. Vlada jim je prošnjo uslišala, in poslala kapitana Bligha v Tihi ocean na Tahitsko otočje. Tu so naložili na brod 1000 mladih drevesc v loncih in škrinjah, in vzeli tudi mnogo vode za prilivanje 1789. l. No, ta pot se kapitanu ni posrečilo poslanje. S podporo angleške vlade se odpravi Bligh zopet na pot in sedaj naloží 1200 mladih drevesc, tako da je brod bil podoben plavajočemu vrtu, in 1793. l. je prispel srečno na otok St. Vincent, kjer je posadil prve krušnice. Od tu so se kmalu razširile po mnogih ekvatorijalnih krajih ameriških. Mislili so s tem za robeve dobivati nove hrane, ali robovi so raje imeli banano, in zato se krušnica nič kaj ni udomačila v Ameriki.

V Indiji in na moluškem otočju raste še druga vrsta krušnice, kateri je perje nerazcepljeno. Njeni podolgasti plodovi so po 50 ^{cm}/_l dolgi, ter so isto tako redilni, kakor poprejnih vrst, samo da se jim sredica brzo spremeni in pokvari.

— Mrčes izpraviš iz kleti, ako postaviš vanjo navpik novo in svežo brezovo metlo. Mrčes, zlasti stonoga i. dr., skriva se v brezovo metlo, v katero prav rad zleze. Ako potem ven neseš brezovo metlo, otreseš ali vtakneš jo v vročo vodo, pomoriš lahko hitro vse živali, ki so se poskrile v metlo.

— Rman (Schafgarbe) po mnogih skušnjah prežene muhe in brenclje konjem in drugi živini tako gotovo, da je to zelišče, katero pozna vsak pastir in ki raste povsod, najboljša pomoč zoper mrčese, ki včasih hudo nadlegujejo živino.

— Zajcev se obvaruješ v drevesnici, ako obesiš nekaj petrolejevih luči po drevju v drevesnici. Tako saj trdi vrtnar Goll v Bissingu.

— Da ne rjavijo žebli, kateri se zabijajo v les, zbelijo se v ognju toliko, da so rdeči, in potem se de-nejo precej še zbeljeni v laneno olje.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

73.

Arabska.

Arabska je največi poluotok na vsem svetu; obliva ga perzijansko, indijsko in rudeče morje. Ta skoro nič razdrti poluotok je dosti visoka planjava, ki je pokrita večinoma z golimi skalami, ob stranéh pa jo ograjajo v stopnje zraščene gore, ki so na vzhodu in zahodu z gozdi odete. Osrednja planjava Nedžd je zelo malo poznata, sodijo, da je večinoma peščenina, brez vode in drevja, v marsičem podobna Afriki.

Podnebje je zelo suho in soparno, tako, da so ob rudečem morju kraji, ki jih uvrstujejo med najtoplejše na svetu. Po severnih krajih veje pripekajoči samum, po južnih primorjih pa vlažni monsun.

Arabska ima malo vodá, velike reke nima nobene, tudi ne večega jezera, kolikor do sedaj znamo; ima le nekaj malega brežnic in pustinjaških rek.

Flora arabska je malo poznata do sedaj. Severne in notranje pokrajine imajo menda prav take biline, kakor Sahara, krasna vegetacija pa se razgrinja ob rudečem morju, kakor nam je to sporočil botanik Forskal. Najbolje na glasu v Arabski je kava in razne dišavine.

Tudi favna arabska ni kaj prida poznata, slična je menda saharski; ima toraj velblode, opice, bivoló, antilope, divje konje, koze, zajce, zebre, hijene, šakalje, leve, štruce, orle in druge ptice.

Stanovnikov je v Arabski do 4,000.000, drugi pa zatrjujejo, da jih je tudi 6,000.000. Ločijo se na severne kočevnike, katerim se v obče velí Arabci, in na južne Himjarite. Razen teh je nekaj Judov, Turkov, črncev, Baniajanov in Samaulov. Po primorskih mestih so se naselili tudi Evropejci. Severni narod je vitke postave, lepo raščen, podolgastega obraza, širokega čela, črnih oči in las, jako krasnih belih zob, nekoliko zavaljenih ali debelih žnabelj in smelega pogleda. Hvalijo njegovo

junaštvo in velikomiselnost, ali ti lastnosti potemnuje njegova ohola in prekanjena okrutnost. Z vojskami islamskimi se je razširil po velikem kosu severne Afrike, po vzhodnem obrežju Madagaskarja, po Siriji, po Perziji in po Mali Aziji. Koliko duš šteje v sami Arabski, to se niti približno ne more povedati, kajti sedaj govore arabski tudi Himjariti, ki so narod politiški potlačen in iznarodjen. Razloček obeh narodov pokazuje se najbolje v načinu življenja. Pravi Arabci so kočevniki (Beduinci), a Himjariti so poljedelci; prvim se studi delati na polji, in stalni dom jim je znak robstva. Arabca živí velblod, ovca in datelj, ako bi tega ne imel, ne vé, kaj bi začel. Velblod mu daje tudi še dlake za plašč in šotor. Goveje živine, oslov in mežgov ima Arabska primeroma malo, temveč pa ima konj, ki slovó po vsem svetu, vzlasti oni z Nedžda.

Razen rži in ječmena prideluje Arabec tudi rižo, duro in deteljo. Najvažnejši pridelek pa je kava, vzlasti v Jemenu. Na vrtu sadí čebulo, melone, ananase, margarane in smokve. Z divjih gozdnih bilin so na glasu one, s katerih se kadilo dobiva.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

Plahtač.

(Dalje.)

Ubogi stric in drugi domači, se ve, da so mu tudi vse verjeli; ves sum izvršene tatvine padil je na — v tem obziru — nedolžne tatove.

Po nepoštenem potu prisleparjeni in ukradeni denar je Friceta vedno bolj mikal. Pri stricu ni smel in ni mogel ž njim na dan. Zaprošil je strica, opomnivši mu, da je, kakor se kaže, ž njim vred v štacuno njegovo tudi nesreča prišla, dasiravno se je ves čas z vsemi močmi prizadeva, stricu le koristiti, da bi mu napravil spričevalo o popolni izurjenosti trgovskim pomočnikom. Rad bi šel malo po svetu si sreče poiskati in pri kakem drugem trgovcu v službo stopiti. Stric, kojega bil je Fricè sè svojo jezičnostjo popolno preslepil in za-se pridobil, udal se je; napravil je svojemu stričniku dobro spričevalo o sposobnosti trgovskega pomočnika. Povrhu tega obdaroval ga je tudi za pot v tuj svet precej dobro še z denarjem ter mu priporočal, da, ako mu Bog kako dobro službo nakloni, naj bode svojemu gospodarju pokorno-udan, poslušen, zvest in pošten, kakor se to pravemu kristjanu spodobi. Fricè mu je vse za žive in mrtve obetal, a se mu za te lepe nauke tudi kaj presrčno zahvalil. Delal se je tako same hvaležnosti gijlivega, da je imel vse solzne oči.

Kar je hudobni Fricè nameraval, dosegel je vse. Sedaj bila je temu hudobnemu nehvaležnežu, sleparju in tatu prva skrb, na skrivnem prisleparjene in ukradene denarje lepo na dno svoje popotne torbe med drugo

ropotijo pospraviti in zakleniti; ključek imel je pa vedno pri sebi na motozu okolu vratu — mesto svetinjice pod obleko obešen. Čez par dni potem poslovil se je Frice pri svojem stricu kaj ginljivo, se vé, da farizejsko.

Frice jo je popihal iz mesta Z..... naravnost proti Kranjski. Pred vsem bilo mu je na tem, da je priglufane in ukradene denarje pod izmišljenim imenom v hranilnici obrestovno naložil. Bogat hotel je na vsak način postati. — V mestu ga pa ni veselilo ostati; šel je toraj na deželo, da tam svoje delo zlobnosti poskusi nadaljevati. Tri cele dni je hodil vedno dalje, a za-nj nikjer ni bilo nič povoljnega. Četrtega dne zvečer pa prenoči v prijetnem selu Podpečinami. V tem selu bilo je trgovstvo in obrtnija ob istem času v najboljšem razcvitu. Poizvedel je tudi prec ta večer po vseh okoliščinah tega kraja. Kar je zvedel, dopadalo mu je vse, toraj ni čudo bilo, da je želel si v tem kraji službe dobiti, kar se mu je tudi pri trgovcu „z raznim blagom: Rebrniku“ posrečilo. Friceta Plahtača sprejme ta vrli in blagi mož, kot trgovskega pomočnika za mesec dni v svojo štacuno na poskušajo. S svojo zvito spretnostjo je malopridnež pri novem gospodarju si kmalu popolno zaupanje pridobil. Večkrat je Plahtač novega gospodarja na to in ono reč opozoril, kako bi se dalo pri trgovini bolje urediti, da bi več dobička donášalo. In — navadno je vsakokrat pravo pogodil. Rebrnik bil ga je kar vesel; zaupal mu je slednjič vse — celo štacuno in njeno vodstvo; postal je po preteku nekoliko mesecev sam knjigovodja in ob enem tudi kasir. Med tem je Rebrnik po nekem bogatem sorodniku podedoval celih 35.000 gold. Uže preje na dobrih gmotnih nogah, mislil si je, da mu sedaj več zmanjkati ne more. V štacuni ima spretnega nadomestnika, zatoraj peča se sam vedno manj za trgovino svojo. Prikupi si toraj nekoliko zemljišča, da bode mogel tako-le včasih malo za kratek čas tudi pokmetovati. Rebrnik je, dasiravno do tega časa prav varčen in trezen, pričel vedno pogosteje gostilne v kraju obiskovati; udal se je pa tudi raznim igram, katerih do sedaj še poznal ni. In tako sta Plahtač Fric in podedovani tisočaki kmalu gospodarja Rebrnika na napačno pot spravila. Vse to bilo je pa spridenemu Plahtaču prava deroča voda na njegov mlin. Gospodar se je le tu in tam včasih po nekoliko trenutkov v svoji štacuni pomudil, ter svojo blagajnico vselej takrat radovoljno odprl, ko je bilo treba primanjkljaj za novo naročeno in za štacuno prejeto blago poplačati.

Plahtač pa, ko je videl, da mu je prilika za novo sleparstvo kaj ugodna, zamudil ni prav nobenega trenutka, da se na škodo svojega gospodarja sam okoristi. Manje in večje svote je skoraj slednji dan izneverjal in to tem bolj, kolikor bolj se je gospodar njegov nesrečnim igram vdajal. Gmotni položaj Rebrnikov je vedno bolj propadal; čudo temu pa ni bilo nobeno, ker sta ga dva huda glodalca, vsak po svoje, spodjedala. Se ve, da v očéh vseh sosedov bil je Frice pravi uzor poštenosti, vsega družega pa le gospodar sam kriv.

Preje, nego se je mislilo, moral je Rebrnik svojo trgovino opustiti; štacuno so mu upniki zaprli ter vse

na javni dražbi prodali, da so si tako svojo upnino pokrili. Rebrniku pri tem drugega ostalo ni, nego edina hiša z golimi stenami v stanovanje njemu samemu in njegovi precej številni družinici.

Ker pri takih britkih okoliščinah Rebrnik Plahtača in drugih trgovskih pomočnikov več potreboval ni, odpustil je vse. Ob slovesu pohvalil je Rebrnik Friceta za njegovo pridnost prav zeló, ter mu voščil zopet kmalu kako dobro službo kje dobiti. Revež, se ve, da tega vedel ni, da ga je Plahtač poleg dobrega pogojenega plačila, koje mu je redno izplačeval, tudi skoraj ob polovico njegovega nekdanjega premoženja pripravil. Kot nekdanj strica Antona, zapusti je Plahtač tudi sedaj svojega lahkomišljenega in preveč zaupnega gospodarja s solzami v očéh.

Iz Podpečin krene jo Plahtačev Frice naravnost v mesto T... — Tudi tu spravi svoj prisleparjeni denar na varno mesto v hranilnico — pod raznimi izmišljenimi imeni. Sklene pa tudi, svoja sleparstva še na kak nov način poskusiti. Oglasi se pri vodstvu zavarovalne banke „S.....“ za praktikanta. Kmalu pridobil si je tudi v tem obziru toliko praktične izurjenosti, da je postal pravi uradnik z precej dobro plačo na leto. Ker je imel pa med vsemi skoraj najbolj gladek in namazan jeziček, odločilo ga je vodstvo zavarovalnice za popotovalnega agenta. To je bil zopet pravi žleb na njegov sleparski mlin.

(Dalje prih.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

Trgovinska in obrtna zbornica v Ljubljani je imela, kakor smo uže objavili, dné 21. oktobra t. l. svojo redno sejo pod predsedništvom gosp. zborničnega predsednika Josipa Kušarja, v navzočnosti vladnega zastopnika, c. kr. vladnega svetnika g. Jos. Dralke, in naslednjih gospodov zborničnih udov: Ivana Baumgartnerja, Ivana Dogana, Oroslava Dolenca, Iv. N. Horaka, Frana Hrena, Vekosl. Jenka, Antona Kleina, Frana Omerse, Mihaela Pakiča, Ivana Perdana, Vasa Petričiča in Fr. Ksav. Souvana.

Gospod zbornični predsednik konstatuje, da je za sklepčnost potrebno število zborničnih udov navzočno, otvori sejo ter imenuje overovateljema današnje seje gg. Ivana Baumgartnerja in Frana Ks. Souvana.

I. Zapisnik zadnje seje se odobri.

II. Zbornični tajnik poroča o doneskih za strokovno šolo za lesno obrtnost. C. kr. deželno predsedništvo je javilo, kakor je znano slavni zbornici, z dopisom od 18. marca 1887, br. 710, da je Njega Vzvišenost gosp. minister za uk in bogočastje naznanil z ukazom od 11. marca t. l., br. 22.865, da bi po vspehih daljnih obravnav bil voljen, ustanoviti strokovno šolo za lesno obrtnost na Kranjskem, to je za mizarstvo, hišne oprave, rezljanje, strugarstvo in pletenje košaric, in sicer s sedežem v Ljubljani.

Ker pa je državni proračun za leta 1887 uže predložen državnemu zboru v ustavno pretresanje, mogel bi

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

Plahtač.

(Dalje.)

Vesel, da mu vsaj za en čas ne bode treba vedno med ozkimi stenami čepeti, bil je Plahtač zopet popolno v svojem elementu. Kot popotovalni agent napomnjene zavarovalnice izvrševal je svoj posel po večih skupnih vaséh, trgih in tudi mestih z neko posebno ročnostjo kaj uspešno, točno in natančno; tu bilo je, kar je načini, vse v najlepšem redu popolno po zavarovalniških pravilih. Glavno vodstvo zavarovalnično bilo je Plahtača kar veselo ter mu je letno plačo samo ob sebi izdatno zboljšajo.

Vse drugače je pa zviti Plahtač postopal ob novih slušajih vsakovrstnega zavarovanja po samotnih, oddaljenih krajih; na posestnike „Rovtarje“ imel je posebno slast. Ti zdeli so se mu za sleparske nakane njegove kot nalašč ustvarjeni. Ker se taki ljudje za javne naprave in občevanja navadno nič ne brigajo, nego le bolj za-se in svoj posel živé, ni bila nobena posebna umetnost, jih Plahtaču v svoje mreže loviti. Ob takih prilikah sklepal je zvitež zavarovanja kar na svojo pest. Pogoje za zavarovanja tudi tri- in še večkratne vrednosti sklepal je pod kaj ugodnimi zavarovalnimi premijami, katere moral mu je pa vsak tak zavarovanec prec izplačati. Taka zavarovanja izvrševal je potepuh s strankami na 10, 15 in tudi 20 let, kakor je ravno videl, da je žrtva njegova — pri novcih. Premije zahteval je Plahtač od vsake take stranke še od tako visoke zavarovane vrednosti po 1 do 2 gld. na leto, kar mu je tudi vsaka žrtva z veseljem izplačala; če kdo denarja za to ravno doma imel ni, izposodil si ga je pri bližnjem sosedu svojem. Vsak tak zavarovanec prejel je prec falzifikovano „polico“ od Plahtača, katero mu je po prejemu denarju (premiji) kar brez odloga napravil.

Tem načinom si je zviti Plahtač v ravno ne pomenljivem času zopet več stotakov sleparsko potjo pridobil. Ko je pa sleparstvo njegovo po požaru enega takega zavarovanca pri dotičnem zavodu v posledici na dan priti imelo, zginil je Plahtač kot — kafra. Dobiti ga pa zavod tudi mogel ni, ker se je bil Plahtač pod napačnim imenom in s ponarejenimi dokumenti pri njem v službo vtihotapil.

In kaj je Plahtač dalje počel? Iztuhtal je nov način, po katerem upal je, da bode ljudi po deželi zopet pehariti zamogel. Obnesla se mu je tudi ta zlodejska nakana. Sedaj prelevil se je Plahtač v inženirja ali merjevca; preskrbel si je nekoliko najpotrebnejših starih merjevskih aparatov, najel nekega malopridnega pohajča, s katerim bila sta še iz šolskih let dobro znana — spridenca. Temu, imenujemo ga Robkarja, kupi Plahtač cenó, a dostojno obleko. Tako z vsem potrebnim preskrbljen, podá se Plahtač s trabantom svojim v najskrajni hribovski del P.....e dežele, kodar namera-

vala se je ob istem času železnica speljati, „železno cesto“ meriti. — Plahtač in Robkar sta v tem kraji nekoliko dni kot preoblečena „vandrovca“ „fehtala“ ter se natančno o premoženji in drugih okoliščinah prebivalstva dobro podučila. Ljudstvo sploh, osobito pa posestniki, govorilo je skoraj edino-le o „ajzenponu“. In — tako sta kaj lahko vse zaželjeno poizvedela. Ko sta bila o vsem gotova, zapustila sta za teden dni ta kraj. Kot „vandrovca“ hodila sta po imenovanem kraji revno oblečena, umetno prebarvanimi obrazi ter razkuštranimi lasmi in razmršenima bradama, da ja pozneje ljudem spoznati mogoče bilo ni.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

73.

Arabska.

(Dalje.)

Obrtnost se še ni razvila, niti najnavadnejših rokodelcev ni dobiti vsak pot, postavim krojačev, mizarjev, ključaničarjev. Ljudstvo si samo izdeluje vse, česar neobhodno potrebuje. Tem bolj na glasu pa je izdelovanje orožja. Tvornic Arabska nima. Še le nedavnej so doseljeni Indijci, Baniajani nazivani, ustanovili tvornic za bombaževino, vse drugo se dovaža s Turške, z Egipta in z Indije, vzlasti pa z Angleške. Bolje razvita je trgovina, ali je večinoma v tujih rokah. Izvažajo se z Arabske datlji, biseri, konji, kože, indigo, gumi, želvovina, kava, štručeva peresa, kadilo itd., uvaža pa se svilenina, glaževina, olje, srebro, robovin in robinje, slador, jeklo, svinec, kanoni in marsikaj drugega, kar izdelujejo tvornice evropske. Najznanejša trgovinska mesta za izvožnjo in uvožnjo so Maskat, Moka, Džida, Makala in Aden. To poslednje mesto je tudi najpremožnejše v vsej Arabski. Angleži so spoznali važnost njegove leže, in se polastili skalnate višine, ki nadvladuje vhod v pristanišče. Tu so napravili potrebnih utrd, in zato je Aden prav tisto v rudečem morju, kar je Gibraltar v sredozemnem, ali vsaj še bode. Aden ima do 40.000 stanovnikov, muhamedanskih Hindov, ter stoji v kraterju ugasnjene vulkana. Zaslonjen je z visokimi skalami in nima nobene vegetacije. Sploh pa je pravilno pozidan, ima več cerkev in milošč raznih veroizpovedanj, potem kasarn, velikanskih premogovih skladišč, raznih trgovinskih zavodov in naprav, in ogromnih reservoirov za nabiranje dežnice.

Kočevnik arabski nosi pavolnato srajco, hlače in volnat plašč, bogatin tudi suknen kaftan pod plaščem, in na nogah sandale. Žene hodijo vedno zavite, razen doma, črnijo si obrvi. natirajo dlani in nohtove z rudečo barvo, kite ovijajo okoli glave ter lepotičijo z biseri in dragim kamenjem.

Obrazovanost arabska je na zeló nizki stopnji, ker nima viših ustavov in knjižnic. Pač pa so početne šole vseobčne, vsako pleme ima svoje učitelje. Vere so Arabci

2. Da bi se poravnale potrebščine, naprositi je c. kr. deželno vlado, da bi se pobirala 2% doklada k polnemu pripisilu pridobitnega davka in merovine ter 1% doklada k polnemu prepisilu dohodarine vseh volilcev.

3. Predsedništvo naj po c. kr. deželni vladi predloži proračun potrebščin vis. c. kr. trgovinskemu ministerstvu v potrjenje.

Ti predlogi se sprejmó enoglasno.

VI. Gospod zbornični svetnik Vaso Petričič poroča o prošnji občinskega predstojništva vipavskega, da se napravi javna tehtnica v Vipavi, ter predlaga, uvažujoč, da je promet v tem kraju in iz vipavske doline v Gorico in Trst ter k postajam južne železnice zelo živahen; nadalje uvažujoč, da je v Vipavi 67 trgovcev in obrtnikov, kateri bi javno tehtnico često rabili; konečno uvažujoč, da bi rečena tehtnica dobro došla mnogim strankam, obiskujočim semnje v sodnem okraju vipavskem: zbornica naj se izreče v svoji izjavi do c. kr. okrajnega glavarstva v Postojini za napravo javne tehtnice.

Predlog je bil sprejet.

VII. Gospod zbornični svetnik Fran Ks. Souvan poroča o prošnji Ant. Müllerja iz Stoba za napravo javne tehtnice v tem kraju. Stob z okolico šteje šest tvornic in 61 trgovcev in obrtnikov. Promet s senom, apnom, moko, čreslom, lesom in z nekaterimi drugimi trgovinskimi proizvodi ni ravno mal v tem predelu ter bi javna tehtnica mnogoterniku dobro došla. Ker je prosilec dokazal v zakonu od 19. junija 1866. l., drž. zak. št. 85, zahtevano sposobnost za oskrbo tehtnice in ker nadalje občina domžalska brž ko ne ne bode zahtevala, da se jej dovoli javna tehtnica, predlaga poročevalec v imenu odsekovem: Zbornica naj podpira prošnjo pri c. kr. okrajnem glavarstvu kamniškem.

Predlog je bil sprejet.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

Plahtač.

(Dalje.)

Črez teden dni pa pride Plahtač zopet v ta kraj lepo po inženirsko oblečen; sè sabo ima tudi bolj priprosto, a čedno opravljenega slugo, Robkarja. Poznal ju sedaj ni nihče ni, ker sta bila po obrazih omita in naravne barve, las pa lepo pooljenih in po gosposko razprečenih ter pravilno razčesanih brad in zavihanih brk.

Sluga je gospoda svojega jako častil ter se kazal, da ima pred njim velik „rešpekt“ in da ga zelo spoštuje.

Frice Plahtač in njegov trabant Robkar pričneta svoje novo sleparsko delo brez vseh zaprek. Plahtač je preko zemljišč premožnjih posestnikov pričel vsakokrat

tako „svojo železnico“ meriti, da bi bila temu najboljše njive, onemu najlepši travnik, tretjemu zopet sadni vrt rezala; eden bil bi moral svojo lepo in trdno zidano hišo, drugi zopet drugo gospodarsko poslopje i. t. d. zapustiti, katera bi se vsled Plahtačeve mere ob gradnji železnice morala podreti. Plahtač delal se je nasproti prošnjam prizadetih posestnikov, da naj mero železnice kako drugače vkrene, sicer precej trdega in tramastega, a dal se je slednjič vendar le tudi kaj pogovoriti. Obnašal se je pa pri vsem tem tako, kot da dela in meri vse le na strogo povelje višjih gosposk, da bode pa vendar le iz same dobrote skušal reč tako speljati, da bode po moči tudi ljudem, osobito prizadetim posestnikom tega kraja ustrezno. Tega pa, da brez dobre odškodnine od strani dotičnih posestnikov nikakor storiti ne more, ker ima pri tem veliko stroškov in bode moral iznova primerne črte za železnico po neprilичnem svetu poiskati, ter da mora po vrhu tega tudi mera sama hitro dognana biti, sicer zapade sam 2000 gl. vložene kavcije ali poroštva, kar se je, kakor se je neveščim ljudem lagal, ob prevzetju „tega merstva“ od njega na višjem mestu zahtevalo.

Priprosti in nevedni posestniki, se vé, da so mu vse vrjeli; so pa tudi svoje njive, travnike, sadovnjake, hiše in druga poslopja Plahtaču drago odkupovali. Vsak prizadet opeharjenec se je raje brvegal po 50, 70 in tudi do 100 gl., nego da bi mu bil po železnici najboljši svet ali pa še celó dom njegov — vničen. Prizadeti reveži so Plahtaču navedena odkupila tem raje plačevali, ker jih je z vso navidezno resnobo zagotavljal, da bode sè svojo merodajno besedo na to delal, da se jim potem slabejši svet ob času gradjenja železnice za toliko bolje odškoduje, ter da tako njemu sedaj izplačani denar v kratkem gotovo dvakrat povrnen nazaj dobé.

Plahtač bil bi svoje sleparstvo v tem kraju še dalje vganjal, a začelo mu je za petami nekako neprijetno šumeti. Neka noč vzela je njega in trabanta njegovega Robkarja, brez vsake sledi. Le svojo geometrijsko ropotijo popustil je opeharjenim posestnikom v neprijeten spomin.

Pe stranskih potih brisala sta jo Plahtač in Robkar od „svoje železnice“ proti mestu G . . . Robkar je Plahtača neprestano za mu obljubljeni plačilo nadlegoval; tolažil ga je ta, da mu v selu T . . . m, kjer bodeta prenočila, vse pošteno plača. Kmalu po „Ave Mariji“ bila sta v T . . . o dospela. V krčmi ki je bila v T . . . o dospela. V krčmi ki je bila v T . . . m edina, prenočila sta. Plahtač naroči, kolikor je po takih samotnih krajih mogoče, dobro večerjo za oba. Ta večer Plahtač tudi za pijačo štedil ni; sam pil je kaj zmerno, silil je tembolj Robkarja s pijačo. Pošten „vipavec“ pričel je pri Robkarji kmalu za Plahtača povoljno vpljivati.

(Dalje prihodnjič.)

ter da bi olahkotili trgovino z živino in z drugimi semenjskimi proizvodi, zategadel misli, naj se tudi slavna zbornica pridruži priporočilom c. kr. okrajnega glavarstva in c. kr. kmetijske družbe, ako občine, imajoče pravico obdrževati semnje političnega okraja okolice ljubljanske: Brezovica, Studenec, Dobrova, Grosuplje, Šmartno, Zalog, Polhov Gradec, Borovnica, Vrhnika in Rakitna in mestna občina ljubljanska ne bodo priporočevale z utemeljenimi ugovori namerjanih semnjev, katere, sodeč po predloženih obravnavnih spisih, niso še do zdaj imele prilike, izjaviti se o tem. Uvažujoč navedeno, predlaga odsek: Zbornica naj se izjavi v rečenem smislu pri c. kr. deželni vladi.

Predlog se sprejme.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

Plahtač.

(Dalje.)

Ko je bil Robkar uže skoraj ob zavest, veli mu prinesti še stari „maselc“ tropinovca (Robkar bil je hud šnopsar), katerega, ko ga Robkar pokusi, tudi v dušku spiše in se pod mizo zdrsne. Se ve, da z Robkarjem sedaj družega početi bilo ni, nego ga na ob peči po tleh razgrnjen otep slame lepo spat spraviti. Plahtač plača večerjo za oba in prosi, da mu v isti sobi, kjer uže Robkar smrči, primerno posteljejo, kar se je tudi zgodilo. Ko so se vsi domači spat spravili, prižge Plahtač lampo na mizi, vzame košček papirja, na-nj zapiše Robkarju: „Nikoli več se ne vidiva, in s tem si plačan. Plahtač l. r.“ — Na to jo Plahtač sam dalje pobriše, a ne v mesto G o, kamor sta se bila z Robkarjem namenila, nego ravno v nasprotno stran. Ko se Robkarju malo alkohol iz prejšnjega večera razkadi, zbudil se je kmalu po polnoči. Čudno se mu zdi, da luč gori; vstane, kliče Plahtača, a ne glasu, ne sledi ni o njem več. Ko na mizi zapazi kos papirja, pregleda ga in zakolne na vso pretego. Hitro se napravi in jo pobriše še ves motovilast proti mestu G i ter upa kje Plahtača dohiteti. A pot s hriba doli proti dolini bila je zeló slaba, lega sama na sebi pa kaj strma in skalovita. Uže na drugem ovinku zmanjka Robkarju tal pod nogami, prekucne se in vali doli v več sežnjev globoki propad, kjer mrtev obleži. Vaški pastirji našli so še tisti teden truplo ubitega Robkarja, katero bilo je po komisiji ogledano in na pokopališči fare v Šm . . . u pokopano.

In tako bil je Plahtač nadležnega Robkarja za vselej rešen; ni se ga mu bilo več bati.

Frice Plahtač sklenil je za enkrat sleparstva svoja med ljudstvom na deželi prenehati in popustiti. Podal se je naravnost v mesto Gradec na zgorenjem Štirskem. Tu pričel je zopet na lastno roko trgovino z raznim blagom. V teku šestih let napovedal je dvakrat konkurs,

ali kakor pravimo: „faliral“ je. Ob vsaki taki priliki je pa razne upnike svoje v skupnem znesku za nekoliko tisočakov na njihnem premoženji — olahčal.

V tem mestu bilo je s tem Plahtaču za daljno trgovsko obrt za vselej odkljenkalo; tudi mu ni bilo več bivati dovoljeno. Na videz revnega in ubogega iztiralo je oblastvo Plahtača po odgonu v rojstni kraj njegov. Le-sem dospevši, zginil je zopet prec potem, da nihče vedel ni, kam in kako.

Do tega časa prisleparil bil je pa Plahtač po raznih krivih potih uže pomenljivo svoto do blizu 40 tisoč goldinarjev, med katerimi je bilo pa le malo onih, koje je bil v svojih dosedanjih uže omenjenih službah na pošten način — prejel. Ves ta pomenljivi kapital vedel in znal je zviti Frice kaj spretno prikrivati; imel ga je večinoma po raznih zanesljivih hranilnicah pod raznimi izmišljenimi imeni obrestonosno naloženega.

Prav po gosposko preoblečen in tudi fiziognomično uže ves predrugačen podal se je potem zopet v glavno primorsko mesto T . . t, kjer je bil o svojem času pod izmišljenim imenom kot zavarovalni agent. Tukaj se je seznanil tudi z Beto njegovo. Kako se je to zgodilo, povem pozneje. O Plahtaču naj pa za enkrat ravno povedano zadostuje; uže samo iz tega se vidi, da je bil Frice Plahtač pravi vrag v človeški podobi.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

74.

Steklo.

Malokedaj pomislimo, kako važno je steklo v razvoju človeštva. Od kedaj imamo steklo, tega ne znamo. Plinij pripoveda pravljico, kako je človek prišel do stekla. Poslušajmo! Nek pot je porinil veter feniški brod na obalo v bližino ustja reke Belus. Brod je vozil sodo, in ko so hoteli brodarji na peskoviti obali zakuriti, nikjer niso našli kamna, da ga pod kotel položé. Šli so toraj na brod po kosove sode, in potem so zakurili. Kmalu so zapazili brodarji, kako se je pod ognjem, od sode in peska, napravila bela prezirna tvar, in ostroumni Feničani so se znali s to iznajdbo okoristiti. Ali tako mala množina topline, kakor se razvija na odprtem ognjišču, ne more stekla napraviti. Pravljica ta je nastala prej ko ne s tega, ker se ob omenjeni vodi nahaja jako čist pesek, kateri so razvažali za razne steklane, in ker so tudi ondi stale mnoge steklane. In da je Feničanov se oprijela pravljica, zgodilo se je menda zbog tega, ker so oni s steklom na debelo trgovali, pa tudi bili dobri steklarji.

Še preje kot Feničani so znali steklo liti Egipetci. Gotovo je, da so Egipetci lili steklo uže 1600 let pred Kr. Po njihovih grobnicah nahajajo steklenega lepotečja, na katerem se vidi, da so oni umeli steklo tudi brusiti

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

XII. Gospod zbornični svètnik Vaso Petričič izvešča o stvari, ki jo je izprožila slavna šopronska zbornica z naslednjim dopisom:

„Slavna zbornica! Zakona člen XXXVII. od l. 1875 razveljavil je nekoliko do tedaj pravnoveljavne naredbe o trgovinskih agentih, odnosno trgovinskih potovalcih, ali kakor jih zgoraj navedeni ogerski trgovinski zakon zove, trgovinske pooblaščenice in razširil izdatno njih pravice.

Dočim je namreč § 10. trgovinskoministerske naredbe, izdane 3. novembra l. 1852, izrekel, da ima trgovinski agent „osobito samo takrat pravico prejemati denarje, ako je to pravo v pooblastilu nataanko izraženo“; določuje ogerskega trgovinskega zakona § 45.: „da je trgovinske potovalce osobito smatrati za pooblaščenice, da smejo pobirati kupnino z ene strani od prodaje, ki so jo sami sklenili, ter za to dovoljevati plačilne roke, z druge strani pa iztirjavati tirjatve svojih gospodarjev.“

Jednako naredbo nahajamo v občnem avstrijskem trgovinskem zakoniku, s 17. decembra 1862 uvedenem, kateri pravi v § 49.: Trgovinske pooblaščenice, katere upotrebljuje njih gospodar kot trgovinske potovalce za trgovino na vnanjih krajih, „smatrati je osobito za pooblaščenice pobirati kupnino od sklenjenih prodaj ali pa za to dovoljevati plačilne roke.“

To razširjanje pravic trgovinskih potovalcev moglo je biti umestno za vladajočih odnošajev za stvarjanja omenjenih zakonov — danes ni več.

Kajti zadnje desetletje bilo je za trgovino Avstro-Ogerske dôba težkih izkušenj, katerih nasledki so se pojavili na vseh stranéh.

Tudi napravi trgovinskih potovalcev niso prizanesle.

Radi neugodnih odnošajev propali trgovci poprijemajo se najraje te vrste zaslužka, ustrezajočega najbolj njih imenju in njih število je pomnožila še nepregledna množica mlajših trgovcev, ki niso za svojo stroko mogli najti nobene službe.

Gospodarji propalih trgovin primorani so namreč radi slabih trgovinskih odnošajev in radi občnega narodno-gospodarskega pešanja znatno zmanjšati svoje obje, in ta brezposelna četa vrela je h kardelu trgovinskih potovalcev, kjer si je najbrž obetala zaslužka.

Nič čuda, ako se je o takih okolnostih o svojem času zaupljiva korporacija trgovinskih potovalcev pomnožila s takimi elementi, kateri ni najmanj ne zaslužijo obsežnih pooblastil, ki jim jih dajejo oboji trgovinski zakoni v zgoraj navedenih paragrafih.

Temu se je pridružila še druga teškoča.

Neprestano pešajoča trgovina, rapidno rastoči propad posrednje trgovine ter neprizanesljiva in nenasitna konkurencija omogočujejo namreč dandanes malokateri naših trgovinskih hiš, pošiljati na vsa trgovišča svoje izkušene trgovinske potovalce. Radi tega so prisiljene, ali na teh krajih stalnim ali pa tja potujočim trgovskim potovalcem poveriti svoje zastopstvo. Ti zastopniki pa

so lastnikom trgovin malokedaj osobno znani, še manj pa izkušeni v zaupnosti. Vendar pa imajo tudi oni pravico, pobirati kupno ceno od sklenenih prodaj, dovoljevati plačilne roke, celó po ogerskem trgovinskem zakonu, tudi iztirjevati vnanje tirjatve svojega gospodarja.

Nasledki vseh teh slabih odnošajev pojavljajo se v vsak dan ponavljajočih se malverzacijah in poneverjenju, katero ne mine nobenega trgovca, ki ima opraviti s trgovinskimi potovalci.

Po takem je čas, da se omeji to vedno bolj šireče se zló in da se mu upremo s prenovljenjem te naredbe ali določila od l. 1852.

Podpisana zbornica je tudi volje potegniti se za to na višjem mestu.

Ker pa taka na prenarodbo obojih trgovinskih zakonov naperjena struja more samo takrat biti vspešna, ako jo podpirajo trgovinske in obrtne zbornice obeh državnih polovic dovoljumo si prositi slavno zbornico: Naj seposvetuje o zgoraj navedenih stvaréh in naj nam po končauem posvetovanji naznani, ali se smemo pri zgoraj omenjenem koraku zanašati na častno podporo?

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Beta.

Beta bila je hči revnih in ubožnih gostaških starišev; v trgu Predkotji zagledala je beli dan; bratov in sestic ni imela nobenih. Prec v njeznih otročjih letih njenih vzbujala se je v njej strast nečimurnosti in napa. Starišev svojih ni kaj prida ubogala; bila je uže ob tem času prava trmasta nepokornica. K molitvi morala sta jo skrbni oče in dobra mati vselej siliti. S talentom bila sta jo pa Bog in narava precej dobro obdarovala. Obiskovala je dobro redno domačo večrazredno šolo skoz ves postavno predpisani čas; napredovala je v vseh drugih predmetih prav povoljno, le do veronauka ni imela nikoli kakega posebnega veselja; učila se ga je le, ker je bila k temu ravno primorana.

Dovršivša domačo šolo, znala in umela je dobro brati, računati in spisovati, a tudi v ženskih ročnih delih je bila med svojimi sovrstnicami ena boljših.

Ker je oče in mati doma potrebovala nista, osobito pa, ker jima je bila vedno nepokorna, sklenila sta, jo k tujim ljudem v službo dati, da se tako privadi malo pokorščine ter sama poskusi, kako se potrebni krnhek služi in jé. Dekle, takrat staro 13 let, bilo je tega zeló veselo. Ne dolgo potem in prilika je tu, da oče Beto sam v mesto T. . t popelje ji službe poiskati. Ker je bilo dekle prav čedne in krepke postave, bistréh oči ter v najpotrebnejših vedah tudi precej dobro podkovano, posrečilo se je očetu brez posebne težave ji pri pošteni družini službo pestrnje vdobiti. Dekle bilo je živo in urno kot frtavka; čudo toraj ni bilo nobeno, da si je

kmalu pridobilo vse zaupanje novega gospodarja in hišne gospodinje. Prisluzilo si je prec prvo leto poleg hrane in nekoliko najpotrebnejše obleke, tudi še po 4 gold. v gotovem denarji na mesec. Beta doma z denarom, razun, če so jo stariši to ali ono reč v štacuno kupiti poslali, nikdar nič opraviti imela ni. Dopadal in mikal jo je pa ta okrogli mamon kaj zeló. Kolika radost za-njo pa sedaj, ko je imela uže nekoliko prisluzenega denarja v svoji oblasti! Kolikor več si je prisluzila, toliko več je imeti želela. Pohlep lakomnosti nastajal in vzbujal se je v njej vedno večji. Beta je ostala pri prvem gospodarji pet let; prvi dve leti sluzila je kot pestunja, zadnja tri pa kot hišinja. Ker je le za mamona živelá, delala in ubogala je prav pridno. Gospodar ji je tudi vsako leto pogojeno plačilo za nekoliko goldinarjev sproti zboljševal. Tujega blaga se v prvi sluzbi nikoli dotikala ni. Gospodar in gospodinja bila sta ž njo sploh v vsem popolno zadovoljna; le to jima na njej nikdar dopadalo ni, ker se je skupni družinski molitvi, če je le mogla, umaknila; če ji pa to po nobenem načinu mogoče bilo ni, je pa med molitvijo vedno kinkala in dremala. Krščanski gospodar in pobožna hišna mati sta jo zavoljo tega večkrat opominjala in prav ljubeznjivo svarila, a vselej — brez zaželjenega vspeha. Povedala sta ji večkrat, da molitev utrjuje dušo, delo pa telo; kar je v ohranitev telesa in zdravja primerno delo z tečno hrano vred, to je za dušni blagor pobožna molitev. Beta je take poduke in svarila sicer navidezno voljno poslušala, a za hrbtom se pa dobremu gospodarju in skrbni gospodinji zlovoljno posmehovala. S tem je pa le sama sebi škodovala.

Prilika nanesla je, da se je Beta soznanila z neko malovredno in popolno sprideno natakario, Klaro po imenu. Le prehitro postali ste si topli in zaupni prijateljici. Beta razodene Klari vse okoliščine svoje pri sedanjem dobrem svojem gospodarji po vsem odkritosrčno. Klara pa, sama hudobna in razuzdana spridenka, želi prav po satansko, da ji tudi Beta popolno enaka postane ter ne miruje prej, da se ji vražja nakana ta — popolno posreči. Vrag, oče vsega hudega, oče laži in zapeljevanja, ima kaj meden in sladak jezik, kadar mu za to gré, nedolžno žrtvo v svoje kremplje dobiti. Klara bila mu je gledé Bete vredna nadomestnica. Enakim načinom, kot bomo to ravnokar pri Beti videli, pridobila in zapeljala je ta vražja sotrudnica satanova uže preje več nedolžnih deklet, katere so, iz kmetov doma, poštene bile in v mestu T... u tudi pri poštenih krščanskih gospodarjih sluzile. (Dalje prih.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

74.

Steklo.

(Dalje.)

Po prastarih slovanskih in germanskih grobovih nahajamo tudi stekleno lepoticje, in če sodimo po starosti

teh raznih grobov, tedaj so morali Slovani steklo mnogo preje izdelovati kot Germani. Pri Slovanih nahajamo namreč stekleno lepoticje uže v onem času, ko so še kameno orodje rabili pri delu.

Početkom srednjega veka se je v Evropi steklarstvo slabo gojilo. Še le tedaj se je vzdignilo, ko so jeli delati steklena okna. Poznavali so steklena okna uže pred Kr., ali še le v petem stoletju jih nahajamo na veliko izdelana v cerkvi sv. Sofije v Carjemgradu. Ali tisti čas in še tudi dokaj kasneje so bila taka okna zeló draga in redka. Vojvoda Northumberlandski je dal pobrati 1573. l. vse steklo z oken, ko je šel z doma, da se mu karkoli ne poškodeje za njegove odsotnosti.

Najlepše pa se je razvilo steklarstvo v Benetkah. Benečani so bili v trgovinskih zavezah z vzhodnimi narodi, ter so od ondod presajali razne umetnosti in veščine; tako tudi steklarstvo. V devetem stoletju so uže Benečani na otoku Muranu izdelovali mozaik od stekla. Pravi razcvet steklarstva pa se je začel tu l. 1204. po vzetju Carjegrada, ko je dože Dandolo nastojal, da Benetke povzdigne na ono višino, na kateri je Carjigrad stal. Razne umetnosti, kakor tudi razni obrti, so naši v Benetkah najugodnejše polje, in med njimi se je vzdignilo steklarstvo na izredno višino. 1291. l. so se morale mnogoštevilne steklane z Rialta na Murano preseliti. Državna oblast se je jela z osobito ljubeznijo brigati za razcvet steklarstva, s katerim so se Benečani po vsem svetu ponašali. Steklarji so dobili velikih predprav, pa tudi sami so poskrbeli z notranjo svojo uredbo, da jim je obrtnost tem bolje uspevala. Steklarski ceh je bil pod nadzorstvom upravnega sveta peterih članov, katere so vsakega leta mojstri izbrali; ali ti člani so morali biti tudi posestniki steklan. Glavar tega zbora je imenoval dva nadzornika, ki sta imela pravico vsak čas doiti v steklano, da vidita, ali se točno vršé zakoni in propisi cehovski. Upravni zbor je presojal izdelke onih, ki so prosili za podeljenje mojstrovstva. V Muranu ni smel noben tujec v delo priti, niti postati posestnik steklane. Celi otok se je uredil kot samostalna država. Muranezi so imeli svoje vlastito pravosodje, v katero se niso smeli mešati republikanski pravniki. Steklarji so se smatrali kot neka vrsta plemstva, ter niso dopuščali, da se jim hčere možé z beneškimi patriciji. Na otoku so imeli zlato knjigo, v katero so od 1602. l. vpisovali vse domače stanovnike in njihove potomce. Muranezi so smatrali svoje delo kot plemenito, a sami so bili najboljše delavsko plemstvo.

Tajnosti svoje obrtnosti so čuvali na vso moč. Ako se begunci niso hoteli povrniti, tedaj so jim rodbino kot taloge zaprli, in republika je za njimi poslala vohunov, da jih skrivaj ubijejo. No, vkljub vsej tej strogosti se je razširila večšina beneškega steklarstva po ostalih zemljah.

Na osebitem glasu je bilo bojadisano steklo, ki so je znali Muranesi izdelovati. Tako stekleno posodje, čaše, svetilnike in razno lepoticje so prodajali kot osobite umetnine po vsem svetu. Na debelo so začeli tu

Gašper: „Kar si ravnokar povedal, kaj ne, da malo na-me cika? Pa kaj! Čeravno do sedaj še nikdar nisem zabil gnojnice kot gnojila, vsejedno dobro živim. Tudi moj pokojni oče, blagega spomina, te smrdljive luže nikoli niso čislali; a živel je srečno in dobro, kar mora tudi tebi še znano biti. Da bi le vedno zadosta hlevskega gnoja imel, pa sem zadovoljen; brez gnojnice potem lahko shajam.“

Štefan: „Dragi sosed! S tem si ravno toliko povedal, kot bi hotel trditi: Da bi le vedno dosta mesa imel, za juho se potem še ne menim ne. Ali bodeš mar juho v lijak ali celó pod kap zlival in brez koristi zavrgel? Gotovo bi ti kaj takega nikoli še na um ne prišlo!“

Gašper: „Samo ob sebi se ume, da bi bilo tako počenjanje nespametno-bedasto. Vedel bi pa rad, kako moreš ti smrdljivo gnojnico z okusno juho primerjati?“

Štefan: „To ti prec dopovem in dokažem. Juha in gnojnica sta si vsaka po svojih redilnih lastnostih in na svojem mestu popolno enaki. Močna krepka juha ima v sebi najboljše sokove in redilne snovi mesa samega; močna gnojnica pa tudi najboljše gnojilne snovi gnoja samega v sebi hrani. Kar je toraj tečna juha za okrepčilo opešanemu in lačnemu človeku, ravno to je tudi gnojnica, kot tečno gnojilo, opustošenemu zemljišču. — Rekel si, da bi bilo neumno, tečno juho zametavati; a tako grešno neumnost vendar-le sam uganjaš, ker gnojnico brez porabe zametuješ. Le malo natančneje vso stvar premisli, in priznal mi bodeš sam, da je temu tako.“

Gašper: „Naj ti velja! Omeniti hočem ti pa prec še nekaj drugega, česar mi pa ne bodeš tako lahko ovrgel. Sè samo gnojnico ti ni še nič pomaganega; v v koših, pletenicah in cajnah je tako na polje in druga zemljišča spraviti ne moreš. Pred vsem ti je treba za to primernega soda „gnojničarja“. In takega bi moral tudi jaz kupiti; stal bi me najmanj kakih osem goldinarjev. Povrhu tega moral bi si omisliti tudi še posebno pripravo za razškropljevanje gnojnice, katera bi mi zopet druge štiri goldinarje iz žepa spodila. Vsa ta ropotija veljala bi me celih 12 gold., kateri bi mi pa nikakoršnih obresti ne donašali. Toliko denarja bilo bi kaj nespametno kar tako brez vse koristi proč vreči. Ni li to res?“

Štefan: „Le nikar prehitro, dragi sosed moj! Kravica ti sicer živa na svet pride; verižice, s katero bi jo pozneje k jaslom priklepal, ti pa s saboj ne prinese. Se ti li tvoja mlada kravica ne zdi toliko vredna, da za-njo verižico sam preskrbiš? — Ker mi tega ne ugovarjaš, idiva v najinem pogovoru za korak dalje. Gnojnico imaš uže; ta pa je gotovo tudi toliko vredna, da za pripravo, s katero ti jo bode moč na zemljišča spravljati, žrtvuješ omenjenih 12 gld. Čakaj le, da še malo poračuniva! Hektoliter dobre gnojnice vreden je najmanj 60 kr. Ako imaš le dve kravi v hlevu, daste ti na teden obe skupaj nad pol hektolitra tekoče gnojnice. Veš pa, da ima leto 52 tednov, toraj dobiš v enem samem letu od dveh krav najmanj 26 hektolitrov tekočega gnoja; da, tudi še več.

Uže sama ta bila bi po najinem računu vredna celih 15 gold. 60 kr. Sedaj sam previdiš, da ti kapital dvajsterih goldinarjev, katerega bi za „gnojničarja z razprševalnico vred“ potrosil, uže v prvem letu več, nego „oderuških obresti“ donaša, če si le tudi gnojnico modro in pametno vkoristil. Ali sedaj še dvomiš nad mojimi trditvami?

Gašper na to le malo z ramami zgane in reče: „Ne!“ „Z Bogom!“ poslovi se od svojega soseda in gre ves zamišljen domov.

Ne dolgo potem in peljal je nekega dne skoz vas hlapec na vozu naložen nov sod, imenom „gnojničar“ z „razprševalnico“ vred. In čegav bil je nek ta hlapec? Z odgovorom smo prec pri kraji, ako povemo, da je bil Gašperjev.

Gašper od tistega časa naprej zeló skrbno pazi na gnojnico, da se mu kaj brez koristi ne poizgubi. Dobro ukoristovana dela mu na njegovih zemljiščih prave čudeže. Le to mu je še vedno žal in hudó, da je popreje toliko let ta — najboljši tekoči — gnoj tako malomarno v svojo lastno škodo brez vse koristi — proč metal.

Vrli poboljšani Gašper vreden je, da se ga očitno pohvali, ter da ga v tem obziru vsi slovenski kmetovalci od prvega do zadnjega skrbno posnemajo.

Venceljnov.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ko se nekega dne zopet sestanete, ogleda se Klara okolo sebe; ker pa nikogar ne opazi, ki bi jo utegnili motiti, oglasi se in zapeljivo reče: „Glej Beta, kako neumna in bedasta si še! Sreča te išče, le iz njenih bogatih rek zajemati — se nikar ne vstavlja. Misliš, da tukaj v T . . . u ni boljšega in prijetnejšega kruha, nego ga do sedaj pri svojem tercijskem gospodarji tako skromno in pičlo uživaš. Je ga je in pa še koliko! Le pravega kraja za to moraš si preskrbeti; pa tudi tebi sami tega treba ni; bodem uže jaz sama vse tako vrnala, da bode za-te prav. Kar postavo, moč in lepoto sploh zadeva, le poglej me dobro, kaka reva sem proti tebi; vendar si pa na mesec več kot petkrat toliko prislužim, nego si prislužiš ti pri svojem dosedanjem pustem gospodarji, a poleg tega pa tudi dobro jem in sladko vince cukam, ravno kolikor se mi ga poljubi. Tudi mé ženske smo za to ustvarjene, da si veselega življenja privoščimo ter si pri tem, kolikor moč, veliko zaslužimo. Pusti tisto tvojo sedanjo sveto hišo in dolgočasno službo, v kateri mora mlado dekle, kakoršna si ravno ti, same puščobe poginiti; udinjaj se raje pri kakem veselem krčmarji za natakario; videla boš, kako ti bode vedno bolj vse po tvoji volji šlo. Iz početka se ti bode malo čudno zdelo, a ko se enkrat vsega privadiš, povem ti, da potem take službe, za kakoršino si kot nalašč vstvarjena, nikdar več ne popustiš.“ In res, Beti zapeljivi mamon (denar) vedno bolj po glavi roji.

Hrepenenje, v kratkem in lahko veliko denarja pridobiti si, jo zapelje in preslepi.

Par dni potem uže predstavi hudobna Klara Beto lastniku gostilne „pri Zamorcu“. Na kakem glasu bila je ta gostilna, ne bodem pripovedoval; le toliko rečem, da gospodar sam nič vreden bil ni. — Prec na prvi pogled bila mu je Beta popolno všeč. Ko pa je od Klare še izve, da je Beta dobra računarica, ter da za Boga in molitev dosta ne porajta, obljubi ji koj precej boljšo plačo na mesec, nego jo ima pri dosedanem gospodarji svojem. Ko Beta domov pride, odpové prec službo staremu gospodarju, in — po preteku novih šestih tednov vidimo jo uže „pri Zamorcu“ kot nafrkano natararico v službi.

Iz početka „pri Zamorcu“ Beti prav pogostoma rudečica sramožljivosti obraz zaliva. Ker pa za Boga in za molitev nikdar dosti marala ni, pozabila ga je tu v prav kratkem času — popolno. Kdor pa Boga iz srca svojega spodi, napravi si v njem satan svoj tron; taka bila je od sedaj naprej tudi z Beto. Vraga: „lakomnost“ in „nesramnost“ sta jo popolno v svoje kremplje dobila, iz katere ji ni bilo nikdar več rešitve.

Prede je Beta „pri Zamorcu“ službo natararice nastopila, imela je tam vsakovrstna sodrga mestnih spridencev in pohajačev uže svoje pravo zavetje in shajališče; ti bili so pa le iz najnižjih vrst. A, od kar bila je pa ona tam, začeli so tja dan za dnevom v vedno večjem številu zahajati tudi spridenci iz bolj premožnih stanov. Se ve, da ti so bili sami za-se v posebnih prostorih. — Na te bolj premožne gosposke spridene lahkoživce je Beta vedno svoj posebni pozor obračala; s svojo medenostjo omotala je kmalu vsakega tako, da se je skoraj več rešiti mogel ni. Pri komur je le kaj okroglega čutila, vedela in znala ga je toliko časa pridrževati ter ga tako obdelovati, da ga je ob vse spravila.

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

obravnava je včeraj sledeči dnevni red:

1. Branje zapisnika IX. deželno-zborske seje dne 28. decembra 1887.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

3. Priloga 62. Deželnega odbora poročilo o preiskavah in delih, zvršenih v namen osuševanja račenske doline in njenih sosednih dolin.

4. Priloga 63. Poročilo finančnega odseka o načrtu zakona, s katerim se določujejo posamezne spremembe o postopanju gledé pravic, podvrženih po cesarskem patentu z dné 5. julija 1853, drž. zak. št. 130, odkupu ali uravnanju (k prilogi 50.).

5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občin Radeče, Sv. Križ in Dvor za podporo za gozdno drevesnico v Radečah.

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občinskega odbora Sv. Križ pri Radečah za podporo za šolo na Dobovcu.

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta na Gočah za podporo za ondotni šolski vrt.

8. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji krajnega šolskega sveta v Staremtrgu pri Poljanah za podporo za razširjenje ondotne ljudske šole.

9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Senožečah za podporo za napravo napajališča oziroma vodoshrana.

10. Priloga 65. Poročilo upravnega odseka o načrtu zakona zastran preuredbe §. 6 deželnega zakona dné 25. marca 1874, dež. zak. št. 12 o napravi novih zemljiških knjig na Kranjskem in o notranji uredbi teh knjig (k prilogi 44.).

11. Ustno poročilo upravnega odseka gledé dovoljenja priklad za okrajne ceste (k prilogi 60.).

12. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji prebivalcev trebanjskih, da se potrebno ukrene za zgradbo temeniške ceste.

13. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Richarda Dolenca, vodje vinorejske šole na Grmu, za letno nagrado 200 gold.

14. Ustno poročilo upravnega odseka o tem, da se zdravniku-asistentu v blaznici na Studenci dovoli naslov „hišni zdravnik“ (k prilogi 57.).

Razprava tekla je večinoma mirno, samo pri točki 10. dnevnega reda prizadevala sta si nasprotna poslanca baron Apfaltrern in Deschmann, rešiti zgodovini naše dežele lepa nemška krajna imena, kakor na pr. „Rappelgeschiess“ in „Gesindeldorf“ — pa, kakor razumljivo — brez vspeha.

Prihodnja javna seja je v četrtek dne 5. januarija.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Slavljenje Papeževega zlatomašništva v Ljubljani. Slovesnost Papeževega zlatomašništva v Ljubljani postala je v resnici veličastna. Starega leta večer bilo je mesto ljubljansko — pa tudi mnogo krajev v okolici in po vsi deželi krasno razsvitljeno. V Ljubljani odlikovala se je posebno razsvitljava frančiškanskega samostana. V mraku prej zvonilo se je po vseh cerkvah cele dežele po pol ure. — Novega leta dan bila je dopoludne, ne gledé na druge mestne cerkve, velika cerkvena slovesnost v škofijski cerkvi sv. Nikolaja. — Ob pol 10. uri imel je slovesno, prazniku primerno pridigo prečastiti gospod kanonik in vodja semeniški dr. Kulavic, ki je z vedno skazano spretnostjo risal pomen papeštva in pa odlične lastnosti sv. očeta Leona XIII.

Po pridigi peli so milostljivi knezoškof dr. Misija slovesno sveto mašo, pri kateri so bili navzoči večinoma vsi dostojanstveniki v Ljubljani bivajoči.

Za večer ob pol 6. uri priredil je slavnostni odbor v resnici veličastno veselico v redutni dvorani, pri kateri je prijazno sodelovala tudi godba domačega pešpolka št. 17.

kov pravica, prejemati denarje ne samo utemeljena, nego zeló zaželjena.

Trdečemu to, so, seveda v prvi vrsti pred očmi koristi cislitavskega trgovca.

V večkrat imenovani pravici, prejemati denarje, ima upnik dragoceno sredstvo, da pripravi zamudnega plačnika po neposrednem osebnem vplivanji, da izpolni svoje plačilne dolžnosti. Potnik, ki obiskuje malega trgovca na kmetih, opominja ga zaostale tirjatve, in navadno se mu tudi posreči, da dolg mirnim potom iztirja. To je posebno za cislitavske trgovce ogerskim dolžnikom nasproti velike važnosti. Kdor poznaje odnošaje, bode mi gotovo pritrdil, da velike težave, katere so spojene s sodnimi tožbami kake tirjatve na Ogorskem, mnogoterega upnika napotijo, da raje pozabi na dolg, nego da bi si s tožbami in z iztirjevanjem nakopaval ogromne stroške, in konečno še ne bi dosegel nobenega vspeha. To pa tem raje vsakdo opusti, ker more na Ogorskem samo po ogerskih odvetnikih iztožiti tirjatve.

Ako bi odstranili zakonito pravico trgovinskih potnikov, prejemati danarje, odvzeli bi cislitavskemu upniku jedno najizdatnejših sredstev, pogoditi se z lepa s translitavskim dolžnikom; kajti translitavec, zlasti zamudni plačnik, ker bi ne imel zagotovila, da plača potniku zakonitim potom, premislil bi si trikrat, ali sme tudi plačati, drugače pa, zanašajoč se na neopravičenost potnikovo, odrekel bi kar vsako izplačevanje, zategadel bi imel največkrat prazne nade. Ali tudi v Cislitaviji so taki odnošaji, da bi odstranjenje zakonite pravice trgovinskih potnikov, prejemati denarje, bilo na veliko škodo trgovinskemu prometu.

Malemu trgovcu, zlasti kramarjem na kmetih, ne prija, nastala izplačila poravnati po dopisovanji; njemu je v obče ljubše, izvršiti vse ustno in plačuje nastale dolgove najraje koj potniku.

Zategadel je veliko olajšilo malemu trgovcu, ki ne piše rad in v mnogih slučajih še pisati ne zná, ako ima poroštvo, da so mu plačila potniku zakonito veljavna. Kako često se dogaja, da trgovinski potnik v sporazumnem interesu svojega gospodarja dovoljuje popuste naročnikom ali pa da daje izimne cene, za katere gospodar čisto nič ne vé. Radi tega nastajajo često razlike, ki jih je težko pismeno razjasniti in odstraniti. Kupec toraj čaka do prihodnjega obiska svojega potnika, poravnava ž njim osebno nejednakosti ter mu izplačuje.

Vseh teh obojestranskih koristi odrekli bi se, ako bi odvzeli trgovinskemu potniku pravico, prejemati denarje, in to gotovo samo na kvar z lepa razpletajočemu se trgovinskemu prometu, po katerem nam je vsekakor težiti. Vendar pa je tedaj, kedar misli, da ne sme te važne pravice dati potniku, prodajalcu ta namen zeló lahko doseči s tem, da svoji fakturi pristavi opomnjo, „da je plačevati samo neposredno“. Ne ugovarjaj mi nihče, da je priporočati, dajati potniku tudi še posebno pooblastilo za prejemanje denarja.

Mali štacunar na kmetih, ki zná jedva čitati in pisati, ne bi mogel preiskovati veljavnosti in pristnosti po-

oblastila potnikovega; on bi vedno dvojil, ali sme tud potniku plačati; sicer pa bi bila ta posebna pooblastila brezvestnim trgovinskim potnikom ravno prikladno polje najrazličnejših malverzacij in sleparstva.

Meni je toraj izreči moje notranje uverjenje, da je vse neprilichnosti moči odpraviti, ako si previdno izbiramo potnike, in da ne bi, odstranivši zakonite pravice potnikov, prejemati denarje, imeli nobenih koristi, ampak samo škodo.

Jaz bi še prej priporočal, da se razširi ta zakonita pravica po ogerskem vzgledu, po katerem imajo trgovinski potniki pravico, iztirjavati vse zaostanke svojih gospodarjev.

V imenu odsekovem predlagam toraj, slavna trgovinska zbornica naj, uvažujoč, da pričujoči predlog slavne šopronske trgovinske in obrtne zbornice ne vstreza koristim tostranskega trgovskega sveta, ampak naravnost nasprotuje, sklene:

1. Predlog slavne šopronske trgovinske in obrtne zbornice se ne podpira;

2. naj se zbornica v zmyslu gornjega poročila obrne v posebni vlogi do vis. c. kr. trgovinskega ministerstva.

Pri glasovanji sprejmeta se obadva predloga.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Marsikateri zapeljani sin je svojim dobrim starišem doma skrivaj denar kradel in ga potem pri „Zamorcu“ potratil; to vse je pa večinoma bilo le za Betini žep.

Vsakega takega zaslepljenca, kedar se je le prilika ponudila, okradla je Beta vse gotovine, kolikor je je ravno pri sebi imel; kradla je pa tudi svojemu gospodarju na skrivnem, to pa le v taki meri, da ji ni bilo lahko na sled priti.

In tako je Beta „pri Zamorcu“ imela res pravo denarno žetev, kakor ji je bila preje spridena Klara jo zagotavljala. S tatvinami in drugimi grdimi dejanji nabrala si je v teku osmih let uže veliko denarja; „žep lakomnika pa nima dna“, veli stara prislovica; tudi Betin ga ni imel.

Plahtač in Beta se spoznata.

Kakor vemo, bil je Plahtač zopet v T...u. Prve dneve svojega drugega dohoda le-sem igral je — gospoda — brez posebnega posla. Pogledal je do malega v vsako gostilnico; slednjič zaneslo ga je tudi k „Zamorcu“. Kakor vsakega novinca, skušala ga je Beta v svoje mreže vloviti, ker je čutila, da ima „peneze“; a sedaj vjela se je enkrat tudi sama.

Plahtač je prec prevedel, da mora Beta prava tica biti, ki ume „mamona“ na vse načine si pridobivati. „Naj velja kar hoče“, misli si sam pri sebi, „ta-le mora jo pa potegniti z mano.“ Zato si pa še tistega dne na

jame za nekoliko dni stanovanje „pri Zamorcu“. Sedaj bila mu je prilika, Beto po vsem natančno spoznati. Obnašal se je njej nasproti ves čas nekako bolj resnobno in pošteno; s tem jo je kmalu za-se popolno pridobil, — postala sta eden do drugega vedno bolj zaupna. Beta sama razodene mu, da se je drugim služiti uže naveličala, ter da bi bila enkrat in skoraj rada samostalna gospodinja, najraje pa pri možu, ki je tak, kot je ravno Plahtač sam. Kar je pa ta nameraval, spolnilo se mu je s tem; a vdal se pa ni kar tako tja v en dan. Zvitež pregovoril je Beto, da je pripisala k njegovemu premoženju tudi svojo lastnino, katera je ob tem času uže nekoliko tisočakov štela.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

75.

Kakao in čokolada.

Početkom sedemnajstega stoletja so začeli v Evropi piti tri nove, tople pijače. Ena je prišla z Afrike preko Arabske, drugo so prinesli s Kitaja, a s tretjo nas je nadarila Amerika. Te pijače so kava, čaj in čokolada. V kavi in čaju ne išče človek hrane, ena in druga služi človeku samo za uživanje. Tudi čokolada, ki se v mnogem razlikuje od poprejnih, služi človeku kot oživljajoča pijača, toda ob enem mu je tudi dobra hrana, in radi tega ima mnogo več vrednost kot kava in čaj.

Kakaovec, ki nam daje čokolado, drevo je vroče Amerike. Ob Ama, zonski reki, potem ob Orinoku in na otoku Trinidaskem, raste kakaovec po šumah v veliki množini kot divjak. Po vseh drugih toplih krajih ameriških nahajamo ga vzgojenega. Kdo je to drevo vzgojil in požlahlil, in kedaj je to bilo, to nam je popolnoma nepoznato. Znamo pa sicer, da so v osrednji in južni Ameriki živela plemena darovita in umna, katera so se bavila z vzgojevanjem bilin, in med temi, da so osobito lepo napredovali starodavni Mehikanci.

Kedar so Evropejci odkrili Ameriko, našli so kakaovec uže vzgojen. Slavni sedež tega vzgoja je bil v Mehiki. Kortež je pisal Karolu V., kako so na osvojenem zemljišču v Mehiki zasadili 2000 drevesc „cacapa“, katera rodé plod, ki se zmljet prodaja. To zrnje se po vsej pokrajini tako ceni, da je kot novec upotrebujejo. Ta navada, da se je kakaovo zrnje v prometu jemalo mesto novca, morala je biti jako razširjena, in jo še dandanes nahajamo v Nikaragui. Mehikanci so nazivali kakao „cacahoaguahitl“. Zrnje so strli v prah, potem v vodi raztepli, temu so dodali vanilije in drugih dišav, pa koruzne moke, in s te zmesi so oblikovali pločaste komade. Pijačo, ki so jo s tega napravljali, nazivali so „chocolatl“, a je bila zeló trpka, toraj ni s početka Španjolcem čisto nič dišala. No, kmalu so Španjolci prišli na to misel, da so začeli sladkor primešavati, in potem se je čokolada bolj in bolj širila. Pri Montezumi,

predzadnjem vladarju mehikanskem, našli so ogromno množino kakao-a, ker so mu podaniki davek s kakaovim zrnjem plačevali. Čuditi se moramo, da je ta nekdanj tako velika kultura tako opešala, da je dandanes skoro več ni v Mehiki. Dandanes dobiva Mehika svoj kakao z južnih krajev.

Španjolci, ki so se prvi poznali s čokolado, pripeljali so tudi prvi v Evropo 1520. l. kakaovo zrnje in narejeno čokolado. V Evropi niso dolgo znali, kako se od kakaovega zrnja čokolada napravi, ker so to Španjolci v Mehiki kot tajnost čuvali. Ali v tem je prišel v Italijo 1606. l. Florentinec Carletti, ki se je v Ameriki naučil prirejanja čokolade, pa jo je vpeljal v Firence, od koder se je potem po vsej Evropi razširila. Francoski zdravnik Bachot je poveličeval v nekem spisu 1684. l. čokolado ter rekel, da je tako žlahna iznajdba, da bi mnogo bolje zaslužila biti hrana bogovom, kot ambrozija in nektar. Koliko je glasoviti Linné cenil čokolado, najboljši dokaz nam je to, da je samo drevo nazval „Theobroma“, to je božanska hrana.

V Evropi je našla čokolada največ ljubiteljev v Španjolski in v Italiji in v teh zemljah jo še dandanes največ uporabljajo. Kedar so začeli po čokoladi v Ameriki in v Evropi bolj in bolj popraševati, koj so po vročih krajih tega drevesa mnogo nasadili. Od ekvatorja do 23 st. na sever, in do 15 in tudi 20 st. na jug nahaja kakaovec potrebno toplino za svoj uspeh, in v teh krajih ga nahajamo ne samo v Ameriki, temveč tudi v Afriki in v Aziji. Najboljši in najfinejši kakao rodí v mehikanski pokrajini Sokonusko, od koder so ga na dvor španjolski pošiljali. Dandanes ta kakao malo v trgovino prihaja. Na glasu je dandanes kakao s Karakasa v Venezueli in z Marakaiba v Kolumbiji. Nekoliko slabše vrste rastejo v raznih krajih Brazilije, Guyane in Nove Granade. Na Antilskem otočju so ga s prvega mnogo vzgojevali, ali dandanes ga je kava do malega izrinila. Na Domingu je tu najboljši kakao. Španjolci so presadili kakaovec na Filipinsko otočje, Holandezi na Javo, in Francozi na otok Bourbon, pa nikjer popoljno ne uspeva. (Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Deželni zbor kranjski zboroval je včeraj in izrekoma pri dveh točkah bila je razprava zanimiva, pri eni pa celo živahna.

O osuševalnih delih v Račenski dolini poročal je dr. Poklukar, vrh tega pa je dež. inženir Hrasky s strokovnjaškega stališča razlagal in s pomočjo obrisov razkazoval, kako so nastale sedanje podzemeljske vodovodne in vodotoči in kako se postopa na tej podlagi pri odvajanju takih vod. — Razlaganje Hrasky-jevo trajalo je okolo ene ure in je bilo prav zanimivo. — Poročevalec dr. Poklukar pa je dotične predloge deželnega zbora nekoliko razširil in to tako, da je v prvi vrsti nasvetoval: naprositi c. kr. vlado in državni zbor, da bi se državni zakon o izboljševalnem zakladu preuredil tako,

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Zbornični tajnik poroča, da je trgovinski in obrtni zbornici bila od 79 tvrdek ljubljanskih poslana prošnja z naslednjo vsebino: „Podpisane trgovske in obrtniške tvrdke v mestu Ljubljani trpé škodo uže mnogo let radi različnosti železniških tarifov, kateri so vsled tako imenovanih pristaniških tarifov, vsled dovoljenih znižanih tarifov za oddaljenejšje postaje, osobito za Trst, Reko, Gorico i. dr. ter vsled nedovoljenih enakih tarifov za geografski bližjo postajo v Ljubljani tako nepovoljno sestavljeni, da v tem glavnem mestu deželnem vidno peša trgovina in obrtnost in da se je promet zeló skrčil.

Ker je bila Ljubljana sredotočje znatnega državno-železniškega omrežja, nadejali so se podpisanci, da z državno železnico dosežejo kako premembo te deželne neprilicnosti, in to tem preje, ker so pritožbe zastopnikov železniškem svetu v več sejah, osobito v seji oktobra l. 1885, imele toliko vspeha, da je visoki železniški svet enoglasno in izrecno priznal, da Ljubljano oškodujejo sedanje tarifne nejednakosti, ter je c. kr. glavno ravnateljstvo bilo pozvano, da izposluje za Ljubljano ugodnejše tarife.

Iz zapisnika trgovinske in obrtne zbornice za Kranjsko o seji dné 30. novembra 1886 videlo se je, da je v seji c. kr. državno-železniškega sveta od 29. oktobra 1886 izjavil gospod izvestitelj prometnih stvari, vladni svetnik dr. Liharzik, da se je uravnava tarifnih nejednakosti za Ljubljano razbila radi protiviljenja c. kr. priv. južne železnice, ali da c. kr. glavno ravnateljstvo avstrijskih državnih železnic ne bode opustilo, ter se bode pri obravnavah o novi uravnavi prometnih odnošajev med državnimi železnicami in južno železnico, katere se bodo vršile, ko se ima ravnokar odpreti proga Hrpelje-Trst, potegnilo za Ljubljano.

Dotični predlog tarifnega odbora bil je tudi sprejet.

Konečno so dobili podpisanci večje upanje v dosego ugodnejših tarifov z ukazom visokega c. kr. trgovinskega ministerstva od 29. marca 1887, br. 1051, kateri ukaz je bil izdan vsled sklepov deželnega odbora od 4. in 20. januarija 1886 in ki ga je priobčilo visoko c. kr. deželno predsedništvo z dopisom od 8. aprila l. 1887, br. 854.

Po naslednjem sklepu deželnega zbora kranjskega: „da se pri sklepanji peažne pogodbe gledé na progo Ljubljana-Divača promet iz Kranjske ne prepusti južni železnici, nego da se kranjskim postajam omogoči rabiti državne tarife“, javlja se v zgornjem visokem ukazu, da po obravnavah, izvršenih med c. kr. glavnim ravnateljstvom avstrijskih državnih železnic in južno železnico, c. kr. državne železnice smejo po peaški pogodbi voziti tudi po južne železnice progi Ljubljana-Divače, ter da se iz tega nastajajoče novo kartelovanje prometa v Trst, in sicer vesoljni promet med Ljubljano in Trstom prepusti društvu južne železnice, da se bodo vendar po poprečnem izračunjanji tarife c. kr. državnih železnic o peaški progi Ljubljana-Divača pokazala bistvena olaj-

šila v prometu Ljubljane s Trstom, ko se dotični vozni tarifi morajo vrediti po tarifih bližnje zamejne postaje na progah c. kr. državnih železnic.

Po tem zagotovilu morali so podpisanci pričakovati, da se bodo takrat, ko se otvori promet čez Hrpelje v Trst, tarifne nejednakosti, katere uže toliko časa tlačijo, odstranile in da dobode Ljubljana za promet od Trsta in v Trst tarife, kateri ne bodo nikakor dražji od tarif državnih železnic od postaj pred Ljubljano v Trst in narobe.

Toda, kako britko so se varali podpisanci!

Ne samo, da tarifne nejednakosti, vsled katerih je do zdaj trpela Ljubljana, niso bile odstranjene, ampak so se na občutljiv način pomnožile in poostrile, kajti po uvedenem državno-železniškem tarifu od 6. julija p. l. veljajo za Ljubljano za promet od Trsta in do Trsta dosedanji tarifi južne železnice, dočim so vse postaje nad Ljubljano na državni železnici dobile neposredne državno-železniške tarife za promet od Trsta in do Trsta in morejo dobivati svoje blago od Trsta čez Ljubljano ceneje na Gorenjsko ter z Gorenjskega skozi Ljubljano razpošiljati ceneje v Trst, nego li more Ljubljana enako blago pošiljati v Trst ali pa od tamkaj dobivati.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Pri belježniku napravita veljavno vzajemno pogodbo o skupnem premoženju, oziroma gotovem denarju, kar sta ga imela; po tej pogodbi bila je Beta v prihodnje popolno od Plahtača odvisna. Od sedaj naprej mu je povsod udano sledila; bil ji je v vsakem oziru več nego popolno všeč; zvita in spridena bila sta oba, toraj: „gliha vkup štriha“. Vsak je za-se v drugemu zaželjenega tovariša našel.

Po dogovoru zapustita T . . in se po morji podata v mesto P . . o. Tu napravita blizo pristanišča novo gostilnico na svojo roko; ta gostilnica bila je oni „pri Zamorcu“ v vsem popolno enaka; primerne prostore za-njo sta pod ugodnimi pogoji dobila tudi brez težave. Krstila sta jo na imé „Pri Strelcu“. Pomcrščaki, častniki in prostaki, kakor tudi domači meščani vsakovrstnih svetnih stanov so to novo gostilnico čemdalje, tem mnogobrojneje obiskovali. Vsakdo je v njej dobil vsega — česar koli je le poželet. — Zvita Plahtač in Beta njegova sta tu goste in obiskovalce svoje za denar kar drla; nobeno sredstvo jima v ta namen ni bilo preumazano in prehudobno; da sta le svrhu svojo dosegla, za drugo brigala se nista popolno nič, pa je bilo vse dobro. Marsikak daljni in nepoznan tujec je v to gostilnico prišel brez vsake skrbi zdrav, vesel in premožen, a iz nje ni se nikdar več povrnil, osobito, če je osamljen tam prenočil. Takim osamelim nesrečnikom bil je odločen v prenočišče poseben, skriven in lepo opravljeni kraj. Marsikakega takega nesrečneža pogoltnilo je morje, potem, ko

bil je. izvzemši le nepomenljivih malih zneskov, vse druge gotovine oropan in umetno zadušen. Ako se je pozneje takega utonjenca najdlo, ni bilo pri njem prav nobenih listin, po katerih bilo bi moč spoznati in soditi, od kod, kedo in kaj da je. Več takih nesrečnikov zginito je pa pri „Strelcu“ tudi na drug skrivnosten način, o čemur čujemo pozneje.

Taka zlodejstva sta pa Plahtač in Beta njegova vsakokrat sama na skrivnem izvrševala; a s silo pa nista nikdar nobenega umorila.

Pa, „svaka sila do uremena“. Tudi Plahtaču in njegovi Beti pričela so se v mestu P. . i tla nekako tresti pod petami, kar sta, ker sta bila oprezna, prec zapazila. Nista se obotavljala; priropan in prisleparjen denar skupaj pozpravita, a druge reči pa kar poprodasta, ter skleneta življenju v mestih za vselej dati slovó.

Preden sta se pa na deželo med proste kmetovalce podala, preskrbela sta si še ponarejenih ženitovanjskih pisem, da se moreta tako, kot poštena zakonska mož in žena — izkazati. Da bi se bila pa kedaj v resnici cerkveno poročila, jima pri brezbožnosti njihni še na misel prišlo ni.

Kakor priča in dokazuje kratek opis dosedanjega življenja Plahtačevega in njegove Bete, bila sta za kaj poštenega in krščanskega več popolno nesposobna. Moralčno popolno sprideni človek sposoben je pa tudi iz najsvetejših resnic in skrivnosti naše svete vere norčevati se ter njene vzvišene naprave po hinavsko drugim v slepilo, sebi samemu pa v — navidezno korist — zlorabiti.

Vsega tega posluževala sta se kaj pridno tudi Plahtač in njegova Beta ob svojem dohodu v Zalesje, kjer sta, kakor nam je uže znano, bila si pod bliščem navidezne popolnosti srca nespridenega, prebivalstva zaleškega in okolice hitro pridobila.

Nov občan zaleški.

Plahtač in Beta njegova bivala sta do sedaj med Zaleščani uže celih pet in pol leta. Prec, ko je bil Plahtač Lemovčevo hišo za 10 let v zakup vzela, šla sta oba v farovž k domačemu gospodu župniku se s ponarejenimi ženitovanjskimi spričevali predstaviti ter se, kot bila bi prava mož in žena, izkazati. Se vé, da so ja za taka tudi brez obotavljanja koj sprejeli in začasno med svoje dobre farne ovčice vpisali; bili so še zeló veseli, da bodo med svojimi poštenimi farani imeli v prihodnje dva taka „uzora“ krščanske popolnosti. Saj pa tudi drugače skoraj biti mogoče ni bilo, ker sta se kazala očitno na videz taka poštenjaka, do revežev po zgolj usmiljenje in dobrota.

Koga in kaj sta Plahtač in Beta njegova do sedaj v Zalesji za svoj namen uže pridobila, znano nam ie. Pijančevanje pognalo bilo je med tem časom v zaleško prebivalstvo uže globoko korenine — tako pri moških, kot tudi pri ženskah; mladina bila je razvajena, trmasta, sladkosneda in zapravljiva. Sreča in blagoslov božji sta iz Zalesja vedno bolj ginila; nasprotno se pa šiba pravice božje — oglašati pričela. Vsaka nezgoda, ki je

Zalesje zadela, bila je le Plahtaču prav in po volji; kolikor več bilo je teh, toliko večjo oblast si je v Zalesji pridobival.

Lemovec je med tem časom bil omožil tri svoje hčere; vsaki dal in odštél je svojemu premoženju neprimerno veliko doto, kar je še dandanes po kmetih zeló slaba navada in tisti spodjedež, kateri brezštevilnih, popreje sicer premožnih in trdnih kmetij, v posledici na — boben spravi. Imel je izvrstnega in odličnega dijaka na visokih šolah, kateri ga je tudi uže stal do blizu štiri tisočake z vsem skupaj.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

75.

Kakao in čokolada.

(Dalje.)

Kakaovec (*Theobroma Cacao*) je drevo jako lepe oblike in vitke rasti. Kedar po volji zraste, tedaj ima višine 13 do 14 *m*. V kulturi ne pusté ga nikdar više kot 6 do 7 *m*, da mu silni vetrovi ne morejo toliko škodovati, pa tudi obirajo ga laglje, če je nizek. Skorja mu je debela, a les vrlo lahek in mehek. Lepa, temnozelena peresa so kedaj pa kedaj tako velika, da imajo 36 *%* dolgoti. Mali, rudeči cvetovi zrastejo šopoma iz luba, po deblu in po vejah. Kakaovec cvete celo leto, kakor tudi peresa celo leto odpadajo in znovega rastejo. Največa večina cvetov ne obrodi plodu. Računajo, da še le 3000 cvetov dade eden plod. Plodovi kakaovi so slični kumaram. Dolgi so po 10 do 16 *%*, in potrebujejo pet mesecev, da dozore. Kakaova zrna, od katerih se čokolada dela, leže v sladkastem sluzavem mesu. Zrna so zvrstena v mesu v petih vrstah, in v enem plodu jih je 30 do 70. Okusa so ponekoliko grenkega. Sladko meso, v katerem kakao leži, jedó Indijanci brez vsake priprave jako radi, in včasih delajo ž njega opojno vino, ki je prijetnega kiselkastega okusa.

Kakaovec najbolje uspeva v ulažnih kremenčastih dolovih, in jako mu ugaja, če se more skriti v senco visokega drevesa. Na bregove se nikdar ne spušča. Sam vzgoj kakaovca je zeló težaven. Vse leto potrebuje enake toplote, ki ne sme biti pod 24° C., in zeló mu škodujejo hudi vetrovi. Viharji so uže več potov na otokih. Hayti, Jamaika in Martinique vse nasade kakaovca uničili. Nagli lijavci utegnejo za časa glavne cvetnje vso trgategv izjaloviti. Pa tudi mnoge živali preže na-nj. Človek ga mora neprestano braniti opicam in pticam, kukcem in gosenicam. Kakaovec se razmnožuje s semenom in s sadikami. Med mlada drevesca nasade banan in družega drevja, da imajo kakaovci potrebne sence. Redko kedaj rodi kakaovec pred šestim letom, ter vztraja do tridesetega leta. Na leto dade eno drevo 1 *kg* suhega zrnja.

Prva trgategv je decembra in januarija, druga, a to glavna, junija in julija. Obrani plodovi se z noži raz-

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ker je bil uzorn mladeneč in milega značaja, rad je plačeval za-nj; zanašal se je, da mu bode kedaj v dobri službi prava podpora na stare dni. Neizprosljiva smrt mu je pa ves ta račun za vselej prečrtala. Visokošolec Anton je, kot jurist, v zadnji polovici četrtega leta za legarjem obolel in — umrl. Konec novembra petega leta, odkar bil je Plahtač v Zalesji, pogorelo je Lemovcu neko noč vse; le svoje in svojih življenje je s težavo si otel. Goreti pričelo je v hlevu; hlev in hiša bila sta tikoma drug drugzega in s slamo krita. Ogenj se ni precej opazil, razširil se pa s tako naglostjo, da so bila Lemovčeva poslopja uže v polnem plamenu, ko so bližnji sosede Lemovca in njegovo družino iz spanja prebudili. Rešiti ni bilo moč prav ničesar. Drugo jutro stala so pri Lemovcu le gola zidovja, izmed katerih se je še kadilo in se pošvigaval tu in tam pojemajoči plamen. Lemovc bil je sicer za nepomenljivo svoto zavarovan, katera se pa s škodo, ki jo je požar napravil, niti primerjati mogla ni. Vsa živina, vse seno, žito, pohištvo, kmetijsko orodje, ves živež in vsa obleka s precejšnjo denarno svoto vred je ogenj Lemovču vničil. Kar je imel kedaj v hranilnici, izdal bil je uže preje svojim trem hčeram za dote. Bil je sedaj, razun razpadajočega „merišča“ in praznega zemljišča ob — vse.

Zaleščani pa ob tem času tudi niso imeli več tiste ljubezni med seboj, kakoršna je pred Plahtačevo dobo med njimi vladala, za kar sta Plahtač in njegova Beta le predobro vedela. Zakupno hišo sta pa ta dva izvržeka človeštva na vsak način hotela dobiti v svojo last. Sklep bil je storjen. Plahtač ga je ono osodepolno, sicer mirno noč sam izvršil s tem, da je Lemovčevi hlev skrivaj zapalil ter tako svojega dobrega soseda ob vso imovino pripravil.

Plahtač in njegova Beta bila sta tudi kmalu med prvima na mesto pogorišča prisopihala; delala sta se, kot bila bi sama hudo prizadeta ter sta hlinila vse sočutje do Lemovca in njegove družine. Ko sta obupanega soseda dobila, obsula sta ga kar s celo ploho pomilovalnih in sočutnih besedi; tolažila sta ga na vse pretega obetaje mu, da bodeta vsak od svoje strani zanj in za njegovo družino vse storila, kar se bode le storiti dalo, da mu tako hud in neznosen udarec po moči olajšata.

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — Deželno zborovanje kranjsko, ki je uže sklenjeno pred obilnimi 14 dnevi, nasprotnikom našim in pa njihovim časnikom še vedno roji po glavi.

Razprave zarad deželnega gledališča in pa zarad kranjske gimnazije jim še vedno ne dajo mirú. — Gledé prve razprave napadajo deželno-zborsko

večino, poročevalca dr. Poklukarja in še celó gospoda deželnega predsednika, akoravno je predmet tak, da on ni mogel lahko imeti povoda, vtikati se v razpravo in se tudi dejansko ni, in zato mu pa sedaj očitajo celó to. — Poročevalcu očitajo, da je s pridobljenimi pravicami kar krog sebe metal, in prav to tudi sklepu večine — Tukaj ni prostora za obširne razprave, toliko pa vendar-le moramo omeniti, da so poročevalec in pa narodna večina pri svojih sklepih stali prav na onih načelih, katere je svoj čas zagovarjal sloveč pravnik in nepristransk sodnik pl. Strahl in katere je odobril prejšnji deželni zbor. V nasprotji pa je to se ve da s sklepi nemškutarske deželnozbornske večine iz leta 1883, po katerih se je hotela za vse čase uničiti pravica deželnega zbora do deželnega gledališča in to na korist lastnikom 42 gledaliških lož.

Sedanja deželnozbornska večina pa z njo tudi vsaj dva nepristranska člena manjšine držali so se prepričanja, da se prejšnja brezpravna razmera nikakor ne sme več ponoviti pri zgradbi novega gledališča, in na tem stališči sklenila je narodna večina: a) da deželni gledališki zaklad in pa zgradbo deželnega gledališča v svojih rokah obdrži deželni zbor, in b) da toraj lastnike lož odpravi enkrat za vselej.

Naravno je, da se temu protivijo lastniki lož, vsikakor pa je čudno, da so takemu predlogu nasprotni deželni poslanci. Zahtevati bi se bilo smelo celó, da se poslanci, ki so ob enem lastniki lož, ne vdeležijo razprave in sklepanja. Da sedaj po časnikih javkajo, se jim, se ve da, ne more zabraniti, toda svet naj vé, od kod ta vriš. — Za zgradbo deželnega gledališča skrbeti bo v gotovih mejah deželi, o pravicah ložnikov pa naj razi sodijo sodniki.

Prav tako bode nasprotnike naše tudi sklep zarad obstanka kranjske gimnazije. Ker je pa vendarle tudi z njihovega stališča nekaj čudno — da ne rečemo več — protiviti se takemu sklepu mešajo, potikajo in presukavajo na vse vetre besede onih narodnih poslancev, ki so zagovarjali ta predlog. Poročevalca dr. Poklukarju na pr. podtika v nemškem Gradcu tiskan njihov tednik besede, da bi bil rekel: „razpust kranjske gimnazije in pa nesprejemanje slovenskih učencev na šole je sramotna maroga tega stoletja.“ Vrh tega pa trdi, kako stvarno je zavračal baron Schwegel to utemeljevanje. — Kdor je dotično razpravo deželnega zbora dne 21. januarja zvečer poslušal, prepričal se je lahko, da je poročevalec dr. Poklukar strogo s stvarnimi razlogi zagovarjal predlog upravnega odseka, da izraza sramotna maroga ali Schandfleck sploh ni rabil, pa tudi kaj temu podobnega ni izustil gledé razpusta gimnazije. — Gledé velikanskih zaprek sprejemanja gorenjskih učencev na slovenski oddelek I. gimnazijalnega razreda je poročevalec pač izrekel: „sram me je, da se je pri nas v 19. stoletji moglo zgoditi kaj takega“, toda ravno gledé ieh zaprek sprejemanja ni bil baron Schwegel ne le v polnem soglasji s poročevalcem, temveč je on to ravnanje obsodil še mnogo ojstreje.

našemu narodu slovenskemu. „Kdor zaslug tacih mož ne časti, njih naslednik vreden biti ni!“ Ali pa morda, predragi, bomo kamnali sivega starčka, ki nam je podal svojo gorečo ljubezen?! V to nam je odveč omike!

A, k reči! Andrej bil je pastir dušni na raznih krajih po deželi, da ga pokličejo škof h glavni fari v Celovec. Od tam nastopil je službo kateheta in učitelja slovenščine na celovski realki, kjer je opravljal težavni posel celih trideset let. Kot dušni pastir, profesor, spolnoval je vse mnogotere dolžnosti svojega poklica. Bil je mož vljuden, pravičen, nepristransk.

Leto 1848 in naposled 1849 bilo je tudi za nas Slovence silno znamenito. Druga ustava avstrijska izrekla je načelo, da so enakopravni vsi narodi, ki živijo skupaj v avstrijski monarhiji. V tem času probudila se je marsikaka domača moč, in tudi v našem Andreju oživel se je pravi narodni čut. Pero svoje zastavil je v bran svojemu narodu. Sodeloval je pri časopisu „Slovenija“ v družbi s Trstenjakom in Cigaletom, pošiljal svoje sestavke v razne časnike in liste. Postal je v kratkem znan rodoljub.

Dve leti na to vidimo našega Andreja na blagi strani nepozabljivega knezo-škofa Antona Martina Slomška, ustanovitelja „društva za izdavanje slovenskih knjig“, iz katerega nastala je sedaj ogromna in prekoristna „družba sv. Mohora“. Vsi verni Slovenci po Štajarskem, Kranjskem, Primorskem in Koroškem morajo se vsikdar hvaležno spominjati našega Andreja, ki je izvedel preblago misel Slomškovo. Hvala, ti-sočerna hvala mu! Dokler bo Slovencev rod na svetu, dokler ne pojenja zadnji ud „družbe sv. Mohora“, ki sedaj šteje blizo 35.000 članov, živelo bode ime Andrejevo! Einspielerjev trud, Einspielerjeva požrtovalnost postavila je družbo na tako trdne noge, da je ne bodo podrli, če Bog dá, tudi najhujši napor. Na veke naša zahvala Andreju!

Leta 1852 izdajati je začel mesečnik „Šolski prijatelj“, ki se je leta 1856 spremenil v „Slovenskega prijatelja“. V prvem listu vidimo Einspielerja prijatelja šole, napredka in izomike. Njegova načela so prava, pedagoška; on ima svoje velike zasluge za šolstvo. Kasneje izdaval je zapored list: „Stimmen aus Innerösterreich“, „Draupost“ in „Kärntnerblatt“. Vsak teh listov bil je v duhu Einspielerjevem, v duhu pravega patrijota in zrelega državljana.

Z J. Božičem izdajal je mimo tega „Slovenca“, in da probudi narod svoj in pribori rojakom svojim boljšo bodočnost in vzbudi narodno zavest, izdajati začne leta 1882 „Mir“. Obširneje mi ni mogoče tukaj o tem listu govoriti; reči pa smem, da se je Andreju za tak uspeh uže v kratkih letih le čuditi.

Ti pa, ljubi narod slovenski, sezi zaupljivo po „Miru“, saj je poln lepih naukov; poln blagih svetov, poln ljubezni do Tebe in Tvojih otrok! „Podučevati svet za pravičnost“, to je namen „Miru“, in komu ne ugaja „pravičnost“? Berite „Mir“, dragi bratje, in ljubili boste v duhu prave narodnosti svoj rod in jezik svoj,

spoštovali pa bodete tudi druge v pravičnosti in poštenosti njihovi. Na delo torej! Omika premaga vse zapreke. Treba nam zavednosti in te zavednosti veselil se bo v prvi vrsti naš blagi oče Andrej.

Kdo ne pozna mimo tega Einspielerjevih samostojnih del: „Jedro krščanskega nauka“, „katekizem“ in drugih? Slovensko slovstvo spominja se hvaležno našega Andreja in kjer se bodo imenovala imena boljših naših mož, tudi Tvoje, ljubi prijatelj, bode vmes!

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Prec drugi dan pride Lemovec ves objokan in obupan z nekakim zaupanjem k Plahtaču — tožeč mu svojo neznosno nesrečo. Hudobni in zviti Plahtač poslušga kaj sočutno, pomiluje ga, oko mu je solz rosno: vse to skupaj bilo je pa sama hinavska navideznost. Kar se udari z desnico po čelu svojem in ginjeno reče: „Nesreča je nesreča; v nesreči je pa hitra pomoč, dvakratna pomoč.“ Veste, oče Lemovec, ravno mi je na misel prišlo, kako bi se vam hitro in dobro pomagati dalo. Poslušajte me, nasvet moj vam bode gotovo vseč: v sili je vsaka rešilna bilka dobra. Res, da mi niste do sedaj dali kaj prida zaslužiti, pomagam vam pa iz srca rad. Prodajte vi meni to-le hišo, v kateri uže šesto leto bivam, v last; plačam vam jo, kolikor je vredna, prec; ako bi pa utegnilo vam po vrhu tega, da si svoj dom popravite, še kaj primanjkovati, posodim vam potrebni denar prav rad. Prepričali se bodete, da sem za vas prava sreča v Zalesji.

Lemovcu ni družega kazalo, nego Plahtačevemu nasvetu udati se. Še tisti teden bila je veljavna prodajno-kupna pogodba med Lemovcem in Plahtačem izgotovljena. Lemovec dobil je za prodano hišo 2500 gold.; po vrhu teh mu je pa Plahtač še 500 gold. proti dolžnemu pismu z dovolitvijo uknjižbe posodil. Plahtač je brez odloga kupljeno hišo raz ime bivšega lastnika odpisati in na svoje ime prepisati dal. Posojenih 500 gld. je pa tudi koj na Lemovčevo posestvo uknjižil. Ker je tako Plahtač postal v Zalesji samostalni hišni posestnik-trgovec, napravi pravilno prošnjo do županstva, da ga domovinsko sprejme med Zalesčane kot občana. V prošnji obljubil je tudi dvakrat tako veliko sprejemno takso občinski blagajnici izplačati, kot bila je tačas v Zalesji navadna.

Prošnja ta se mu je brez ugovorov v prvi sledeči seji občinskega odbora ugodno rešila. In Plahtač bil je s tem na podlagi vseh dotičnih §§. pravi Zalesčan po domovstvu in posestvu.

Proti koncu šestega leta, kar je Plahtač s svojo Beto v Zalesji bival, vršile so se tam v drugič občinske volitve. Do tega časa razcepili bili so se volilci skupne zalesške občine uže v dve stranki; to needinost prouzročil je Plahtač sam s svojimi spletkami in s svojo zvitostjo. Stranka, katera je štela precejšnjo večino, imenovala se

je Plahtačeva, oziroma liberalna. Oni posestniki-volilci pa, kateri so Plahtača bolj hladnokrvno opazovali in se mu niso v njegove mreže vjeti dali ter so ga spoznali, da s svojimi spletkami namerava Zalesju pogubo in materialni propad, zbrali so se v posebno stranko; imenovali so se konservativce. Ta stranka bila je v manjšini. Plahtač imel je v rokah tudi vsa sredstva, s katerimi je večino Zalesčanov na-se priklenil. Denar, vino in šnops igrali so pri tem poglavitno ulogo. Ti umazani pripomočki pa še dandanašnji tu in tam ob enakih prilikah mnogo neznačajnikov na napačno pot pogube izvodijo. Res prava sramota za devetnajsto stoletje, ki so uže h svojemu koncu nagiba ter se zove čas napredka in svobode! — Prava poštena volitev, naj bode uže kakoršnega koli imena, mora biti prosta in brez pritiska na volilce. Vsak tak, ki more in sme po postavi in svojem prepričanju prosto voliti ne oziraje se niti na desno, niti na levo, a se po umazanem pritisku od prave poti zapeljati dá, ni več mož, ampak prava metla, ki ne zasluži več, da moške hlače in moški klobuk nosi. Vsak tak neznačajnik je pravi izdajalec resnice, postave in pravice ter domovine svoje, — je pravi Iškarijotovi brat. Sramota in zaničevanje vsakemu takemu!

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

V 187. seji tega zasedanja dne 7. februarija t. l. nadaljevala se je razprava o sladkorskem davku in to o §. 28 do konca. — Govorili so Bohaty, Wenzlizke, Plesner, Proskovec, Schaup, Kreuzig, Kronawetter, Jaques, vladni zastopnik, sekcijski načelnik vitez Baumgartner in poročevalec dr. vitez Meznik. — Koncem seje odgovoril je trgovinski minister marquis Baquehem na interpelacije poslancev Heilsberg, Derschatta, Klun in Milivoi gledé vožnine izredno znižane za premog ostrovske.

Odgovor ministrov naglašal je v prvi vrsti, da številke o zgubah do sedaj iz južnih premogokopov južni železnici prodajanega premoga niso tako visoke, kakor se je trdilo v nekaterih interpelacijah; dalje, da je ministerstvo ono izjemno nizko vožnino razglasilo, kar ima posledico, da sedaj pri enakih pogojih vsakdo na tej železnici sme za vožno premoga zahtevati enako nizko vožnino; da je toraj vlada po vsem postavno izrekoma v smislu severni železnici dane koncesije ravnala; da si je pa vlada prizadevala, množino premoga, katerega namerava iz ostrovskega premogokopa sprejemati južna železnica, znižati in to z uspehom; konečno, da si je vlada prizadevala, tudi delavcem južnih premogokopov drugod priskrbeti dela, in da si tudi gledé tega prizadevanja obeta uspeha. Po tem odgovoru stavil je Pickert predlog, naj bi zbornica sklenila, v prihodnji seji razgovarjati se o tem ministrovem odgovoru. Ta predlog bil je z podporo kluba Lichtensteinovega in Hohenwartovega tudi sprejet.

Konečno se je prečital še predlog Knotz-ov, v katerem predlaga, naj se avstrijsko-nemška zavezna pogodba predloži državnemu zboru v ta namen, da se sprejme med državne temeljne postave.

V seji dné 8. februarija

prečitalo se je najprej naznanilo, da je dobil zakon o začasnih plačah pravoslavni duhovnikov dalmatinskih najvišje potrjenje; dalje o dodatnem kreditu, katerega zahteva za tekoče leto deželno-brambovsko ministerstvo, in to redne potrebščine za brambovce več 178.790 gld. izredne potrebščine 331.340 „ za žandarmerijo pa izredne potrebščine 24.092 „

Potem odgovoril je naučni minister Gautsch na interpelacijo Zallinger-jevo zaradi naredbe gledé onih profesorjev srednjih šol, ki so državni poslanci. Odgovor pravi, da naredba nikakor ne naklada profesorjem poslancem dolžnosti sposobnosti za podučevanje dokazati z novega, ako tudi šest ali več let ne podučavajo, ker to velja samo za kandidate.

Po tem sprejel se je zakon o davku na sladkor v tretjem branji. — O trgovinski pogodbi z Laško poročal je baron Schwegel. V razpravi sta proti govorila, izrekoma dalmatinski poslanec Borčić in isterski Vitezić za to, ker se v pogodbi ni dosti varovalo morskoro ribarstvo naše v jadranskem morju in tako ne obbrežno domače brodarstvo (kabotaža).

Prav zanimiva bila je

seja državnega zbora dne 9. februarija,

v kateri se je razpravljala podaljšana avstrijsko-nemška trgovinska pogodba.

Razprave vdeležili so se: Velikonemec Bareuther, Menger, Türk, dalje minister Baquehem in grof Taaffe, za tema pa še Chlumecky, Mladočeh Herald, Neuwirth, Knotz in poročevalec Schwegel. Bareuther govoril je v smislu Knotzevem, da naj bi se Avstrijska gledé gospodarskih vprašanj ožje združila z Nemško v eno skupno carinsko ozemlje, in je mnogo kvasil o nemško-avstrijski zavezni pogodbi, očitaje vladi Taaffejevi, da je ta oni pogodbi zapreka. — Menger govoril je večinoma stvarno le Mladočehom priporočal je zakon pameti z Nemško. — Baquehem govoril je izredno nepristransko, rekoč, da mora za tarifalno pogodbo z Nemško še le nastopiti čas, sedaj še Nemška stoji strogo na tleh brambe svojih pridelkov in izdelkov. — Taaffe odgovoril je Bareutherju, da se je avstrijsko-nemška zavezna pogodba sklenila prav za čas njegovega ministerstva in se gojila do sedaj; on je ministerstvo prevzel dne 12. avgusta, pogodba pa se je sklenila dne 7. oktobra istega leta. Dostavil je še, da se on strinja po vsem z željo Bareutherjevo, da bi se na Českem sporazumeli Čehi z Nemci; prav tako gorko pa želi, da bi se tudi sporazumeli Nemci s Čehi.

Zanimiv bil je govor Chlumeckyjeve, ki je rekel, da bi naša obrtnija morala plačati stroške ožje avstrijsko-nemške gospodarske zveze; prav oistro pa je zavrnil

ravno tako nekaterim šolam. — Izreče se zahvala dežel-nemu zastopu za naklonjenost izkazano družbi ob mnogih prilikah.

Podučne stvari.

Andrej Einspieler.

(Dalje.)

Deloval pa ni naš Andrej samo s peresom, temuč tudi branil pravice naše kakor vstrajen in delaven mož v deželnem zboru koroškem. Z malim odmorom dela na tem polji uže od leta 1863. Neumorna je tū delavnost njegova po besedi Simon Gregorčičevi:

„Dolžan ni samo, kar veva mu stan,
Kar more, to mož je storiti dolžan!“

Mnogobrojni so lepi nasveti, katere je stavil naš Andrej v visokem zboru, mnogobrojni so temeljiti govori, katere je govoril v tem deželnem zastopstvu — in iz vsega veje ljubezen do Koroške, ljubezen do naroda, iskrena želja po duševnem in materijalnem blagostanji staroslavnega Korotana. Pot pa mu ni bila rožnata, življenje parlamentarno bilo mu je boj, hud boj in vaje je naš Andrej slišati vse drugačne klice, nego jih sliši danes. Vse to pa ga ne moti.

Bojeval se je naš Andrej na čelu male manjšinice z ogromno večino z onim taktom, znanjem in neutrudljivo energijo, ki je morala celó nasprotnikom imponirati. Vspeh ni bil vedno zaželjen, a pomisliti moramo, da je pač govoril „Einspieler“. Gotovo je, da so ravno mali narodi, na katere vplivajo od vseh strani drugi elementi, v največji nevarnosti, da poginejo. Da smo se tega, odkar dela naš Andrej, vsaj nekoliko obvarovali, to je tudi le glavna in prva zasluga našega slavljencea.

Bodimo mu toraj hvaležni, kažimo hvaležnost po našem dejanji in ne samo po prazni besedi! Častimo, ljubimo po vzgledu Andrejevem svoj materini jezik in sv. vero in ne sramujmo se svojih svetih svetinj!

Einspieler ne hujska, marveč nam le zaupljivo kliče: „Vse za vero, dom, cesarja!“

Prva naša svetinja nam bōdi sv. katoliška vera. Mi Slovenci smo in ostanemo verni katoliški kristijani. Vero, katero smo podedovali od svojih starišev, ohraniti hočemo za-se in za svoje otroke. Človek brez vere ni človek, ni vere vreden! Čislati hočemo to svetinjo vselej in povsod, kajti ona nam je prvo in najdraže blago.

Z vero pade narodnost, z vero pade Slovenstvo. Da ohranimo to svetinjo, treba je, da se oklenemo oznanjevalcev sv. vere, da spoštujemo naše duhovne učitelje, ki so od nekaj mnogo dobrega in koristnega storili za narod. Kdo izmed omikanih Slovencev ne pozna velikih Slovencev ne pozna velikih zaslug naših duhovnikov, kakor so škofje: Slomšek, Ravnikar, Wolf, kdo ne pozna slovečih pisateljev in pesnikov: Jarnika, Majarja, Trstenjaka, Vodnika, Metelka, Staniča, Jerana, Marna, Gregorčiča in drugih?

Ohraniti hočemo toraj sv. vero in jo tudi naši mladini vcepiti. Mi hočemo, da so naše šole na krščanski podlagi, da se odgojujejo dobri kristijani. Vera in narodnost pa ste si, kakor uči dragi naš Andrej, ljubi sestri; jedna brez druge biti ne more; kar život brez duše, to narod brez vere, nekaj časa životari, potem hira in izgine. Narodni naš duh obsega slovenski jezik in katoliško vero. Kar je posameznemu človeku življenje, to je narodu preljuba materina beseda, materini jezik. Naš jezik pa je krasen, lepodoneč, blagoglasen, in prečudno bi bilo, da bi sami svoj jezik zaničevali, skrunili in se sramovali materine besede, presladke besede one naše dobrotnice, ki je mnogo za nas storila. Tega ne stori besni tiger, tega ne stori divjak afrikanski — in mi bi to storili?! Ne, nikdar! Ljubimo svoj jezik in delajmo po vzgledu Andrejevem, da zadobi pravice, ki so mu po besedi svitlega cesarja, po naši državni ustanovi in po Bogu! Saj se tudi naš Andrej od nekaj strogo drži besed:

„Tvrđ bodi, neizprōsen, mož jeklen,
Kedar braniti je časti in pravde
Narodu in jeziku svojemu!“

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

V dan volitve so Plahtačevi privrženci s svojimi kandidati v tretjem in drugem volilnem razredu zmagali; v prvem razredu bili so pa pravi značajni poštenjaki izvoljeni. Večina bila je pa vendar-le Plahtačeva. Volitev sama vršila se je pod nadzorstvom c. kr. okrajnega komisarja; bili so toraj proti njej tudi vsi ugovori brez vspeha.

Ob dnevu volitve občinskega starešinstva hoteli so liberalci Plahtača samega za župana izvoliti; a ta jim je odločno odrekel. Častno mesto prvega občinskega svetovalca prevzel je pa brez ugovorov; v posledici postal je tudi občinski blagajničar in tajnik ob enem. Plahtač zlezal bil je tako na konja, po katerem je uže skoraj celih šest let hrepenel; jahal ga je pa tudi do — skrajne utrujenosti.

Plahtač bil je v novem občinskem starešinstvu, oziroma odboru zaleškem, med vsemi najbolj zviti, najbolj namazanega jezika; v računstvu in spisovanji pa tudi najbolj izurjen. S temi sredstvi pridobil je v kratkem tudi skoraj vso manjšino odborovo popolno za-se, katera mu je ob volitvah bila še iz prepričanja trdovratno nasprotna.

Kot prvi občinski svetovalec vedel in znal je pri sejah vso stvar tako zasukati, da se je za-nj prav izšla; kot tajnik napravil je zopet v gotovih slučajih le tak zapisnik, da je njemu ugajal; kot občinski blagajničar umel je stvar tudi vselej tako izvesti, da so občinski dohodki se — hoté ali ne hoté — slednjič stekali v njegov lastni žep.

V Zalesji bila je uže stara navada, da se je občinskemu slugi, poljskim in gozdnim čuvajem, cerkveniku in organistu pogojeno letno plačilo, ter občinskim možem pa za — v občinskih zadevah storjena pota in zamudo časa izplačevala določena odškodnina iz splošne občinske blagajnice. Kedar je kdo izmed ravnokar imenovanih imel prejeti svoje plačilo, oziroma odškodnino iz občinske blagajnice proti veljavni pobotnici, znal ga je Plahtač, kot nov občinski blagajničar, vselej tako „pretentati“, da mu ni bilo treba gotovih novcev šteti. Odpravil ga je navadno le z raznimi drobnarijami, kakoršne je ravno v svoji štacuni imel na razpolaganje. Te drobnarije pa nobenkoli še dveh tretjin prave pobotnične vrednosti dosegale niso. Gotov znesek vsake take pobotnice preselil se je pa vsakokrat takoj iz občinske blagajnice v lastni žep Plahtačev. Posebno strogo izvrševal je enake manipulacije Plahtač nad onimi, ki so mu bili ob takem trenutku slučajno kake groše dolžni; taki so po navadi od njega „suhi“ odhajali.

Prec ko je bil Plahtač občinski tajnik v Zalesji postal, premestil je občinsko pisarno v svojo hišo; tu vršile so se v prihodnje tudi seje občinskega odbora.

Vsaka taka seja, ako se je predpoludne vršila, pričenjala se je navadno s „šnopsom“; če je bila pa popoludne, pa se „Sternovo brlozgo“ in „šnopsom“ ob enem. Ob neki taki priliki primerilo se je celó, da so se občinski odborniki uže pred nameravano sejo tako „opudljali“, da niso več vedeli, kje da se jih glava drži; seja morala se je toraj odložiti na — trezni čas. Uže pri Plahtaču segali so si po nekoliko v lase; ko so bili pa enkrat na prostem, zgrabita se župan in nek odbornik kar za res, oklofutata drug drugoga in se malo po blatni poti za nameček še povaljata. V posledici zatožita drug drugoga pri sodnji zaradi prejetih bunk. Sodnik zasliši priče ter oba „tožnika“ in „zatoženca“. — Pravičen in moder sodnik pa, ko sprevidi, kako se vsa reč vjema, prisodi vsakemu po 48 ur kazni zapora.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Prve dve postni seji državnega zbora, minuli četrtek in petek — bile ste pomenljivi. Plener prizadeval si je povodom tega, da je Dalmatin Borčić odložil svoj mandat, dokazati, da ni razpisati takoj nove volitve, kakor velewa postava, temveč da ima legitimacijski odsek vendar-le poročati o oni volitvi, ker se v protestu zahteva poklicati v zbornico liberalca Lapenna na mesto Borčića, ki je po izreku volilne komisije imel večino glasov ter sprejel „certifikat“, vladino potrdilo svoje izvolitve. — Načelnik legitimacijskega odseka grof Salm izrekel je, da bi bilo tako ravnanje zoper dosedanjo navado, po njegovem prepričanju tudi zoper postavu, da pa on nikakor noče vplivati na mogoče sklepe legitimacijskega odseka, da tega predmeta ne bode dajal na

dnevni red, da pa ne bode nikakor branil razgovora o tej stvari v odseku, ako se tam sproži.

Ta dogodba bila je naravno le postranska in ne glavna v obravnavah zadnjih dveh sej. Te dve veljale ste predlogu Gautsch-ovemu zaradi omejitve akademiške prostosti. Znano je, da so se vseučiliščniki navadili izrekoma zadnja leta, sramotiti neljube jim profesorje, o politiki govoriti veliko besedo, izrekoma pa pajdašiti se s Schönererjem in drugimi takimi poslanci, ki sedaj uže nikakor več ne prikrivajo svojega hrepenenja po združenju z materjo „Germanijo“. — Namen postave je toraj brez dvombe dober, domoljuben in gledé namena bi ji ne mogel nasprotovati noben dober Avstrijec.

Toda načrt postave je nesrečen, še bolj nesrečen pa minister, ki ga ima zagovarjati, ker ta je v teku dveh let dosegel, kar redko kedo pred njim, da ga ne mara prav nobena stranka v zbornici, on je znal nasprotnike si napraviti iz vseh, in zato je tudi toča nasprotovanja letela na-nj oba dneva. — Ne omenjam na drobno stvarnih protigovorov, kakoršen je bil oni mladočeskega profesorja Blažeka; stvarnejši in mirnejši ne bi bil mogel govoriti noben desničar, razun, ako bi se bil hotel iz posebnega vzroka sladkati Gautschu.

Na kratko hočem izmed govornikov prvega dneva omeniti protisemita Türka, pristaša Schönerer-jevega. Ta pričel je svoj govor takoj za Gautschom, ter mu prav veleizdajsko pritrjeval presukavši neukretno trditev ministrove, da je treba nemško vladajočo rodbino hohenzollernsko prenesti v avstrijsko.

Potem pa je Türk celo uro kvasil vsakovrstne resnične in domišljene trditve, ki so letele vse ministru na glavo.

Trdil je, da je to druga izjemna postava, tretja bode zaukazala požiganje protisemitov, kakor so požigali copernicene kdaj, četrta pa bode izrekla, da so judje „višja bitja.“ — Dalje je rekel: pa še nekaj moram ministru Gautschu povedati: kmalu bode prišel čas, da bo izginil — pogreznil se bode v jamo, katero drugim koplje, in spremljalo ga bode pri tem splošno zasramovanje. — Predsednik pozval je govornika zaradi takih izrazov k redu.

Ko so v tej zadevi govorili 4 govorniki in ministri, stavil je desničar predlog na konec razprave, desnica je ostala razun Mladočehov, pa mnogo desničarjev ostalo je zunaj zbornice in štetje glasov pokazalo je, da je predlog na sklep razprave ostal v manjšini.

Zato se je razprava nadaljevala drugi dan, v petek. Prvi govornik bil je časnikar Pernerstorfer s hudo rudečim nosom in izredno strupenim jezikom. — Tako neavstrijskega in tako negnjusnega govora, kot je bil Pernerstorferjev, se gotovo še ni čulo v nobenem parlamentu. Trdil je z malo prikritimi besedami, da je združenje avstrijsko-nemških dežel z nemško državo le vprašanje časa, Nemška pa bode gotovo celokupna od severnega do jadranskega morja.

Pred temi veleizdajskimi stavki pa je segel v pripovedke življenja visokih krogov s tako cinično nesramno

Podučne stvari.

Andrej Einspieler.

(Dalje.)

Marsikaka izguba in zasmeh niso pripognili moža, ki je čvrst in krepak, kakor mogočna Kočna nad rojstno mu vasjo, in mimo tega čil in bister, kakor krasna Rožna dolina. Stojimo tudi mi junaško s svojim prepričanjem na braniku za jezik svoj in sveto vero in

„Vremena bodo Slovencem se zjasnila,
Jim milše zvezde kakor zdaj sijale!“

Tudi mi smo mnenja, da „človek toliko velja, kolikor jezikov zna,“ ali v prvi vrsti stoji naj vedne le materini jezik, za nas slovenski jezik! Sosedje naši, mirni Nemci, so z nami v vsakdanji zvezi in gotovo nam je trdna želja, da se naša mladina priuči nemškemu jeziku; a da bi lastno besedo zanemarjali, to nam „nikakor v glavo iti neče.“

Slovenski kmetje, prevdarite te besede, ktere Vam polagam na srce v duhu in smislu našega Andreja! Oklenimo se sv. vere, oklenimo se svojega premilega jezika!

„Vse za dom“ je drugi klic Andrejev. Da, za dom, za krasni dom bije nam srce, saj:

„Mogočno se dvigajo naše goré,
Ozirajo se na cvetoče poljé,
Pošiljajo tako mu bistrih vodá;
Navzdol se podvizajo hčere gorá,
Pozdravljajo rod, ki se dviga na dan,
I last imenuje goró ino plan!“

V domu narod bodi srečen! Da pa doseže srečo, treba mu duševnega in gmotnega blagostanja. Za vse to je vrlo delal naš slavljenec, ki je za nas na Koroškem to, kar je bil oče Bleiweis na Kranjskem.

Domoljubje pa ne obstoji v sami lepi besedi, marveč tudi v delu. Delajmo po vzgledu svojih buditeljev za ljudsko blagostanje, ki veli med drugim: „pusti vsakemu svoje“ in „ljubi bližnjega kakor samega sebe v imenu Gospodovem“. Mi hočemo srečno domovino, mirno domovino. Mirú pa nikakor ne kalimo, če zahtevamo za nas iste pravice, kakor jih poseda naš nemški sosed „Sovraštva v srci našem ni“, saj vemo, da vera nas uči: da „narod je naroda lik kakor brat je bratu“, kakor, neumrli pesnik poje v „Krstu pri Savici“:

„Saj smo očeta jednega sinovi,
Ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi.“

Dalje nam kliče Andrej: „Vse za cesarja!“ Od nekdanj zvesti smo Avstrijci, saj že pesnik naš poje: „Hrast omaja se in hrib, zvestoba Slovenca ne gane“. Naši slovenski sinovi so na mnogih bojiščih kri preivali za Avstrijo, za habsburško slavno hišo in za cesarja. Mi smo dobri Avstrijci in hočemo mogočno Avstrijo. V občnem napreduje Slovenec, kar se goditi more le v dobro vrednjenej državi, kateri je skrben oče ljubljeni vladar, ki čuva nad nami z geslom: „viribus unitis“, z združenimi močmi. Trdni in nepremagljivi smo

v zvestobi do svoje habsburške hiše. Dokazali smo to že večkrat s srcem, djanjem in delom. Tudi danes podajamo na sicer revni a vendar odkritosrčnosti polni blazini zagotovilo iskrene vdanosti in nepremagljive zvestobe preljubljenemu vladarju Franc Josipu I. Bog živi ga mnogaja leta!

To so torej, preljubi Slovenci, nauki, ktere nam podaja naš oče Andrej, ki vedno kliče: „Vse za vero, dom, cesarja!“

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

To modro in pametno rzsodbo sta pozneje prizadeta tudi sama hvalila in odobrvala.

Ob pretepih, naj izvirajo iz pijanosti ali kakoršnih koli si bodi drugih razlogov, bi take modre rzsodbe še dandanašnji bile popolno na svojem mestu; škodovale bi nikjer nič ne, koristile pa izredno veliko.

Plahtač je Zalesčane dalje bil tudi v tem obziru za-se obdelal in pridobil, da se je od sedaj naprej pričetek vsake svatbe, ki je bila v Zalesji, pri njem obhajal. Prec po poroki podajali so se svatje v polnem številu h Plahtaču na kosilo, ali kakor so rekali: „šli so v oštarijo.“ S tem je bila v Zalesje vpeljana nova do tega časa še nepoznana potratna razvada, katera je Plahtaču žep dobro polnila, kar bilo je le njemu samemu „v korist“ ne pa Zalesčanom.

Plesa sploh temmanj pa javnega, Zalesčani do sedaj tudi še skoraj po imenu poznali niso. Tudi to točko imel je Plahtač v svojem namenu, ki je bila pa do tega časa še neizvršena. Pa dognati jo, ni se mudil. Sredstva v dosego tega imel je sam popolno v svojih rokah. Bil je zvit in prefrigan, da ga mu ni bilo kmalu para; bil je po domovstvu in posestvu pravi zaleski domačinec; bil je po vrhu vsega tega tudi še prvi občinski svetovalec in tajnik ob enem, in — njegova beseda imela je sploh, osobito pa še pri županstvu vso veljavo.

Prec v drugi seji novega občinskega odbora zaleskega spravil se je pri točki: posamezni samostalni nasveti na noge rekoč:

Slavni zbor! Danes mi je vas, zastopniki občine na nekaj važnega opomniti. Vsakega občinca sveta dolžnost je za to po svojih močeh skrbeti, da se občinsko premoženje pomnožuje in si občina novih dohodkov pridobiva. Ta dolžnost veže pa še posebno nas, občinske zastopnike, pred vsem pa občinsko starešinstvo. Udje tega morali so ob svojem nastopu tudi še posebno obljubo storiti, katera jih kot prisega veže, da bodo za splošni blagostan občine vestno skrbeli. Možje! Povem vam naravnost, da imamo mi v svoji sredi gotov pripomoček kater bi občini sporedno novih dohodkov donašal. Ta pripomoček pa, kakor sem prepričan vam bil je do sedaj še popolno neznan. Pripomoček ali sredstvo to bi občini ne le gotovih dohodkov donašalo, nego ž njim bi se mogel tudi vsak

napredni in liberalni Zalesčan, naj bode uže mošk ali ženska kaj dobro razveseljevati in se kratkočasiti. Vem, da uže teško čakate zvedeti, kaj bi to prav za prav utegnilo biti. Mojo pošteno gostilnico prebivalstvo Zalesja in okolice od dné do dné v vedno večjem številu obiskuje, ker se mu je moja vsakovrstna pijača in druga postrežba v okrepčanje duha in po delu utrujenih udov kaj zelo priljubila. Da se pa človeku telo še bolj vtrdi in močnejše postaja, treba je telovadbe tudi takrat, ko je uže sicer vesel. Tako telovadbo pa gospoda po mestih in tudi priprosto ljudstvo po drugih naprednih krajih uže zdavna pozna; le pri nas si še tal pridobila ni. To razvedrilo za pametnega človeka, katero ravno mislim, je „ples“. Da se pa javno plesati sme, treba je posebnega dovoljenja taistemu imeti, ki ples in godbo omisliti hoče. Take dovolitve izdaja županstvo v svoji občini; za vsakokratno dovoljenje treba je zopet prosilcu izplačevati določene zneske ki se „takse“ imenujejo. Te takse pridejo pa edino in le domači občini v prid in korist.

Nasvetujem toraj, da se v Zalesji poskusijo javni plesi vpeljati: Ta nasvet je odbor skoraj soglasno sprejel.

Trgovinska in obrtna zbornica.

Trgovinska in obrtna zbornica imela je, kakor smo že javili, dné 16. decembra 1887 redno javno sejo pod predsedništvom gospoda zborničnega predsednika Josipa Kušarja, v navzočnosti vladnega zastopnika, gosp. c. kr. vladnega svétnika Josipa Dralke, in naslednjih gospodov zborničnih udov: Ivana Baumgartnerja, Iv. Dogona, Oroslava Dolenca, Vekoslava Jenka, Antona Kleina, Karola Luckmanna, Blaž Moharja, Mihaela Pakiča, Ivana Perdana, Vasa Petričiča, dr. Josipa Poklukarja, Josipa Ribiča, Jerneja Žitnika.

Gospod predsednik konstatuje navzočnost števila zborničnih udov, potrebnega za sklepčnost, otvori sejo ter imenuje overovateljema zapisnika gospoda Blaža Mohorja in dr. Josipa Poklukarja.

I. Zapisnik zadnje seje se odobri.

II. Gospod zbornični podpredsednik M. Pakič poroča o prošnji občine borovniške za napravo brzojavne, s pošto združene postaje. Odsek se je natanko bavil s to prošnjo ter se uveril, da je v davčni občini borovniški 83 obrtnikov, kateri bi brzojavne postaje zelo potrebovali. V občini borovniški so veliki gozdovi ter bi rečena postaja bila v največjo korist tamkajšnji lesni obrtnosti. Razven tega je treba poudariti, da je v Bistri, ki leži v isti občini, mehaničen malin za žito, in ker se za ta malin naroča žito z Oggerskega in iz drugih krajev, a izdelki se izvažajo v Trst, Reko, Ljubljano in drugam, to bi gotovo bilo v prid tudi temu obrtnemu oddelku, ako bi se napravila v Borovnici brzojavna postaja. Kar se tiče kmetijstva, ne more se trditi, da bi tudi ono posebno potrebovalo brzojavne postaje, vendar pa je zbor-

nici v prid gozdarstva, obrtnosti in prometa občine borovniške pripoznati, da je treba osnovati v Borovnici brzojavno, s pošto združeno postajo, in zato odsek nasvetuje: „Zbornica naj prošnjo občine najtopleje priporoča.“

Predlog je bil sprejet.

III. Gospod zbornični svétnik Anton Klein poroča, da se je občina Gornji Logatec obrnila do poštnega in brzojavnega ravnateljstva v Trstu s prošnjo, da se napravi brzojavna postaja v Gornjem Logatci. Odsek se je natanko pečal s to prošnjo in se uveril, da bi naprava brzojavne postaje ne bila samo v korist c. kr. okrajnega glavarstva, c. kr. davčnega urada, c. kr. okrajnega sodišča in beležništva, ampak tudi v korist mnogih lesnih trgovcev, ki so v živi trgovski zvezi s Trstom, Reko in drugimi mesti, potem v korist vinskih in deželnih proizvodov kupcev. Prošnjo Gornjega Logatca podpira tudi c. kr. okrajno glavarstvo logaško. Kmetijstvo sicer ni toli razširjeno, da bi mogli govoriti o trgovini izdelkov, tembolj pa se mora od drugod uvažati žito v take kraje. V korist gozdarstva, ki je tu zelo razvito in trgovina z lesom precejšnja ter v korist obrtnikov in prometa mora odsek priznati, da je v Gornjem Logatci treba napraviti brzojavno postajo, in zategadelj nasvetuje odsek: „Zbornica naj najtopleje prošnjo občine priporoča.“

Predlog se sprejme.

(Dalje prihodnjič.)

Prva slovenska stalna učiteljska razstava.

Šolstvo onih narodov napreduje iz raznih uzrokov bolje od slovenskega. Poleg drugih prednosti imajo nemške, češke šole tudi več učil nego slovenske. Po večjih mestih, n. pr. v Gradci, na Dunaj, prirejajo celo učitelji cele muzeje učilnih pomočkov ali tako zvane permanentne razstave učil. Jednako učilsko razstavo namerava ustanoviti „Pedagogičsko društvo“ v Krškem za slovenske šole in učitelje. Nabiralo bode po naši ožji in širji domovini in v obče pri založnikih po svetu raznovrstnih učil: knjige za šolo in učitelje, karte, slike, kalupe, aparate, prirodnine in drugo vse pač, kar šola rabi in kar šoli koristi. Vse nabrane predmete zbiralo bode „Pedagogičsko društvo“ v Krškem v lepih prostorih tukajšnje ljudske in meščanske učilnice, kjer bodo stalno razstavljeni vsem slovenskim učiteljem in šolskim prijateljem na ogled. Došla darovana učna sredstva se bodo razglaševala in opisovala v društveni knjigi v „Pedagogičskem letniku“ in o šolskih listih v „Učiteljskem Tovarišu“ (v Ljubljani) in v „Popotniku“ (v Mariboru). S tem si dovoljujemo torej na to novo podjetje opozoriti slovensko občinstvo osobito učiteljstvo slovensko, založnike šolskega blaga in šolske prijatelje pa prositi, da bi blagovolili primernih predmetov brezplačno in franko pošiljati v „prvo slovensko stalno učiteljsko razstavo.“

V Krškem, 16 februarja 1888.

Odbor „Pedagogičskega društva.“

takega ne vedo, saj nimajo prilike poučiti se o vsaki reči; na ljubljanske pripravnice vrta pa ne znajo vzgajati visokodebelnega drevja ni s kolom niti ne brez kola Ljudje zahtevajo, da bi naš učitelj bil zelo vzobražen mož, izvrsten kmetovalec, buditelj narodov, član vseh narodnih društev, naročnik vseh slovenskih listov itd. itd., — a kadar prosi svojemu stanu primerne plače, tedaj pa dobi — obljube.

Vprašanje 22. Imam kravo s prvim teletom. Takoj ko se je bila otelila, zapazili smo ji na vimenu neke bradavice, podobne gobam. Bradavice se širijo, in le teško je kravo mlesti. Iz teh bradavic se tudi poceja kri. Kako naj ozdravim kravo od te bolezni? (J. S. na Boh. B.)

Odgovor: Iz Vašega popisa ne moremo natanjko posneti, ali je bolezen na vimenu Vaše krave osepična bolezen ali pa če so bradavice. Če so osepnice (koze), morte spoznati, ako so rane na seskih ter garjave. Osepnice se tudi gnojijo, bradavice pa ne. Ker so osepnice nalezljive, naj si dekla precej po molži umije roki. Oseptic ni treba zdraviti, preidejo same, še celo škodljivo je preganjati jih. Bradavice se pa podvežejo, in potem odpadejo same.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Nov zaleški občinec in domovinec imel je od sedaj naprej Zalesje popolno v svojih mrežah, kar nam bode moč iz posameznih nastopnih izgledov in slučajev spoznati, ob katerih igral je „šnops“ poglavitno vlogo.

Plahtačevi predlog je obveljal; s tem zvršena bila je tudi zadnja točka njegovega programa, po katerem je nameraval zaleško prebivalstvo, osobito pa še mladino obojnega spola bolj premožnih, posestnikov tudi v moralnem obziru popolno spriditi. A preje dobrim in nepokvarjenim Zalesčanom bil je ples tudi še ob tem času nova in skoraj popolno nepoznana reč. Kaj toraj storiti, da se sklep o javnih plesih v Zalesji tudi dejansko izvršiti more? Plahtač in njegova spridena Beta si kmalu iz zadrege pomagata. V svoji hiši osnujeta mesec dni trajajočo „plesno šolo“. Da ni bilo ravno brez muzike, najel je Plahtač za ta čas godca Naduharja, kateri bil je moralno zelo spriden človek, a znal je svoj meh (harmoniko-naduho) dobro goniti. Ker je bil zimski in to še celo predpustni čas, pridobiti ni bilo Plahtačema ravno težavno plésnih učencev in učenk. Čas poduka v plesnji odločen bil je vsak dan na večer in je trajal v pozno noč; in „noč ima pa svojo moč“, kakor veli stari slovenski rek. Plahtač in Beta njegova bila sta v raznih takrat po večjih mestih navadnih dovoljenih in tudi prepovedanih plesih sama izredno izurjena; vrtiti znala sta se tako, kot bil bi je sam vrag okolu drvil. Da se s plésnim podukom prične, povabil

je Plahtač prec prvo nedeljo po sv. treh Kraljih na večer nekoliko bolj petičnih mladenčev in deklet zaleških v svojo gostilno.

Pred vsem pogostil jih je sé „Sternovo brlozgo“, katerej je primešal polovico „špiritovega šnopsa“, dobro oslajenega sè sladkorom. Ta nekoliko pogreti strup je kmalu začel na čutnice neskušanih mladenčev in deklet razvnetljivo vpljivati. Ko Plahtač vidi, da je pravi trenutek, veli Naduharju „hitro polko“ in prec na to še par drugih plesov zaškripati. Ob prvej godbi zasnkala sta se Plahtač in Beta njegova sama tako, da se je kar kadilo ter doplešeta tugi sama razne prve plese.

Zabavno berilo.

Politika v krčmi.

Sosed! ste li slišali, koliko uže naš dunajski Rothšild premore?

Nisem slišal, pa mislim si, da grozno dosti.

Židovski „N. W. Tagbl.“ trdi, da premore uže čez 20.000 milijonov goldinarjev, torej skoro štirikrat več, nego znaša ves naš avst. ogerski državni dolg. Ako bi se premoženje njegovo enakomerno med ljudi razdelilo, prišlo bi na vsako dušo našega cesarstva čez 500 gld.

To je res neizmerno bogastvo! No meni se vidi, da kakor se dandanes Rothšild in drugi židovi neznansko bogate, v jednakej meri se kristjanje v čedalje večje dolgove in ubožstvo pogrezvajo. Ako pojde tako naprej, bodo čifuti kmalu sveta gospodarji.

O, to se pri nemarnosti naše lahko uresniči. Saj židi že sami priznavajo, da misle mesto sedanjih papežov in kraljev neko svojo novo-misijonsko t. j. antikristovo svetovno državo ustanoviti. In ker vedó, da je denar — sveta gospodar, zato se toliko péhajo, da bi vse premoženje tega sveta pod-se spravili.

Pa pri tem se tudi nikake sleparije ne ustraše. V državnem zboru slišalo se je očitanje, da je naš dunajski Rothšild glavni carinski (colni) defraudant, pa je vendar v najnovejšem času zbog svojega silnega bogastva celo „hoffähig“ postal.

A Bismarkova „Nordd. All. Z.“ trdila je, da je večina onih falsifikatov, radi kojih bi se bil kmalu svetovni boj unel, izvirala iz velikih židovsko-borznih operacij, kakor je tudi v znanem Tiszinem novoletnem brzojavu samo izpuščenje besedice „ne“ na milijone dobička onim brezvestnim židom doneslo, ki so na ta strah spekulirali.

Prav imate! Zviti židovski spekulantí so res prestrašenim kristjanom vsled tega globoko v žep posegli ter si za svoje „zlato tele“ mnogo pridobili; ali Magjarom so s tem kaj slabo ustregli, ker so jim tudi Bismarka vznevolili. Tisza se sicer na vso moč izgovarja, da ni on nikoli tako govoril, kakor so židovski listi poročali, marveč „pa on ne dvoji, da se bode mir ohranil;“ ali — vse zastonj! Bismark dela se — iz straha pred Rusom — silno razžaljenega, á vsled tega jele so se bojaželjnim Magjarom hlače tresti.

Tako najbolj zanesljivo izvemo, je li konj za namen dober, v kateri ga nameravamo kupiti, ali ne. Ob enem se prikažejo na dan bolezni in napake, ki bi sicer tajne ostale, na primer: piskanje v goltanci, nadušljivost, norost ali tiščavka, opornost, brsenje in skakanje čez oje in štrange. Naposled se postavi konj zopet v hlev, kjer mu jesti položijo in zopet opazujejo. Da je zdrav spoznamo tukaj, če z ušesi živahno maha, rad zoblje, bolehavost pa, če glavo pobeša, sedaj na to, sedaj na drugo nogo prestopa in se opira; vse to kaže, da je žival bolestna in spehana.

Tako natanjčno ogledovanje vselej ni mogoče, zlasti na sejmih ne. Zato naj se kupi konj pogojno, namreč tako, da kupčija velja, ako ima žival vse te in te dobre lastnosti, ali ako nima teh in teh napak. Oboje mora se določno izreči, na primer: konj mora se rad dajati podkovati, ali on je miren in pohleven vojaški konj za ježo, za gospe, ali konj je popolnem za jezdenje izurjen, ali izvežban za vprego pred kočije, za vprego pred voz z jednim konjem, ali dober kot tovarš k drugemu, da stori z njim par, da toraj ne grize, ne bije itd.

Vse te lastnosti morajo v 3 dneh dokazane biti, sicer mora prodajalec konja vzeti nazaj; če konj ima res določno zahtevane lastnosti, mora kupec konja pridržati. Sleharo kupčijo konjsko bi pa naj skleпали pred pričami ali pismeno, zlasti velja to zastran jako dragih konj in je osobito važno za prodajalca, ker se mu je bati, da bi vkljub dokazanim dobrim lastnostim konja, ne zgrevalo kupca in bi ta zatem skušal konja poslati nazaj in kupčijo razdreti.

Na novo kupljene konje ne smemo precej težko vpregati, naglo jezdit, sploh mnogo in silno rabiti, marveč previdno z njimi ravnati, dobro streči in zvesto opazovati, da še o pravem časi zasledimo nevarno bolezni ali napako. Dobro je poklicati živinozdravnika in to, ako treba, prodajalcu naznaniti.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Povabljeni in po zavžitej omenjeni pijači razvneti mladina se kar načuditi ne more urnemu vrtenju, kretanju in zvijanju Plahtačev; vname in zbudi se želja v njej za tako „umetno gibčnost“. Zvitim in prekanjenim očesom opazila sta oba utis, kojega sta s prvim poskusnim plesom navzoče napravila. Začetek bil je toraj storjen novejši strasti v Zalesji in nadaljevanju ni bilo nobene težave več — ker pod petami je vsakega nazočih nekaj zasrbelo. Prvi v plesno vajo podati se pa še nobeden izmed zaleških mladeničev in deklet upal ni. Temu zopet Plahtač in spridena Beta njegova hitro sama odduška najdeta. Prvi pograbi lepo Podlipnjikovo Mino, druga pa najkrepkejšega in čvrstega Prilesnikovega Štefana. Naduhar prične priprosti valjček počasno škri-

pati, a novince se pa sè spretnima plesalcema nevretno okolo vrteti. Šlo je iz početka vse le nekako neredno, a novince sta uže pri prvi vaji nekoliko takta si pod pete vbrala. Pri drugi in tretji poskušnji šlo je pa uže vse nekako srednje dobro. Po tem sporedu prihajali so v posledici tudi drugi mladeniči in dekleta zaléška gledé plesa na vrsto — Plahtačema v kremlje, kar se je v teku prvega tedna, „plesne šole“ v Zalesji izvršilo. Prvenci bili so tako za strast plesa uže pridobljeni. Ti so polagoma tudi druge za „novo telovadbo“ pridobivali pripovedovaje jim kako jim plés dobro dé in kako prijetno se je po taktu Naduharjeve godbe v kolobaru vrteti. Ni še celi mesec dni preteklo, in uže je bilo Zalesji do 40 parov v „valjčku“, „polki“, „mazurki“ in „sedemstopu“ izurjenih plesalcev in plesalk. Izvzemši le petek in saboto zvečer vsakega tedna, vršila se je vsak drugi dan skoz celi mesec pri Plahtaču ob večerih: plésna šola. Vse je pa zviti Plahtač tako si vedel in znal vrnati, da mu od tega celomesečnega plesa ni bilo treba za občinsko blagajnico niti solda na „taksah“ od godbe in plesa plačati. Sam imel je pa pri tem prav mastne dohodke; precejšnjo posodo „Sternovca“ sé „šnopsom“ pomešanega so mu njegovi plésni učenci in učenke med tem časom spraznili, katere so se tako privadili, da jim je prav potreben postal in so ga tudi pozneje ob raznih prilikah kaj pridno in požrešno cukali.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

Nosil se je mirno, dostojno, spremstvo njegovo pa je peš in skoro polugolo šlo za njim, dudlalo, na velik boben tolklo in plesalo. Ali to ni bil pravi ples, to je bilo besno zvijanje, skakanje in premetavanje. Kedar godba in ples Hamduše razdražita, tedaj besné kot zverina. Napadejo vsako žival, ki jo srečajo, razpraskajo jo z nohtovi, ogrizejo z zobmi, in kar jima ostane med zobmi, tudi požró. Ako ne naleté na žival, tedaj se lotijo Juda, ako ga le v pest dobijo. Zato se čuvajo na vso moč Judje ob takih svečanostih. Kakor hitro dudla zadudla ali boben zapoje, mahoma se poskrije deca Izraelova, in tudi kristjan najpametnejše učini, če gré s pota tem razgrajalcem. Včasih jih mora močna straža vojaška zajeziti, da jih tako vsaj nekoliko brzdá. Ukljub temu tiščí ljudstvo k mukademu, ter mu spoštljivo poljubja kolena. Prav tega dné kakor jaz, došel je s svojim spremstvom v Tandžo, in tistega večera je napravil še več sprevodov po mestu z čakljado in s streljanjem.

Mirnejši od Hamdušev pa so Santoni. To so neka vrsta pustinjakov. Stanujejo večinoma v pustinji, kedaj pa kedaj tudi v mestu. Eni pustinjaki so blazni, eni tópi, ali Marokanci jih česté kot svetce; ostali Santoni so fanatiki, ali sleparji. Santon smé uganjati kar hoče, streči more sleharnej strasti, in vse kar govóri ali dela, vse se mu jemlje za dobro. Najhujše psovke od takega pustinjaka sprejema prosti narod kot osobite milosti in

Bliže vas ne vemo za drugo zanesljivo tvrdko. V Gradci so drevesa po 50 do 60 kr. Jeseni prihodnjega leta boste mogli dobiti drevja tudi pri naši družbi v Ljubljani, in sicer najdražje po 30 kr. drevesce. Katere vrste so za vaš kraj najboljše? Na to je težko odgovoriti, saj niti ne poznamo vaše zemlje. Najboljše jabolčne vrste, ki uspevajo povsod na vsaki zemlji in na vsaki legi, so: Angleška zimska zlata parmena, velika kaselska rejneta. Izvrstno jabolko je čebular ali hlebčar (nemški rother Stettiner), a rodi le v globoki in rodovitni zemlji. Na Kranjskem uspeva povsod dobro mašanckar, ravno tako tofelj. Izmed hrušek je omeniti raznih moštnic, postrvenk, koperčaric itd. Glede vrst velja le izkušnja. V Ljubljani bomo letos napravili sadno razstavo samo zato, da spoznamo, kako ravnajmo v prihodnje glede sadnih vrst.

Vprašanje 29. V neki starejši pratiki sem bral, da izdeluje neki Miha Lakota na Dovjem napravo, s katero more en človek goniti mlatilnico, ki jo drugače morajo štirje močje. Kaj je s to rečjo? (Fr. G. v Višnji vasi.)

Odgovor: Dotična naprava nam je dobro znana, saj je njen model pri kmetijski družbi v Ljubljani. Naprava pa nima nobene vrednosti, ter je še nihče ni rabil, tudi Miha Lakota sam ne.

Vprašanje 30. V našem kraju bolehajo sedaj zelo konji za boleznijo, ki jo imenujemo grče. Kaj je vzrok tej bolezni, in kako zdraviti od nje? (J. P. v Bledu.)

Odgovor: Ker niste natančno popisali bolezni, in ker ne vemo, katero bolezen imenujete grče, zato ne moremo odgovoriti na to vprašanje.

Zakaj moramo redno obrezovati pritlično drevje?

Vsako pritlično drevo je treba obrezovati. Z obrezovanjem dosežemo različne namene. Narejajo se tako lesne mladike, na katerih so organi, t. j. listje, da vzprejemajo hrano iz zraka. V obče smemo trditi, da se drevo kolikor več listja ima, toliko bolje hrani in da je toliko krepkejše. Kako se torej delajo lesne mladike, ki razvijajo samo listje? Z močnim skrajšavanjem na dva do tri pope! Zakaj? Drevesne veje so v popolnem soglasju s koreninami. Vsaka veja ali mladika ima svoj delež od korenin; če ji tega vzameš, ne more uspevati, t. j. ne more novega lesa delati, dokler se ne nadomestijo korenine.

Če torej skrajšamo mladiko na dva popa, dobodeta ona dva od njima namenjenih korenin ves sok, ki ga je imela dobivati vsa mladika. Kaj se zgodi? Iz teh dveh popov vzrasteta močna poganjka, katera povečata drevo. Kaj se pa zgodi, če ne skrajšamo mladike? Mladiki namenjene korenine bi morale potem 20 ali še več popov preskrbovati s sokom, vzrasli pa bi le kratki in slabotni poganjki, in ker tišči sok le proti vrhu, ostali bi spodnji popi gluhi. Ti kratki poganjki so potem navadno sadni les ali se vsaj v kratkem izpremene v takega. To je prav, rekel bi marsikdo. Ne, to ni prav,

ker tako neobrezano drevo bi kmalu poginilo. Zakaj? Te kratke mladike, ki imajo uže cvetne pope, porabljajo ves sok za se, a drevo ne more tvoriti novega lesa. Vsled tega izgubi drevje listje, zato pa ne more iz zraka jemati dovolj živeža niti si ne more soka upodabljati (asimilovati), in slednjič pogine. Vzlic gnojenju? Vzlic!

Kajti vsako drevo jemlje hrano iz zemlje in iz zraka. Ako ne more hrane jemati iz zraka, mora poganiti če raste v še tako plodni zemlji.

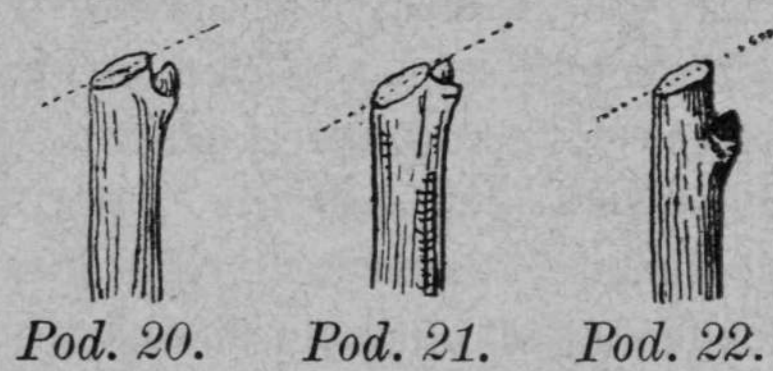
Ako bi kedo pritličnega drevesa, ki ima uže lesno obliko, ne obrezoval, zgodilo bi se to le: V prvem letu bi drevo nekoliko rodilo, a razvilo bi prav malo

lesnih poganjkov. V drugem letu bi bilo obsuto s sadnim lesom, cvelo bi močno, rodilo pa ne, ker bi mu vsled slabosti odpadalo cvetje. V tretjem letu bi pa začelo hitro hirati ter potlej bi tudi kmalu poginilo.

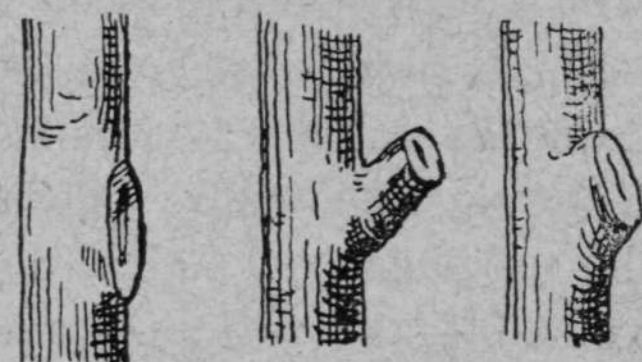
Sadjarju, ki goji pritlično drevje, tvoriti je drevesu z rezatvijo les in sadje. To je najvažnejše pravilo! Ako ni moči uže lesa tvoriti, potem je drevo izgubljeno; rešiš je le, če je prav močno skrajšaš, s tem pa izgubi obliko, ki si mu jo prej pridobil z velikim trudom.

Kratka rezatev (na dva ali tri pope) dela les, dolga (na pet do šest popov) dela pa sad. Zakaj? Ako krajšamo na pet popov, dasta zgornja popa kakega močnega drevesca dva kratka lesna poganjka, iz tretjega popa naredi se sadni les, četrti pop izpremeni se v cvetni pop, in peti pop ostane gluhi. Pri slabem drevescu se naredi morda poganjek samo iz zgornjega popa, drugi se izpremene v sadni les, ki prihodnje leto rabi toliko soka, da zelo oslabi drevo.

Za rezatev je rabiti vedno le dober in oster nož. Kadar obrezuješ drevje, bodi si na vrtu ali v drevesnici, pritlično ali visokodebelno, odreži mladike vselej tikoma enega popa. Podobi 21. in 22. kažeta nepravilno rezatev, podoba 20. pa pravilno. Tudi kadar odrezuješ les tikoma kakega debla, moraš pravilno rezati. Podobi 24. in 25. kažeta ti nepravilno odrezano mladiko, podoba 23. pa pravilno.

Pod. 20. Pod. 21. Pod. 22.

Pod. 23. Pod. 24. Pod. 25.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Pravemu vinu so slovo dali, malo da ne, popolnoma. To pa ni bilo še vse; ne le, da so si z plesom in imenovano strupenino pričeli Zaleščani, med njimi tudi nekateri bolj lahkomišljeni močje in žene, poleg gmot-

nega premoženja tudi zlati čas in ljubo zdravje še bolj zapravlja, kot se je to tú do sedaj godilo, nego polnili so tudi Naduharjev žep prav pridno; kar bilo je pa pri tem najbitkeje, pričeli so tudi v moralnem oziru očitno hirati in propadati. Zares žalostno, bitko in tužno! Uže med plesnimi vajami sta vražja Plahtač in Beta njegova marsikateremu preje sramožljivemu mladeniču in marsikateraj čisti deklini, ogenj nesrečne požljivosti v srcu zasvetila, kateri razplamteval se je potem od dné do dné vedno bolj toliko časa, da je enemu ali drugemu slednjič belo obleko krstne nedolžnosti popolno popalil. Marsikatera preje cvetoča in krasna cvetka zaléška, bila je v trušu in hrušu plesnem za vselej pomendrana in vničena; marsikateri mladenič, preje ponosen na svojo čast, dobro ime in poštenje, je v posledici padel od padca do padca, dokler se ni — dušno in telesno vničen — za vselej — zgrudil. . . .

Z javnimi plesi se v Zalesji dotičnega predpusta še ni bilo pričelo; stopili so pa prec po velikej noči ž njimi tem silneje na dan.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Nekemu kristjanu pa se je drugokrat pripetilo to-le. Srečal je dolgobradatega in skoro golega Santona. Arabci, ki so kristjana spremljevali, poskakali so s konj ter ponižno šli poljubit roko Santonu. Naš potnik pa, da bi se brzo znebil čudaka, vrgel mu je veliko vreden novec. Santon je pobral dar, resnobno stopil k tujcu, ter mu s hvaležnosti in posebne naklonjenosti pljunil v obraz. „Blagor tebi, Nazarejec“, zavpili so Arabci, „Santon te je poblagoslovil za vselej! Zamakajeni Sidi Mamoh je pljunil váte. Kar je Bog dal, nima zbrisati človeška roka.“ Rad ali nerad je potnik robec pomašil nazaj v žep, ter počakal, da se je pljunek sam posušil. Marokanec meni, da so topi in blazni Santoni za čudo sveti. Bog jim je um zaprl, veli ti, in le kedaj pa kedaj jim ga odpré, tedaj pa zinejo po katero besedo. Te besede smatra ljudstvo kot razodenje božje. Tudi stanišče pustinjakovo je sveto, zato tudi nedotekljivo. Da se more spoznati, namazano je z rudečo barvo. Kedar Jud mimo gré, mora se izzuti, kakor mimo mošeje. Tudi je tako stanišče zavetje zločincem. Kedor stopi čez Santonov prag, varen je in otet. In kakor je stanišče pustinjakovo nedotekljivo, prav tako nedotekljiv je tudi grob njegov. Na Santovem grobu plapola rudeča zastava, da se ve, čegav je grob. Tudi so taki grobi priljubljeni božji potje pravovernikom.

Noša v arabskih mestih vleče náse oči Evropejčeve. V Algiru je noša dragocena in sijajna, v Maroku pa jako malerična. Marokanec se oblači v dolgo jako ohlapno haljo od bele volne, katera je lepo urezana, da se pre-

vija v gube pri hoji. Velé tej obleki „haik“, in nosijo jo vsi stanovi od sultana do zadnjega delavca. Pod haikom nosijo široke bele svitice, pa kaftan, ki ga pas paše. Obuvajo se v babuše, ali v škornje od rumenega usenja. Pokrivajo se s turbanom. Tako se nosijo bogatinci. Obleka kmetova ali preprostega meščana pa je trda halja od platna ali volne, potegne jo čez glavo kakor vrečo, in gré mu samo do kolen. Judje nosijo še neko posebno obleko, da se razločujejo od domačinov, in hoditi morajo skriti. Tudi ženske nosijo haik, ki je od lepše robe kot moški.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

IX. Gospod zbornični svétnik Ivan P e r d a n poroča o vprašanju, ali je brinova esencija žgana opojna pijača. Odsek se izraža o tem predmetu tako-le: Brinova esencija žgé se iz brinovih jagod ter se rabi kot domače zdravilo; po kapljicah spustí se na sladkor ter se tako použiva. Ponajveč pa se dela iz nje brinjevec, in sicer tako-le: Malo brinjeve esencije se dene v sirotko ali pa se pomeša s špiritom in vodo, in brinjevec je gotov. Ako bi za pravo zmatrali, da brinova esencija ne spada k žganim opojnim tekočinam, morali bi isto trditi o punčevini, če tudi se prišteva v razglasilu gospoda c. kr. deželnega predsednika od 12. januarija 1885, dež. zak. št. 6, k žganim opojnim tekočinam. Gledé na rešeno predlaga odsek: „Slavna zbornica naj se izjavi v dopisu do c. kr. deželne vlade, da je brinjevo esencijo prištevati žganim opojnim tekočinam“.

Predlog se sprejme.

X. Gosp. zbornični svétnik I. B a u m g a r t n e r poroča o dopisih c. kr. deželne vlade in c. kr. deželnega šolskega sveta o doneskih za obrtni nadaljevalni šoli, ki se imata ustanoviti v Postojni in Radovljici. Da je potreba take šole v Postojni, jasno je iz tega, ker se nahaja v Postojni 23 obrtnih pomožnih delavcev, ki so tam v nauku in ki bi po določilih § 75. in 100. zakona od 8. marcija 1885 (drž. zak., br. 22) morali obiskavati nadaljevalne šole ter so do zdaj brez vsakega dopolnilnega obrtnega pouka. Takisto je v Radovljici in nje okolici v nauku 42 obrtnih pomožnih delavcev, ki so tudi dolžni obiskavati take šole, a so do zdaj brez vsakega obrtnega pouka. Ker odsek pripoznaje potrebo obrtnih nadaljevalnih šol in je v ta namen že drugod zbornica do zdaj dovolila znatne doneske, misli, da mora ustreči tema opravičenima prošnjama in predlaga: „Slavna zbornica naj dovoli obema rečenima obrtnima nadaljevalnima šolama podporo po 50 gld., odnosno naj pozneje prosi potrjila temu sklepu pri visokem c. kr. trgovinskem ministerstvu“.

Predlog se jednoglasno sprejme.

vodo. Kar je gnilega, treba izpodrezati, rano potem izprati in vsak dan naštopati z štupo od bakrenega vitrijola, potem s predivom pokriti in dobro obezati. Tako zdraviti more pa pravilno le živinski zdravnik. Omeniti nam je še, da je treba ob taki bolezni v pravem času pomagati, drugače se razpase, in žival pogine za otrovano krvjo.

Vprašanje 42. Pričel sem izdelovati surovo maslo bolj na obilo, a čestokrat se mi pripeti, da se smetana ko delam v pinji, speni, ter se nikakor noče narediti maslo. (R. Š. v B.).

Odgovor: Da se smetena peni, a ne sprejema v večje koščke, temu je več vzrokov. Namreč: Če je smetana premalo topla, če je prestara, če je mleko od krav, ki se imajo kmalu oteliti, če se prepočasi pinji, nesnaga itd. Iz tega lahko razvidite, kaj je pri vas vzrok. Priporočamo vam kupiti knjigo „Mlekarstvo“, katero je spisal Gustav Pirc, in ki jo doboste v pisarni kmetijske družbe v Ljubljani s poštnino vred za 12 kr. Denar morete poslati v markah.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 8. aprila 1888.

Namesto bolnega družbenega predsednika je vodil zborovanje gosp. podpredsednik Jos. Fr. Seunig. navzoči so pa bili odborniki: gg. Detela, Kastelic, Lenarčič, Murnik, Povše, Robič, dr. pl. Wurzbach in tajnik Gustav Pirc.

Poročilo o delovanju v živinozdravnici vzame glavni odbor na znanje, ravno tako tudi odlok c. kr. kmetijskega ministerstva gledé stipendij za podkovske učence.

Prošnje nekaterih šol za podporo šolskim vrtom glavni odbor odbije, ker nima sedaj v ta namen nikake zaloge.

Želji čebelarskega in sadjarskega društva v Jesenicah, da bi priredilo z družbo vred sadjarsko razstavo, ne ustreže glavni odbor, ker je omenjenemu društvu itako dano na voljo udeležiti se deželne razstave korporativno.

Glavni odbor vzame na znanje odlok kmetijskega ministerstva, ki določuje porabo državne subvencije za govedarstvo, ukrene pa ob enem prositi imenovano ministerstvo nekaterih izprememb.

Glavni odbor ukrene prirediti razstavo govedi v Ribnici šele jeseni, ker pridejo poročila o državnih subvencijah šele meseca junija.

Odbor ukrene maja meseca prirediti v Ribnici propajo plemenskih bikov.

Ustanovitev nove podružnice v Bledu vzame glavni odbor z veseljem na znanje ter naroči tajništvu poslati novi podružnici nekaj družbenih knjig ter ob enem potrebno ukreniti, da dobi nova podružnica primeren delež premoženja radovljiške podružnice.

Posestniku Ant. Franetiču se dovoli prodati subvencijskega bika, ker je postal pretežek in prehud, in ker ga ima itako skoraj uže dve leti.

Odsek za posvetovanje o novih pravilih, ki je v petih sejah naloženo mu delo dokončal, predlaga nova pravila, katera glavni odbor potrdi ter jih naroči dati tiskati, da se določijo udom v pretresovanje.

Za nove ude se predlagajo in sprejmejo nastopni gg.:

Andoljšek Fran, posestnik iz Poljan; Novak Janez, posestnik iz Poljan; Kukec Anton, posestnik v Ložu; Gnjezda Stefan, župnik na Boh. Beli; Zupan Ignacij, kaplan v Gradu; Burja Andrej, posestnik in tesarski mojster na Beli; Pretnar Blaž, posestnik na Boh. Beli; Poljanec Lovro, posestnik v Bledu; Pavlič Blaž, posestnik v Gradu; Gogala Andrej, posestnik na Boh. Beli; Poklukar Jakob, posestnik in izdelovatelj cevi v Grabčah; Zalokar Anton, posestnik v Podhomu; Jelenec Jurij, posestnik v Bledu; Jereb Matevž, župnik v Javorji; Wilfan Ivan, posestnik in krčmar na Črnučah; Riglar Aleš, posestnik v Škranjekem; Govže Jakob, mlinar v Šušji; Arh Janez, posestnik v Bodeščah; Erlach Janez, posestnik v Mlinem; Kelbel Anton, posestnik na Boh. Beli; Zupan Janez, posestnik in gostilničar na Boh. Beli; Dernovšek Fran, posestnik in gostilničar v Dol. Kotiču; Tuječ Ivan, gostilničar pri črnem orlu v Idriji; Deperis Anton, posestnik v Vipavi; Fischer Anton, župnik pri Sv. Jederti na Laškem; Gilly P., c. kr. poštar in posestnik v Višnjigori; Gašperin Viljem, župnik na Planini; Kobilica Janez, župnik na Črnučah; Levstik Vinko, šolski nadzornik na Vihniki; Velepich Anton, vitnar v vili Rittmayer v Bledu; grof Camilo Aichelburg, lastnik Louisne kopeli v Bledu; Barle Matej, posestnik in župan v Lužah; Strupi Fran, posestnik in župan v Čirčičah; Florijančič Janez, posestnik v Dravljah; Magovec Franc, posestnik in gostilničar na Krki; Jeglič Janko Nep., učitelj v Pečah; Bonač Franc, posestnik v Topolu; Lampelj Janez, posestnik v Vnanjih-goricah; Gisman Pavl, grajščinski oskrbnik v Ravnah; Rozman Martin, posestnik na Bitnjah; Ponikvar Janez, posestnik na Povšečah; Hočevnar Anton, župnik v Št. Lorencu na Temenici; Karlin Ivan, župnik v Doberničah; Bukovec Ivan, župan in posestnik v Merzli luži; Smola Ivan, c. kr. major in posestnik grajščine Vinogorica; pl. Terbuhovič Marko, c. kr. major in posestnik grajščine Mala loka; Rihteršič Ivan, učitelj v Doberničah; Peterlin Janez, posestnik v Poljanah; Kljun France, posestnik v Brežah.

Podučne stvari.

„Nasledki šnopsa“.

(Dalje.)

Štiridesetdanski post, pred Plahtačevo dobo Zalesčanom čas svetega miru in bogoljubnega premišljevanja je to leto, osobito zaléski mladini (oni iz Plahtačve plesne *

šole namreč), kaj počasi ginil in se svojemu koncu približeval. A slednjič prišla je za nje vendarle velika noč. Tudi nekateri drugi zaleški stari in mladi, moški in ženski lahkomisljenci, so trenutka javnega plesa težavno pričakovali. Radovednost je navadno zelo nestrpna reč, katera človeka neprijetno in hudo muči. Dolgo čakati ni prijetno.

Skoz celi velikonočni teden imela sta Plahtač in Beta njegova polne roke sebi dobičkonosnega, Zalesčanom pa pogubljivega posla. Okolo Plahtačevega poda je kar mrgolelo zaleških radovednežev; vsak bil bi rad videl, kaj da se godi, a Plahtača delala sta na podu z par plesnimi učenci svojimi — vse na skrivnem, kar je radovednost ljudstva le še bolj množilo in nestrpnost podkurilo. Delale so se namreč priprave za prvi javni ples v Zalesji, v kateri namen je bil malopridni Plahtač svoj pod odločil. Gostilniške sobe zdele so se mu za kaj takega premajhne in pretesne; zadostovale bi v ta namen tudi v resnici ne bile. In tu — je enkrat prav imel.

Bela nedelja prišla je; ta dan imel je v Zalesji tudi še drug pomen, ker se je istega leta ravno na belo nedeljo obhajal farne cerkve zaleške patron, ali kakor navadno rekamo: „Zalesčani imeli so bob“ — tako imenovano „šagro“. To priliko odbral in določil si je hudobni Plahtač za prvi — javni ples. V soboto pred belo nedeljo oglasi se Plahtač tudi prvokrat pri županstvu zaleškem za dovoljitev godbe in plesa.

Ker je bil sam občinski tajnik in blagajničar, povabi v dosego svojega namena občinskega predstojnika k sebi. Župan mu ni prav nič ugovarjal, da, še zelo vesel bil je, ko je videl iz pod Plahtačevega palca nekaj okroglega, prijetno se leskečega v občinsko blagajnico zdrsniti se pod imenom „takse“ za dovoljitev godbe in plesa. Dovolitev ta glasila se je na sedem godcev (Naduharja in še šest drugih) ter za čas preko policijske ure. Dovolitev v žepu, godci uže zaarani. — Kaj je hotel Plahtač še več? Plesalci mu uže tako sivih las delali niso, bili so preveč nanj privezani. — In drugi radovedneži? — To pot bil je Plahtač vendar še toliko pošten, da z javnim plesom ni precej ob dokončani božji službi dopoludanski pričel. Najeti klarinetar, trompetista, fliegelhornist, bombardist in bobnar z Naduharjem vred bili so se uže dopoludne pri Plahtaču točno zbrali. Kratek poskusni ples izvršil bil se je tudi od strani učencev in učenk Plahtačeve predpustne „plesne šole“ v gostilniških prostorih uže pred popoludansko službo božjo. Ko je pa popoludanska služba božja bila tega dne v Zalesji dokončana, čakali so vsi sedmeri godci zvnaj cerkvene ograje pod košato lipo lepó tiho zaleškega prebivalstva. Večina ljudstva bila je uže iz cerkve in nekateri so se uže napotili proti domu. Kakor bi iz jasnega treščilo, udarijo najeti godci „Radeckovo popotnico“. Ljudstvo, še kaj takega ne slišati, kar obstane; odhajajoči se zopet vrnejo, poslušajo in strmé — Plahtač se pa na led speljanim v pest smeja.

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

77.

Na gorskej planoti Peruvanskej.

(Dalje.)

Bilo je uže dve popoludne. Jahal sem od ranega jutra in to vedno po napetem svetu. Mula se mi je upehala, začela je počasneje stopati in postajati. Zlezal sem ž nje, da jej breme olajšam, pa tudi, da sebi kite nategnem. Čvrsto sem stopal v strm, ali kmalu sem začutil, da mi preostri zrak slabosti napravlja. Več potov sem obstal in hodil po sapo.

Srce je močno bílo, v prsih me je tiščalo, ustnice so se napele in opokale, oči so mi zatekle, žilice v trepalnicah so popokale, in kri je lezla iz njih. V glavi se mi je sukalo, in nogi me niste nesli več. Na polu omamljen sem pal po tleh. Kedar sem se nekoliko zavedel, zlezal sem s težavo na mulo, da pridem naprej, kajti gromonosni oblaki so se kapičili na nebesu, blisk je švigal in grom je bobnel. Sreča, da se je huda nevihta oprijela rudosnih gorskih vrhuncev, le nekaj lahkih megla jessedlo v nižave. Kmalu je začelo prav pošteno snežiti, ostra burja mi je piskala okoli ušes in sapo zapirala. V pol ure je sneg pobelil. Pota nisem več znal, zgubil se mi je sleharni sled. Kaj bode? Jahal sem gori in doli, na desno in levo, ter iskal pota v tej neskončni samoti. Slednjič sem ga našel. Pokazali so mi ga kostjaki, štrleči iz snega. To so ostanki tovarne živali, ki je pocepala vsled bremena, lakote in mraza. Vesel sem bil teh kazal. Pa tudi milo se mi je storilo, ko mi je prišlo na misel, kaj pa, če se tudi tebi kaj sličnega primeri.

Megle so se kmalu raztrgale, in pokazalo se je solnce. Žarki njegovi so odbijali na belem snegu, kar ni dobro delo očem. Začutil sem bolečino, polotila se me je huda očesna bolezen, kateri domačini velé „surumpe“. Obesil sem robec pred oči, da sem vsaj mogel naprej. Ker so mi znane bile posledice nevarne bolezni, začela me je begati misel, kaj, če oslepiš. Čez pol ure se je ponovil poprejšnji prizor, blisk, grom in na novo za črevelj debelo snega. Neznanski težavno sem ril naprej z mulo. Zmračilo se je popolnoma. Nog nisem več čutil, otrpla roka je malomarno držala uzdo, zeblo me je, da sem se ves tresel, in tudi lačen sem bil. Kaj pa sedaj? Do bližnje kočice je bilo najmanj osem ur, ali kako priti do nje, ko je sneg pot zamedel tako, da nisem mogel naprej. Uboga mula uže ni mogla nog premikati, tako je bila utrujena zaradi bremena, ki ga je nosila celih 14 ur, in to brez vse jedi. Zrl sem na desno, na levo. Po meni bode nocoj, dejal sem, ali zmrznem, ali me sneg zamede. Slednjič sem zazrl veliko naprej štrlečo pečino. Skoro gotovo bode ondi zavetja. Uganil sem. S težavo sem mulo razsedlal, sedlo in vrečo nesel v votlino, ter napravil za silo ležišče na mokrih tleh. Zavarovan sem bil vsaj pred vetrom in snegom. Potem sem šel mulo privezat ob kamen na primernem mestu. Lačna žival je

šotor, brez ugodnosti vsakdanjega življenja. Stanovati so morali po slabih, nečednih šotorih, in dosti potov prenočiti pod milim nebesom na snegu. Ali trdna volja in gorečnost je premagala vse. Dandanes imajo tudi Laponci svoje cerkvice, ki so, kaj pak, daleč narazen, pa tudi šole za silo.

Laponec je miruljuben, ter iskreno ljubi domovino svojo. Več potov se je uže prigodilo, da so prepeljali Laponce v tuje kraje, ter jim stregli na vso moč. Toda eni so ubežali domov, ako jim je bilo mogoče, eni pa so kmalu pomrli zbog žalosti in otožnosti po rodnej zemlji. Puste so gore laponske, ali Laponcu so najljubše in najdražje na svetu, za vso tujo lepoto ne bi jih zamenil. Domá imá vse, česar potrebuje. Imá pa tudi v izobilju prirodne krasote; skalnate gore, odete z večnim snegom; šumeče slapove brzo deročih rek, in krasna jezera. Ondi mu veje domači duh, ondi posluša domače glasove, in to mu je dražje od vsega tujega nagizdja.

Veseli smo bili, da smo prišli pod streho, kakor sem omenil uže s početka, da si nas niso prijazno sprejeli. Ker smo vedeli, kake čudi je Laponec, nismo se dosti brigali za čemerne obraze. Vihar je zelo divjal, in dež je ropotal po strehi, kakor da pesek letí po njej. Čudili smo se, da ni raztrgalo in odneslo slabega šotora. Šotor si Laponec brzo postavi, kedar ga je potreba, in brzo tudi razdre, kedar je treba naprej iti. V zemljo zabije štiri drogove, stiri pa položi počez. Ovije jih z jelenovimi kožami, ali z navadnimi plahtami, napravi mal vhod, in zgoraj lino, da dim odhaja. Navadno razobesi ob tistej strani, od katere veter puha, še eno plahto, da se šotor prehudo ne zmrazi. Po tleh pogrne jelenovih kož, in belih volnatih plaht. V takem šotoru stanuje Laponec z vso mnogobrojno družino po več mesecev. Dobro je, da niso vsi vedno pri domu. Nekaj družine mora biti vedno pri čredah, in to tudi po noči, naj si vihar še tako besni in dež lije. V tem poslu se družina vrsti po dvakrat ali trikrat na dan, in to možaki kakor ženske. Vsak ima svoje pse, katere pokliče, kadar gré k čredi. Poprejni čuvaji se potem povrnejo domov, in ž njimi vred lačni psi, po osem, deset, tudi po dvanajst. Ti psi niso hudi, mirno zlezejo ali poskačejo čez speče, ter si poiščejo prostorčka, da ležejo in se zvijejo v svitek. Počitka so potrebni. Ves čas, dokler so zunaj, morajo obletavati čredo in lajati, da jo vkup držé. Še več imajo dela, kedar čredo na nove pašnike spremljajo. Vzlasti veliko preglavico pa jim delajo volkovi, ki so najhujši sovražniki in kvarljivci Lapončevih čred. Kedar se volk plazi k čredi, tedaj začne begati uplašena čreda, psi zaženó strašno lajanje, letajo sem in tje, ter zaganjajo čredo vkup. Volk se potem potepeno pobere, in le tedaj, kadar je zelo lačen, ne dade se odgnati, zakadi se v čredo in odnese, kar pograbi. Kar je navadnemu kmetu njiva in plug, tisto sta Laponcu severni jelen in pes. Zato pa imá rad pse, in naj si je še tako utrujen prišel domov, psov ne pozabi, prepusti jim svojo jed, če ni drugače.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ubrana godba očarala je Zalesčane tako, da, izuzemši malo in nepomenljivo število častnih izjem, skoraj vsi pot pod noge proti Plahtaču vbero. Ne le odraščeni mladi in stari, nego tudi nežna mladina — dečki in deklice — hoteli so videti „gaudium“ pri Plahtaču. To procesijo je Plahtač, kot vničevalec vsega dobrega v Zalesji, — sam vodil; korakal je kaj mogočno in samovestno pred godci sam naprej. Okrene jo naravnost proti podu ali skednju, in ga, ker je bil skozi celi teden zaklenjen, odklene in odpre z besedami: „Ljubi Zalesčani moji! Sedaj odpiram Vam novi svet, kakoršnega do sedaj še v svojem življenji nikoli videli niste.“ Skedenj bil je res z maji, banderci in drugo ropotijo lepo okrašen; godcem bil je poseben vzvišeni prostor ob steni pripravljen, na kojega se po prirejenih stopnicah brez odloga podajo.

Prične se javni ples; učenci in učenke „plesne šole predpustne“ Plahtaču niso prav nobene sramote delali. Vrteli in sukali so se, da se je kar gledalcem pred očmi tema delala in se jim je vse na okrog vrtilo. Marsikatera zaslepljena oče in mati bila sta na svoje odraščene otroke, vrteče se v trušu in hrušu, kar ponosna in očarana, želeča si, da bi tudi ona dva tako „telovadbo“ umela.

Gledalcem, kateri so v skednju ob kotih nadrenjani stali, kakor tudi oni, ki so skoz široka, na stežaj odprta vrata radovednost svojo pasli in zijale prodajali, kurilo je kar pod petami. Pri tem se je pa nekaj prav poštenega pripetilo. Podlipnjikova mati, da si uže precej stara, videča svojo Mino v prvih vrstah spretno vrteti se, zakadi se pri prvem nastopnem novem plesu med vrsto plesalcev in plesalk, a nevkretna, spodtakne se in pade ravno v sredi kolobara na pôd tako, da si razbije prav pošteno svoj nos, kateri ji ni ravno malo in malo časa močno krvavil. Rekla je sicer, da je prav pošteno (še bolj, nego modri kmetič pod hrastom) po nosu dobila, a to je ni vstrašilo. Mina morala jo je pozneje sama doma kar „na sapo“ v plesu podučevati. Izurila se je tudi toliko, da je pozneje ob javnih plesih se prav po medvedje-okorno po nekolikokrat zavrtila.

Prvi javni ples trajal je v Zalesji skoz celo noč in še v ponedeljek potem do preko poludné. Vsemu temu kuril in pihal je Plahtač z raznimi jedili ob presledkih in pa sé znano „brlozgo“ napravljeno iz Sternovca in špiritovca sé sladkorom prijetno oslajeno. Vsa vsebina precej obširne posode je plesalcem, gledalcem, zijalcem in godcem nekam doli po grlih stekla in zginila. Ponedeljek po beli nedelji bil je istega leta v Zalesji za vsako koristno delo toliko, kot popolno zgubljen. Večji strastneži so še v torek za svoje ob javnem plesu gledé pijančevanja storjene grehe britko pokoro prenašati imeli; glavé jim je kar raznesti hotelo. Seveda so Plahtačevo „kapljico“ hvalili, ker je tako močna, da ji ga ni para.

(Dalje prihodnjič.)

Na takem gruntu smo. Po polju drži pot, s katere se spuščajo steze na desno in levo. Kjer neha polje, tam se prične gosto zaraščena hraščina, po kateri prasiči rijejo. Ta hraščina sega gori do gospodarskih poslopij in še nekoliko naprej, da jih varuje burje in severja. Hiša je dolga in široka, v dvoje nadstropij, s slamo pokrita ter lepo pobeljena, da se odlikuje od ostalih gospodarskih poslopij. Strehe morajo biti vedno dobre na vseh poslopijih, do tega kmet mnogo drži. Stopimo tedaj v hišo. Vrata so tako visoka in široka, da lahko senen voz zapelješ v vežo, in v veži samej moreta stati dva taka voza. Na desno in levo so hleva konjska in goveja, in nad njimi so prostori za krmo. Zada je prava hiša, v katero drže dvoje duri z vrta. Hiša ima več pregradkov, velika soba ima okna na vzhodno in južno stran, kamra pa v vežo, da gospodar more videti kar s postelje, kaj in kako se dela v veži. Potem imajo še posebno sobo, v kateri navadno nobeden ne leži. Ta soba je bolj pričejena, odmenjena je sorodnikom, prijateljem, znancem in tujcem, pa domačim veselcam. Nad hišo so žitnice, in pod hišo kleti, Toliko in tako neenakih okenj malokje dobi, kakor v vestfalskih kmetskih hišah. S kuhinje vidi gospodinja na vse strani. Dimnikov ni, samo lina, skozi katero dim odhaja. Pred hišo stoje košate lipe, pod njimi mize in klopi.

Na obširnem dvorišču stoje podi, senice, kolnice in drugo temu tako. Koj za lipami je sadovnjak; drevesa so krepka in zdrava. Na sadovnjaku so gredice za salato in ostalo zelenjavo pa za cvetlice. Toda kmet stare korenine ne mara za cvetličje, če tudi je trden in mu ni gledati na par pedi zemlje, vendar se je mu škoda zdi. „Naj raste trava, ali fižol, ali kaj drugega, kar zaleže pri hiši, bolj pa letno je“, pravi „cvetličje je za gospodo“. Zunaj sadovnjaka leže sočne senožeti ali deteljišča, na katerih nakosi gospodar mnogo krme za konje. Vestfalski kmet jako čišla konje pa mu dado tudi lepih dohodkov. Tudi senožeti so opasane z grabni in obrobene z živo mejo. Pri nekaterih hišah imajo tudi ribnik, v katerem karpe rede.

Na takem domu, med zabasanimi senicami, nasutimi žitnicami in polnimi hlevi gospodarji vestfalski kmet. In kako ponosen ti je nánj! Sedaj gleda, sedaj vleva, sedaj pokara, sedaj tudi sam prijema za delo, da pokazuje, kako hoče imeti, kako mora biti. Lepo urejeni dom svoj hoče kedaj izročiti najmlajšemu sinu, ali če sina nima, najmlajšji hčeri. Če izroči dom hčeri, mora zet sprejeti njegovo ime; staro ime ne sme od hiše. In kako se vede kmet do družine, do delavcev, do kočarjev? Pri njem je vse naravnost, brez laži, brez zvijače, kar reče, ne oporeče. Ker se zaveda veljave svoje, zato biva kedaj pa kedaj trdovraten in preoblasten. Družina ga mora s krstnim imenom klicati. On družino „tiče“, naj si je mlada ali stara, a njega družina „viče“.

Kadar mu deca nekoliko odraste, privaja jo delu, sinovi pomagajo hlapcem, hčere deklam. Ali deca ni čez hlapce in dekline, ravno narobe, nobenemu ne sme sezati

v besedo pri mizi ali pri večernej preji. Kar jej veli družina, mora storiti molče. Ali kedar se snide z deco malih kmetov, ali z deco gostaško, tedaj pa uže pokazuje, da je kaj več, da je s premožne hiše.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

To priliko prvega javnega plesa v Zalesji hotel si je tudi Žvanov Šimen nekoliko od bližeo gledati. Ko nekoliko časa vse pazljivim okom od strani ogleduje, zmaje z glavo in reče: „Ljudje božji, to-le se pa ne bode dobro končalo, ima po nečem hudi duh.“ — Malo pogodruja in odide svojo pot domov. Da se ne bode dobro končalo, se mož ni motil, kar bomo iz posledic spoznali.

Taki javni plesi vršili so se potem vsak mesec najmanj po enkrat. Da pa ti plesi samo na podu ostali niso ter da jih je mogel vsakdo videti, oskrbel je malopridni Plahtač sam za potrebne naprave. Dal si je na svoje stroške narediti tri velike okrogle pode, kateri so se mogli skupaj sestaviti, a kadar se pa rabili niso, tudi narazen vzeti. Te pode, „brijarje“ imenovane, nastavljal je Plahtač navadno vsako drugo nedeljo pod veliko lipo ob svoji hiši, ako mu tega vreme zabranjevalo ni. Za škripače dal je pa posebni oder med lipovimi vrhovi napraviti, do katerega vodile so zložne stopnice. S tem pridobil si je v Zalesji ples popolna tla; vsakdo, ki je ob času „bala“ mimo tega očitnega prostora javnega pohujšanja prišel, naj bode uže, od kodar koli, mogel se je, če je za „vižo“ nekoliko grošev plačal, vrtiti, dokler se mu je ljubilo. „Viži“ določena bila je posebna tarifa za one tujce, kateri so ravno ob takih prilikah mimo prišli in so se hoteli malo zavrtiti. To tarifo poberal je Plahtač sam; ker je imel godce za vsako priliko sproti pogojene, neslo je zopet to le njegovemu lastnemu žepu dobiček. Malopridni Naduhar je pa od tega časa kar stalno pri Plahtaču bival, svoje burke vganjal in lahkoživce v zanjke Plahtačeve loviti pomagat.

In tako je bilo v Zalesji polagoma do tega prišlo, o čemur bil je mili vladika blagega spomina A. M. Slomšek o svojem času v „Drobtinica“ napisal. Kratek zapadek temu glasil bi se nekako takole:

„Vrag naveličal se je svojega peklenskega stanovanja; na zemlji hotel si je poiskati ugodnega bivanja. V ta namen preštefnjal je vse kote družbe človeške; med vsak stan, v vsako hišo in v vsako družino vtaknil je svoj nos; zgrešil ni niti najzadnje bajtice, — da še celo v cerkev jo je bil pokukal. Skoraj v vsakem kraji dobil je več tacega, kar mu je bilo kaj po volji; pa tudi nikjer ni bilo popolno brez vsega tega, s čemur se on nikoli sprijaznil ne bode.

Povsod naletel je na več ali manj krščanskega duha, na to ali ono pobožno šego. Med prostim kmetskim ljudstvom mu je pobožna molitev sv. rožnega venca najhuje napletala; v bolj gosposkih družinah mu to ni

uže tako hude preglavice delalo. A na stenah visela je tu in tam kaka sveta podoba, „britka martra“; pri hiši bil je morda celo kak blagoslovljeni rožni venec, čeravno se ga za skupno molitev morda nikoli rabilo ni, pred jedjo in po jedi se je morda eden ali drug kar tako tja v en dan na pol prekrižal, a ob večeru pred počitkom pa kaj malega na Boga pomislil. Vsega tega vragovi želodec ni mogel prenašati. Ugodnega kraja, kjer bi si novo bivanje na zemlji ustanovil, ni mogel tako hitro najti in uže je začel obupovati. Ves potrt in klavern napotil se je po drugi poti proti svoji domovini nazaj. Kaz se mz zazdi, da ga je nekaj prav prijetno v ušesih zazgačkalo; ustavi še, nateza svoja kosmata ušesa in res iznova se z vso gotovostjo prepriča, da mora na zemlji zanj vendar-le kaj posebnega pripravljenega biti, kajti na nja vdarjali so mu prijetni gla ovi godbe, med katerimi se je pa čul tudi še drug ropot, vrisk, smeh klafanje itd. „Aha! To-le moram pa vendar še pogledati“ misli si, „prej ko pusto zemljo zapustim“.

(Dalje naslednjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Navadno potegne z direktorjem v predigri k Göthejevemu Faustu; s tem pravi: *Ihr wisset wohl, was wir bedürfen, wir wollen starke Getränke schlürfen*. Rekel bi, da takrat ni bil srečen s svojimi ingredijencami. Jaz se prištevam k najpazljivejšim poslušalcem gospoda poslanca Carnerija in sicer iz dobrega uzroka. Stvarno budgetarnega se od njega malo naučiš, a zato te odškoduje z obilnostjo krilatih besed, katere kar iz rokava siplje, in vrneš se zadovoljen na svoj sedež, kajti svest si, da si jako obogatel zbirko parlamentarnih spomina vrednih stvari. Letos pa še tega ni bilo. Poslušal sem govor njegov, ga pazno prečital, toda našel sem le jeden stavek, ki spominja na stari boljši čas.

To je stavek, da večina hoče „Nemce pripraviti ob stare pravice, ob vodstvo“. V mnogojezične državi je popolnem prav, da narod, ki kar se tiče števila, duševnih in gospodarskih sposobnostij, prekaša druge in daje tudi več vojakov, prevzame vodstvo. To je faktum, kateremu se vsi radi uklanjajo. Da bi pa to bila pravica, ki bi pristojala kakemu narodu, kot podedovano, zgodovinski utrjeno pravo, kot pravica, ki velja za vse čase, ter izključuje tekmeča, to je nekaj, kar smo se morali naučiti šele od gospoda Carnerija-ja. (Dobro! Dobro! na desnici). In da se je ta stavek razlegal iz srede stranke, ki se ponaša s svojim liberalizmom, ki vedno govori o enakosti pred postavo, da ga slišimo iz ust moža, ki tako slabo govori o feudalni politiki, ki pa na

svojo moč pripoveduje, aristokracijo plemena. (Dobro, dobro na desnici.) To bi bila stvar, katerej bi se bil moral jako čuditi, da je nesem slišal iz ust tega filozofičnega poslanca zelene Štajerske, katerega mnenje nekak čudno nasprotuje mišljenju drugih ljudij.

Sedaj začnem s poslancem Maggom. Govoril je prav za prav o budgetu, o državnem proračunu, tako malo, da bi ga lahko popolnem prezrl, le jedna opomba se mu je čudna zdela tem bolj, ker jo je sekundoval poslanec Pihler, ki mi je jako simpatičen. Imenoval bi ga liričnega tenorja opozicije. (Veselost na desnici). Gospod poslanec Magg govoril je o oni avstrijski državi, ki „se je ustanovila na nemških tleh“. Jaz ne vem, kaj je s tem mislil; če pa je mislil, da so bili izključno in to naglašam, da se moje besede ne bodo kako zasukavale — izključno Nemci, ki so ustanovili Avstrijo, je to trditev, ki res ni več nova, toda še manj pa resnična. (Odobranje na desnici). Dve fakti se le morata jemati v poštev, ali se šteje za leto njene ustanove 1278, bitva pri Dürnkrutu ali Stillfriedu ob Moravi, kakor jo vi hočete imenovati, pri temu bi se moglo pač ugovarjati, iz krvavega boja Habsburžanov in Přemislidov ni izšla avstrijska država, temveč le domača sila Habsburžanov. Pa če se tudi postavite na to stališče, kak rezultat pa dobe?

Ne bodem se oziral na ljudi moje narodnosti, ki so bili v tem boju. Štajerski „Reim Chronist“, za katerega je gospod poslanec Menger tako unet, če ga je čital ne vem, pohvalno poudarja, da so se specijalno Kranjci udeleževali boja na Moravskem polji. Kako se pa more prezreti to, da so se Ogrji udeleževali tega boja? Ohranilo se je pismo kralja Rudolfa, iz katerega se razvidi, da mu je ogerski kralj Ladislav bil pripeljal 56000 mož, ki so se — kakor zopet trdi štajerski „Reim-Chronist“ jako hrabro bojevali v tem boju. Opozarjati hočem, da je madjarski šovinizem starega in novega časa, začeni s Simonom de Kezai, do novejšega madjarskega zgodovinarja Szallay-a, to zmago reklamoval za ogersko in pripisoval zasluge zanjo le Ogrom.

Vzemimo pa leto, v katerem je Avstrija res zgodovinski nastala (Dobro! Dobro! Prav res! na desnici), leto 1526, ko je Habsburžan Ferdinand po krvavih dogodkih pri Mohácsi dobil češko in ogersko krono. To je rojstno leto avstrijske države (Tako je na desnici). No, če se k temu povrnemo, češke krone neso dobili s habsburškim mečom; (prav res je, na desnici), neso je pridobili s tem, da bi bile habsburške planinske dežele s svojo privlačilno silo k sebi pritegnili močnejši kraljestvi Češko in Ogersko, še celo po dednem pravu ne, če se govori o nemškej habsburškej dinastiji, rad bi z vso skromnostjo opozoril na to, da se — in avstrijski narodi so ponosni in srečni v tej misli — jako mnogo luksenburške, jagelonske in arpadske krvi pretaka po žilah naše dinastije, če se tudi ne oziram na rodoslovne razmere k hiši „Lothringen-Vaudemont“. Po dednem pravu neso pridobili češke krone, temveč češki deželni zbor

K njemu morata potem hoditi na delo, kadar ju potrebuje. Zato pa hodi gospodar svojemu kočarju na roko, kadar je treba, kupi mu kravo, ali mu jo dade iz svojega hleva za primerno ceno. Ako je kočar vzel v najem polje, gospodar mu je orje itd. Za vse to in drugo temu tako pa more kočar skrbeti najpreje za gospodarjevo korist, delati mu mora za malo plačo, ter biti gotov vsak čas tudi za izredna dela, za katera ne smé nobenega odškodovanja zahtevati. Pogledimo na Kranjsko. Tudi pri nas je še takih kočarjev ali gostačev, tudi pri nas morajo opravljati taka izredna dela brez odškodovanja. In katera, kakošna so taka dela? Naj navedem eno. Neko saboto je sneg zapadel. V nedeljo zjutraj, kaj pak, ni bilo nobene gazi. Gospodar je zajahal konja, gostač pa je moral peš gaziti debeli sneg pred njim, gaziti dobro uro daleč do cerkve.

Kedar se gospodar postara, izroči domačijo ali najmlajšemu sinu, ali najmlajšej hčeri. Starejši bratje in sestre dobijo izgovorjeno doto. Pa tudi sebi, in ženi če je še živa, izgovori kmet primeren užitek. Izgovori si stanovanje, in to posebej, vrt, par njiv, drv, novcev in žita. Sin mora poiskati neveste v trdnj hiši.

Kedar svatujejo, to ti je veselje. Svatba se vrši na tistem domu, na katerem bodeta mlada gospodarila. Na poročni dan se zbirajo mladeniči pri ženinu, žene in dekleta pri nevesti. Vsi so svatovski opravljeni. Preden gredo k poroki, varno pripnó venec nevesti na glavo, ako bi jej pal na tla, pomenilo bi slabo. Kedar je gotovo vse, tedaj zajašejo. Nevesto posadi prvi sorodnik na konja, ki je ves v trakovih in pisanih, ponarejenih cveticah. Po poroki zamahnejo tovariši s palicami parkrat po ženinu, naj pomni, da boli to, in nima pretepati žene. Sedaj stopi na čelo svatom in obrnejo se domov. Ženin prvi zajaše na dvor, ali koj se povrne z godcem, in poda nevesti, ki bolj zadaj jaše, hleb kruha in vrč pive. To znači, da odslej hoče on skrbeti za potrebno hrano. Nevesta pokusi pivo, kruh pa zlomi ubožčekom, ki uže čakajo darov. Svatovanje traje po več dni.

81.

Španjolske ovce.

Nekdaj so slovele španjolske ovce merinovke po vsej Evropi, po španjolskej volni so popraševali trgovci po vseh sejmih. Dandanes je druga. Dobrih sto let je temu, odkar so začeli španjolske ovce na Saksonskem rediti, in to z najboljšim uspehom. Saksonska volna je boljša od španjolske. Zato poskušajo dandanes, da položatne španjolske merinovke s saksonskimi. Nakupijo celih čred in odpeljejo v prvotno domovino. Ker je ovčarstvo španjolsko toli posebno, hočemo je malo opisati.

Ako potuješ spomladi ali jeseni po širnih ravninah notranje Španjolske, srečuješ pogosto izredno velike črede dolgodelskih ovc, katere poganjajo oroženi pastirji, nekater celo na konju. Samo ob sebi se umeje, da imajo pastirji cele gruče močnih in hudih psov, ki jim črede čuvajo in vkup drže, vzlasti ondaj, kadar jih vodijo

na nove oddaljene pašnike. Ovce rede večinoma veleposestniki Leonski in Starokastilski. En sam gospodar imá do 10.000 drobnice, tudi po več. Nekdaj so jih redili tudi po 50.000 do 80.000 pri enem gospodarju. Celej čredi načeluje nadpastir ali majoral, kateremu so podrejeni navadni pastirji in poganjači; na vsakega gre po 200 ovac. Majoral in pastirji so posebni ljudje. Doma so malokedaj, in to le nekaj dni. Navadno so vedno z doma, sedaj tu, sedaj tam. Kamor dojdejo, uredé se kakor jim kaže. Eni si postavijo šotorov, eni si spletó kolib z vej, eni si skopljejo votlin v tla, in eni se namestijo po podmolih. Španjolski ovčar je krepek, ožgan, kosmat in umazan, pa tudi zelo podivjan; vsaj na oko se ti takov vidi. Kedar ga prvi pot ugledaš, meniš, da ti sam tolovaj naproti gre. Telovnik mu je črnorjav in umazan, kosmati jopič je od ovčje kože in brez rokava, hlače so kratke, nogi ste s cunjami oviti in tičite v škornjah od debelega usenja, lase ima razmršene, ker jih nikdar ne počeše, klobuk mu je širokokrajen, zgoraj ošilen in ljuknjast; nekateri nosijo ovčinaste kape. Ogrinja se s strganim ali razno pošitim plaščem, opasuje s krvavoradečim, ali vijoličnim pasom, v katerem nosi tobak, cigaretni popir in mošnjico za novce. Ob bedru mu visi dolg špičast nož, čez ramo dolgocevna puška in kar gre še zraven, v desnici pa drži dolgo in debelo gorjačo glogovko. Tako je opravljen in oborožen ta poludivji, surovi in drzni, pa tudi dobrodušni in pošteni pastir.

Na visokej planoti Rajnoškej smo dobili taci pastirjev. Bilo je majnika meseca. Pred nami se je razgrinjala veličastna planinska pokrajina. Visoki, prečudno razsedlani in s snegom odeti vrhovi se rijejo ob severnem horizontu. Kakor daleč je oko neslo, povsodi je bilo dovolj mlade sočnate trave, katero so mulile brezštevilne ovce v večji ali manjih gručah. Od daleč se ti vidi prav tako, kakor da se premičejo belkaste lise po tratinah. Tu izvira Ebro v mnogih bistrih vrelcih, in kmalu tako naraste, da goni mlina. Ta gorska planota je 4000 črevljev nad morjem.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Bilo je uže proti večeru. Kmalu dospé na kraj od kodar so prihajali glasovi godbe, pomešani hrušem in trušem. Bila je to zloglasna gostilna v kateri se je navadno vsako nedeljo plesalo! Ker je bilo uže mračno vrag s svojimi peklenskim očmi ni mogel prav natančno razločevati skozi okno, ob katerem se je ravno naslonil kaj se vse v dotični sobi godi. Ob „Ave Mariji“ razsvetli se plesišče kar v trenutku. Oj, radost in veselje za vraga! Kakov paradiž se mu je odprl! Pred sabo ima polno sobo mladine obojnega spola; poleg té pa tudi še mnogo raznih drugih oseb samskega in zakon-

skega stanu. V srcih vseh goreli so celi kresovi ognja poželjivosti, samopašja in nečistosti. Ob Marijinem zvonjenji se niti jeden pokrižal ni; v vsej sobani ni bilo niti jedne svete podobe, — pač pa so visele po stenah na okolu velike podobe, katere so ena bolj nego druga — v srcih opazovalcev vzbujale vse one grehe, kateri so v šesti božji zapovedi prepovedani.

Godci zopet iznova zaškripljejo, mlado in staro se pred vragovimi očmi polno pohlevnosti zavrti in hudobec se same radosti več zdržati ne more; pobriše jo kar skozi okno med plesalce — še prikrit — vsede se na peč. Od tam ponavdihne svoje ljudi še nekoliko bolj gledé prestopkov šeste zapovedi božje; strah božji jim pa v srcih popolno zatara, ter jih napolni še bolj z krasmo vseh naglavnih grehov.

(Dalje naslednjič.)

Politične stvari.

Govor državnega poslanca profesorja Fr. Šuklje-ja.

(Dalje.)

Govorilo se je tudi o slovanski ideji. Gospod poslanec Steinwender jo je omenjal in če se ne motim, sekundeval mu je gospod poslanec pl. Plener v tem oziru. Govorilo se je mej drugim o ruskih demonstracijah v Sloveniji, sklicevalo se je, kako pišejo naši listi. Od lojalnega nasprotnika in jaz zmatram in spoštujem gospoda poslanca pl. Plener-ja kot tacega — bil bi pričakoval, da bode povedal polno resnico. Par časniških člankov, ki so se priobčili v „Slovenskem Narodu“ od dopisnika, ki živi v Rusiji, neso obsodili samo škofje temveč eminentno politično demonstracijo kranjski deželni zbor (Tako je na desnici), potem občni zbor delniškega podjetja, čegar last je „Slovenski Narod“ in naposled so je še obsodili s spremeno v uredništvu tega lista. (Tako je čujte! Čujte! na desnici.)

Če govorite o slovanskej ideji v Avstriji, slikate si na steno strašilo, s katerim bi mogli ostrašiti le politične otroke. Rajši odkritosrčno govorimo. Res je in jaz tega ne bodem oporekal, da se je v našem stoletju, v katerem gospoduje in vlada narodna ideja, avstrijski slovanski svet bolj zblížal, da drug za drugo čutimo več interesa in to ne le za avstrijski slovanski svet a za vse slovanske narode sploh da z živim zanimanjem zasledujemo njih kulturni napredek, ter se veselimo tudi njihovega političnega in državnega razvoja. Je li to mar kaj tacega, kar nasprotuje avstrijskej državni ideji, in bi jej bilo nevarno?

Tako ukoreninjena je ljubezen do svoje narodne posebnosti, do narodne individualitete v vseh avstrijskih Slovanih, da se brez razločka Poljaki in Čehi,

Slovenci in Srbo-Hrvatje trdno držimo te individualnosti, da torej ne moremo postati žrtva političnega panslavizma (Dobro! Dobro! na desnici).

Dobro vemo, ko bi kaka katastrofa zade'a staro državo, kar Bog obvaruj, da bi zlasti mi zapadne predstraže, Čehi in Slovenci, ne zgubili le svoje narodne posebnosti, temveč tudi slovansko bistvo. Zategadel ni političnega panslavizma v masah, še manj pa v krogih ki morejo politično misliti. Vzbuditi bi ga mogla le okoliščina, ko bi avstrijske Slovane postavili s pogumno notranjo politiko pred alternativo, da bi morali voliti mej ljubeznijo do tega starega slavnega cesarstva in mej vernostjo in ljubeznijo, katero imamo do svoje narodnosti v prsih, na katero smemo biti ravno tako ponosni, kakor ste Vi na nemštvo svoje. (Dobro! Dobro na desnici.)

Z gospodom dr. Plenerjem bi se še rad pečal, a manjka mi časa. Samo jedno bi še poudarjal. V tej zadevi strinjam se z gospodom poslancem. Očital je vladi, da je vzgojila, vzbudila skrajne radikalne elemente.

Jaz sam se prištevam k zmernim, in dam si lahko spričevalo, da resno iščem sprave in sem zanj vedno resno iz vsega srca pripravljen. To rečem odkritosrčno; kakor bi moral obžalovati, če bi pri mojem narodu začel preobladovati radikalizem ravno tako me tudi ne veseli, da je na Češkem radikalni element jel prevagati, kakor kažejo najzadnje volitve.

To zmatram za nevarnost za slovanske koristi. (Prav res je! na desnici.) Če se postavimo na to stališče, ima gospod poslanec res prav samo v drugem zmislu. Te radikalne elemente je pospeševalo polovičarstvo vlade (prav res je! na desnici) in dalje je, tega ne prikivam, sam naučni minister Gauč Mladočehom in radikalnemu elementu, katerega imamo seveda v veliko manjem številu, če tudi relativno vzamemo mej Slovenci pridobil več privržencev, nego bi jih mogli agitatorji, da nego bi jih moglo deset ljudskih tribunov z ono silno agitatorsko zmožnostjo, kakor jo ima dr. Gregr (veselost na desnici), spraviti na to stran. (Prav res je! na desnici.)

In sedaj prihajam h koncu. Odgovoriti moram na glavno vprašanje, katero mora generalni govornik sploh odgovoriti v svojih izpeljavah. Če misli večina dovoliti budget in zakaj je pripravljena to storiti?

Opozarjati moram pred vsem na to, da je v času, ko se je bilo posrečilo zastopnike velike večine avstrijskih narodov tukaj potisniti v opozicijo, ko je desnica zavzemala stališče opozicije, katere neso tako z baržunastimi rokovicami prijemali in božali, kakor se godi s sedanje opozicijo (prav res je! na desnici.), da je tudi tedaj desnica proračun dovoljevala iz prepričanja, da se državni proračun, izimši nekatere budgetarne neznatne zaupne postavke, ne dovoli menjajočej se vladi, temveč „dem ruhenden Pol in der Erscheinungen Flucht“, državi kot takej.

(Konec prihodnjič.)

učiteljskih pripravnicah, ustanovila se je velika šola in mnogo nižih in srednjih šol za kmetijstvo, katere so dobivale in dobivajo še vedno izdatne podpore od vlade. Priporočam torej, da se predlog vzprejme.“ Predlog se soglasno z živiošklici brez razgovora odobri.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

82.

Mrtvo morje.

Čudno morje ti je mrtvo morje! Kar nam pripoveda sv. pismo v I. knjigi Mozesovej o tem tajinstvenem morju, pa ob poginu mest v dolini Sidimskeje, vse to so do dobrega potrdila novejša raziskovanja. Veda se popolnoma vjema z razodenjem. Mrtvo morje je pregrozni spominek, ki nam pripoveda, kako je udaril Bog izprijen rod.

Od Jeruzalema do mrtvega morja bi bilo osem ur hodá, ako bi se spustili kar naravnost, ali ker se mora zaradi strmih gora narediti ovinek na Jeriho, toraj se potrebuje vsega vkup dvanajst ur. Naša karavana je odrinila z Jeruzalema velikonočni torek ob devetih. Pri vratih sv. Štefana sta nas čakala dva dobro oborožena beduinska načelnika ali šejka. S previdnosti smo ju naprosili za spremljevalca po njunem kraju. Zajahali smo v Oljsko Goro ter si jo ogledali. Po vzhodnem rebru smo se spustili doli v Betanijo, kjer smo pogledali grob Lazarjev. Prišli smo k vodnjaku, kateremu velé „pri apostolih“, potem smo hiteli na Jeriho. Solnce je nemilo žgalo v teh golih apnenikih. Vsi zdelani smo slednjič srečno dospeli v dolino Jordanovo ter si postavili šotore ob Elizejevem studencu. Lep večer je bil, ki ga ne pozabim kmalu. Blizo nas je kipela v viš ogromna in strma gora Karantanija, s katere je razkazoval hudič Gospodu veličastvo sveta, in pred nami se je smejala živo zelena hosta, v katerej so drobile tice pevke. Po vrhu, da se popolni ta groznoromantiška slika, napravili so Beduinci pri svetlobi bakelj svoj ples. Naslednjega dne smo prišli v treh urah do Jordana, kjer smo obstali in počivali. Čez poldrugo uro smo bili pri mrtvem morju.

Najpreje naj navedem na kratko novejša znanstvena raziskovanja. Mrtvo morje je bilo več stoletij nepreiskan in skrivnosten kraj ljudem. Groza je prišla človeka samo če je pomislil nanj. Niso je raziskovali, vsak se je ogibal velikih nevarnosti, ki so spojene s takim raziskovanjem. Vrh tega niso imeli primernih brodov, brez njih pa ni misliti na vsestransko znanstveno raziskovanje. Prvi v našem stoletju je obhodil peš vzhodno ebrežje mrtvega morja severonemški učenjak Setzen. Za njim je prišel Burkhardt, in še drugi drzni potniki in

raziskovalci. Irec Costigan se je 1835. l. uže vozil po mrtvem morju. S sredozemnega morja si je dal prepeljati mal brod in spustil se je z enim samim spremnikom na zloglasno morje. Ali smeli mož je drago plačal vožnjo. Obolel je vsled prehude vročine, presilnega napa pri vesljanju, in vsled pomanjkanja hrane. Z največo težavo se je pririnil na severno obrežje, in kmalu umrl v Jeruzalemu. Dve leti pozneje sta poskušala dva Angleža, da preiščeta mrtvo morje. Na močnem in z vsemi potrebščinami previdenem brodu sta se spustila na slano vodo. Videti je bilo, da jima bode raziskovanje dovoljno uspevalo. Ali čez osemnajst dni so ju popustili vsi Arabci, na katerih pomoč sta se oslanjala, in ni jima kazalo drugo, kakor vrniti se in znanstveno raziskovanje ustaviti.

(Dalje naslednjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ko po malem presledku godci zopet zaškripljejo, se mlado in staro, veliko in malo, kar bilo je nazočega zopet v plesnem kolobaru zavrti; poželjivi pogledi švigajo sem ter tja brez presledkov; ustá vsem pa so polna pohujšljivih in grdih besed. Vrag na peči kar strpeti več ne more; zakadi se raz peči med plesalce in se sam med njimi in žnjimi vred prav po vražje okolu vrti. „Dobil sem, kar sem iskal“, zahrohotal se je na vse grlo.

Ni mu bilo več mar nečistemu vragu se nazaj v pekel podati; ostal je na svetu in še dandanašnji hodi po vseh nespodobnih, pohujšljivih in razbrzdanih plesih, katerim pokrovitelj je sam; nove pohujšljive, prepovedane in celo iznajduje svete cerkvene obrede zaničujoče plese, ter tako mlade in stare ljudi po mestih in deželi v mreže svoje lovi in za svoje peklenko kraljestvo pripravlja.

Ta nesramni vrag naselil se je s „Plahtačevo plesno šolo“, in prvim javnim plesom v polnem pomenu besede tudi v Zalesje, rekel bi, da stalno. S tem pripomočkom je od tedaj naprej nedolžnost, čistost, pravo moralično in bogoljubno življenje zaleške mladine in drugih odraščanih zakonskih, kakor tudi splošni blagostan zaleškega prebivalstva z pomočjo „prokletega šnopsa“ neizrečeno vničeval, tako, da je bila groza in strah.

Pisalca teh vrstic bilo je popotovanje njegovo o svojem času tudi v lepo Zalesje zaneslo. Bil je tam ravno takrat tak javni ples.

Na svoje lastne oči videl je, kako se je skupna molitev nekega Bogu posvečenega reda v ostudnem plesu zaničevala, kar so navadno le nekateri plesalci izvajali, a drugi jih pa gledali in se jim porogljivo z raznimi zaničujočimi opazkami na vse grlo odobraval. To bogokletno počenjanje se je pa toliko časa vrstilo, da so slednjič vsi nazoči plesalci in plesalke na vrsto prišli. Ko se je ta bogokletna burka do konca izvršila pohvalila sta Plahtač in njegova Beta vsak od svoje

strani zapeljane in zaslepljene reve, kolikor sta jih le mogla, kar jih je za pregrešno razvado in malopridno hudobno početje le še bolj razvnelo.

Vsem hudobijam, pregrešnim razvadam na zlu, katerim se je bilo z malo izjemo skoraj vse Zaleško prebivalstvo do grla vdalo, bila sta hudobna Plahtača pravi oče in mati. Klicala sta nad-se in nad Zalesje vedno bolj predrzno šibo pravičnega Boga, katera v posledici tudi izostala ni. Bog je sicer dolgo časa prizanašal, a poslednjič vdaril je hudo in občutno.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

Trgovska in obrtna zbornica za Kranjsko imela je, kakor smo javili, dne 27. aprila 1888 redno sejo, kateri je predsedoval zbornični predsednik gosp. Josip Kušar v navzočnosti vladnega komisarja, c. kr. vladnega svétnika Josipa Dralke in gg. zborničnih udov: Ivana Baumgartnerja, Oroslava Dolenca, J. N. Horaka, Fr. Hrena, Antona Kleina, Frana Kolmana, F. Omrso, Blaža Moharja, Mih. Pakiča, T. Pavšlerja, Josipa Ribiča, Ludovika Wriesniga in Jerneja Žitnika.

Gospod predsednik izjavi, da je za sklepčnost potrebno število zborničnih udov navzočnih, otvori sejo ter imenuje overovateljema zapisnika gg. Fr. Kolmana in Mihaela Pakiča. Nato pozdravi novoizvoljenega zborničnega svétnika L. Wriesniga in novič izvoljene druge svétnike, proseč jih, naj po vsej svoji moči delajo v interesu volilcev, v prospeh obrtnosti, trgovine in prometa. Ob enem naznani, da so gg. zbornični svetniki J. Kersnik, Karol Lukemann, Ivan Perdan in dr. J. Poklukar javili, da se radi drugih opravil ne morejo udeležiti denašnje seje.

I. Zapisnik zadnje seje se odobri.

II. Tajnik poroča o ukazu Njega uzvišenosti gospoda trgovskega ministra o ponovitvi trgovske pogodbe s Švico. Ta ukaz slôve:

„Zavezni zbor švicarski odpovedal je dne 7. novembra 887 trgovinsko pogodbo svojo z Avstro-Ogersko od 14. julija 1868 (drž. zak. št. 10. iz 1869.), tako, da nje veljavnost neha dne. 7. novembra 1888, ako se drugače ne dogovorita pogodbenika. Kakor nadalje zvedamo, zahteva Švica carino tudi za sir, čokolado, bombažasto prejo in tkanine, veznine, barvano svilo, sukano svilo, svilnato blago, usnje, stroje in apreturo za vezenje, barvanje ali natiskanje v Švici.“

Naposled poziva visoko ministerstvo zbornico, naj se izjavi o tem, za katere zahteve in dopustila se je po nazoru zbornice ob ponovitvi pogodbe s Švico potezati, odnosno dovoliti.

Zbornica se je obrnila do udeleženih krogov, vendar je uspeh pozvedovanju bil neznaten, ker se je samo jedna predilnica in tkalnica izjavila, da ni v

zvezi z Švico in da trgovska pogodba z Švico nima za njo nobene važnosti.

Odsek toraj poudarja, da z ozirom na razloge, katere je zbornica navela v izjavi o colni ali carinski noveli z dne 12. okt. 1885, št. 843, nadalje z ozirom na stališče, katero je zauzela v izjavi, tičoči se trgovinske pogodbe z Nemško in Italijo, mogel bi se potezati samo za tiste tarife, kateri bi imeli za podstavo občno colno (carinsko) tarifo, h kateri pa ni prištevati dogovornih tarifov.

Privoljevati Švici v carinah za obrtne izdelke, predno se sklenejo trgovinske pogodbe z Nemško, značilo bi radi največjih olajšil, nahajajočih se v pogodbah z drugimi državami, da se odrečemo mnogim pridobitvam, katere smo dosegli z občno colno (carinsko) tarifo za avstrijsko obrtnost. Radi največjih olajšil morali bi vse prednosti, katere bi priznali Švici, priznati na vsak način tudi Nemški, a ne da bi zato mogli izposlovati prednosti za avstrijsko obrtnost.

Na podstavi teh razlogov predlaga odsek: „Zbornica naj priporoča samo, da se sklene pogodba največjega olajšila.“

Nadalje poudarja odsek, da v visokem ukazu naznačeni proizvodi niso nobene posebne važnosti za zbornični okraj; navzlic temu meni vendar, da se v interesu avstrijske obrtnosti za bombaž in tkanine, usnje in stroje ne bi smela carina znižati, ako tudi bi se sklenila tarifna pogodba. V interesu govedarstva in mlinarstva bilo bi, ako bi se za uvažanje živine in moke v Švico mogli izposlovati poboljški. — Pri glasovanju bil je predlog sprejet.

(Dalje prih.)

Politične stvari.

Govor poslanca Kluna

v državnem zboru dne 1. maja 1888.

(Dalje.)

Enako se godi tudi drugod. Štajerski deželni šolski svet je izdal mnogo ukazov, ki imajo namen, popolnoma izpodriniti slovensko šolo na južnem Štajerskem in tako tudi prebivalstvo. Več občin, krajnih in okrajnih šolskih svetov je vložilo pritožbe pri naučnem ministerstvu proti ukazom deželnega šolskega sveta; akoravno so bile te pritožbe vložene pred letom, odgovorila je naučna uprava še-le na jedno, in sicer, to moram priznati, v smislu prosilcev, ker je visoka naučna uprava razveljavila naredbo štajerskega deželnega šolskega sveta, ki je hotel nemški poučni jezik vpletati še v drugem razredu, in rabsodila, da ostane na ljudski šoli v Šmariji poučni jezik slovenski, in da se v nemščini poučujejo le tisti otroci, ki se za to oglašijo.

In to je edina svetla pika, ki nam brli z oblačnega neba naučne uprave. (Veselost na desnici.)

se je posameznikom, zato je prevzela vso reč naša kmetijska družba sama. Na tej razstavi, ki bode, od 29. septembra do 7. oktobra t. l., bode pa najbolj važno zimsko sadje, in sicer jabolka in hruške. Po programu se pa smejo razstaviti le zbirke, ki obsegajo največ po 15 vrst jabolk ali hrušek, ki dobro uspevajo na kakem posebnem kraju, v posebnih razmerah v posebni zemlji in ki so dobre ali za gospodarsko ali kupčijsko porabo. Zbirka mora biti vsa dobra za visokodebelno ali pa za pritlično drevje. Pri vsaki zbirki se more razstaviti tudi manj nego 15 vrst. *Kmetijska družba torej nujno pozivlje vse sadjarje in tiste ki se zanimajo za sadjarstvo, da se prijavijo, če morejo tako zbirko privediti.* Nikakor ni treba, da je dotičnik sam posestnik. Te zbirke se nekako tako le sestavljajo: Na pr. Nekdo živi v vetrnem kraju vlažne, ilovnate zemlje ter pozna sadje tega kraja ali pa so mu vsaj znani dobri sadjarji. Ta poišče in zbere 15 ali tudi manj jabolčnih ali hruševih vrst, katere so znane uže mnogo let, da dobro uspevajo na visokodebelnem drevju v vlažni zemlji in v vetrni legi. Kdo drug more narediti tako zbirko za druge razmere ali pa za pritlično drevje. Kdor ne pozna pomoloških imen, naznani naj domača imena. Izmišljevati se nihče ne sme, poštenost in resnica sta prva pogoja. Kdor hoče torej na korist naši lepi domovini prevzeti ta posel, naj se nemudoma zglesi pri kmetijski družbi v Ljubljani ustno ali pismeno. Pove naj, za kake razmere bode naredil zbirko in iz koliko vrst. Stroške bode plačala družba.

Oglasiti se je do 1. avgusta t. l. Ime vsakega razstavnika bode pri razstavi na njegovi zbirki označeno, ter bode deležen odlikovanja. Torej na delo! Nihče naj se ne zanaša na drugega, in dežela bode gotovo častno zastopana. Posebno prosimo gg. duhovnike in učitelje, naj se ganejo in delajo.

Deželna sadna razstava v Ljubljani pa bode imela najbolj poučiti o raznih sadnih vrstah, kako se pri nas izponašajo, in katere bodemo v prihodnje priporočali. Te razstave se bode udeležiti vsakemu zavednemu sadjarju kranjskemu. Kmetijska družba bode pa ob enem skrbela, da bode videti na razstavi stroje in priprave, potrebne za umno in napredno sadjarstvo. Tudi šolskim vrtom bo dana prilika pokazati uspehe svoje.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Oče in mati sta svojo lastno hčerko „zašnopsala“.

Podlipnjikova hiša bila je v Zalesji pred Plahtačevo dobo ena izmed najpremožnejših v vsakem obziru. Kakor pa uže vemo, bila je Podlipnjikova mati ena

izmed bolj lahkovernih in lahkoživih ter takole nekako poliznjenih žensk. Plahtačevega „sladkega“ bila se je kmalu popolno privadila, a pozneje pa tudi istotako „špiritovca“. Ž njo vred privadil se je polagoma tudi te strupene pijače njeni mož popolno. Slednji dan pošljala sta po „kratkega“ k Plahtaču, ter sta ga dokler je bilo kaj okroglega pri hiši, bolj na skrivnem doma za gotove novce cukala. Ko je pa penez pošel, pričela sta hoditi h Plahtaču na „kredo“ šnopsat. Plahtačevi kredit bil je vedno večji po eni, a Podlipnjekovi dolg pa tudi po drugi strani. Kmalu zapelo je na bobnu za „šnops“ polovico Podlipnjekovega premoženja.

Pa šnops je uže vrag; ukuženi šnopsar misli, da mu je brez njega poginiti. Mesto da bi se bila tej peklenski pijači od sedaj naprej popolno odpovedala, vdaljala sta se jej še le vedno bolj in v večji meri. Šlo jima je uže za drugo polovico premoženja, posestva namreč. Tožiti pričela sta to Plahtaču in se mu militi, tega trenutka je pa ta hudoba v človeški podobi uže komaj pričakoval. Prec jih je zvito, milovaje ja, potolažil. Rekel je, da ni še vse zgubljeno, ter da jima hoče on pogojno pomagati, samo nekaj mu moreta obljubiti, pa jima ostane še druga polovica premoženja, a pri njem moreta pa „šnopca“, kolikor ga bodeta mogla popiti, več nego na pol zastonj prejemati, po vrhu tega pa tudi vsega drugega, karkoli bodeta potrebovala, pri njem dobivati. Ono pa, kar je hudobni Plahtač pri teh v mislih imel, bila lepa, krepka Podlipnjekova Mina. Razodel je grdi Plahtač, ko sta bila Podlipnjeka uže dobro po šnopsu omamljena, jima svojo ostudno misel in zahtevo kar naravnost. Opojena in po šnopsu uže vsa prevzeta Podlipnjekova se temu kar nič vstavljala nesta; še oko se jima je nekako radostno zablesketalo, ker jima v prihodnje več skrb za šnops priglavitice delala ne bode. Segli so si v roke, in vražja pogodba bila je sklenjena. Drugo vse preskrbel je zviti Plahtač sam, da je preje krepko in lepo Mino v svoje zanjke in mreže ujel. Njena brezdušna oče in mati ji pa o vseh teh nakanah nikoli nič v misel vzela nista; držali in ohranili bili so to peklensko kupčijo s Plahtačem vsi trije tajno.

Dolgo časa se je lepa Mina nekako varovala in izogibala Plahtaču; a ker je imel za-njo vedno in pri vsaki priliki polna usta sladkih, medenih besedi, po drugi strani pa kako prijetno sladčico, kak lep svilnat robec, zlati prstan, leskeči se tolar itd., jo je s tem slednjič popolno v svoje mreže vjel in za svoje namene pridobil. Iz početka ostalo je vse drugemu zaleškemu prebivalstvu neka tajna zastavica; a nazadnje prišlo je v posledici grešnih dejanj vse na dan; bilo je vse očitno!

(Dalje naslednjič.)

ali takoj so poginile. Tudi na človeka deluje zelo neugodno smrad mrtvega morja in vroča atmosfera. Beduinci pripovedajo, da je hotel Ibrahim paša kultovati obrežje mrtvega morja. Poslal je do 3000 Egipčev na obalo, ali v dveh mescih so pomrli vsi. Tudi okoličani se boje mrtvega morja, kakor je videti. Kedar prihajajo z gora v slano dolino, poteknejo čebulje v nosnice, da bi se jih ne prijela malarija.

Čudno, da Jordan nima vidnega odtoka z mrtvega morja. Kamo se zgublja voda, ki jo izliva vanj? Sleharnega dné je privali do 6,000.000 ton, a površina morja se vendar nič ne vzdigne. Ali voda odteka po podzemeljskem odvodu? Ali izpariva izredna vročina sproti vso množino vode? Pa po zimi vročina ni tako silna, toraj . . . ? In kamo je tekkel Jordan, preden je navstalo mrtvo morje? Večina novejših geologov se strinja v tem, da je pred postankom mrtvega morja se izlivala reka v rudeče morje, in nekateri raziskovalci menijo, da so tudi osledili stari vodotoč, in ta je Arabah. Bodi si tako ali tako, gotovo je to, da nam podaja mrtvo morje tolikih zanimivosti v premišljevanje, kakor nobena druga voda na svetu.

Kjer se ziblje dandanes mrtvo morje, ondi se je širila krasna dolina za časa Abrahamovega. Na južnem koncu tega raja je stalo več mest, najbolj na glasu ste bili Sodoma in Gomora. Ker so se oskrunjali stanovniki z nesramnostjo, udaril jih je Bog, udaril jih je grozno. Ogenj in žveplo sta pokončala nemarna mesta, ljudi, živali, in lepo deželo.

Raziskovanja in odkritja Lynchova so do dobrega potrdila podatke sv. pisma, in to do najmanjih podrobnosti. Učeni in resnicoljubivi Amerikanec Lynch veli to-le: „Kedar smo dospeli na mrtvo morje, bili smo navskrižnega mnjenja. Eden je bil skeptik, a eden je kar očitno govoril in dokazoval, da Mozes ni vedel, kaj je pisal, da je vse to prazna pravljica. Tri tedne trajajoče raziskovanje in vestno razbiranje pa je prepričalo vse od kraja, da pripoveda biblija golo istino“.

Lynch je odločen nasprotnik sleharnemu pretiravanju, ali vendar nam opisuje zelo rezko in črno južno zahodni kos mrtvega morja, kjer ste stali Sodoma in Gomora. Črni glen je tako vroč, da se človeku dozdeva, kakor bi gazil po živem pepelu, in na podplatih se narede mehurji. Res je pa tudi vse ono, kar pripoveda biblija o neužitnih plodovih te okolice.

Mrtvo morje je ogromno zrcalo, v katerem naj gleda grešnik, kako zelo tepe Bog nesramne pregrehe. „Toraj otrok Adamov, varuj se nečistosti“, veli slovenski božjepótnik v svojem spisu: „Tri mesce na Jutrovem“.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ko o vsem tem p. n. domača dušna pastirja zvesta, zjokala sta se bridko. Svarila sta pri vsaki priliki za-

slepljena očeta in mater; prosila ju za pet krvavih ran Kristusovih ter ju rotila pri zveličanji njihovih duš, da naj to pregrešno povodenj zaježita in se svojo hčerko vred na pot pokore podasta; a vse bilo je zaman, vse ostalo je brez vspeha; greh kopičil se je na greh. K večjemu se je po šnopsu za vse dobro popolno vničena mati na vsako tako opominjevanje zaničljivo odrezala: „E, kaj to koga briga! Potem morali bi pa vsi trije poginiti; kako bi pa brez tega več dalje živeti mogli?“ Vse prav po trdovratni šnopsarski navadi. Ostala sta nepoboljšana in trdovratna toliko časa, da je slednjič pravična roka božja v mes posegla.

Uboga, popreje kaj živahna in vesela Podlipujekova Mina, ko se je bila v Plahtačeve spletke za vselej ujela, postala je klaverna in otožna; nobena reč je več veselila ni, vest jo je noč in dan hudo pekla in preganjala. Vsakemu poštenemu človeku se je izogibala; vsaka druga družba, izuzemši Plahtačeva, bila jej je zoprna in neljuba. Kadar bila je sama, zatopila se je v britke misli na svoj žalostni položaj, ter se tužno razjokala. Delala je pogostoma sklepe, grešne zveze razdreti, a ko je bila zopet s Plahtačem, pozabila je zopet na vse svoje dobre sklepe in bila je iznova stara nepoboljšljiva reva. Ko je vč si na polji kaj delala in je z kako sosedinjo svojo v dotiko prišla, pričela jej je po navadi vsa obupana tožiti: „Jaz sem zgubljena, pogubljena bodem. Ta prokleti Plahtač mi je vkradel mir in pokoj srca mojega za vselej; za-me ni rešenja več!“ Preje kaj pridna delavka, se zapeljana skoraj za nobeno delo več s pridoma brigala ni.

Tavala je okolu vsa zbegana in obupana toliko časa, da je slednjič po duhu in truplu popolno opešana, nevarna in za smrt zbolela. Bolezen nastopila je nekega večera po „Ave Mariji“. Oče in mati njena bila sta ravno ob tem času od šnopsa vsa trda in neobčutna. Reva jih je klicala na pomoč, slišala sta jo sicer, a govoriti in kreniti se, bilo jima ni mogoče, ker bil jima je prokleti „šnops“ dar govora popolno zaprl, a gibnice jima pa tako skupaj skrčil in stisnil, da sta, kot dva čoka, ležala nepremično vsak na svojem mestu, kot priklenjena in zvezana.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

IV. Gospod zbornični svetnik Anton Klein poroča o uprašanju c. kr. deželnega sodišča, ali je trgovina lesnega trgovca v Zadvoru, katero je zdaj prenesel v Godovič. tolika in taka, da je lesnega trgovca v zmislu članov 4. in 10. trgovinskega zakonika zmatrati za trgovca in da ga je po takem upisati v trgovinski upisnik. Po ovedbah zbornice pripisana je rečenemu trgovcu v davčni občini Dobrunje dobitkovina v znesku 16 gld. 80 kr., ali potem zopet odpisana od I. tečaja 1888. leta. Trgovina ni bila tolika, da bi zanj mogla veljati dolo-

katerih so prirejali toplo, oživljajočo pijačo. Tudi paraguajski in labradorski čaj sta istih sestavin, istega delovanja, kakor kava in kitajski čaj. Ne čudimo se temu, da je človek po vsem širokem svetu iskal v bilinstvu opojnih in oživljajočih pijač, katere mu hočejo razgnati skrbi, in pomoči mu, da laglje prenaša naloge in težave trudapolnega življenja. Narav človeška je povsodi enaka, toraj drugače ni moglo biti. Ali čuditi se moramo, da je človek po vsem svetu našel prav tiste stvari, in da jih je odkril še v svojem poludivjem stanju. Znamo dobro, da vse pijače, s katerimi se dandanes moderni svet naslaja, imamo s prastare dobe. V njih ni iskal človek ne hrane ne sredstva, katero mu hoče telo vzdržati v zdravju in v dolgem življenju. Ž njimi je človek zadovoljil samo svojemu nepremagljivemu poželenju za uživanjem.

Vse opojne pijače pijo se poglavito samo hladne, dočim se vse pijače, katere imajo človeka samo razveseliti in podražiti, pijo vedno tople. Ako bi tople pijače pili samo v ledenem Labradoru in v studenih krajih Ruske, tedaj bi mislili, da je temu razlog hladno podnebje. No, poželenje za toplo pijačo biva v samej naravi človeške. To poželenje nahajamo po vseh krajih sveta, in pogosto uprav v najtoplejših pokrajinah. V vročih krajih centralne Amerike ne bi se niti domačin, niti doseljenik za nobeno ceno hotel odreči svojej čokoladi. V južnej Ameriki se naslaja s paraguajskim čajem isto tako bogati posestnik, kakor siromašni potepenec po pampaskih pustarah. Domačini severne Amerike pijo labradorski in mnogi drugi čaj, in Evropskim doseljnikom je postala tu kava najljubša pijača. Tudi Evropa ima svoje priljubljene pijače. V Španjolskej in v Italijanskej gré v slast čokolada. V Švedskej, v Francoskej, v Nemškej, v Avstriji in na Balkanu se držé kave. V Ruskej, v Holandskej in v Angleškej najbolje ljubijo čaj, Azija pa se je razcepila na dva cepova. Zahodna Azija s svojim muhamedanskim stanovništvom pije kavo, a vzhodna Azija čaj. Vse to nam jasno prikazuje, da ga ni plemena ljudskega, da ga ni kraja na zemlji, kjer ne bi siromak in bogatinec poželjivo sezala po toplej pijači, katera ne opija, nego samo razdražuje in razbistruje.

Moderna kultura v Evropi je prisodila mej vsemi pijačami samo vinskej trti lavcrjev venec. Edino vino ima pravico, da je pesniki opevajo. No, niso povsodi enaki zakoni in običaji, Arabski in turški pesniki so zlagali sonete na slavo črnej kavi. Tudi čaj je našel svojega pesnika, in to samega cesarja. Kitajski cesar Kien-Long se je razveseloval na lovu s svojim priljubljenim čajem, in na slavo mu je zložil pesen, katere se družina ni mogla načuditi. Pesen to so priredili v prekrasnem izdanju, in so jo napisali tudi na porcelanasto posodje, katero je cesar svojim ljubljencem daroval. No kakoršna je razlika mej vinom in čajem, takošna je tudi razlika med kako Anakreontovo in Kien-Longovo pesnijo.

(Dalje naslednjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Uboga Mina je klicala, dokler se je zavedala, Marijo in vse svetnike na pomoč, da naj ji pošljejo kakega usmiljenega človeka, kateri bi ji šel po duhovna, da bi mogla še z Bogom pred smrtjo za življenje svoj račun nekoliko v red spraviti; a tega ni bila uslišana. Ob pozni nočni uri prišla je vsled vnetja možgan ob popolno zavest; v svoji blodnji proklinjala je brezvestnega Plahtača in svoje malovredne stariše, kateri so se bili ravno nekoliko po prestanem spanji zopet zavedali. To-da, bilo je prepozno. Po g. duhovnika so sicer poslali, a spovedana in previdena več biti mogla ni; le sveto poslednje olje se ji je še podelilo, med čemur je umrla. Upno ji je milost božja prizanesljiva, ker je bila reva tako rekoč zavratno z dovoljenjem brezvestnih starišev svojih postala žrtva hudobnemu in vražjemu Plahtaču.

Pred stolom sodnika božjega pa gotovo Plahtač ter oče in mati Podlipnjekova brez zadostilne pokore in posebne milosti kar tako-le gladko obstali niso. Stariši slovenski! Glejte, kako skrbite za svoj najdražji, od Boga Vam zaupani zaklad, za otroke svoje!

Ko so Podlipnjekovo bivšo čvrsto in lepo, pozneje pa za šnops prodano in po stariših zapito Mino pokopali, bilo je tudi nebo kaj tužno in žalostno! popred jasno obzorje kot ribje oko, se je kar h krati zatemnilo in med pogrebnimi obrodi lilo je neprestano med bliskom in treskanjem, kar gotovo niti za stariše, niti za hudobnega Plahtača in tudi niti za druge roditelje, kateri na kakoršni koli način v pravnem obziru za svoje otroke premalo skrbe, ali jih celo grešnemu življenju brezvestno izročajo, brez pomena bilo ni.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Odsek sicer priznaje, da šolski zvezki, karte za čestitke, cenovniki, naznanila za oddajanje stanovanj, razdelitev učnih ur za učence nimajo prav za prav tiskovno-policijskega značaja ali literarnega izdelka, toda izjaviti se vendar ne more za to, da bi trebalo te izdelke izločiti iz obrtnega pojma tiskovnega izdelka ter njih prodajanje dovoliti prodajalcem papirja, a ne da bi si prej izposlovali dopustilo.

Ni dvojiti, da so rečene tiskovine kot potrebni predmeti občnega prometa, postali potrebni trgovski predmeti občnega prometa jih imajo dandanes trgovci papirja mnogovrstno naprodaj; toda poudarjati je tudi treba, da jih je tudi mogoče naročevati pri knjigarjih, trgovcih s papirjem in tiskarjih, kateri že imajo dopustilo ter se je s tem dovolj skrbelo za prodajanje rečenih proizvodov.

čaj je bila baklja, ki je podkurila gradjansko vojsko. Trda je bila in nevarna ta vojska, ali naposled je prinesla oslobodjenje Zaveznim državam severne Amerike.

84.

Opis, obiranje in pripravljanje čaja.

Čajev grm (*Thea chinensis*) je v najbližem rodu s prekrasno bilino, ki je pri nas v novejšem času toli priljubljena postala. Rojakinja ta je kamelija, ki so jo s Kitajske in Japonske k nam prinesli. Čaj je kakor tudi kamelija vedno zelena bilina. Kedar ga puste, da se razvija po volji, naraste kot vejnato drevo v višino od 7 do 10^m. Ali v kulturi začno ga uže v prvej mladosti obrezovati, tako da od njega postane grmiček, ki je redkokedaj viši od 1 ali 1^{1/2}^m. Razni sovrstniki čaja, ki jih v Kitaju vzgajajo, postali so polagoma vsi od ene iste vrste. Perje na čaju je v mnogem podobno vrbovemu, in zato je dosti potov primešavajo pravemu čaju. Dokler je pero sveže, toliko časa je kožnato in prekrasno zeleno kakor na kameliji. Cvetje čajevca je belo in z lahnim rumenilom nadahnjeno. Cvete kot kava do osem mescev. Plod je okrogel.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Lužarjevi Janez in njegova dota — šla je.

Za prvim padcem sledili so drug drugemu vedno pogosteje. Janez postal je popolnoma pravcati šnopsar, deloma da za trenutek v njem svojo pekočo vest utopi, deloma pa za-to, da omamljen nove prestopke in grehe zoper božjo zapoved doprinaša.

Za vsako tako započetje zahtevala je hudobnica tudi denara. Privatna imovina je Janezu kmalu popolno pošla; spridenka kurila mu je vedno: „Privošči si veselja, bogat si, kedaj pa hočeš živeti, ako ne sedaj ko si krepak dečko! Zapeljan Janez poslušal je to hudobo bolj, nego svoje dobre stariše in lastno vest. Lotil se je hranilnične knjižice, katero je stotak za stotakom vedno bolj praznil tako, da slednjič v hranilnici niti krajcerja več imel ni. Kar Janez Plahtački prostovoljno izdajal ni, to mu je, ko je bil ves pijan, sama skrivaj pokradla. Ko je slednjega dne zopet sam k sebi prišel, začel je svoje žepo večkrat preiskovati; a ker so bili suhi, je godrnjal in tarnal, kje so denarji. Vselej ga je pa Plahtačka z raznimi izgovori preslepiti vedela. Enkrat je kaj zgubil, kar se je podvrženo tudi kaj malega res v kakem kotu najdlo; drugikrat ga je kak tujec, ki je ravno pri Plahtu prenočil, okradel itd. brez konca in kraja, čemur je zbegani Janez Betini ljubeznjivosti tudi vselej slepo vrjel. Pravi in edini tat bila je pa Beta vselej le sama.

Janezova dota je po takih potih kmalu popolno zažvižgala. Le malo časa imel je Janez potem pri Plah-

tačevih še kak mali kreditec. Zmanjkalo je pa tudi tega.

Nekega večera, (Plahtačka ubrala bila si je ravno novi plen), ko pride Janez, da bi se malo našuopsal in povrhu še kaj družega dobil, razsrđi se baba nad njim, polije ga z polnim škafo umazanih pomij, vrže ga na cesto pred vrati in zapre duri za njim z opombo: „Slepar, nikdar več se mi pred oči ne prikaži“.

Janez se je nad Plahtačko s tem maščeval, da ji je nekega večera vsa okna z kamenjem potrl; a bil je zato sodnijsko tožen in pol leta zaprt. Janez sicer še sedaj živi, klati se brez vsakega namena, uničen po duhu in telesu okolu po svetu sam sebi in nemili osodi prepuščen. A ob vero prišel je pa vso. Kar vojska in slabi zgledi sotovarišev vojakov pri Janezu zmogli niso, to učinila sta pri njem prekleti šnops in vražja-spridenca baba.

Pripotokar in njegova žena Urša.

Ako se sploh more katera družina v resnici srečna imenovati, bila je to o svojem času gotovo Pripotokarjeva v zaleški okolici. Oče Pripotokar bil je daleč na okblo zelo čislán in spoštovan mož, a Urša bila mu je mila soproga, trem otročičem pa in družini hišni sploh prava ljubeznjiva mati. Očitni blagoslov božji vladal je nad Pripotokarjevo hišo.

Pripotokarica bila je pa izza mladih let tesna prijateljica Podlipnjice. Res da nista mogli med letom prevečkrat skupaj prihajati, a kadar sta se snideli imeli ste po stari ženski navadi si to in ono brez konca in kraja pripovedovati.

Podlipnjica kot uže prava šnopsarica, za kar pa Pripotokarica takrat še vedela ni, spravi ob neki taki priliki svojo prijateljico Uršo in Plahtu, kateri jima „s sladkimi“ postreže. Pripotokarici je kaj dobro ugajal; zdel se ji je taku prijetnega okusa, da ga par „botiljk“ kar kupi in še saboj domov nese.

Možu pa o vsem tem niti besedice ziniti upala ni; bilo jo je nekako sram. Čudno se mu je pa zdelo, kada jo vedno pogosteje v Zalesje vleče; a še večja zagonetka bilo mu je pa to, da večkrat po nečem tako čudno diši, zmedeno govori in se tako-le nekako nevkretno sem in tja zapleta. Povedati mu ni hotela, a sam ji doma tudi ni mogel tako hitro priti na pravi sled. Ker pa pod solncem nobena reč vedno skrita ne ostane temveč slednjič vsa na dan pride, prišel je tudi Pripotokar uzrokom čudnemu vedenju svoje žene Urše na sled.

Skrbni in dobri mož prizadeval si je vse, svojo ženo od šnopsa zopet odvrniti, a ni šlo, — bila je uže — zgubljena. Vse prošnje, opominini in tudi ostre besede dobrega možá ostale so brez vspeha. Zmislil si še en pripomoček. No če uže drugače ni, da žena njegova mora nekaj piti, naj pije vsaj pošteno pijačo doma in kupi polovnjak dobrega poštenega Dolenjca. Ta pijača zdela se je pa Urši nekako prekislá. Nekega dne pa, bilo je uže proti večeru, popila bila je ves šnops, kar ga je ravno doma imela; ker je mislila, da še dosti nima, zleze opotekaje se po stopnicah doli v klet k

inskemu sodu, odbije čep in si vina kar v lonček navtoči; popije ga a ob enem se pa tudi tako neokretno prekucne pijana, da čep iz soda preko nje po kleti popolno izteče. Škoda!

Ubogi mož videč, da je njegova Urša nepoboljšljiva in popolno kot ukožena pijanka-zgubljena, prične polagoma, kakor sploh pravimo, od same žalosti bolehati in šel je v poldrugem letu za sušico v boljši svet. Ženi postane sedaj popolno prosta pot; nobeden več ni nad njo godrnjal, nobeden več je ne opominjal, povsod je sama svoj neumenjeni gospodar. Od sedaj naprej ni več po boteljkah šnopsa od Plahtača nosila, nego kupila ga je kar celo vedro. Privadi na šnops tudi svojo večjo — 17 let staro hčerko Franciko. V kratkem času postane Bripotokarjeva hiša pravo zavetišče vseh malo pridnih prehodnjih pohajačev. Dobilo se je tam vsega, kar koli sprideno srcé poželi. Večkrat dobila se je pa tudi pijana Bripotokarca v takem položaji kje tam na borjači, da je bilo kar groza in strah. — Zgodilo se je, da jo je vaški župan ob neki taki priliki dal v prazni svinjak prenesti in zapreti, kjer je spala celih 24 ur spanje pijanosti. Večkrat ga je kar h krati po celi bokal ob enem potrobila. Ni čudno bilo, da je imela navadno vso bobito glavo.

Nekega večera meseca oktobra leta 1879. rogovilila je vsa pijana v podstrešji z golo prižgano svečo kjer se je sušilo turšično perje; goreča sveča jej pade iz rok med perje, to sicer še nekoliko volhko, prične polagoma tleti in se okolo polunoči z vso silo vžge. Bripotokarica prilezla je v temi nekako do stopnic, po katerih se, kolikor je bila dolga in široka, zavalila; prikobaca se do spalnice svoje, kjer brez vse skrbi trdno zaspi. —

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Za prvo opravilo miz, za delo in risanje, orodja, gradiva, učil itd. potreba je najmanj doneska od 1000 gld., a za letno oskrbo v tem pogledu 300 gld.

Naučna uprava mogla bi vsekakor preuzeti polovico teh troškov, mora pa vendar omeniti, da mora za poravnanje preostanka skrbeti dežela ali pa kateri drugi krajevni činitelj.

Za dovoljno število ustanov imela bi skrbeti trgovinska in obrtna zbornica v Ljubljani.

Konečno še omenja gospod minister, da bi se pri sestavljanju oskrbnitva za namerjan učni zavod moralo ozirati na činitelje, doneske donašujoče, in to v toliko, v kolikor bi se jim pripoznalo, da smejo pošiljati poslance v odbor, kateremu bo izročeno čuvati interese šole.

Na podstavi gornjega razjasnila čast mi je otvoriti obravnavo o rečenih doneskih, ki jih bode preuzeti za dōbo obstoja zavoda, pozivajoč slavni deželni odbor, slavno trgovinsko in obrtno zbornico in čestiti mestni

zastop, da se radi doneskov, ki jih imajo zagotoviti krajevni činitelji, med seboj sporazume ter sklenejo pravovezne sklepe ter mi svoja mnenja čim prej javijo.

C. kr. deželni predsednik: Winkler“.

Trgovinska in obrtniška zbornica združila se je o tej stvari s slavnim deželnim odborom kranjskim in s slavno mestno občino ljubljansko. Iz teh zastopov sestavljeni odbor, v katerem so bili gospodje: župan Grasselli, mestni odbornik Pakič, trgovske zbornice predsednik Kušar in deželni odbornik Murnik, kateri so se na podstavi natančnih posvetovanj zjedini v tem, naj trgovska in obrtniška zbornica rečenima zastopoma priporoči, da sprejmeta naslednje sklepe:

„1. Za šolske prostore in potrebno postrežbo potrebovalo bi se primeroma na leto 1200 gld. Te bi preuzela slavna mestna občina ljubljanska, trgovska in obrtniška zbornica naj bi se pa obrnila do slavnega deželnega odbora in do slavnega ravnateljstva kranjske hranilnice, da bi morda preuzela od teh troškov vsak po 200 gld., torej vkupe 400 gld. na leto.

2. Za šolsko upravo, t. j. klopi, katedre, mize, stole itd. potrebovalo se bode 600 gld. Te troške preuzela bi tudi slavna mestna občina ljubljanska, trgovska in obrtniška zbornica naj bi pa prosila slavni deželni odbor in slavno ravnateljstvo kranjske hranilnice, da bi vsak po tretjino troškov preuzeli.

3. Za prvo opravilo, t. j. za mize, za delo in risanje, orodje, gradivo za delo, učila itd. potrebovalo se bode 1000 gld. Teh troškov preuzame polovico naučna uprava, polovico naj bi preuzel pa slavni deželni odbor na deželni zaklad in trgovska in obrtniška zbornica naj bi se obrnila do ravnateljstva kranjske hranilnice, da preuzame polovico, t. j. 250 gld.

4. Letnih troškov za orodje, učila itd. bilo bi 300 gld., od teh preuzela bi visoka naučna uprava polovico, od druge polovice naj bi trgovska in obrtniška zbornica preuzela tretjino, slavni deželni odbor tretjino in trgovska in obrtniška zbornica obrnila naj bi se do ravnateljstva kranjske hranilnice, da tudi ona tretjino, t. j. 50 gld. preuzame.

5. Za ustanove naj bi trgovska in obrtniška zbornica dovolila na leto 150 gld. in obrnila naj bi se do slavnega deželnega odbora, do slavnega mestnega magistrata in slavnega ravnateljstva kranjske hranilnice, da bi tudi nekoliko letnih ustanov ustanovili“.

Zbornica je te sklepe posebnega odbora javila deželnemu odboru kranjskemu, mestnemu magistratu ljubljanskemu in ravnateljstvu kranjske hranilnice v Ljubljani ter je prosila, da ti činitelji pomorejo ustanoviti omenjeno strokovno šolo. Deželni odbor kranjski naznanil je že, da se je v zmislu zgornjih sklepov posebnega odbora pravomočno izjavil visoki naučni upravi, dalje da bode mestni občini ljubljanski za plačevanje stanarine, za prostore, njih vzdrževanje, svečavo, kurjavo in za postrežbo dajal letni donesek 150 gld. in za potrebno šolsko opravilo, da bode preuzel tretjino troškov. Konečno

ga postane perje modrikasto, ali sivkasto zelene boje. Kitajci ne jemljó za svojo uporabo nikdar pobarvanega čaja, a barvajo ga samo za zunajno trgovino, ker tuji trgovci ne samo da iščejo, temveč tudi draže plačujejo pobarvani čaj. Trgovci menijo, da takov čaj na potu preko morja ne potegne vlage náse, ker ga gips tega čuva. Kedar je črni ali zeleni čaj posušen, tedaj ga še v roko ali na situ preberó, pa s tem razdelé v debelejše in drobnejše vrste.

Najfinejši prah, potem pokvarjeno perje in druge odpadke poberó skrbno, in s tega napravljajo nobličeni čaj, ali kakor ga Némci nazivajo „Ziegelthee“. Dodajo temu navadno še perje raznih drugih dreves, in ume-sijo z volovsko ali ovčjo krvjo testo, ki je potem nobličijo, ter v peči ali na solncu posušé. Čaj ta se v Kitaju nikdar ne kuha, navadno ga pokupijo sibirski trgovci, ki ga potem v Mongolskeji in na Sibiru prodajajo. Ljudje ga tam vrlo radi kupujejo, ker brz njega ne bi mogli pokvarjene vode na pustarah piti. Mobličene ploče jemljó v teh krajih za novec. Ž njimi kitajski cesar plačuje svojo mongolsko vojno.

Kedar dojde čaj za izvoz v morske luke, tedaj dobi se eno primes, od katere prejme prijetni duh. V ta namen mečejo v čaj razno vonjavo cvetje, osobito cvetje, od čemina (Jasminum). Čaj potegne vonjavo od cvetja náse še le v nekoliko tednih, a obdrží jo potem do šest let.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Na drugem koncu hiše imela je tudi oženjenega gostača z malo družinico v stanovanji.

Ko bi Žvanov Šimen ravno ob tem časi ne bil šel od svojih opravkov na dom mimo Pripotokarjevih, bili bi Pripotokarica, njeni trije otroci in tudi cela gostaška družina storili strašno smrt v ognji, a Šimen jih je, ko je bilo celo podstrešje uže v ognji, še o pravem času zbudil in tako gotove smrti otel. Zgorelo jim je vse, le življenje in kar so ravno na životu imeli odnesli so.

Pripotokarica je na to popolno zblaznela in v norišnici umrla. Starejša hči sklatila se je nekam po svetu, kjer se z grešnim življenjem preživlja; mlajša dva otroka je Bog k sebi vzela, a Pripotokovše bilo je po javni dražbi na drobne kose prodano; skupilo se pa še za-nj toliko ni, da bi bili upniki pokriti. Vse to zakrivil je „š n o p s“.

Par volov za en večer.

Cestarjev dom nahaja se v Zalesji pod prijetnim hribcem. Temu domu bil je pred nekoliko leti Anton Pristopnik uzoren in izgleden gospodar. Lepo pozidana poslopja trdne strehe, red in snaga po dvorišči, dobro

obdelano njive, pošteno oskrbovani travniki, snažna in lepo rejena živina, katere je bil prostorni hlev polen, kazalo je očitno vse, da gospodari pri Cestarji mož, ki je v vsakem obziru popolno na svojem mestu. Da, prava sreča, mirno bogoljubno krščansko življenje in očiten blagoslov božji bili so pri cestarju tako rekoč doma. Srečna hiša bila je to! Pa, bodi Bogu potoženo; tudi Anton Pristopnik bil je eden izmed onih bolj lahkomisljenih mož v Zalesji, kateri se je dal Plahtaču in njegovi Beti polagoma vzeti v mreže, iz katerih se nikoli več oprostil ni. Privadil se je čemdalje, tem bolj in huje peklenskemu „šnopsu“; zahajal je vedno pogosteje h Plataču na „frakeljček“. Nasrkal se ga je večkrat tako, da je bil ob njem kar ves trd. Tudi v drugem pomenu bila je Beta Pristopnika popolno na svojo stran pridobila. Izneveril se je Tonče svojemu domačemu družinskemu življenju do čistega. Vsaka pot vodila ga je v šnopsarijo k grdi baburi. Tu je kaj marljivo zapravljaj premoženje, čas in dobro ime svoje. Večkrat je pri Plahtački po cele dneve brez presledka prešnopsal. Preje veren in vesten mož ter dober in skrben gopodar, zapravil je slednjič pri Plahtaču in s Plahtačko vse té lepe čednosti pravega poštenega slovenskega kmetovalca popolno. Pogreznil se je v propad grdih in ostudnih strastij.

Takim ravnanjem postal je preje uzorni Pristopnik pravi izvržek poštene družbe človeške in grda maroga domačemu kraju. Šnopsa navzet je ob prilikah, ko ni bilo v žepu več okroglega, navadno nad domačimi divjaško razsajal, jih proklinjal, vragu izdajal in neusmiljeno pretepal. Solze, jok, prošnje in zdihovalje dobre žene njegove pri njem ni več izdalo ni; bilo je vse zaman.

Kot strasten „šnopsar“ zanemarjal je svoje gospodarstvo čem dalje, tem bolj; prodal je sedaj to, sedaj zopet ono potrebno reč od svojega gospodarstva. Slednjič lotil se je živine, tega živega kapitala, bres katerega se pošteno kmetsko gospodarstvo niti misliti ne more. Rep za repom zgineval je polagoma za slepo ceno iz hleva; da se je le za prokleti „šnops“ in vražjo Plahtačko kaj okroglega dobilo, pa je bilo dobro; vsega drugega Pristopniku tako več mar bilo ni.

Nekega dné, ko je bil v bližnjem mestu somenj za živino, ter je Pristopnika davkarija za zavstale davke uže hudo privijala, spravi se Pristopnik še na par velikih, krepkih volov; odveže ju in žene na sejm, kjer jih za okroglih 400 gl. prodá. Dobra žena ga je na vso moč prosila in ga rotala, da naj vsaj volom prizanese ter potrebni denar za davke po kaki drugi poti dobi, ker brez volov ne bode več moč težavnih vožnjih in drugih kmetskih del opravljati; v plačilo za tako dobrohotno opominjevanje bila je reva od zgubljenega moža svojega prav občutno našeškana.

Pristopnik vračaje se iz sejma na dom, zavije jo s pritrženim stotaki naravnost h Plahtaču. Tu se pohvali svoje dobre kupčije; razmeče denar pred Plahtačko po mizi in reče „Za en čas bodeva uže zopet imela“. V

tej (babi) zbudi se stari hudič „lakomnost“ zopet v vseh svojih živcih do nepremagljive strasti

Šnops, sladke besede in Platačka sama bilo je tega večera Cestarju v vseh slučajih na stežaj v razpolaganje. Ošemil se je ob tej priliki pri Plahtačevih do popolne nezavesti, zdrsnil se je slednjič pod mizo, kjer je kot čok ves trd obležal. Plahtača ga spravita v stranško samotno sobico, kjer ga samega zaklenenega pustita. Ko se ob pozni uri gostilna drugih ljudi sprazni, zapreta in zakleneta Plahtača vsa vežna in druga vrata. Plahtač sam prevzame službo stražarja ter pazi, ko bi kedo ne prišel trkat na vrata, katera so se po navadi ob slednjem času vsakemu kaj rada odpirala; Plahtačka sama spravi se pa na svoje delo. Gre v sobico, kjer bil je zgubljeni Cestar šnopsa še ves trd; roka in preobrača ga na vse strani. A drugega glasu ni bilo od njega, nego zamolklo hroščenje in smrčanje. Brez vsake nevarnosti in skrbi poišče pri njem listnico z denarji in jo vzame, bolje rečeno zavratno ukrade ter jo izprazni vse vsebine njene.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

Odsek vendar ni mogel povišanja smatrati za osnovano stvar, in sicer iz tega vzroka, ker bi ne bilo upravičeno, ako bi izdelovanje jednega leta sprejeli za odstavo povišanju dobitkovine, in ker bi radi tega zelo pogostoma morali izpreminjati visokost dobitkovine in to gotovo vselej, ako bi se dokazalo, da se izdeluje več ali manj piva. V našem slučaju morali bi za l. 1887., in ako ne za to leto, to vendar za l. 1888. znižati dobitkovino, ker je izdelovanje l. 1887. bilo mnogo manjše od l. 1886. Ko je še poročevalec govoril o nekaterih trgovskih odnošajih, ki se tičejo tega predmeta, predlagal je v imenu odseka: Zbornica naj se izreče proti povišanju dobitkovine rečene pivovarne.

Predlog se sprejme.

V. Gospod podpredsednik Mihael Pakič poroča o pokojninskem zakladu za leto 1887. Primerjajoč odobreni proračunu o dohodkih in razhodkih zbornica z uspehom vidimo, da le troškov manj za 353 gld. 29 kr. Imovina pokojninskega zaklada iznaša 7661 gld. 42 kr. ter se je pomnožila v računskem letu za 989 gld. 90 kr. Oba računa pregledal je odsek natanko ter našel v redu in poročevalec predlaga v odsekovem imenu:

1. Računski sklepi o zborničnem računu in pokojninskem zakladu za leto 1887. se potrjujejo in računodajalcu daje se absolutorij.

2. Pravorečno z dokazilnimi prilogami podprt račun predložiti je po deželni vladi v zmislu § 21. zakona od 29. junija 1868. drž. zak. št. 85, vis. c. kr. trgovinskemu ministerstvu v potrjenje. — Odsekova predloga sprejmeta se jednoglasno.

VI. do VIII. Zbornični tajnik poroča o pravilih nastopnih obrtnih zadrug: a) trgovinskih obrtov, b) svo-

bodnih, rokodelskih in dopuščanskih obrtov, izimši gostilničarski in krčmarski, mesarski in trgovinski obrt, c) gostilničarskih in krčmarskih obrtov in mesarjev — v sodnjem okraju mokronoškem. Ker se v pravilih predlagajo le neznatne premembe, ki po mnenju odsekovem ne bodo našle nobenega protivja, zato predlaga poročevalec: Zbornica naj priporoča v svojih izjavah slavni c. kr. deželni vladi, da potrdi omenjena pravila z odsekovimi preuredbami.

IX. Gospod zbornični svétnik Anton Klein poroča o pravilih zadruga gostilničarskih in krčmarskih obrtov vsake vrste, mesarjev, trgovinskih in svobodnih obrtov v sodnem okraju logaškem, kateri so prenarejeni v zmislu zborničnih predlogov od 30. decembra 1887. št. 1701. Ker so pravila vjemajo z določili obrtnega reda, predlaga poročevalec v imenu odsekovem: Zbornica naj priporoča pri slavni c. kr. deželni vladi pravila v potrjenje. — Predlog se sprejme.

X. Gospod zbornični svétnik Vaso Petričič utemeljuje, ko se je nujnost pripoznala, svoj samostalni predlog o praznovanju štiridesetletnice vladarstva Nj. veličanstva cesarja ter pravi: Avstrijski narodi praznovali bodo kmalu veselo spomenico, veselo v pravem pomenu besede. Nj. veličanstvo, naš presvetli cesar praznoval bode dne 2. dec. t. l. štiridesetletnico svojega vladanja. Že priprosti mož se sme ponosno ozirati na svoje štiridesetletno neprestano delovanje; koliko bolj pa velike države vladar, kateri je v zgodnji mladosti, v času nemirnem, krmilo vzel v svojo roko, in kljub velikim neprilikam, podpiran od domoljubja svojih narodov, vendar svojo državo povzdignil v blagostanju in moči. Vsi stanovi, vse korporacije in vsa zastopstva naše države tekmujejo, kako bi dostojneje praznovali ta velevažni dan. Vsi narodi Avstrije ozirajo se s hvaležnim srcem na vladarja, ki jih je z jednako ljubeznijo uklenil v svoje serce in posebno mi Slovani blagodarni smo Nj. veličanstvu, ker smo po njegovi velikodušnosti, s katero nam je dal ustavo, dospeli do jednakopravnosti z drugimi narodi. Z blagoslovom svobode in jednakopravnosti prišlo je tudi blagostanje, ki se je še-le pod Njega cesarskim pokroviteljstvom jelo sadunosno razvijati, kajti skoro potem, ko je prevzel vladu naš presvetli cesar v svoje krepke roke, razcvela je trgovina obrtnost, doslej neznatna povsod; vsa naša država premrežila se je z železnimi cestami, promet v notranjem je oživel in z inozemstvom stopili smo v tesnejšo zvezo, Trgovinske pogodbe, ki so se sklenile z mnogimi državami, pospeševale so trgovino z oddaljenimi zemljami. Na tak način postala je naša država imeniten činitelj v kolu trgujočih narodov, in to vnanje stališče podpirala je v notranjem obrtna svoboda, katera je vsakemu dopuščala, udeleževati se koristij vesolnega napredovanja.

(Dalje prihodnjič.)

naredil pokojni L. Dekleva v Košani, in da mu ugaja. Za tačas, ko je bila tista sušilnica narejena, bila je dobra, ker boljših nismo poznali. Leta 1886. je pa Dekleva predelal sušilnico, ker mu ni nič več ugajala, in sicer po ameriškem načinu, kolikor so seveda razmere dopuščale. Dekleva je dobil od kmetijskega ministerstva za svojo ameriško sušilnico 100 gld. premije.

Prav v vaši bližini, t. j. v Trnovem dela ravno sedaj g. župan Urbančič večo sušilnico po ameriškem načinu; pri njem lahko vidite vse natanko, kakšna je taka sušilnica.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

86.

Kako so potovali starodavni Grki.

Toliko in tako kakor dandanes ljudje še nikdar niso potovali. In kaj bi ne! Vsi znamenitejši kraji so prepreženi z železnicami, po katerih moremo za malo novcev v kratkem daleč priti, in po morji švigajo vitki parobrodi. Naši dedje niso mogli daleč z doma, zaprt jim je bil svet s svojimi prirodnimi krasotami, zaprta so jim bila mesta s svojimi umetninami, in o daljnih stanovnikih naše zemlje so malo znali. No, kako je bilo to v starodavnem času, kako so ondaj potovali? Poprašajmo Grke in Rimce, oni nam bodo največ povedali.

Prvak grškim bogovom je bil Cevs, ki je čuval vse ljudi, osobito potnike. Vsled tega je starodavni verni Grk drage volje sprejemal potnike pod streho ter jim stregel, kajti javnih gostilnic je bilo malo. Preprosti Grk je peš potoval, z gorjačo v roki, plemenita gospoda in stari ljudje so se vozili ali s konji ali z mulami. Vozovi so bili ali mali na dva sedeža, ali veliki na več sedežev. Čim bolje je napredovala kultura v Grkih, tem bolje je pojemalo gostoljubje. Vendar ne gre misliti, da so tujce neprijazno sprejemali, ali jim vrata celo zapirali. Ni pa istina, kar se je dolgo trdilo, da v starodavnem času ni bilo gostilnic, ali če so vendar bile, da so redkokečaj zahajali vanje, in to edino le nepremožni potniki: Sama ob sebi se nam naziva misel, da vsak brez izjeme vendar ni ostajal v zasobnih hišah, kedar je potoval. Gotovo je bilo posebnih hiš, ki so bile odprte vsakemu. Kdor ni hotel nadleže delati drugej, stopil je v tako javno hišo. Pindar preslavlja Atene in Korind radi gostoljubja. Kedaj pa kedaj je bilo tu toliko potnikov, da ni misliti, da so se namestili edino le pri gostoljubnih prijateljih in znancih. Gizdani Bizantinci so dajali svoja stanovanja v najem tujcem, kakor nam to sporočajo razni pisatelji. Tudi ob cestah in potih so stale gostilnice, v katere je mogel vsak zaviti, ako ga je bila volja. Plutarh svarí v svojej dietetiki potnike, ter jim

svetuje, naj se ogibajo javnih gostilnic, kolikor je moči, ali vsaj previdni naj bodo. Če te tudi prijazno pozdravlja gostilnik, vendar dvakrat premisli, preden notri greš, izlasti če hiša ni na dobrem glasu; ako je še ena blizu, hodi mimo. Nek Lakonec si je kupil v gostilnici ribo ter jo dal gostilniku, da mu jo pripravi za jed. Ali ko je gostilnik od njega zahteval tudi sira, olja in kisa, zavrnil ga je Špartanec tako-le: „Kaj še, da imam teh treh stvari, ne bi bil ribe kupil.“ Ta anekdota nam pojasnuje prečudno razmerje mej gostilnikom in gostom. Gostilniki grški so bili razvpiti ljudje, nekaj zato, ker so preveč drli in sploh na denar gledali, in nekaj zato, ker se njihova obrt ni slagala z gostoljubnostjo.

Za Homerove dobe so se potniki rajše vozili; pozneje so začeli vozove opuščati in so rajše jahali. Na kakošnih vozeh so se vozili starodavniki, kako so bili vozovi narejeni, o tem imamo zelo malo podatkov. Navadno so se vozili v dvokolescih, kakoršne nahajamo na starodavnih spominkih zrisane. Ti dvokolesci nas spominjajo sila preprostih karioletov, kakoršnih je še dobiti v severnej Tinskej in Švedskej. Polagoma je ježa bolj v navado prišla. Za makendonske poslance je najel Demosten več mul, a on jih je spremil na konju do Tebena. Za take mule so imeli posebno sedlo z nasnonilom. No videti je, da so tako jahale večinoma ženske in pomehkuženi možaki. Sploh je vsak najrajše peš potoval. Tudi javno poslaništvo atensko je peš potovalo k Filipu. Da so potovanje si olajšali, jemali so seboj robeve, ki so jim nosili hrano, posodje, odejo in še drugo.

Grške ceste so bile zložne in trde. Sicer je Strabon Grkom očital, da so zanemarili zidanje kloak, vodovodov in velikih cest, na kar so Rimci vso pozornost obračali. Za varuha cestam in potom so imeli boga Herma. Na mnogih mestih so stali njemu posvečeni stebri, ali so ležale groblje, na katero je vsak potnik po starodavnej navadi vrgel kamenček, in na razpotju je stal kip triglave varuhinje Hekate. Pred ta znamenja so pokladali starodavniki raznih jestvin. Kdor je prišel mimo, mogel je vzeti in jesti, ako se je mu poljubilo. Tudi niso branili potnikom sadja trgati in jesti, kolikor je kdo potreboval.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Ko potem oba Plahtača denar pri luči pregledata in preštejeta, deneta par bolj umazanih bankovcev na stran, drugo vsoto spravita pa pod lastni ključ. Okradeni cestar se pa to noč ni več streznil, a drugo jutro tudi ne pri Plahtačevih prebudil se. Precej po polnoči naložita ga Plahtača; odneseta ga ravno na nasprotno stran od hiše svoje po kolovozu med njive, kjer tu in tam ob krajih žito po nekoliko pomandrata, čes mislilo se bode, da je to Cestar sam padaje v pijanosti napravil. Tikoma ob poti pustita potem vsega razmršenega ležati.

Rokavnik (rekeljc) in klobuk vrgla sta nekoliko v stran; isto tako tudi prazno listnico Cestarjevo. Tudi onih par umazanih bankovcev, katere bila sta Plahtača na stran dejala, našlo se je v pomendramen žitu. Prej kot sta Plahtača Cestarja ob poti med njivami zapustila, sta ga po rokah in obrazu še dobro opraskala, poleg njega pa precej grčavi krepeteljc ležati pustila. Vse to napravila sta Plahtača v namen tako, češ: mislilo bode se, da je bil Cestar po kakem hudobnežu vzunaj na prostem roparsko napaden in okraden.

Cestar zbudil se je iz svojega šnopsarskega diha še le drugo jutro zunaj na prostem potem, ko ga je bilo solnce dobro ogrelo. Tresil se je na vsem životu. Ko se je slednjič dobro ogledal, v kakem stanu je ter opazil, pa je ob ves denar, bilo mu je kar za obupati, ne sicer za-to, ker ne bode mogel davkov plačati, marveč za to ker mu nič več za šnops in za Plahtačko ostalo ni.

Cestarjevemu razdevajočemu gospodarstvu prišla je sodnija na sled; preklicala ga je kot zapravljica ter mu postavila varuha. Ker pa uže tako več s čem gospodariti bile ni, izročilo se je Cestarjevo zanemarjeno posestvo novemu pridnemu gospodarju; ta poplačal je dolgove, popravil poslopja in hlev zopet se živino napolnil. Bivši Pristopnik imel je se ženo svojo pri novem gospodarju le še kot najpotrebnejšo obleko in navadno, hrano do smrti svoje izgovorjeno. Za koristno delo pa Pristopnik ni bil več sposoben; kadar je in tam z kakim malim opravilom si prislužil soldek, zapil ga je brez odloga pri Plahtaču na šnopsu. Za cerkev ni več dosti maral. Kadar je bilo ob nedeljah lepo vreme, polegal je navedno na tratini ob cesti vodeči v farno cerkev med tem, ko so drugi ljudje hodili po svojo krščansko dolžnost. Prav pogostoma je ob takih prilikah vse, kar je božjega in poštenega, proklinjal. Slednjič vzal je konec v neki mlaki, kamor bil se je šnopsa pijan prekopičnil.

Nad njim se je popolno vresničil slovenki pregovor: „Pijanec se spreobrne, kadar se v jamo, zvrne.“ Nesrečni šnops!

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Konec)

Previdna politika v državnem gospodarstvu pro vzočila je vidnoboljšanje naših finančnih razmer in vse to je pospeševalo našo trgovino in obrtnost. Razcvet narodnega pouka vplival je močno na naše trgovinske in obrtniške kroge je podpiral izpolnjevanje naloge pri združenem delu kulturnega napredka. Svetovna razstava l. 1873 pričala je o velikim napredku naše države v zadnjih desetletjih in leto za leto se ponavljajoče razstave dokazujeja, da napredujemo v trgovini, industriji, in obrtnosti.

To so le veliki obrisi, v katerih sem skušal predočiti delo, katero je pod pokroviteljstvom Nj. veličanstva povsod napredovalo, vsled česar imajo naši trgovski in obrtniški krogi pred vsemi drugimi povod, dostojno praznovati štiridesetletno vladarstvo našega cesarja.

Cesar Fran Josip I. zviško mišljenje samo nam je kažipot, kako naj se to zgodi, Nj. veličanstvo ne smatra bliščeče in šumeče veselice kot izraz čaščenja in ljubavi svojiž narodov, temveč želi, da se ti čuti izražajo v tihih delih blage človečnosti in ljubezni do bližnjega.

Menim torej, da govorim iz vseh čislanih udov, ako predlagam: Slavna zbornica naj v tem zmislu praznuje veselo spomenico ter naj izvoli odsek iz predsednika in tajnika in drugih udov, kateremu se je najprvo posvetovati o načinu, kako bi se v zmislu presvetlega vladarja dostojno praznovala velepomnljiva štiridesetletnica, in o tem poročati zbornici.

Ko je zbornica temu nasvetu jednoglasno pritrdila izvoli v odsek gospode: Frana Kolmana, Maksa Krenerja Ivana Perdana, Vasa Petričiča in Frana Ks. Souvana.

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko imela je, kaker smo že javili, dne 21. avgusta l. 1888. redne sejo pod predsedništvom gospoda zborničnega predsednika Josipa Kušarja, v navzočnosti gospoda c. kr. viadnega svétnika Antona Globočnika in naslednih gdspodov zborničnih svétnikov: Oroslav Dolenca, Frana Hrena, Frana Kolmana, Karla Luckmanna, Blaža Moharja, Frana Omerso, Tome Pavšlerja, Josipa Ribiča, Fr. Ks. Souvana. Ljud. Wriessniga, in Jerneja Žitnika.

Gospod zbornični predsednik izjavi, da je za sklepčnost dovolno število članov navzočnih, otvori sejo in imennje overovateljema zapisnika gospoda zborničnega svétnika: Frana Kolmana in Karola Luckmanna, Potem naznani, da je povodom godu presvetlega cesarja Franca Josipa I. prosil gospoda c. kr. deželnega predsednika barona Winklerja, da izvoli na Najvišjem mestu izraziti najudanejšje čestitke trgovske in obrtniške zbornice. Nato došel mu je naslednji dopis c. kr. deželnega predsedništva z dne 20. avgusta 1888. št. 2237 pr.: „Vaše blagorodje! Njega ces. kr. apostolsko veličanstvo blagoizvolilo je zahvaliti se najmilostneje za čestitke, ki jih je Vaše blagorodje izrazilo v imenu trgovske in obrtniške zbornice povodom Najvišjega rojstnega dne. Čast mi je to javiti Vašemu blagorodju vsled brzojavke gospoda glavnega pobočnika Njega veličanstva z dne 19. t. m. v nadaljne objavljenje. Naj prejme Vaše blagorodje zagotovilo mojega popolnega spoštovanja.“

Zbornica sprejela je to poročilo z vidnim zadovoljstvom.

Zbornični predsednik spominja se potem z laskavami besedami bivšega poslanca zborničnega v deželnem zboru, dne 23. julija 1888 umrloga visokorodnega

prejeli trije poslanci 1000 drahem potnine za tri mesce. V istem času je bilo potovanje dosta draže, kakor 180 let pozneje na Italijanskem. Polibij nam pripoveda, da je potnik gostilniku za vse vkup plačal $\frac{1}{4}$ obola.

Mnogo so potovali Grki Solon, Pitagora, Herodot, Likurg, Platon in Polibij. Za časa Solonovega je potoval po Grškem tudi skitski princ Anaharz, da zadovolji vedoželjnosti, in to je napravilo tako izgledovanje, kakor je napravlja dandanes pri nas kakov indijski Nabob. Naj dodamo še to, da so potnika, kedar se je povrnil domov, prijatelji sijajno pogostili.

87.

Kako so potovali starodavni Rimci.

Rimcem je bilo gostoljubje prav tako sveto kakor Grkom. Tudi oni so verovali, da potnika čuvajo bogovi, osobito Jupiter, prvak bogovom. V Rimu je užival tujec popolno varnost, če tudi ni imel nikake pravice do državnega varstva. Kdor je žalil tujca, pokazal je neotesanost svojo ter je prišel ob veljavo. V nekem spisu Plavtovem stoji to-le: „Kdo si ti? Pred kot ne si rob, malovreden, hudoben človek, ker greš tujca zasmehovat“. Vkljub temu je pognala državna oblast z Rima tujce, kedar jej je kazalo. Ko je bil Grak predlagal, da se podeli meščanstvo vsem Italijanom, in je vsled tega začelo vreti ljudstvo z vseh krajev v Rim, pregovoril je senat konzula Fanija, da je dal vse nemeščane izgnati. Tudi 65. l. pr. Kr. so vsled papiškega zakona pregnali vse one, kateri se niso mogli z meščansko pravico izkazati.

Kakor Grki tako so tudi Rimci radi ostajali pri prijateljih in znancih, kedar so potovali. Osobito radi so zahajali potniki v one letne dvorce, ki so stali blizu velikih cest. Toraj je svetoval Kolumela svojim rojakom, naj ne stavijo dvorcev blizu cest, ker potniki hišo preveč izmolzejo. Kdor ni imel prijateljev ali znancev ob cestah, koder je potoval, moral se je zatekati v javne gostilnice, naj bi bile na dobrem ali slabem glasu. Odlični in premožni potniki so se ogibali takih gostilnic dokler so mogli, ker jim gostilniki niso mogli postreči z lepim in snažnim posodjem, s posteljo in z drugim komfortom, pa tudi za to so se ogibali takih gostilnic, ker niso radi občevali s plebejci. Samo znani Vitelij je rad zahajal v javne gostilnice, da se je zabaval s preprostimi potniki in živinskimi poganjači.

Videti pa je, da so večino takih gostilnic ob cestah zgradili posestniki dotične okolice, da so laglje in preje spravili v denar pridelke. Kako so si pomagali Rimci, kedar so potovali, to nam je prav jasno popisal Plutarh v življenjepisu mlajšega Katona. V Azijo je potoval tako-le. Zjutraj zarana je poslal peka in kuharja v tisto mesto ali kraj, v katerem se je bil namenil ostati. Pek in kuhar sta koj poiskala prijatelja gospodarjevega očeta, ali znanca, a če teh ni bilo, šla sta v gostilnico, kjer sta pripravila naročene jedi. Ako tudi gostilnice ni bilo dobiti; šla sta prosit, naj jima odkaže primernih prostorov. Ker jima niso povsodi verjeli, toraj tudi ne šli na

roko, pripetilo se je več potov, da ju je Katon uže došel, pa mu nista še nič pripravila. Tudi njega samega so preko rame pogledovali, češ, da je boječ mož in nizkega stanu, ker v takih okoliščinah ni kričal in razsajal, temveč mirno in udano sedel na prtijago ter čakal. Kedar pa kedar je vendar na pete stopil. Pozval je dotično gosposko k sebi ter jej omenil: „Kako da ste tako nepriljudni? Bodite vendar priljudni in postrežljivi tujcem. Nikari ne mislite, da pride vsak pot takov mož, kakoršen sem jaz.“

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Zgorela je v — pijanosti.

Demšarjev Peter, pravi korenjak zaleški, postal je gospodar. Druzega mu ni kazalo, kakor da si poišče za tovaršico dobro in skrbno gospodinjo. Ker je bil pameten in trezen mladenič, niso ga mogli njegovi po Plahtačih zapeljani sovrstniki zaleški ne videti in ne trpeti. Pošteni Peter si pa zavoljo tega nikakor ni belil glave, še le prav po volji mu je bilo, da je imel pred zaslepljenimi reveži mir in pokoj.

Peter je imel za vse kaj bistro in čuječe oko; previdel ni ravno težko, ker bil je zelo oprezen, da pri takratnih razmerah ni bilo med vsemi domačimi odraščeni dekleti nobene, katera bi mu bila mogla postati vredna tovaršica. Vsaka bila je kaki posebni, ena večji, ena manjši napaki podvržena. Iz malega raste veliko, a iz velikega še večje. Petru toraj družega ni kazalo, nego se v tej važni, za celo življenje odločilni zadevi obrniti drugam izvan svojega rojstnega kraja. Poišče si toraj za ženo pošteno deklet v bolj oddaljeni hribovski fari, kjer so bila dekleta, kakor v svojem času Zaleščanke, na posebno dobrem glasu. Zaročil in potem poročil se je z Polonico, brdko in lepo hčerjo premožnega kmetskega posestnika Rebrnika v Zavrhu.

Tri leta in pol po poroki sta preživela kaj srečno, mirno in zadovoljno. Bog jima je dal med tem časom dvoje prav čvrstih otročičev: dečka in deklico. Srčno sta se nad tem darom božjim radovala. Plahtača imela sta nad tem zadovoljnim parom zakonskim vedno hudo piko.

Peter, kot vojak v rezervi, bil je poklican na vojno v Bosno-Hercogovino. Pol leta je bil izostal. To priliko porabi vražja Beta. Nekega dne dobi dobro pošteno Polono v svojo pest. Kot zvita kača nekaj Evo v raj, obdelovala je ta grda baba neskušeno Polono z vso svojo prefriganostjo toliko časa in tako, da jo vjame v mreže svoje ter jo „šnopsu“ privadi. Uboga Polona niti slutiti ni mogla, kako žalostne posledice bodo iz tega za njo nastale.

Ko dobri Peter zopet domov pride, najde ženo svojo nekako vso spremenjeno; čudno in nezaupljivo obnaša se proti njemu; prejšnja prava ljubezen njena

do Petra zginila je nekako čudno. Peter bil je kar osupnjen; sam svojim očem ni vrjel, ali je to resnica, ali se mu le dozdeva, da je tako. Žal, da je bila britka resnica! Polona mu je čem dalje, tem večje križe in nadloge prizadevala. Nažulila se je vražjega šnopsa večkrat tako, da cele dneve ni bila za nobeno rabo. Vse prošnje Petrove in spomini na prejšnje srečno življenje bile so brezvspešne. Polona postaja vedno strastnejša šnopsarica. Slednjič zadel jo je po desni strani mrtvoud; ležala je več tednov, a slednjtč zopet nekako ozdravela in vsa spremenjena vstala iz postelje. Desna roka ji ni nikoli več služila, noga pa le toliko, da je prav težavno sem in tja švedrala. Za nekoliko tednov opusti potem vražji „šnops“ popolno. Pijanska strast ima pa to čudno lastnost, da, če nekoliko časa miruje, potem svojo žrtev še huje zgrabi in toliko časa več ne pusti, da jo slednjič ugonobi.

Polona se potem vda iz nova še huje šnopsu. Kadar Petra ni bilo doma, ga ji je Plahtačka kar sama donášala. Druge lakomne in obožane sosede imele so pa ob enakih prilikah pri Poloni pravi pravcati sejm. Polona je prilizovalkam vse vrjela; njihno hinavsko hvalisanje jej je pa kaj prijetno ugajalo. Vse, do česar je Polona le priti mogla, naj si bode preja, platno, obleka, kruh, moka, sočivja in drugo, delila je ob takih trenutkih ravno omenjenim požrešnicam.

Ko Peter vse to zapazi, pozaklene vse shrambe in skrinje ter skrije ključe. Polona si pa pri domačem ključavničarji, katerega žena je bila tudi prava poliznica, dá ključe ponarediti. In prejšnje razbrskavanje domačega premoženja se je zopet ponavljalo.

Plahtačka se je Demšarjevega Petra začela bati in Poloni ni več „šnopsa“ v malih posodah (flaškah) na dom donášala. Prinese ji pa zato enkrat skrivaj celi velik flaškon samega špirita; pokaže Poloni, kako naj ga z vodo meša, da iz njega „šnops“ napravi. Špirit pa pred Petrom dobro skrijete. Polona se je tega „tekočega hudiča“ kaj pridno posluževala; vedno bila je ob njem motovilasta. Nekega dne, vsa natreskaua, vzame mala dekhco v svoje levo naročje in kolovriti ž njo h kotlu, v katerem se je pujsem kuhalo; spodtakne se in dekletce jej iz naročja v vrelo oblodvo v kotel pade. Polona se prestraši in toliko strezne, da začne pa pomoč klicati; sama ni mogla otroka iz kotla potegniti. Na krik Polonin priteče dekla, katera je ravno v hlevu opraviti imela, in potegne otroka iz kotla — mrtvega in na pol kuhanega. To je Polono tako prevzelo, da je prišla ob zavest; ni bila nikoli več pri pravi pameti — bledla je. V šnopsu iskala je svoje rešitve. Ubogi Peter!

Ne dolgo potem, ko se je pri Demšarji ravno južina na pritličnem ognjišči kuhala in ni bilo slučajno ravno nobenega v kuhinji pride Polona z flaško špirita k ognju in jo začne na plamenom pogrevati (blodilo se jej je namreč), flaška se razpoči, špirit užge in deloma po obleki razlije; v par trenutkih bila je vsa v ognju in nezavestna pade na tla, kjer vsa obleka na njej do zadnje

nitke zgori. Ko gospodar slučajno ravno prvi pride in vidi svojo ženo vso črno, osmojeno in v brezštevilnih mehurjih brez zavestno na tleh v kuhinji ležati, britko se razjoče, ter zdihne: „Bog pomagaj! še tole sem moral dočakati.“ Dobri Peter uda se popolno v voljo božjo. Osmojeno Polono spravili so potem v posteljo, jo po moči ocedili in brez odloga po domačega gospoda župnika poslali. Blagi gospod se nad tem strašnim prizorom ki ga je prokleti šnops prouzročil, britko in milo razjočejo. Mazilijo jo potem v tolažbo za zadnjo uro se sv. poslednjim oljem. Reva mučila se je potem v strašnih bolečinah še skoz celih 48 ur. Presunljivo je stokala in ječala; govoriti pa mogla ni. Nekoliko trenutkov pred smrtjo pride toliko k zavesti, da se je malo po okolu stoječih ozrla in jim v pretrganih zlogih z vso težavo zaklicala: „Mo-o-je-ga o-tro-ka i-in me-ne je šno-ops u-mo-ril. Varuj-te se Plah-Plahtač-ča! Mo-li-te za-a-me! Bog se-se me usmi-smili! In bilo je po njej.

Strašno svarilo vsem šnopsarjem in šnopsaricam, kaj-ne?

Dobri Demšarjevi Peter bil je hudega križa rešen! pokojnica bila mu je veliko zapravila. Oženil se potem ni več. Molil je in moli še vsakdan ob vsakej priliki za svojo pokojno ženo Polono. Na grob dal ji je čeden spominek napraviti, znak prave krščanske ljubezni njegove do nje. Edinega sina svojega odgojil je popolno v smislu naše svete vere. Prav čil in pošten mladenič je uže sedaj; upno bode očetu svojemu na stare dni prava in krepka podpora.

Dobremu Petru naklonil je Bog poštenih vestnih in zvestih poslov s katerimi je popolno zadovoljen in so drugim sosednim poslom v uzoren izgled.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

IV. Gospod zbornični svétnik Fran Omersa poroča o tarifu tehtnice na Grosupljem in omenja, da namerja lastnik te tehtnice avesti naslednje tarife, in sicer: od 1—100 kgr. 5 kr., od 101—500 kg. 10 kr., od 501—1000 kg. 15 kr., od 1001—2000 kg. 20 kr., od 2001—3000 kg. in čez 25 kr.

Ker se je v zmislu § 15. zakona z dne 19. jun. 1866. drž. zak. šte. 85, pri odmerjanju tarife ozirati na to, da lastnik dobiva le primerno povračilo za trud in troške, ki so spojeni s takimi napravami, v tem slučaju pa je ta pogoj izpolnjen, predlaga odsek: Slavna zbornica naj pri c. kr. deželni vladi priporoča potrjenje tarife. — Predlog je bil sprejet.

V. Gospod zbornični svétnik Jernej Žitnik poroča, da je bilo v seji dne 21. oktobra 1887 sklenjeno priporočati prošnjo občine medvodske za dovoljenje treh letnih in živinskih semnjev seveda le tedaj, ako proti namerjanim semnjem ne bodo ugovarjale do semnjev pravico imejoče občine političnega okraja ljubljanske

takšnih iz zraka v sebe kakor goba. Zemljišče si prihrani blagotvorne zimske mokrote, zgoraj po površini je pa precej suho in pripravno za jarino.

Kdor dela tako, ogne se oni nezgodi, ki je neizogibna, ako preorjemo isto njivo jeseni in spomladi. Kajti tedaj pride navzgor z vsem svojim plevelom ista plast zemlje, ki je bila poprejšnje leto. Nasledek temu je, da prepreže vso njivo plevel. Od daleč ni možno presoditi, kaj je vsejano. Oves je tedaj slučajih videti, kakor bi le ogršica bila vsejana. Ako pa ravna kmetovalec razumno, ni se mu bati zapleveljenih njiv. Kdor utegne rano podorano strnišče pred zimo še enkrat globoko podorati, ta bode imel veliko pridelka, zlasti če sadi ondi okopavino. Ravno tedaj kaže strnišče precej podorati in povlačiti. Plevel bode tem hitreje pogнал, pa naslednji predzimski plug ali zimski mraz ga uniči tem gotoveje.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Svojo ženo je — ustrelil.

Oče Lunar bil je v Zalesji posestnik lepega zemljišča, imel je tudi mlin in žago. Marjeta, žena njegova, bila mu je kaj mila in ljubeznjiva zakonska tovaršica. Pred Plahtačevo dobo vladal je v tej družinici prav nebeški mir in zadovoljnost, združen z strahom božjim in prava, sveta krščanka ljubezen. Premoženje se je množilo vsled božjega blagoslova na vse strani.

Če tudi bil je oče Lunar o svojem času v vsem dobrem in poštenem stanoviten, pričel se je vendarle kmalu potem, ko je nastala pri Plahtacu šnopsarija polagoma nekako čudno spreminjati. Zahajal je vedno bolj pogostoma v to beznico; in — tekoči „hudič šnops“ zlezal mu je, sam skoraj ni vedel kedaj in kako, popolno v kri in meso. Lunar prelevil se je v strastnega šnopsarja. Slednji dan našel se ga je do popolne onemoglosti. Dolžnosti svoje, kot družinski oče in hišni gospodar popuščal je čisto v nemar. Marjeta, žena njegova ostala je v svojih lastnostih pri vsem tem vedno nespremenjena in pobožna. Milo ga je prosila, da naj zapusti pot pogube, na katero je tako hudo zabredel. Vse zamán! Vsakokrat, kadar se je domov pijan priguncal, rogovilil je prav po zverinsko, — da kar divjal je. Besnil je in domačim pretil, da bode vse vragu poslal, ako mu le kedo še kedaj kako besedico zine. Slednjič napade ga popolno prava pijanska norost. Ob tem njegovem duševnem položaju ni bil nobeden domačih več pred njim varen. Vse vrage, kolikor jih pekel premore, klical je vedno čez svojo hišo in družino, osobito pa čez svojo dobro, blago in milo ženo Marjeto. Karkoli je v roke dobil, s tem se je proti vsakemu zakadil kedor koli mu je pred oči prišel.

Da ni kaj hujšega napravil, so ga zvezali in v varno zavetje spravili; večji hlapec ga je povrhu tega z leskovko prav dobro nabrisal. To za nekoliko dni popolno pomaga; pred hlapcem imel je strah. Lunar bil je pa tudi hudoben in spriden; delati pričel se je pctem prav krotkega in pohlevnega, putuhnil se je. Blaga žena Marjeta se je uže veselila, da bode njeni mož žopet trezen, dober in mil postal. Hudo se je reva varala. — Od kar so ga bili zvezali in ga je bil hlapec našeskal, imel je svojo ženo posebno na sumu, da se je bilo vse to zgodilo zavoljo nje in na njeno povelje. Storil je strašni sklep, ženo svojo zavratno umoriti. Le prehitro se mn je prilika ponudila, da je izvršil ta v nebo upijoči greh.

Ko nekega dne proti večeru Marjeta v stranski sobi reči svoje v red spravlja, vzame Lunar uže preje pripravljeno ostro nabito puško iz skrivališča, zaklene skrivaj in na tihoma vrata prve sobe, vsede se za mizo, kjer je na klopi nabita pušča ležala, prijazno pokliče ženo iz druge sobe, reče ji, da je lačen, in da naj mu kaj večerje prinese. Dobra žena, katera nič hudega slutila ni, pripravljena bila je prec moževi želji zadostiti. Ko gre Marjeta proti zaklenjenim durim prve sobe in je z hrbtom proti možu obrnjena, zgrabi ta nabito puško in z divjim glasom zakriči: „Prokleta baba! za vselej se te iznebim.“ Puška počí, dobra in mila žena Marjete se pa v svoji krvi z vso rastreljeno glavo na tla zgrudi ter v par minutah svojo blago dušo izdihne.

Morilec pa, ko vidi, da je žena njegova mrtva zbeži kakor nekdanj Kanj in se nekoliko dni klati po bližnjih gozdih, kjer ga slednjič orožniki vjamejo in pravici izroče.

Pravica obsodila ga je na večletno kazen zapora. Pa tudi v zaporu mu ni bilo obstanka. Po nekoliko tednih bivanja v zaporu, razbije šipo v oknu in si z črepinjami glavno žilo odvodnico na vratu preškrba ter umerje nespokorjen.

Lunarjeva imela sta edinega otroka Anico. Dekle bilo je v otročjih letih po materi doma, pozneje pa v samostanu pri nunah uršulinkah popolno v krščanskem duhu izrejeno in odgojeno. Ona je toraj po svojih stariših edini dedič še ostalega premoženja. Od kar je bila njena dobra in mila mati zavratno v lastnem domu umorjena, Anica ni mogla več tega nesrečnega kraja trpeti. Tudi Bog se je maščeval po izvršenem hudo delstvu nad tem domom. Treščilo je, in pogorelo je vse, kar bilo je gorljivega. Živina v hlevu je do malega za raznimi neozdravljivimi boleznimi pocepala; voda je jezove, ob mlinu in žagi pa kolesje razdrila in odnesla. Res, pravo razdejanje!

Anica podala se je v samostan, kjer so jo nune uršulinke radostno sprejele. Pripravljala se je za nunski stan. Pa, po smrti materini tugovala je neprestano in prenašala neznosne notranje bolečine in britkosti. Hirala je vedno bolj; v teku enega leta življenja v samostanu

umrla, ter se preselila v boljšo domovino k svoji mili materi.

Lunarjevo merišče kupil je na javni dražbi zelo spoštovan in bogaboječi mož. Skupljeni denar porabil se je v poplačilo dolgov, kolikor je ravno v ta namen izdal. Za vse dolgove poplačati ga pa dosta bilo ni.

„Tekoči hudič šnops“ bil povod in vzrok, da je v teku kratkega časa cela popreje srečna in spoštovana družina iz pogorišča za vselej na prežalostni način izginila. Tužna istina!

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

86.

Kako so potovali starodavni Grki.

(Dalje.)

Kedar so se Rimci nekoliko pomehkužili, niso radi peš hodili, rajši so jahali. Da sem premožen in visok mož, veli Horac, vzdrževati bi moral hlapce in konje, ter imeti voz. Tako pa zlezem na mulo vržem potrebne hrane v vrečo, ter krenem kamor hočem in kakor hočem. Tudi starejši Katon je jahal rad staro kljuso, ki mu je nosila potrebno hrano v vreči. Kdor ni imel lastne vprege, najel je voz in konje, kedar je trebalo. Takih voznikov je bilo mnogo, postaje so imeli največ zunaj mestnih vrat. Kdor je zamenjaval konje s čilimi in spočitimi, šel je brzo naprej. Sueton nam pripoveda o Kaliguli in o Cezarju, da sta od postaje do postaje najemala vprežno živino za svoje svrhe.

Vozove so imeli Rimci različne: galske, britske, lahke dvokolesne kabriolette, v kakoršnih so se vozili daleč z doma, in so vpregali vanje brze pritlikavce galskega plemena. Tudi so imeli težke štirikolesne vozove, državne karose, katere so bile obite s pozlačenimi in posrebrenimi okraski. Marcijal zagotavlja, da je bila taka korosa vredna celega posestva. Za časa prvih cesarjev so prišla v navado tudi nosila. Na Grškem so se dali nositi edino le bolniki, ženske in deca. V nosilu se je zložno sedelo s stegnjenimi nogama, in ker je bil potnik tudi zagrnjen, toraj ga ni nadlegoval prah, ni ga pral dež, in ni ga žgalo solnce. Nosilo je nosilo po šest ali osem širokoplečih robov. O Veru se pripoveda, da si je dal nabasati blazine z malteškimi cveticami, kedar je potoval, okoli vratu si je obvesil rožen venec, in v roki je držal šop. Koliko in kakošno nagizdje so razvijali Rimci pozneje na potovanju, po koliko služnikov so seboj jemali, o tem nam je povedal nekaj malega Seneka. Kedar imeniten mož potuje, leti pred njim trop numidskih konjikov, in za njim drvi trop tekalcev. Ako bi ne imel dotičnik seboj več mož, ki mu srečuje s pota pode, ne bi vedeli ljudje, da je imeniten. Tudi napravlja tak trop spremnikov mnogo prahu na cesti, kar je zopet velike važnosti; pokazuje namreč, da po-

tuje imeniten mož. Dandanes ima vsak mule, ki mu nosijo dragoceno kristalasto in cizelovano posodje. Sram bi bilo potnika, če ne bi se mogel ponašati z mnogo prtljago, če tudi je ubožna, to nič ne dě. Paži si namažejo obraz z mazili, da jih solnce prehudo ne ožge, ali burja prehudo ne obrije. O svojej vpregi pa nam je filozof sporočil to-le: „Jaz se vozim na kmetskem vozu. Mulam bi lahko preštel kosti. Voznik nima obutve, pa ne zato, ker je po letu, o kaj še! Sam sebi ne morem vrjeti, da imam tako vprego.“

Tudi ondaj so potniki hrepeneli po romantiških, pitoreskih in nevarnih mestih, da so se nasladljevali na kontrastu. In kar se tiče bolnikov, opisal nam jih je Seneka blezu tako-le. Čudni so ti bolniki. Nobene stvarice ti ne trpe dolge. Vedno spreminjanje naj jih pozdravi. Zategadelj delajo dolga pota, osobito radi potujejo ob morske obali. V Kampanijo pojdemo, vele ti. — Siti smo kultivanih, bujnih krajev, idimo toraj v divjo samoto, v kalabriško gorovje, da dobe oči nove paše. — Oh v Tarent, v Tarent, da vidimo veličajno luko. Ondi imaš tudi milo podnebje. — Alo, le nazaj glavno v mesto, kjer je tako živo, šumno! Nasladjevati se hočemo na človeške krvi, ter poslušati oglušno kričanje in ploskanje na boriščih! Vzlasti radi so Rimci za te dobe hodili v toplice, na primer v Etrurijo, ali v Kampanijo. Najimenitnejše so bile toplice Bajske med Kumejo in Puteolom. Te toplice so slovele radi dračestne leže in zdravega podnebja, radi močnih žvepljenih kopeli, in radi neprisiljenega, živahnega življenja, kar je privabljalos osobito samopašnike in veseljake.

(Dalje prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

XI. Gospod zbornični tajnik poroča o naslednjih uprašanjih, s katerimi se je obrnilo c. kr. okrajno glavarstvo kočevsko do zbornice: 1. Ali smejo branjevci trgovati s sladornjem, kavo, nadomestili kave in rižem? 2. Ali smejo prodajalci živil prodajati tudi slador, kavo in nje nadomestila? 3. Ali smejo kramarji prodajati vse vrste sukna, krojnega blaga, obleko, slador, kavo, kavna nadomestila in riž? 4. Ali sme čevljar in prodajalec usnja prodajati tudi slanino in svinjsko mast? Za rešenje teh vprašanj merodavna sta §§ 36. in 38. zakona z dne 15. marca 1883, drž. zak. št. 39. Kar se tiče pravic branjevcev in prodajalcev živil, poslalo je visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo z ukazom od 20. septembra 1883, št. 25.881, trgovskim in obrtniškim zbornicam imenik tistega blaga, s katerim smejo trgovati, da se o tej stvari izjavijo.

V tem imeniku navedeni so naslednji proizvodi, katere smejo prodajati branjevci in prodajalci živil, namreč: 1. pekarski proizvodi; 2. ščetarsko blago; 3. drva; 4. prsteni proizvodi; 5. poljski in vrtni pridelki;

ob navadnih razmerah, vendar utegne prav v ceno ali pa zastonj dobiti takih guojilnih tvarin. Omenjam še, da se zboljšava pretežka, ilovnata zemlja s sviščem ali drobnim peskom, prelahka in prerahla pa z ilovco. Naravno je, da je tako zboljšavanje težavno in drago. Prst (humus) ali splch hlevski gnoj in mešanec zboljšuje itako vsako zemljo tudi v fizikalnem obziru.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Vpepelil je samega sebe in polovico vasi Zalesja.

Četrta obletnica prvega javnega plesa v Zalesji bila je za Zalesčane britka, žalostna in osodepolna. V saboto, ob večeru pred žegnanjem v Zalesji, bil je pri Plahtaču uže pravi sejm; staro in mlado šnopsalo in popivalo je pri njem tega večera vse preko do črez polunóč. Potem razgrajalo, vpilo, vriskalo in rjulo se je po selu vse navskriž skoraj do belega dné nastopne nečelje. Pijanci zaleški so to nedeljo zjutraj, mesto v cerkev iti k božji službi in dati Bogu, kar je njegovega, — pobrisali jo spat. Prespali so pijane grdobe do preko poludné nedeljskega. Potem napravili so se zopet, ne k poludanski službi božji v farno cerkev, ampak za javni ples na „brijarjih“ pri — Plahtaču. — Zbralo in našlo se je na tem kraji očitnega pohujšanja uže pred in med popoludansko službo božjo celi broj mladih (in med njimi tudi starih) ljudi obojnega spola. Niso se še ljudje iz cerkve od popoludanske službe božje vrečali, ko se je pri Plahtaču uže vse vrtelo, vriskalo in drugi raznovrstni ropot vganjalo; a znani škripači so jo pa na vse pretrge rezali: škripali, cvilili, in trobili. Bolj ko se je večer bližal, večji drenj bil je na plesišči. In šnops delal je na vse strani svoje zlobne učinke. Število pravih opojenih norcev bilo je vedno večje, — skušali so za stavo, kedo ga več spravi pod streho svojo v dušku, s tem rastla je pa tudi predrznost na vse strani. Kletev, pridušanje, zaničevanje krščanskih bredov in ostudno klafanje množilo se je vsak trenotek do skrajnosti svoje.

Robarjev Tone bil je tega večera pri Plahtaču posebno ohol in drzovit. Kar očitno se je tam neka po 10 uri v noči začel norca delati nedeljo in zasramovati. Bil je res šnopsa dobro natrkan, a še bolj pa hudoben in predrzen. Trdil je, da se niti Boga niti hudiča ne boji. Rekel je vsem nazočim: Večina nas je tukaj, da danes niti v cerkvi bili nismo; ker pa nismo bili tam, tudi pridige nismo mogli slišati. Da pa brez te nebudemo, popridigoval Vam bodem jaz malo za kratek čas. Oddahne in odkašlja se, ter tako-le nadaljuje: No, kaj nam se je danes še slabega zgodilo, če tudi cerkve od znotraj videli nismo. Prav veseli in židane volje smo tudi brez Boga. Duhovniki vedno vpijejo nad nami, da bo-

dimo drugačni, namreč taki, kot bili smo pred nekoliko leti, po mojih mislih zopet pravi tepci in nadzadnjaški glupci. Kaj smo pa takrat dobroga imeli in užili? Nič družega, nego pravo muko in trpljenje, veselja pa prav nobenega. Lepše in krasnejše je dandanašnje življenje naše, če tudi včasih koga malo glava poboli, se ta in oni kam tja v kak jarek prekucne in malo pobije. Vse to nič ne de, in človek poleg drugih sladnosti, ki jih uživamo, na take malenkostne neprilike prav lahko in rad pozabi. Nedelja je edino in le za-to, da človek ob tem dnevu malo poraja in svojim počutkom tudi po drugi strani kaj privošči. So li oni kaj na boljšem, ki so bili v cerkvi in se tam dolgočasili, nego smo mi, ki smo se po noči okolo ponašali ter pokazali, da se nikogar nič ne bojimo, danes dopoludné se pa dobro naspali in smo sedaj, če tudi v cerkvi bili nismo, vendar le tukaj na tem mestu v — pravem paradižu? In tako življenje nam dobro dé; tako življenje hočemo si tudi naprej za prihodnje čase špogati!

Temu norčevanju, ki je bilo prav po Plahtačevi glavi vkrojeno, pritrdili so nazoči z: „prav dobro!“ Plahtačka pa Robarjevega Toneta za to oholo predrznost kaj laskovo še posebej pohvali. — To-da, reva zmotil se je hudo in britko. Vsaka predrzna hudobija je tudi uže prav blizu svojemu koncu. — Robarjev Tone ni mislil, da je tega dne zadnji večer njegovemu brezbožremu življenju. —

Prec, ko je bil svojo pohvalo Tonče zaslišal, poklical je za-se pol litra „špiritovega“. V dušku stekel mu je po grlu doli v želodec. Prižge si koj potem še smodko in se odpravi tja, kamor vsakdo peš hodi. A razpuhtevajoči alkohol zanesel ga je vse kam drugam. Zalezal je na svisli, katere so se na drugem koncu Plahtačevega gospodarskega poslopja nahajale in so bile odprte. Tu bilo je še veliko suhega sena in druge živinske krme nakopičene. Tonče se blizu senenega kupa ob neko reč spodtakne in padaje mu — goreča smodka v seneni kup odleti, sam se pa poleg tega na tla zavalj, kjer nezavesten obleži.

Mirni in trezni Zalesčani, kolikor jih je še bilo, bili so uže v svojem nočnem počitku; Plahtačevi šnopsarski bratci in sestrice njihove spravili bili so se pa ravno dobro k nekaki večerji v gostilniške prostore njegove hiše. Preko polunoči dregne jih nekaj neuprijetnega v nos in oči; bila sta to gosti dim in njegov neprijetni duh, katerima vhod bil je ob vetrnem pritisku skozi odprta vrata in okna gostilniških sob. Plahtačevo gospodarsko (z opeko krito) poslopje je v vsem podstrešji uže v strašnem plamenu bilo. Kar naenkrat, kot bi zagromelo, bruhne in vsa strešna opeka je na tleh razdrobljena; plamen izbukne in debele iskre z ogorki vred razsujejo se preko spodnjega dela vasi po suhih slamnatih strehah, katere se ob precejšnjem vetru ki je ob požaru momtano nastal, kar v trenotku vžgó. Grozoviti prizor, a še strašnejši položaj za prizadete! Stari in drugi pametni ljudje z malimi otroci vred v najboljšem nočnem počitku, nad katerih glavami razvnel se grozoviti ogenj; Plahtačev

plesalci in plesalke pa po šnopsu in strahu, ki jih je kar v trenutku zalatil, vsi zbegani! Zares obupno stanje! Da spečih nihče v ognju konec vzela ni, bila je zopet prva zasluga Žvanovemu Šimnu, ki je prvi bil na prizorišču in je ljudi iz spanja z pomočjo zvonov farne cerkve buditi pričel in tako prouzročil splošnji klic na pomoč.

Vpepeljenih bilo je tega večera v Zalesji do 60 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji vred. Marsike do se je hudo opekel; rešilo se duzege ni, nego živina in to, kar je ravno na njem bilo in pa v skrajnem koncu vasi tudi nekoliko živinskih repov. Škode napravil je ta požar v Zalesji nad 100.000 goldinarjev. Sé zavarovalnino bilo je pogorelcem le prav malo pomaganega, ker nekateri bili niso prav nič zavarovani, drugi, pa kateri so se zavarovali bili, so le za nepomenljive zneske; izmed teh bilo je tudi več takih, kateri zavarovalnino o pravem času obnovili niso in jim dotična zavarovalnica v posledici tudi ni bila dolžna nikakoršne odškodnine izplačati. Toraj malomarnost, kot vredna posledica šnopsu na vse strani. —

Ker drugega dne Robarjevega Toneta nikjer več bilo ni, mislilo se je sploh da je on iz hudobije zažgal in jo iz Zalesja pobrisal. Samo rotenje in prekljinjanje bilo je o njem. Pa o groza in strah! Kmalu popoldne ko so pri Plahtacu merišče razkopavali, dobili so med pepelom in še tlečemi ogorki na prostoru podebivšimi svislimi nekaj njegovih telesnih ostankov in to: ves osmojeni in skrčeni drob, opaljene debelše kosti glave, rok in nog njegovih ter vso razdejano žepno uro njegovo z verižico in prstanom vred.

Ostanke njegove pometali so z vilami v leseno trugo in jih brez vseh cerkvenih obredov tam v zadnjem kotu pokopališča — zagrebli. Duša njegova je pa v vzduhu šnopsa se preselila nepripravljena pred sodnikovi prestol. —

(Dalje prihodnjič.)

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

86.

Kako so potovali starodavni Grki.

(Dalje.)

Varne pa niso bile rimske ceste uže ondaj ne. Kedar so izbruhnili politiški ali vojskiui nemiri, rasli so tolovaji kot gobe iz tal. Po skončanih domačih vojskah je moral Avgust vse sile napeti, da je ugnal tolovaje. Soteske je dal razširiti, da jim tako podre zasede, in na najbolj razvpitih mestih je ustanovil vojaških postaj. Tudi Tiberij se je moral teh naredb in naprav držati. Pontinske močarine in galinarske šume so bile uže ondaj na najslabejšem glaslu in kedar so te kraje ob apijskej cesti očistili, tedaj so jeli dreti banditi v

glavno mesto. Za Septimija Severa je strahoval tolovaj Feliks vso apiško cesto, ali potnika ni nikdar do celega izplenil, nekaj je vzela, ostalo mu je pustil.

Tem bolje pa so bile zgrajene rimske ceste. Rimci so mnogo držali do tega, da imajo dobrih cest. Za ceste so žrtvovali ogromnih svot. Državi je bilo treba zložnih cest, da je mogla podjarmljene pokrajine laglje spojiti z materjo zemlje, ter tako tudi na uzdi držati. Zato se je pri Rimcih bolj in bolj razvijalo umetno cestno stavbarstvo, in ker so bili oni na vso moč energiški, toraj so gledali, da premagajo pri izpeljavauju in izde lovanju cest vse težkoče, katerih se drugej najrajše ognejo. Kjer jim je gora nasproti stala, predrli so jo, kjer je svet preveč visel, vzdignili so ga in utrdili, da so cesto gladko speljali, in ker so zijali temni prepadi, ali so drje vode, premostili so jih. Ob obeh straneh ceste so vodile vzdignjene in široke steze za pešce jahačem so nasadilili kamnov, da so se laglje pognali na sedlo, ztrujencem so postavili počivališč, vsem brez izjeme pa miljnih kamnov, veličastnih templjov in krasnih grobnic. Velikih zaslug si je v tem stekel mlajši Grak, ki je pri delanju javnih cest gledal na koristnost, zložnost in lepoto, kakor nam to omenja Plutarh.

Kakor so javne ceste delali največ s politiških nagibov. tako so pošto vpeljali vsled pozneje nastalega centraiškega sistema. Vpeljal jih je Avgust. Na vzhodu, osobito v Perziji, imeli so jih uže vrlo dolgo. Sueton nam pripoveda, da je cesar nastavljal ob vojaških cestah, na gotovih enako oddaljenih mestih, korenjaških potov, pozneje tudi vozov, da je tam preje izvedel, kaj se godí po pokrajinah. Trajan je to napravo vrlo razširil in zboljšal. Uže tedaj je bilo po dan hoda daleč postaji kjer je potnik dobil spalnico, hlev za živino, kopel, kakor tudi drugih ugodnostij. Za cesarsko rodovino so bile postavljene še posebne zgradbe (palatia.) Mej glavnimi postajami je bilo po pet ali osem mutacij ali poštnih zamenišč, kjer so premenjavali konje, mule, voli. Na vsakem zamenišču je bilo do 40 konj, mul in volov. Kurirsko službo so ovrševali na konjlih. Depše so nosili kurirji v krnirjih, teže ni smel imeti več kot 16 do 17 klg. polagoma so poskočili tudi na 56 klg.

Antonini so dovolili, da je vozila cesarska pošta z voli razne pošiljatve do 840 klg. teže. Nas zanima osobito posebna pošta, ki je odpravljala potnike. Določeno je bilo do pičice, koliko ljudi sme sesti na voz in s koliko težo. Kdor je delal čez postavo, ostro so ga prijeli. Na štirikolesni voz so naložili 560 klg., po letu so vpregli po osem, po zimi po deset konj, ali mul. Na dvokoleni voz so naložili 168 klg. ter vpregli trojo živino. Na razpolaganje je bil še tudi bolj lasek štirikolesen ooz za 336 klg. teže. Na voz so smeli samo trije potniki setti. Prvi voz se je vsak dan enkrat odpeljal, več kot 600 korakov ni smel kreniti z glavne ceste. To bi bilo tedaj uže nekaj, ali žal, da so te naprave in ti vozovi bili na razpolaganje edino le uradnikom, osobito vojakom, in to brezplačno. Ako

je, ako se najamejo in plačujejo tuji delavci, tudi drago. Da bi se pa vinski prebivalci, ki so vsled te hude nesreče že popolnoma obupali, izpodbudili k novi delavnosti in da bi se z veseljem poprijeli nove zasaditve z ameriškimi trtami kot edinega izkušenega sredstva s katerim jim je mogoče ohraniti si svoj dragoceni zaklad, sklenil je slavni deželni zbor, uvažujoč od deželnega odbora navedene razloge, že v prejšnjem zborovanji, da se dovoljujejo denarna darila malim, ubožnim vinogradnikom, ki svoje vinograde pravilno zasade z ameriškimi trtami. Samo ob sebi je umevno, da bi se takim posestnikom tudi morale, ako mogoče, brezplačno oddajati rezanice, kolikor bi jih potrebovali.

Deželnemu odboru tudi zdaj ni mogoče nasvetovati družih sredstev. Zato si z ozirom na povedane razloge dovoljuje staviti naslednje nasvete:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1. Izdaja poučne knjižice: „Nauk, kako zasajati vinograde z ameriškimi trtami“ jemlje se na znanje in odobruje;

2. deželni odbor se pooblaščuje:

a) da oddaje iz deželnih trtnic brezplačno ameriške rezanice in ukoreninjene trte, kolikor jih je na razpolaganje, malim neimovitim vinogradnikom in

b) da takim malim vinogradnikom, kateri svoje vinograde pravilno zasade z ameriškimi trtami, dovoljuje darila v denarjih do najvišega zneska 50 gld.

3. V ta namen se za l. 1889. dovoli kredit 500 gld. iz deželnega kulturnega zaklada.

4. To poročilo se izroča upravnemu odseku v pretres in nasvetovanje.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Od šnopsa — pod kola.

Mesarjevi imeli so v Zalesji malo, pa čedno in dobro posestvice. Pred malo leti je na tem domovji gospodaril še dobro znani Andrejec se svojo marljivo ženko Jerico. Ta zakon obdaroval je Bog se šestirimi otroci: dvema sinoma in štirimi hčerami. Vsi otroci bili so brdkki, čvrsti, in dobri krščanski. Rastli so na duhu in telesu, da je bilo kar veselje. Domačega dela vadili so se z največjim veseljem; v teku let nadomestovali so sami vse tuje delavce. Andrejec obdeloval je svoje posestvice z lastnimi domačimi. Res srečni gospodar in družinski Oče! Starejši sin Larko nadomestoval ga je pri gospodarstvu prav dobro; drugi brat Jože in sestre njegove pomagali so mu pri tem kaj vrlo; ubogali so ga brez godrnjanja. Mati Jerica skrbela je pa za red v hiši in pri gospodinjstvu. Vse jim je šlo srečno iz pod rok. Dobri Bog je pa vseh skupaj delo tudi očitno blagoslavljal.

Ker je oče Andrejec videl, da se ga pri gospodarstvu več neobhodne ne potrebuje, kupi si dva čila konjiča in postane voznik. Rekel je svoji pridni in marljivi družini večkrat: Le vrlo naprej! Vi drugi lahko zmagujete dela pri gospodarstvu: kjer bode treba nasveta, dal Vam ga bodem; radi se ravnate po tem, kar Vam svetujem. In to ravno mi je v največje veselje. Le tako in taki tudi v prihodnje ostanite; Bog bode se svoje pomočjo vedno z vami. Jaz bodem pa, upam trdno, ako mi ljubi Bog zdravje ohrani, tudi z mojima konjičema na cesti nekoliko zaslužil; okoliščine so poštenemu vozniku ob tem času v Zalesji zelo ugodne in mile!

Vsa Andrejčeva družina bila je tako z koristnim poslom preskrbljena; mati Jerica, sinova in hčerke oskrbovali so domače posestvo, oče zaslužil je pa tudi z vožarenjem lepih novcev, katerih pa ni po stari grdi vozniški razvadi brez potrebe razsipal. Sam živel je poleg svojega posla bolj skromno, a pri vsem tem privoščil si je pa vendar potrebne hrane in od časa do časa tudi maseljček dobreba naravnega vina. Kar mu je na prisluzenih denarjih čistega ostalo, nalagal je sporedno mesec za mesecem v zanesljivo mestno hranilnico za „dneve potrebe in pomanjkanja“. V teku let štel je njegovi čisti prisluzek uže nekoliko stotakov obrestonosno naloženih.

Konjiča njegova bila sta vedno lepo rejena, čila in krotka; ravnal je pa tudi ž njima kaj lepo; potrebne tečne krme, dobre čiste z irave vode in tudi počitka v pravem času jima je v polnej meri privoščil. Preoblagal jih ni nikdar; ravno tako tudi ne prekljinal in pretepal nikoli Zadosta bila jima je njegova prijazna beseda. Bil je v pravem pomenu besede „pošten slovenski voznik“. Ločil se je v vsem od navadnih voznikov družih krajev tistega časa, kateri so navadno še današnji vdani grdim razvadam; sami si vsega privoščijo, živina njihova mora pa dostikrat glad, žejo in vročino prenašati, po zimi pa na prostem vsa izstradana zmrzovati. Po vrhu tega se pa še preobklada, proklinja, vragu izdaja in neusmiljeno korobači, tako da je bolj suhemu okostju, nego pravi živini podobna.

Do tu moremo voznika Andrejca vsem slovenskim voznikom še vedno za uзор in v posnemo staviti in priporočati.

Kakor vsak pošten človek, imel je tudi Andrejec med sovrstniki svojimi zavidljivce. Večkrat ga je eden ali drugi od strani uščipnil, da je grd skopuh. Za take zbadljivke se pa ni menil; k večjemu je rekel: „Kar delam; ugaja mi dobro, vas pa to nič ne briga; vsak za-se, Bog za vse. Pometajmo dobro in pošteno pred lastnimi pragi, in čedno bode povsod!“

Kdor pa stoji naj gleda, da ne pade. Andrejec bil je Plahtaču bližnji sosed. Večkrat mu je to in ono reč iz mesta za štacuno dopeljal. Prigodi se, da mu enkrat tudi polovnjak špirita pripelje. Ker ravno hlapcev doma bilo ni, poprosi Plahtač Andrejca, da mu pomaga težak sod raz voza na svoje mesto spraviti. Delo sta dokončala, a se pri tem oba dobro upehala in spotila. Plahtač *

izplača Andrejcu vožnjino in ta jo hoče kar domov, kot po navadi, oditi. Plahtač ga pa priliznjeno ustavi; reče mu da je nevarno taho razgretemu in potanemu prec na prosto hoditi. „Imam izvrsten pripomoček, kateri odvrne vse nasledke prehlada“, reče mu in ob enem natoči kozarček „sladkega“ z opombo: „Andrejec popijte; dobro Vam bode storilo“. Andrejec pokusi; ugajalo mu je. Na to nalije Plahtač prec še dva kozarčka pravega naravnega slivovica, enega sebi, drugega pa Andrejcu rekoč: „Bog vas živi, vrli zaleški voznik!“ Popijeta ga. Od tega časa zahajal je Andrejec ob vsaki priliki, kadar bil je razgret, k Plahtaču na kozarček žganja, pozneje pa šnopsa, ker bil mu je prvi pokus res dobro storil. Postal je polagoma pravcati šnopsarvoznik. Postal je vredni sodrug po šnopsu in drugih razvadah svojim malovrednim sovrstnikom, navadnim voznikom. Zaslužek mu kmalu za lastne razvade ne zadostuje, konja njegova, preje lepo rejena in čila, shujšala sta do pravcatih kljus.

Lotil se je slednjič Andrejec hranilnične knjižice ter jo uže za nekoliko stotakov oskubil; udal se je bil namreč tudi igri na kvarte. Tu in tam dobival je včasih kak krajcer, zapravil je pa večkrat po cele desetake. Denar mu je zopet pošel. Da pa v mesto ponj ravno prazen ne bi šel, naložil je pri žagi v Zalesji težak voz žaganc, da jih popelje na postajo. Kljuseti vpreže, sam ga pa pri Plahtaču dobro rukne. Zleze vrh žaganic, požene po cesti; šnops pa kmalu prične nad Andrejcem svoje posledice. Pravo guganje se prične. Ko prispe tako vrh malega klanca, zaroti nekako in požene; težko naloženi in ne zavrti voz, zapodi kljuseti po klanecu doli, Andrejec omahne in pade za konjiča pred voz, a voz pa preko njegovega trupla hitro zdrsne in Andreje ves razmesarjen, na cesti mrtev obleži.

Žalost in britkost domačih bila je nepopisljiva tužna, zavoljo te nesreče, katero je vražji šnops nad njihovim očetom, oziroma možem in gospodarjem, zakrivil. Ta udarec bil jim je v svarilo, da se šnopsu nobeden vdal ni ter v spodbudo, da so tudi za naprej dobri, pametni in trezni ostali, za kar jim do današnjega dne še nikdar žal bilo ni.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

(Dalje.)

Nabral Fr. Jaroslav.

87.

Sestavine, delovanje, ponarejanje, trgovina in razne vrste čaja.

V čaju nahajamo tri glavne sestavine, zaradi katerih se je človeku priljubil. Sestavine te so: prijetno dišeče hlapno olje, thein in čreslovina. Olje daje čaju ugodni aroma. Ako to olje s čaja odločimo z destilacijo,

tedaj dobimo rumenkasto tvar, ki na vodi plava. Čisto olje razdražuje človeka, ali v večji množini more človeka tudi umoriti. Kitajski delavci, kateri morajo čaj pri ocenjevanju pokušati, bolehajo pogosto na glavobolju. V zelenem čaju je olja blizu 1 postotek, a v črnem okoli $\frac{1}{2}$ postotka. Ker je čreslovina nekoliko ublažuje, zato deluje na človeka, ako zmerno pije čaj, vrlo ugodno oživlja ga in razbistruje. Ako človek pije mnogo močnega čaja, tedaj ga preveč razdražuje, odganja mu spanec, otežuje mu glavo in zazibava ga v nezavednost. Prijetno dišeče in hlapno olje se nareja v čaju še le s prženjem in s sušenjem.

Thein v čaju je ista tvar, kakor coffein v kavi. Ako ga s čaja odločimo, tedaj nam se prikauje v drobnih, belih iglicah. V čaju ga je 1 do 3 postotke. Slabjše vrste imajo vselej več theina kakor finejše. Čaju ne daje nikakega prijetnega duha. Na človeka deluje kakor coffein v kavi. V malej množini oživlja človeka prav tako, kakor prijetno dišeče olje, a v večji množini more mu zelo škodovati.

Čreslovina v čaju je ona ista kislina, katero nahajamo v hrastovej skorji in v črnem vinu (tanin). Čaj je ima 15 do 18 postotkov. Čim dalje se čaj kuha, tem več kisline se raztopi, in pijača dobí grenek okus. Ako v čaj mleka vlijemo, tedaj se čreslovina spoji z beljakovino v trdo spojino, katero želodec težko prebavlja. Ljudje ki so slabega želodca ne bi smeli radi tega piti čaja z mlekom. Čim je perje starejše, čim je čaj slabjše vrste, tem več je v njem čreslovine.

Za čaj naj se jemlje porclanasta posoda. Posodo je treba imeti toplo in vedno pokrito. V Kitaju ne mešajo v čaj nikdar ni sladkorja niti vlivajo ruma, kakor mi. To je pokvarjeni okus, ako se v čaj vliva rum, vsiplje cimmet ali vanilja, kajti pri tej primesi človek ne občuteva onega finega vonja, ki ga čaj ima. Čaj je v svojem delovanju vrlo sličen kavi. On ne hrani človeka, kakor tudi ne kava, da si perje njegovo ima v sebi mnogo redilnih tvari. Kakor se je o kavi mislilo, aa čuva telo, da se brzo ne troši, tako so mislili tudi o čaju. Pa ni res. Mislilo se je, in sam Liebig je trdil, da v čaju dobiva telo mnogo železa, pa se to ni potrdilo. Čaj oživlja sluzne kožice v telesu, olajšuje dihanje in znojenje, in s tem ohlajuje telo. Čaj spravi človeka v ugodno razpoloženje, osvežuje ga, razbistruje mu um in preganja spanec. Za vse to delovanje pa je boljši zeleni čaj, kakor črni, in zato jeza slabe ljudi vselej boljše, da jemljó črni čaj. Pred jedjo ne gré piti čaja. Nek kitajski pisatelj velí o čaju to-le: Čaj človeka ohlajuje, a slabi ga samo ondaj, ako ga čez mero pije. Čaj je najžlahnejša bilina na svetu. Pij čaj in duh ti bode živ in bister. Njega spoštujejo največi dostojanstveniki, kakor tudi največi učenjaki, pa tudi najpriprostejši ljudje, siromaki in sami prosjaki nočejo biti brez njega. Vsi ga pijó vsak dan in vsakemu ugaja. Drugi pa velí: „Čaj izganja s človeka vsako mesnago,

odpravijo domov. Koliko zrnja gre ob takem delu v zgubo!

Ali tako obdelovanje, ki se ga drži mali zemljak mestni, ni še prenapak. Večino zemlje imajo v pesteh graščaki, kateri zelo slabo gospodarijo. Ako ne morejo vse zemlje oddati v najem, tedaj obdelujejo samo boljše, redovitejše kosove, ali pa one, ki so blizo doma, ali sploh blizo bivališč ljudskih.

(Dalje prihodnjic.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Šnops ga je umoril.

Jermanov Jaka bil je gostaški otrok. Kmalu postal je sirotej brez očeta in matere. Dobri ljudje vzeli so ga za svojega. Izrejen bil je pri njih v pravem krščanskem duhu. Ko je nekoliko odrasel, pomrli so mu tudi njegovi krušni stariši. Ti razun male bajtice niso imeli nobenega družega premoženja, pač pa troje lastnih otrok, za katere vse skupaj skrbeli so s pridnim delom in prislužkom svojih rok. Jaku toraj ni drugače kazalo, nego da se kje za posla udinja. Službo je lahko dobil, ker je bil dober deček. Premožni posestnik vzame ga za pastirja; iz pastirja postane Jaka kmalu mali hlapec. Kot tak obnašal se je vestno, vrlo in pošteno in gospodar mu je kmalu zaupal nadhlapčevsko službo. Bil je je pa Jaka tudi popolno vreden. S prislužnim denarom ravnal je Jaka kaj varično; nikdar ni izdal solda za nepotrebne in brezkoristne reči. Gospodar in vsa druga hišna družina imeli so Jaka zelo radi; užival je pri njih popolno zaupanje.

Gospodarju spodrasli so domači otroci in tujih poslov več potreboval ni. Kot posel prislužil si je bil Jaka precej veliko gotovega denarja. V svoji službi privadil se je vseh kmetskih del tako, da se v tem obziru prav nobenega ni vstrašil.

Bivši Jakov gospodar imel je poleg svojega domovanja tudi še posebno bajto za gostače. H tej bajti spadalo je tudi par njiv, en travnik, kar je dotični gostač obveloval in vžival. Bajta bila je ravno prazna in Jaka ponudi se svojemu bivšemu gospodarju za gostača. Gospodar bil je te ponudbe vesel tem bolj, ker je tako pridni Jaka tudi v prihodnje tako rekoč pri njem ostal. Zemljišče, kar ga je v zakupu imel, obdeloval je Jaka kaj skrbno in pridno; ko je bil se svojim delom gotov, dninaril je drugim. Ker je bil vesten, priden in točen delavec, ga je vsakdo rad jemal na delo. Jaka bil je posebno vesele narave; strastij ni poznal nobenih; bil je vedno trezen, zato pa tudi čvrst in zdrav, da malo kdo tako; pošteno delo mu je bilo v največjo zabavo. Bil je prav priljubljen pri vseh zaleških prebivalcih. Poštenega dela, dobrega zaslužka in zadostne hrane mu

nikoli manjkalo ni. Med poletjem je dninaril pri posestnikih, ob zimi preživel je pa v svoji gostiji.

Vsako jesen kupil je po par kravic, katere je med zimo sam lepo gleštal; dajali sta mu potrebnega gnoja za njive in drugega užitka. Na pomlad jih pa lepo rejene s prirejo vred zopet prodaja, kar mu je redno dajalo vsakokrat lepega dobička. Vse mu je tako dobro šlo izpod rok, da je večkrat rekel: „Pod solncem ga ni srečnejšega človeka, nego sem jaz“. In, govoril je resnico.

Marsikatero dobro in pošteno zaleško dekle želelo si je na tihem Jakota za dosmrtnega družeta dobiti. On sam bil je pa v tej zadevi zelo strog; o kaki ženitvi niti slišati ni hotel. Ker ga je sploh vse rado imelo, ni mu upal o tem nikdo kaj v misel jemati.

Krepka mladeniška leta ginila so Jaku vedno bolj in hitreje; nastopila je zanj moška doba.

Naravna posledica je, da čas vsakemu svoje sé saboj prinese; temu preje, onemu pozneje.

Tudi Jaka prične misliti nekoliko na starost, čemu jo Bog doživeti da. Prišel je do sklepa, da bi mu na stare dni vendar-le ne bilo dobro samemu biti.

Pri Boštjanu v Zalesji bila je dobra, nezadolžena kajža; po vrhu tega pa tudi še nekoliko nad vsakdanje potrebe gotovega cvenka. Boštjanova imela sta edino, brdko, dobro odgojeno hčerko Marijano; ta je bila zelo delavna, previdna in pametna deklina. Oče in mati njena sta se bolj in bolj starala. Poskrbeti jima je bilo treba za vrednega naslednika, novega gospodarja. Dogovorita se in skleneta, se v ta namen enkrat malo z dobrim Jakatom pomeniti. Ob ugodnem trenutku povabita ga k sebi in mu naravnost razodeneta svoj namen.

Jaka je pri tem sicer nekoliko zarudel, a ugovarjal ni; nasprotno se je te nepričakovane prilike še v svojem srcu veselil. Še ta dan bilo je vse dogovorjeno in v teku meseca dni bilo je vse v redu in dognano. Jaka in Marijana obhajala sta svojo poroko v pravem strahu božjem. Pošteni Zaleščani voščili so jima k novemu težavnemu stanu srečno prihodnjost in blagoslova božjega.

Prva leta so jima pretekle v popolni zadovoljnosti in pravi sreči. Obdajalo jih je uže troje ljubeznivih in čvrstih otročičev; pravo radost imela sta nad njimi. Nežica in Janezek hodila sta uže v domačo šolo; uzorno sta se obnašala in učila se vedno prednostno. Mali Pavlek igral se je pa še brezskrbno doma z muciko in pesičkom. Do tukaj bilo je pri Boštjanovih vedno še vse dobro.

Pa — kakor uže marsikatero popred pošteno in blago bitje Zaleško, zapadel je Jaka sam ni vedel kedaj in kako v žrtvo Plahtačevemu tekočemu vragu „šnopsu“, Privadil se je te žgeče pijače tako, da mu brez nje obstati ni bilo. Domača dela in blago družinico zanemarjal je slednjič popolno. Preje krotak, postal je po šnopsu pravi divjak. Dobra žena Marijana in njegovi trije otročiči čutili so pogostoma težko pest njegovo; večkrat

padala je pa tudi trda palica po njih, kamor je ravno zadela. Uboga žena zdihovala je prav pogostoma se svojimi otročiči k Bogu, da bi jim očeta zopet na pravo pot spreobrnil. Večkrat je zgubljeni Jaka nad njo zarežal: „Tercijalka, le stoči! ne ti in ne Bog me od šnopsa več ne spravite.“ — Bog je pa vendar prošnjo uslišal, to da za Jaka žalostno. Jaka spravi se zopet k Plahtaču, kjer za stavo skoz cela dva dni nepretrgano srka kratkega. Žena si ni upala ponj poslati, še manj pa sama iti.

Bila je ravno za par ur po gotovih opravkih z doma. Jaka pri Plahtaču ni imel več s čim plačevati; vrgli so ga pod kap. Skobaca se na noge in švedra godrnjaje domov. Doma razsaja nekoliko časa po sobi, ker nikogar ne najde (otroci b li so se namreč poskrili), preobrbe in razmeče po izbi vse navskriž, in v sredi sobe zvrne se od mrtvuda zadet — mrtev na tla. Ko je vsled tega ropot po izbi vtihnil, upali so se otroci še le na dan. Se strahom odpre Janezek sobna vrata. Ko vidi, da oče sredi sobe na tleh leži, misli si: „Pijani so“. Gre po soseda, da bi jih spravil na posteljo. Med tem prišla bila je tudi Marijana domov. Jaka bil je sicer po truplu še gorak, a življenja ni bilo več v njem. Okolu ust njegovih bilo je polno s krvijo namešanih pen — zadnji znak boja se smrtjo.

Preje tako uzorni Jaka, dober gospodar in skrbni družinski oče, postal je na tako britki in žalostni način strašna žrtva ostudnomu „šnopsu“. Gotovo zadosta žalostno zanj, za njegovo ženo in za vboge njegove otročite!

(Dalje prihodnjič).

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Deželni zbor Kranjski imel je minulo soboto dne 6. oktobra svoje 9. sejo, včeraj pa 10. sejo.

V predzadnji seji razdelilo se je poročilo deželnega odbora o zopetni zgradbi deželnega gledališča v Ljubljani. Poročilo stoji načeloma na stališči vlanskih sklepov deželnega zbora namreč: dežela obdrži zgradbo v svojih rokah, ker je vlada dokončno prepovedala graditi gledališče na starem stavišču, sprejme se ponudba mestnega zastopa z denarno podporo 15.000 gld. in pa stavišče na travniku, takoj na desni začetkom Latermanovega drevoreda. Staro stavišče ima se takoj po dražbi prodati in do začetka zgradbe denar plodonosno naložiti. Lastnikom lož izplačajo se zavarovalnine proti navadnemu potrdilu. V obče presledava menenje, da se bode zgradba gledališča posrečila, ne da bi bilo treba segati po deželni podpori. Po pričetni seji naznanja gospod deželni predsednik baron Winkler, da mu je ravnokar došel telegram gospoda ministerskega predsednika, v katerem se po Najvišjem naročilu deželnemu zboru Kranjskemu

izreka zahvala za vošila izražena povodom godu Nj. veličanstva. — V meritorični razpravi poročila poslanec Klun o ustanovitvi duhovnije v prisilni delalnici z letno plačo 800 gld. in prostem stanovanjem in se predlog finančnega odseka, bistveno soglasen z dotičnem predlogom deželnega odbora, sprejme.

Dalje poročila poslanec Murnik v imenu finančnega odseka o več prošnjah za podpore; enako poročila poslanec Detela o drugih, večinoma cestnih prošnjah, za podpore. Dr. Papež pa poročila v imenu upravnega odseka o prošnji občine Vinica, da bi se dopuščalo konoplje namakati v reki Kolpi.

Poročevalec prečita pismo v riborejskih stvareh prof. Frankenta v katerem odločno trdi, kako zelo škodljivo je namakanje konopelj za ribo in rakorejo, konečno pa vendar tudi glede na veliko gospodarsko važnost pridelavanja domačega platna priporočila, da se sprejme predlog, kateri vladi priporočila, da naj se skuša to vprašanje ušiti, tako da se v soglasje spravi domača obrt izdelavanja platna v Beli Kranji, z gotovo tudi ozira vrednem pospeševanjem ribo-in rakoreje.

Včerašna 10. seja deželnega zbora ni bila zanimiva, vendar pa prišlo v razpravo več pomenljivih reči. Med naznanili omeniti je, da je vsled dopisa c. kr. deželnega predsedništva Nj. veličanstvo vzelo na znanje zadnje deželno-zborske razprave minule zime.

Dalje oddalo se je finančnemu odseku v obravnavo in poročanje poročilo deželnega odbora glede deželnega doneska za Dolensko železnico. V tem deželni odbor predlaga, da še v ta namen pogojno obljubi deželne podpore 500.000 gld. Poročilo je tudi glede gospodarkega pomena in rentabilitete te železniške proge jako zanimivo.

Obširno in temeljito bilo je poročanje o § 6 poročila deželnega odbora o občilih.

Kmetijski družbi kranjski privolilo se je v povzdigo kmetijstva 3000 gl, potem pa se je rešilo večinoma ugodno še več prošenj med njimi one občine Šturija in pa Vrhpolje, pritrnilo se je tudi predlogu, da se opuščena cesta v Ključih z Idrije proti Črnem Vrhu, uvrsti med okrajne ceste.

Prihodnja seja je jutri dne 11. oktobra z sledečim dnevnim redom:

1. Branje zapisnika X. deželno-zborske seje 9. okt. 1888.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 60. Poročilo deželnega odbora z načrtom zakonu, s katerim se prenareja § 5. zakona dne 13. junija 1882. l., dež. zak. št. 25, l. 1886., ob odkupu posestev se držečih novčnih in prirodninskih davščin za cerkve, župnije in njih organe.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o zvršitvi sklepov zadevajočih konvertovanje kranjskega zemljiško-odveznega zaklada v novo deželno posojilo (k pril. 49.)
5. Ustno poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada za l. 1889. (k pril. 44.)
6. Ustno poročilo finančnega odseka o računskem

stopila, da so zdaj v posesti kakšne vasi, občine ali skupnosti upravičencev.

Razdelba skupnih zemljišč je ali glavna razdelba ali nadrobna razdelba.

A. Glavna razdelba skupnih zemljišč, to je njih razdelitev.

1. med bivšimi gosposkami in jedni in občinami ali bivšimi podložniki na drugi strani, ali

2. med županijami ali občinskimi oddelki, ali

3. med županijami ali občinskimi oddelki na jedni in med poljedelskimi družbami (med vrsto kmetov, posestnikov hiš s posebnimi ustanovnimi pravicami, singularistov in dr. t.) na drugi strani — se mora zgoditi na prošnjo (provzročitev, provokacijo) te ali one zgoraj navedenih strank, med katerimi je zvršiti razdelitev.

Kadar izhaja provzročitev (prošnja) od nekdanjih podložnikov, od kakšnega občinskega oddelka ali kakšne poljedeljske družbe, treba je k temu najmanj polovice vseh do skupnega uživanja upravičenih nekdanjih podložnikov, oziroma članov občinskega oddelka ali poljedeljske družbe.

Prouzročitev, ki izhaja od kake županije se mora opirati na sklep občinskega odbora, katerega je potrdil deželni odbor.

Prouzročitev v imenu občine ali občinskega oddelka sme uradoma vložiti tudi deželni odbor sam.

B. Nadrobna razdelba skupnih zemljišč, to je nadaljna razdelba pri glavni razdelbi pripalega skupnega deleža, ali skupnega zemljišča v obče:

1. med nekdanjimi podložniki, ali

2. med člani poljedeljske združbe (vrsto kmetov, posestnikov hiš i. dr. t.), ali

3. med soupravičenci do spolovinskih in premenjevalnih zemljišč se zvrši samo na prošnjo (prouzročitev), katera mora izhajati najmenj od polovice vseh upravičencev do skupnega uživanja.

Prouzročitev glavne razdelbe ne obsega v sebi prouzročitev nadrobne razdelbe; nadrobna razdelba se mora, ako se želi, da bi se zvršila stikoma z glavno razdelbo, izrekoma prouzročiti.

Jednojne ali singularne razdelbe, to je oddelila in izobčila jednega ali več soupravičencev tako, da ostali soupravičenci ostanejo v skupnosti, ni možno prouzročiti po tem zakonu, in prepušča se posameznim soupravičencem doseči tako poravnavo po določilih XVI. poglavja. II. dela občnega državljskega zakonika.

Uredba skupnih pravic, katere se tičejo uživanja in oskrbovanja prej omenjenih vrst skupnih zemljišč, zvrši se tudi navadno same na prouzročitev, in le v nekaterih določenih slučajih po uradni poti.

Kadar hoče najmenj polovica vseh do skupnega uživanja upravičenih zahtevati glavno ali nadrobno razdelbo, ali uredbo, tedaj je dotično prošnjo vložiti pismeno ali dati ustno na zapisnik pri političnem okrajnem oblastvu (v Ljubljani in v Radoljici tudi pri dotičnem krajnem komisarji), pri kakem advokatu ali pri

kakem c. kr. notarji, da jo takoj pošlje načelniku deželne komisije.

Prošnja mora obsezati:

1. vsaj splošno oznamenilo dotičnega skupnega ozemlja,

2. dozdevno število neposredno udeleženih,

3. imena prosilcev.

Deželna komisija skrbi za to, da se prošnja po političnem okrajnem oblastvu, po krajnem komisarji ali po posebnem odposlanci v toliko dopolni in pojasni, v kolikor je potrebno, da jo more potem pretresovati sama.

Da pa more deželna komisija, oziroma da moreta krajna komisarja svoje delovanje kmalu začeti in brez zamude nadaljevati, zelo bi bilo želeto, da vložijo vse stranke, katerim je za razdelbo ali uredbo skupnih zemljišč kaj mar, kakor hitro mogoče dotične svoje prošnje.

Kako je prošnje narediti in kje jih vložiti, je zgoraj povedano.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Petelinčeka je zaklala.

Srečna je družina, katero vladata pošteni gospodar in dobra gospodinja; srečnejša je občina, katera ima na krmilu nepristransko, skrbno in vestno poglavarstvo; najsrčnejši, da, presrečni so pa oni otroci, katerim je mili Bog dobrege krščanskega očeta ter skrbno, pobožno mater dal.

Presrečna zares taka hiša, v kateri poleg modrega, previdnega in krščanskega gospodarja sovladuje tudi blaga, mila, krotka in pobožna gospodinja in družinska mati.

Pokojni vladika blagega spomina, A. Martin Slomšek pisal je, če se ne motim, leta 1862. v svojih „Drobtinicah“ o pravi pošteni in dobri krščanski gospodnji družinski materi tako-le:

„In v hiši obrača
Se žena domača;
Vsa skrbna zna mati
Vse dobro ravnati:
Učiti fantiče,
Svariti dekliče;
Od zore do mraka
Ma dost poslovanja:
Skoz njo še le 'zda —
Dobiček moža.“

V resnici kaj laskave besede, kakoršnih je pa tudi dobra krščanska gospodinja in mila družinska mati po-

polno vredna. Da bi pač ljubi Bog naklonil vsaki slovenski družini tako blago gospodinjjo, malim otročičem pa ob enem skrbno in ljubeznjivo mater! V nekak raj bi se potem slovenske pokrajine spremenile.

Taka blaga gospodinja in mila družinska mati bila je o svojem času pri Birtovih v Zalesji. Kedo ni poznal vrle ženke Helenice, prave krščanske soproge skrbnega gospodarja Gregorja na Birtovem posestvu? Bila je do poslov krotka in ljubeznjiva, od jutra do večera je bila ob koristnem delovanju neugnana; red in snaga bila sta v tej hiši povsod na svojem mestu. Vsa družina in drugi težaki dobivali so vedno zadostno tečne, dobro kuhane hrane; delo odmerjeno bilo je pa tudi vsakemu posabej po njegovih močeh; preobkladalo in z preobilnem delom se nikdar nobenega ugonobovalo ni. Ako je kedaj kdo iz med družine domače kaj obolel, bila mu je Helena prava usmiljena sestra; postregla in zanj skrbela je tako lepo in ljubeznjivo, kot bil bi njeni lastni otrok.

Prav posebni pozor obračala je pa ta blaga žena na pravo krščansko izrejo in odgojo lastnih otročičev svojih. Bili so njeni otročiči uže po zunanem od družih vaških otrok ločeni. Nikdar niso bili umazani, razkuštrani ali raztrgani. Vsako malo hibo je skrbna Helena na obleki prec sama popravila in zakrpala. Kakor hitro je kak njen mali otročiček kramljati pričel, pripovedovala mu je uže dobra mamica prav po otročje priprosto o ljubem Bogu in ga kmala privadila moliti in ročice k Bogu sklepati. Z dobrim možem živela je prva leta vedno v najlepši slogi, miru, edinosti in ljubezni. Bila mu je pri vsem prava desna roka; on jo je pa tudi, kot zenico lastnega očesa, varoval in ljubil. Zares presrečni zakon prav po volji božji bil je to! Ni je bilo skoraj srečnejše hiše in družine, kot bila je o svojem času Birtova v Zalesji.

Žal, da pri Birtovih ni vselej tako ostalo! Satan, ta peklerska pošast in oče vsega zlega ne more trpeti nikjer nič dobrega in poštenega. Prav dobro ve ta ostudna nesnaga, da osobito ženska, katera bila je popreje uzorna in dobra, ako jo enkrat v svoje mreže vlovi, postane trdovratna nepoboljšljiva.

Res je pa tudi, da moški, naj se še tako v dobrem prizadeva popolnim biti, ne bode dosegel tiste stopinje, do katere dospe žensko bitje; nasprotno je pa tudi resnično, da, če jo ženska enkrat na napačno pot zavozí, potem dere z vso silo v brezno pogube: nobena reč več je ostaviti ne more. Moški, naj bode še tako spriden in hudoben, vendar ga ženska spridenka tudi v tem obziru navadno daleč nadkriljuje.

Plahtač, o katerem smo uže veliko slišali bil je pravi izvržek človeštva, a nadkrilovala ga je silno v vsem spridena Beta.

S pravo peklersko in satansko zvijačo pohujšala in svojemu dobremu možu Gregorju izneverila je preje tako uzorno in izgledno gospodinjjo in družinsko mater

Heleno. Ta grda baba privadila je dobro Heleno polagoma vražjemu pijančevanju „šnopsariji“.

Zapeljana reva se te strasti nikoli več odvadila ni. Hišni, preje tako uzorni red, je pri Birtovih kmalu potem popolno prestal in zginil; družina in otroci bili so pa vsi zanemarjeni. Preje tako krotki, snažni in redni, spodtikali so se nad slabimi in grdimi izgledi svoje matere in so, osobito manjši, nekako zdivjali. Med tem je Bog dal še enega malega in zadnjega otročička Gregorju in Heleni. Helena je tudi ob tej priliki neprestano in skrivaj šnopsala; da je to zamogla, poskubela jej je grda Plahtačeva Beta sama. Ta zapeljana mati pričela je za pijanostjo noreti. V svojej norosti bila bi večkrat svojega otroka kmalu same ljubezni udušila, tako se ga je oklepala in ga k sebi pritiskala. Večkrat se pa tudi zanj po cele dneve zmenila ni. Ob takih prilikah je otroče samega gladu in nesnage se kar drlo.

V svoji pijanski norosti videla je uboga Helena večkrat vsakovrstne živali in živalice okolo sebe plešati in skakati: tu so bile miši in podgane, tam mačke in pesi, drugje zopet kače, gadje, kuretnina, petelinčki itd. Večkrat je ob takih trenutkih vzela v roke metlo, palico, nož ali kako drugo orodje, s čemur je neusmiljeno mahala po dozdevnih živalskih prikaznih.

Prigodilo se je, ko je tako z nožem besnela in je bila slučajno ravno sama v sobi, da je pričel mali otrok tam v kotu v zibelki jokati. Zaupije: „Kikiriki petelinček! Sedaj te pa imam; sva uže skupaj; ne boš mi več krikal“ in zakolje lastnega otroka. Še ga je mesarila in z vsem krvavim nožem obdelovala, ko je ubogi Gregor od svojih del dospel na dom. Z divjim hrohotom se nesrečna reva nad njim zareži: „Malega petelinčeka sem uže, sedaj bodem pa še tebe,“ ter se zakadi vsa besna z nesrečnim orodjem proti njemu. Prestregel jo je sicer, a tako nesrečno, da je dobil hudo zarezo-ražo na levo roko.

Zgubljeno revo Heleno odvedli so v norišnico; streznila se ni več in je kmalu potem umrla. Ubogi Gregor imel je pa zavoljo te nesrečne nezgode še se sodnijo opraviti; preiskava trajala je precej časa; bila je stroga in ostra. Pokazala je pa in sodniki so spoznali da je ubogi in nesrečni Gregor pri vsem popolno nekriv; spustili so ga.

Tako je zopet peklerski strup šnops v Zalesji ugonobil uzorno gospodinjjo in družinsko mater ter jo naredil morilko lastnemu otroku. Gotovo bitko in strašno! Razdejal je izgledni hišni red, razdeval preje trdno premoženje in slednjič nakopal blagemu gospodarju Gregorju še sodnijsko preiskavo, katera bi bila zanj kmalu postala osodepolna. Gorje toraj vsem šnopsarjem, še večji gorje pa onim, kateri tekoči strup drugim v pogubo zalagajo.

(Dalje prihodnjič.)

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Pustni bal v Zalesji in njegov konec.

Je uže taka, da se „pust“ ta praznik vseh norcev povsod na kak posebni način obhaja. Po priprostih kmetijskih vaseh in krajih oddaljenih od velikih cest in večjih mest se ob tem času privošči družini bolj pošteno kosilo; na peči je v veliki skledi pokrita špehovka, do katere je vsakemu prosta pot, a zvečer napravi se prava gostija, pri kateri je dosti dobre juhe, sveže in suho kuhano meso, kos boljšega kruha in par vrst klobas ter za nameček še kaj drugega. Gospodar tega večera privošči svoji družini tudi po nekoliko kozarcev vina. Pred večerjo odmoli se navadno skupno še zadnjikrat veseli del sv. rožnega venca. Večerja prične se potem okolo osme ure zvečer in traja do 11 ure v noč. Vsakdo izmed družine si pripravi kako pošteno zabavljico za kratek čas. Ta pove eno, oni zopet drugo, da se malo posmejajo. Veselje in zabava je prav lepa in nedolžna. Ko pa ura 11 odbije je tudi večerja končana; molitev po tej se opravi in ženske z hišno gospodinjo vred kuhinjsko in namizno posodo, katera se je tega večera rabila, dobro očedijo vse maščobe in jo pomijejo. Potem hišni oče zopet v roke vzame molek in se skupno odmoli žalostni del sv. rožnega venca. Vsa družina poda se v božjem strahu k počitku, da drugo jutro za časa vstane in gre k pepeljenji v svojo farno cerkev, po takih krajih se navadno še dandanašnji cerkvena postna zapoved pri vseh svojih olajšavah strogo in natančno drži; od 11. ure pustnega večera pa do velikonočne nedelje, ko se od Gospodovega ustajenja pride, ne pokusi se več mesa, ali kake druge jedi z maščobo zabeljene, In velika noč je vsaki taki krščanski družini zopet prava radost, pravo nekaljeno veselje. Cerkevni zapovedi glede velikonočne spovedi zadostila je uže vsa družina; z mirno vestjo in v strahu božjem použije se „velikonočno jaguje“, katero vsakemu izmed družine prav dobro tekne.

Na ravno tak način obhajali so pred Plahtačevo dobo tudi v Zalesji po vseh hišah pustni dan, spokorni postni čas in sveto velikonoč.

Nesrečni Plahtač je pa z drugimi grdimi navadami tudi poštene pustne veselice Zaleske vse prekopicnil in odpravil. Mesto teh vpeljal je v Zalesji grde pustne navade, kakoršine so se ob taistem času le v spridenih primorskih mestih pustne dni godile. Vpeljal je maškarado, korzo in pohujšljive pustne plese; dalje grdo nezmernost v jedi, še bolj pa pravo požresnost v pijanosti; grdi „šnops“ ob takih prilikah se je kar ulival po grlih doli. Bolj ko je bil kedo ostunno našemljen in več ko je pil in žrl, za večjega korenjaka je veljal. Kolika sprememba na slabo memo poprejšnjih časov! Rogoviliti in žreti pričeno se je uže na pustno nedeljo, nehalo pa navadno še le na pepelnico, da dostokratov pa tudi še le v četrtek zvečer potem. Večkrat navstali so med mljenci pijanimi tudi pretepi, tu radi ljubosumnosti,

tam tudi iz sovraštva; pri tem odnesel je marsikedo potolčeno butico domov, katero je potem dolgo časa moral pestovati in zdraviti ter ostati brez dela in vsega koristnega posla.

Tako divjanje ob pustnih dnevih je v Zalesji od leta do leta vedno bolj rastlo in se množilo. Posledica bila je pa tudi kaj britka in konečno v nebo upijoča.

Bil je leta 1876. v Zalesji zopet pust, ali kakor ga je bil Plahtač prekrstil: „Karneval“. Z navadnimi burkami pričeli so Zalesčani tega leta uže na pustno nedeljo, prec popoldne obhajanje „Karnevala“ pri Plahtaču. Rekli so: „Letoš moramo ga pa tako pokopati, da ga do sedaj še nobenkrat tako nismo. Predrznenci namenili so se „pusta“ še le v četrtek po pepelnici pokopali. Kar je bilo še dobrega prebivalstva v Zalesji, obžalovala je britko spridenost Plahtačeve družine, toda brez uspeha.

Predrznim grešnim naklepom pa pravični Bog večkrat konec stori. prej kot so se zvršili. Koliko kratov se primeri, da Bog samo ob takih prilikah trdevratnim spridencem svojo mogočno roko kaj gorko in trdo občutiti dá.

Od pustne nedelje noter do poludne pustnega dne pili, plesali, rjuli, rogovilili in po vasi okolu razsajali so uže Plahtačevi našemljeni pustovi čestilci. Popoldne nameravali so pa napraviti velikanski korzo; zato preskrbeli bili so si grdih naličnikov ali „larf“, katere predstavljale so vsakovrstne živalske glave; ena med njimi, najgrša namreč, v podobovala je pa vruga samega. Ko so bile šeme uže vse tako opravljene, pričel se je zopet pravi peklenški ples teh pošasti; plesna dvorana bila je več peklu nego sobi podobna: „Alo, na korzo!“ zaupil je oni z vražjo naličinko. Drugi se oglasi e „Šnopsa sem, da bode potem več glasu“. Tretji zarenči z medvejem glasom: „Dobro!“ Poteklo se je nekoliko litrov te peklenške tekočine po grlih doli. „Sedaj se pa malo za korajžo še porukajmo“, reče vražje opravljena šema. Iz početka šlo je nekako le bolj za „špas“. A šnopsarski duh razvnel jim je čutnice kmalu tako, da je iz „špasa“ resnica postala. Peti pričele so pesti, stoli zginili so iz svojih mest, kresalo se je tako, da je vse uprek letelo. Pri tem potolkli so Plahtaču vso namizno posodo, kar je je ravno v sobi bilo in razbili vsa okua. Jozeljnov Štefan, bil je prav pošteno natrkan, dobil je prav gorko preko hrbta sé stolom. V svoji razburjenosti skoči v kuhinjo, pograbi tam na mizi ležeči veliki kuhonjski nož, zakadi se nazaj med pretepalce z njim, mahne trikrat okolu sebe ter enemu trebuh prepara, drugega zabode z njim v prsi in tretjemu pa vrat prereže, na kar zbeži. Ko so razgrajalci to videli, vdero jo naprosto in za njim. Dva ranjenca sta kar na mestu obležala, tretji pa, z preparam trebuhom, vbral jo je tudi na prosto; do 300 korakov je še tekkel za Jozeljnovim Štefanom, potem se pa onemogel na tla zgrudil. Vsi trije ranjenci bili so v naglici maziljeni se sv. poslednjim oljem; spovedal se nobeden več ni. Umrli se pa še tisti večer. Mesto „Kar-

nevala“, pokopani bili so potem v cetertek popoldne v Zalesji trije prosilne smrti ugonobljeni zaleški fantje kot žrtva nesrečnemu „šnopsu“ in grdih Plahtačevih razvad.

Jozeljnovi Štefan, ker je videl, kaj je naredil zginil je in jo preko meje nekam tja doli v Italijo popihal, od kodar se še do danes ni več nazaj vrnil.

Imena umorjenih pa tukaj zavoljo tega ne navedem ker njihovi domači še žive in jim je spomin na pustni dan leta 1876. še vedno skeleča rana, katera se jim nikdar do konca življenja njihovega več zacelila ne bode.

Na tako pretužno-britki način so Zalesčani navedenega leta bili „pusta“ pokopali. Gotovo britko svarilo za vse predrzne čestilce „kurenta“ in šnopsarske bratce! —

Nad to v nebo upijočo hudobijo žalovalo je tudi nebo. Ob 3 uri popoldne pričelo je grometi, treskati in liti tako, ko bile bi se vse nebeške zatvornice na stežaj odprle; ploha trajala je neprestano tega pustnega dne v Zalesji do 9. ure zvečer. Bog je pravičen

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Dne 28. oktobra 1888.

Zopet je državni zbor zbran v važno delovanje. Komaj da se je poleglo nekoliko skripanje in stokanje, s katerim se je dogajal pomemben in na zdravi podlagi stoječ zakon o višjem državnem davku na špirit, že se pa sedaj obeta prememba zakona, po kateri se ima izdatno obtežiti brambovska dolžnost oziroma pomnožiti moč naše vojne brambe. Pa tega zakona vlada še ni predložila, pač pa je predložil vedno pridni in skrbni denarski minister Dunajevski državni proračun za leto 1889.

Predložil ga je takoj prvi dan in očitno imel je pri tem jeden tehtni uzrok in ravno tako pomemben namen. Zdavnaj že in po pravici izreka se želja, da bi vendar enkrat proračun gotovo bil pred letom za katero ima veljati; do sedaj trajalo je še vsako leto posvetovanje o proračunu do mesca aprila ali tudi maja proračunskega leta. S tem da je finančni minister prvi dan predložil zbornici državni proračun, odvrta od sebe odgovornost da se, ako se to zgodi, proračun zopet letos odobri prekasno. Kar je pa očitno ministra naj bolj gonilo takoj prvi dan predlagati proračun, je vsebina in to izredno poveljna vsebina letošnjega proračuna. Prestolni govor leta 1879 stavil je vladi poglobitno nalogo v tem da pride do ravnotežja v državnem gospodarstvu. Dolgo, skorej 10 let, je trajalo prizadevanje priti do tega

smotra, nastale so denarne zapreke, vremenske nezgode preteča vojska zahtevala je izrednih stroškov, pa vsemu temu vkljub kaže proračun za leto 1889 presežek dohodkov nad 100.000 gld.

To veselo vest hotela je vlada po svojem blagajničarju državnemu zboru in vesoljnemu svetu naznaniti takoj prvi dan. In to je prva imenitna za vso državo pomenljiva dogodba začetka letošnjega zborovanja.

Druga zopet po drugi strani pomenljiva dogodba je letošnje lice avstrijske vlade.

Pristop ministra Schönborna čuti se v zbornici, tudi o novem gališkem ministru Zaleski-u trdi se sploh, da bode vsekakor stanoviten, zvest pristaš Taaffe-jeve vlade in sedanje državnozbornske večine.

O odstopivšem ministru Zemljakovske-vev trdijo nekateri, da bi bil z enakem veseljem deloval v zvezi z levičarji, pa da se mu je prestrigla nit proti volji.

Lice vlade kaže toraj večjo celoto, enoličnost in stanovitnost, kakor pred, ena maroga na najvažnejšem področju se pač tudi sedaj še kaže, toda ni dvomiti da se ta maroga ali da izmiti, ako pa bi to ne šlo, morala se bode izrezati.

Pa lice je spreobrnila tudi zbornica sama: Pogreša se njej velikonemški rogovilež Schönerer in njegovo mesto zavzima župnik, ki bode gotovo tudi odločen trden Avstrije. Tudi srditega velikonemca Pickert-a pobrala je smrt, žalibog pa tudi izglednega politika in govornika Greuter-ja in blagega Izidorja Zota.

Na predsedništvu dobi stari Smolka na svojo desnico levičarja Chlumecki ja na svojo levico pa desničarja Zeithammer-ja, kar je očitno nekako narobe.

Naši dopisi.

Iz Celovca (*Cesarska slavnost in razkritje msgr. Andrej Einspielerjevega spomenika.*) Celovška podružnica sv. Cirila in Metoda praznovala bo dne 14. novembra spomin 40letnega vladanja presvitlega cesarja Franca Jožefa I. Nadejamo se da bo veselica izborna; vabimo tedaj vse rodoljube, ki morejo od doma, da nas gotovo počastijo isti dan. Veselica bo zvečer v prostorih hiše katol. rokodelskih pomočnikov. — Isti dan popoldne ob 4. uri se bo razkril Einspielerjev spomenik na mirodvoru pri sv. Rupertu. Hvaležnost do toliko zaslužnega moža bo gotovo privabila mnogo rodoljubov z dežele in sosednih nam slovenskih pokrajin. Spomenik je jako lepo in okusno delo ljubljanskega kamnoseka Srečko Tomana in dela mojstra vso čast. Na svidenje toraj dne 14. novembra! Delavni dan, to je sredi se je zato izbrala, da se zamore vstreči po večstranskej želji duhovščini, ki se namerava slavnosti v obilnem številu udeležiti, a je ob nedeljah bolj na dom navezana. Nadejamo se tudi od drugih rodoljubov obilne udeležbe!

tedaj nas vse to napotuje na daljni jug in na vzhodno Azijo, od koder je vsa kultura v Evropo došla.

Ni tedaj dvojbe, da je kultura stanovnikov na kolji mlajša od egipetske, in gotovo je tudi, da ni v starosti ene in druge velike razlike. Stanovniki v stavbah na kolji še niso imeli ozimine, ne konoplje, ne razne povrtnine. Grki in Rimci so v zgodovinskeji dobi uže vsega tega imeli. Kedar je rimski narod došel do alpinskih jezer, tedaj stavb na kolji ni bilo več, in tudi ondotni narod jih je popolnoma pozabil. Heer računa, da so stavbe na kolji morale stati uže 1000 do 2000 let pr. Kr., in ako verujemo njegovemu računu, tedaj ni kultura žitaric pri teh stanovnikih dosti mlajša od one v Egiptu.

Če še enkrat preletimo vsa ta naša razmatranja, tedaj hočemo videti, da najstarejši sledovi kulture žitaric v Egiptu, v zahodnej in vzhodnej Aziji, ter v južnej in v osrednjej Evropi segajo v prešlost od 4000 do 5000 let. Kultura je ta tedaj vrlo stara, in vsi podatki nas upotujejo na to, da jej zibeli iščemo v Aziji. No tu moramo omeniti še ene kulture, ki je od te mlajša, pa se je razvila samostalno in brez kakega tujega vtikanja. Kedar so odkrili Ameriko, našli so Mehiko in Peru v najlepšem razvoju kulture. Tej kulturi moramo se tem bolje čuditi, ker je tam svet imel mnogo manj bilin in živalij, katere je mogel vzgajati in rediti. Ali pri vseh teh slabih sredstvih je dosegla ta kultura ono višino, na katerej so nekđaj stari Egipetci bili. Glavni kulturni bilini, koruza in korun, bili ste ob odkritju Amerike uže tako razširjeni, da ne bodedo se zmotili, ako velimo, da je poljedelstvo v Ameriki vsaj 2000 let staro.

„Nasledki šnopsa“.

(Dalje.)

Pujsem sta ga pokladli.

Lepa je zarija ob vzhajajočem solnci; krasno se leskeče jutranje solnce v srebrnih rosnih kapljicah; veličastna je barva brezbrojnim cvetlicam ob času cvetja; prekrasni je beli limbar, to znamenje krstne nedolžnosti, opravljen v svoji veličastni obleki; lepša krasnejša in veličastnejša kot vse te minljive stvari. dražja kot vsi biseri in dragi kameni cele zemlje je pa nedolžna, čista in neomadeževana duša človekova. Vsak, tudi največji spridenec nosi do takega nedolžnega in čistega človeka, neko gotovo spoštovanje v svojem srci; dozdeva se mu tak človek nekaj svetega, nekaj nedotakljivega.

Resnično je, da, dokler si človek prizadeva ohraniti mirno vest, veseli ga vsaka stvar, ljubko in veselo prepeva, z veseljem dela, je z vsem, kar mu Bog pošlje, zadovoljen, je vedno udan v voljo božjo, nobenega truda se ne boji, a po storjenem delu pa sladko in mirno počiva. Nedolžni človek je navadno tudi krotak in pohleven ter usmiljen in dobrotljiv; če le more rad

drugim dobro stori, ne želi nikomur nič slabega, a vsakemu pa vse najboljše.

Ko bi se nedolžnost, ta nebeška hčerka, med vsemi stanovi tako čislala, čuvala in varovala, kot to zasluži, oj, kako bilo bi potem lepo, veselo in prijetno v vsej družbi človeški! Vsa hinavščina, potuhnjenost in zvijača bi zginila, na teh mestu pa prava poštena odkritosrčnost kraljevala.

Nedolžnost pa enkrat zgubljena, zgubljena je za vselej; ne da se na vse večne čase več nazaj pridobiti, tudi s krvavimi solzami ne. Zapravljena nedolžnost in zgubljena čistost tira pa obupanega človeka dostikrat v najstrašnejše druge pregrehe in hudobije; kolikokrat nista temu v nebo upijoči umor in samomor kot posledica? Nekaj tako strašnega dogodilo se je pred malo leti za čas Plahtača v Zalesji.

Pri Zaplotniku bilo je sicer malo, a čedno in dobro posestvice. Oče in mati imela sta edino hčerko Nežico, bila je krasno dekle, brdke postave. Do 20. leta svoje starosti bila je Nežica pravi uzor deviške čistosti in nedolžnosti; delala je z veseljem, molila rada in pobožno ter je svoje stariše ljubila, a spoštovala pa tudi vse druge domače posle, kakor to Bog zapoveduje. Vražja Plahtačka sta pa polagoma tudi v tej bogoljubni družinici s pomočjo tekočega hudiča napravila popolni razdor in pogin. Očetu in materi je uže precej dobro dišal; Nežica se pa ni dala do njega. Kaj se zgodi? Ko enkrat gre sama h Plahtaču nekaj za dom nakupit, pretauta in prevari jo ta, da se ga do nezavesti pri njem naleze; nevajeni treba ga ni bilo ravno dosti. In Plahtač ta ostudna vreča vseh pregreh in hudobij porabi to priliko in dosedaj še nedolžno in dobro Nežico oropa njene krstne čistosti in nedolžnosti. Britki nasledki temu niso izostali. Ko mati to vidi, bila je vsa obupana. Očetu molčali sta obe o vsem; ravno tako tudi pred svetom vse zakrivali. H Plahtaču se ni dala spraviti nobena več. Tudi očeta sta polagoma pregovorili, da je ta peklenški brlog zapustil. Čas hiti naprej z vsemi svojimi silami, ustaviti se ni dal. Nežica je obolela; k njej ni smel, razun njene matere, nobeden drugi. Ko so dobra vaška dekleta, katerim bila je popreje Nežica kaj ljuba in prijetna tovarišica, mater njeno o njej povpraševala, tajila jim je ta na razne načine pravi položaj svoje hčere ter jim rekla, da je sicer za vročnico hudo bolna, a da kmalu zopet popolnoma ozdravi, zatrjevala je, da je zdravnik popolno prepovedal vsakateremu Nežico med njeno boleznijo obiskovati, ker potrebuje nemotenega pokoja in miru. V resnici pa mati ob tem času prav z nobenim človekom, tem manj pa še sé zdravnikom zaradi bolezni svoje hčere govorila ni. Slednjič čas svoje se seboj prinese; ustvarjeno bilo je malo bitje moškega spola. S tem dospela je materina in hčerina zadrega do svojega vrhunca. Sami si niste vedeli kaj in kako pomagati. Da bi ta sramota preje tako uzorne Nežice med ljudi in na dan prišla, bilo je za obe kaj strašnega, neznosno, obupno. Sam vrag se ob takih prilikah človeka z vsemi svojimi silami rad

polasti, ga v novo še večje zlodejstvo zapelje in v brezno pogube pahne. Tudi te dve revi je na vse zvite načine mučil in tental ter jih do strašnega zločina zapeljal; sklep bil je storjen in izvršen.

Toliko usmiljenja imeli sta zbegani revi, da sta nežno bitje v sili z vodo oblili, več pa ne.

Tam v zadnjem kotu kuhinje bil je vzidan velik kotel, v katerem se je pujsem kuhalo. Navadno se je ta z razno ropotijo uže zvečer naložii, kar se je potem med nočjo pujsem za drugi dan polagoma skuhalo.

Pri Zaplotniku bilo je vse mirno in tiho; pozna noč je; oče in druga družinica so vsi v trdem spanji, spanje jih je popolno v svoje dobrodejno naročje sprejelo. Le tam v stranski sobi bijeti mati in Nežica hud boj, ali bi, ali ne bi zvršili strasni naklep. Zapeljivec premaga; mati reče: „Nažgi luč in posveti mi, mudi se.“ Rečeno, storjeno. Kmalu sta pri velikem kotlu tam v kotu kuhinje; Nežica sveti; mati privzdigne z eno roko pokrov, z drugo pa zagati detice med kuhano in napol vrelo oblodvo. Drugega dne ob navadnem času spravi se dekla nad kotel in pujse nakrmi. Prec, ko kotel odkrije, iznenadil jo je nek nenavadni duh; to pove tudi pri kosilu (zajutniku) drugi družini. Mati prebledi in pade v omedlevico; ko zopet pride k zavesti in jo oče praša, kaj da jej je, odgovori: „Nič posebnega, le po noči nisem nič spala; Nežici bilo je do smrti hudo.“

Ko je pa dekla potem kotel o poludne do čistega spraznila in ga nameravala z novo prekuho za pujse napolniti, ni se malo prestrašila, ko je na dnu dobila še več malih mehkih koščic, in drugih sledov hudo delstva.

Vse to postalo je še istega večera kot čudna novica, o kateri je cela vas govorila.

Nesrečna mati je svojemu možu vse obstala, kar se je zgodilo. Mesto edine sramote, katere bi bil sicer prokleti Plahtač se svojim šnopsom nad to družino nakopal, sledilo je še več drugih prav bridkih nasledkov. Komisionalna preiskava izvršila se je in je dokazala pravo dejanje. Obe: mati in Nežica zapadli sta daljnemu sodnijskemu postopanju. Mati je v kratkem popolno zbledla za vselej; sodnijska preiskava na pram nje je morala prestat ali prenehati. Nežica obsojena bila je pa v šestletno ostro ječo. Dostala je sicer svojo kazen; britki spomini, tuga in žalost, nakopali so ji pa jetiko, voljno je prenašala vse bolečine in trpljenje, ter je kmalu spokorjena se zaupanjem v milost Božjo zaspala v Gospodu.

Mati njena živela je potem v svoji blaznosti še nekoliko let; proklinjala je pa neprestano Plahtača in njegov šnops, kateri je preje tako pošteno Zaplotarjevo družino tako strašno razdejal. Slednjič so to revno in razdejano mater našli zmrzlo neko noč na pragu pred hišo.

Posebno svarilen izgled vsem ženskam!

Naši dopisi.

Iz Ljubljane. — „Matica Slovenska“ razpošila členom svojim ravnokar knjige za tekoče leto: vsak člen prejme sledeče čveterje knjige:

- a) letopis za leto 1888. ki obsega 298 strani.
- b) „Slovenci in leto 1848“ spisal Jos. Apih, profesor v Novim Jičinu, obsega 302 strani.
- b) „Fran Erjavčevi izbrani spisi,“ vredil Fr. Levec, obsega 250 strani, in
- d) Povest: „Prihajač“ spisal Fr. Dolinar, ki obsega 104 strani.

Že imena knjig kažejo, da zopet letos Matica postreza členom svojim z obilnim in raznovrstnim zanimivim gradivom za poduk in razvedrenje.

— „Zlati orehi.“ V zalogi R. Miličeve tiskarne v Ljubljani prišla je v drugem natisu na svitlo knjižica „Zlati orehi“ s podobicami na 126 straneh obsegajoč 42 povestic za našo nežno mladino.

Knjižico spisal je znani naš pisatelj za mladino Ivan Tomšič, in prepričani smo, da je ime pisateljevo že dosti priporočila za knjigo. Tudi cena knjižici ni previsoka, ker stavljena je za mehko vezano 35 kr. za trdo lepo vezano pa 50 kr. po pošti doposlana vsaka 5 kr. več. — Ravno sedaj so gotovo za sv. Nikolaja posebno dobro došli „Zlati orehi“!

— Obrtne strokovne šole v Ljubljani se prično 3. decembra. Vpisati se je možno od 26. nov. dalje vsako dopoldne od 9 - 12 ure. Učenci (učenke) naj se oglase s svojimi stariši ali pa z njihovimi namestniki v pisarni strokovnih šol (Virantova hiša, Zvezdarske ulice I. nadstropje,) ter naj prineso s seboj spričevalo o dovršeni ljudski šoli in dokaz, da so spolnili 14. leto. Vnanjim učencem in učenkam je vodstvo pripravljeno dajati nasvetov za dobro in primerno stanovanje. Kakor se nam poroča, se bode otvorjenje obeh zavodov slovesno vršilo, ter ima biti jedna točka slavnostnega programa, po katerem bode ljubljansko mesto praznovalo 40letnico vladanja Nj. veličanstva.

— Kranjsko deželno posojilo. Avstro-ogerska banka je denarnemu zavodu „Unionbank“ na Dunaji naznanila, da je veliki svet avstro-ogerske banke v seji dne 11. oktobra 1888 sklenil, da se 4% obligacije deželnega posojila vojvodine Kranjske pri vsih glavnih in podružnih zavodih avstro-ogerske banke smejo v zalogo jemati, oziroma na nje posojilo dajati do 75% njihove vsakdanje tržne vrednosti po predpisih, kateri veljajo pri tej banki pri obrtniji s posojevanjem denarjev.

— Kmetijsko predavanje o trtni uši bode imel tajnik kmetijske družbe Gustav Pirc v nedeljo 18. t. m. dopoldne po cerkvenem opravilu (t. j. ob 1/2 9 uri) na Slapu in popoldne po cerkvenem opravilu v Planini nad Vipavo. V nedeljo 25. predaval bode pa v Podragi in na Gočah in sicer ob uri, ki se bode še določila. Dnevi za predavanje v Vipavi, Vrhpolji in Budanji se bodo pozneje določili.

berg v Prago pšenice z egipetskih grobov, ki mu je kalila. O tej pšenici se je mnogo govorilo, no dandanes sodijo, da je tudi to bila navadna goljufija, ker so pozneje mnogo zrn z egipetskih grobov posejali, pa ne eno ni kalilo. V grobovih starih Peruvancev in Mehikancev so našli tudi mnogo, katero kulturno bilino, in koliko bilin so nam ohranile stavbe na kolji, omenili smo tudi.

Tudi povest starih narodov zná nam kedaj razjasniti vprašanje o rodu pojedinih kulturnih bilin. V prvej vrsti najzanimivejša je za nas povest kitajskega cesarstva, kjer je prastara kultura vzgojila mnogo naših koristnih bilin. Nova raziskovanja so pokazala, kako je tudi povest več potov prirodoslovca zavela na krivo pot. Grški in rimski povestničarji so jako radi zapisovali glasove o domovini kulturnih bilin, in v njihove vesti se je verovalo vse do nedavnaj, dokler se ni dokazalo, da so krive. Grki in Rimci so imenovali breskvo perzijansko jabolko, ker so jo s Perzije dobili, in se je vse do nedavnaj mislilo, da jej je Perzija domovina, dokler se ni dokazalo, da je s Kitaja prišla. In takih primerov je mnogo. Najstarejše vesti o domovini koruze so bile gotovo vse skrivljene in zmišljene, in takih slučajev je več v povesti.

Naposled mora nam še tudi jezikoslovje na pomoč priteči, kedar iščemo domovine kulturnim bilinam. Narodna imena nam pogosto prikazujejo, kako dolgo človek bilino vzgaja in od kodi jo je prejel. Jezikoslovci so nas poučili o sorodstvu naših jezikov, in njihova raziskovanja pripeljejo nas več potov tudi v domovino kulturnih bilin. V Aziji je živel v prastarej dobi močno in kulturno pleme; bili so to Arijci. Pred 4500 leti so se začeli zahodni Arijci v Evropo seliti. Jezikoslovna raziskovanja so dokazala, da so vsi naši evropski jeziki razen baskijskega, finskega, turškega in madjarskega, razvili se z jezikov zahodnih Arijcev. Vzhodni Arijci pa so se počeli pred 3500 leti seliti v Indijo, na Javo in Cejlon, in tu so nastali današnji jeziki, kateri izhajajo s sanskrta vzhodnih Arijcev. Ako tedaj naši jeziki katero kulturno bilino z istim imenom nazivajo, pa je to ime sanskrtske korenine, ondaj znamo, kje nam je iskati zibelj samej bilini.

Vidimo, da to ni tako lahek in jednostaven posel oslediti domovino kulturnih bilin. Od kar so začeli biline vzgajati, prešlo je na stotine let, in v tem dolgem času so se zbrisali mnogi sledovi, kateri bi nas brez velike težave koj na pravo pot pripeljali. Spremenile so se biline, spremenili so se narodi in njihovi jeziki, in če ne bi človeku vse znanosti na pomoč priskočile, težko bi kedaj do istine so dokôpal. Z neumornim trudom razsvetljenih glav se napredovale v veliko vse znanosti. Dandanes ste nam Kaldejska in Egipet bolje poznata, kakor sta bila pred 2000 leti Grkom in Rimcem. Dandanes izpravljajo učenjaki pogreške Herodotove. Botaniki zopet, ki so preučili bilinstvo Grške in Italije, odkrivajo in izpravljajo zmote in nedostatke v spisih Teofrasta, Dioskirida in Plinija. Početkom tega sto-

letja se je mislilo, da nikdar ne bodo prišli na sled domovini kulturnih bilin, ali dandanes jih je uže malo, katerim ne bi domovine vedeli. In to je vrlo velika pridobitev, ker znamo, da nas vsaka kulturna bilina vodi kakor daljna luč v temno prešlost človeške kulture.

„Nasledki šnopsa“.

(Dalje.)

Britka fakta.

Do sedaj opisali smo več posameznih zgledov obširneje, kot strašnih nasledkov šnopsa. Gorje res vsakemu kraju, kjer se je ta kuga nastanila; pred njo ginejo duševne in telesne moči, kot bi jih žgal; zamre pa tudi vse npravno življenje in zgine strah božji. Taka godila se je za časa Plahtača in njegovega šnopsa v Zalesji. Da ne bodemo predolgi se svojim opisovanjem posameznih strašnih zgledov, kakoršne je ta vražja tekočina med ubogimi Zalesčani prouzročila, hočemo danes še nekatere prav na kratko in brez imen navesti, to je: greh povemo, grešnika ne.

Bilo je dekle jako čislanege zaleškega posestnika; to dekle bilo je pobožno, krotko in pohlevno; svete zakramente prejemale je prav pogostoma. Večkrat prihajali so snubači to pošteno deklino snubit; tudi oče in mati nista imela proti pošteni zaroki kaj ugovarjati. A hčerka rekla je pa roditeljema vsakokrat: „Pustite me pri miru; jaz hočem do smrti devica ostati, ker tako bode najbolj prav zame in za vas na stare dni“.

Tudi dobro, mislita si stara; vsaki snubači bili so v prihodnje z lepo odpravljeni. Dekle to stavilo se je na očitnih krajih po upljivih osebah drugim dekletom za uzor. Pa kaj se zgodi? Kot Zaplotnikova, padlo je tudi to dekle na ravno isti način.

Obolela je; roditelja nista nič vedela, kaj da je; po zdravnika ni hotela nikakor poslati, pač pa je trdila, da jo bode vodenica zadušila; vrjelo se ji je.

Ko reč do vrhunca dospel, zahtevalo je dekle, da se pošlje po duhovnika, kar se tudi brez odloga zgodi. Spove se in prejme presveti zakrament, se ve, da glavno zadevo pri spovedi zamolči. Kar je nezaslišano, zgodilo se je, da je to nesrečno dekle ravno med prejemanjem sv. zakramentov za umirajoče izvršilo ob enem tudi umor. Ta zločin izvršen je bil ravno na sv. Martina večer pred malo leti. Ko je bil umor dovršen, reklo je dekle, da je vse dobro, od kar se je z Bogom spravila; naj gredo le vsi brez skrbi spat, da bode mogla bolje in nemotena se s svojim Izveličarjem pogovarjati. Zgodilo se je. Ko so vsi spali, spravi sama umorjeno bitje v šupo, kjer je v listje zagrebe in tako do gotovega časa prikriti namerava. Prec drugi dan dobili so domači to stvar in nasledki nastopili so.

Ravno istega dne, toda še po dnevu šlo je drugo enako zapeljano dekle zaleško v mlin po meh moke.

Pot do mlina v bližnji okolici peljala je preko hribca skoz grmovje. Ob tej poti tekkel je na drugi strani hribca precej velik potok. Med potjo napadejo dekleta slabosti, zakrene jo malo v stran na bolj skriti in samotni kraj med grme, in nasledek bil je izvršen. Zapeljanega dekleta je groza, obup se je polasti; sklep je gotov in ob enem tudi izvršen. Malo bitje sama zadavi, ustica pa z listjem zamaši in tako mrtvo truplice v globoki tolmun potoka vrže. Tudi to je prišlo brez odloga na dan.

Obe te dve zapeljani revi bili sta h krati sodnji izročeni; britko bilo jih je gledati, kako sta tarnali in roke vili, ko sta jih orožnika odganjala v preiskovalni zapor. Vsaka zapadla je bila šestletnej ostri ječi. Vse to zakrivil je bil nad njima prokleti Plahtač se svojim šnopsom.

Bila je v Zalesji zopet druga hiša, v kateri vdali bili so se vsi odraščeni šnopsu; oče, mati, sinova in 19letna hčer pili so ga vsi kot vodo. In kaj se je slednjič ob taki splošni pijanosti zgodilo? Groza me je povedati.

Prišel se je pošten fant iz okolice v Zalesje ženit ker pa ni deklet poznal, povpraša merodajno osebo za svet. Ta sicer pravi, da se bode v Zalesji teško kaj prida in poštenega dobilo; a vendar se domisli neke dekline, hčere trdnega Zaleščana, ter mu jo nasvetuje in gre še z njim pomagat snubiti. Okoličan bil je lep, čvrst mladenič in v vsem svojem vedenji, govoru in obnašanji videti še popolno nedolžen in nespriden. Zaleščanom je dopadel; zaroka bila je brez ugovorov dognana in priprave za svatbo se prično, oklici minejo in poroka se izvrši. Prav mirno življenje bilo je v tej hiši z novo gospodinja skoz dva meseca in tri tedne. Kar neutegoma zboli in nasledek te bolezni bil je čvrsti deček. Kako se je mladi mož temu čudil, svoje žene do dneva snubitve nikoli videl ni, a sedaj mu pa v tako kratkem času take kolače prinese! Kako bilo je v tej hiši v posledici, misli si vsakdo sam lahko, gotovo pa britko in žalostno vsaj za moža, čeravno bil je dober in krotak, da malo tacih. Revež!

Naši dopisi.

Dobrova 26. novembra. (*Javna zahvala in priporočilo.*) Gospod Ivan Bonač knjigovez na Poljanski cesti h. števil. 10 v Ljubljani, povezal bil je za darila tukašnji šolski mladini ob zadnji cesarski slavnosti tako rekoč kar neutegoma 60 različnih knjig in knjižic v poluplatno, vse delo bilo je kaj lično in trdno izvršeno ter so bili natisnjeni pozlačeni napisi na stranicah. Ko sta podpisana izvršena delo v roke prejela ter priloženi račun prečitala, nista vrjela lastnim očem, ali je res tako, ali se je g. knjigovez morda kaj pomotil, da je račun tako nizek in tako ceno nastavljen za krasno vezanje. In vendar bilo je vse tako.

Po vrhu tega je pa g. Bonač tudi pri njem nakupljene molitvenike za darila otrokom dal zelo po nižani ceni, rekoč, da mora tudi on našim otrokom malo

veselja napraviti. Za vse to izrekava vrlemu poštenjaku slovenskemu tukaj srčno zahvalo.

Priporočava pa tudi ob enem tega izvrstnega knjigoveza prav toplo vsem krajnim in c. kr. okrajnim šolskim svetom, dalje vsem učiteljskim, šolskim in farnim bukvarnicam, kakor tudi vsakemu drugemu posamezniku, da mu izročajo svoje knjige in druge reči v vezanje. Zagotovljeni naj bodo, da ličnejega in cenejega vezarskega dela, kakor tudi točneje postrežbe v tem oziru ne dobodo kmalu kje drugje. To vestno pričava in trdiva iz večkratne lastne skušnje. Toraj svoji k svojim!

Josip Zorc,

predsednik krajnega šolskega sveta.

Matija Rant,

šolski voditelj.

Iz Železnikov 21. nov. (*Raznoterosti*). Lepega vremena v praznik sv. Uršule letos smo se pri nas za to veselili, ker stari ljudski pregovor pravi, da če je ta dan lepo, na sv. Martina dan pa grdo, se potem lahko dobiva in spravlja stelja. Ali sv. Martin nam ni bil postrežljiv. Že ene dni poprej dali so nam od obnebjaja sneg; mislili smo, če smemo tako govoriti, da ga nam je sv. Martin na račun naprej poslal. Pa, motili smo se. Po pregovoru: Če je na sv. Martina lepo vreme, je v treh dneh potem sneg, zgodilo se je tudi v resnici tako. Dan je bil lep, solnčen, in še pred ko v 3 dneh padal je na prejšnji sneg zopet novi. Precej veliko se ga nam je bilo nasulo. Zdaj je, hvalo Bogu! precej zelo zopet skopnil, in ljudje se na vse kriplje pomakujejo za steljo, da bi preskrbeli nedolžni živinici čez zimo topla ležišča, in pa, kar ni nič manj potrebno, da bi imeli na spomlad kaj voziti iz hlevov na njive, gnoj namreč.

V zadnji tretjini meseca oktobra smo imeli tudi pri nas za oni čas neizrečeno hudi mraz. Odkar sta jela nastopati tako zgodnja zima, pa tako pozna spomlad, poletja, t. j. prave toplote pa je od leta do leta manj, silijo se pisalci teh vrstic mnogokrat v spomin besede prof. dr. Reitlechner-a, katere je govoril v Dunajskem gospodarstvenem kurzu l. 1869 svojim slušateljem. Djal je n. pr.: Zemlja se v svojem sukanji okol solnca od leta do leta čezdalje bolj od njega odmikuje. V teku let oddaljila se bo tako, da bo vse, kar je na njej, mraza poginilo: zemlja in vse na njej bo zmrznilo.

Ali bo res tako, ne zdrznemo se terditi, smo premalo študirani na to. Da imamo pa mraza od leta do leta več, toplote pa vedno manj, sploh je znano.

Praznik sv. Elizabete, kot Ime-dan naše presvitle Cesarice je tukajšna šola po večletni navadi tudi letos prav primerno praznovala. Ozališani je bila od zunaj z zastavami; še lepše pa znotraj. V učni dvorani je bila sprednja stena okinčana z dopersno sliko presvitle Cesarice, katero so obdajali venci, grba državni in deželni, ter zastave: cesarska, bavarska, avstrijske in deželne. Mladina vdeležila se je po ministerialnem ukazu vskupno sv. maše, in potem v šoli še posebej za presvitlo Cesarico molila, Njim slavo-klicala in pela

okoli Sinaja, na Kavkazu, ob Kaspiškem morju in po drugih krajih zahodne Azije in po tem ni dvomiti, da mu je tu prva domovina. Čudno pa, da v egipetskih spominikih ni dvovrstnega ječmena, dočim so ga v švicarskih stavbah na kolju našli, da si je tu šestovrstec bil mnogo navadnejši.

Navadni ječmen (*Hordeum vulgare*) je štirivrstec, in ga dandanes največ sejejo. Zná se, da so ga uže v starodanem času vzgajali, ali gotovo ne toliko, kolikor dvovrstnega in šestovrstnega. V egipetskih spominikih in v švicarskih stavbah na kolju ga niso našli. Divjemu tudi niso prišli na sled.

Ječmen šestovrstni (*Hordeum heastichon*) je bil v starodavnem času najbolje razširjen. Vsi kulturni narodi starega veka so ga vzgajali, in našli so ga v egipetskih spominikih, pa v švicarskih in italijanskih stavbah na kolju. Ne zna se pa še, ali se nahaja tudi divj. De Candolle mu ni prišel na sled.

Najnavadnejša današnja naša vrsta ječmena je tedaj najmlajša, in ker je niso dobili divje, toraj je verjetno, da je postala z vzgojem od dvovrstne ali šestovrstne. Dvovrstnemu ječmenu se zna za domovino, a šestovrstnemu se še ne zna, in je mogoče, da je tudi on postal z vzgojem od dvovrstnega. Po tem takem bi bil dvovrstni ječmen praroditelj vsem drugim vrstam, a domovina prve kulture bi bila v zmerno toplih zemljah zahodne Azije.

Oves je samo v hladnejših in neplodnejših krajih krušna bilina, sicer pa ga dandanes sejejo samo za zobanje konjem. Samo potreba more človeka prisiliti, da se hrani z ovsenjakom, ker je tak kruh suh in brez prave slasti. „Ne morem ga jesti, preveč me praska,“ toži marsikdo v starih letih. Domovina ovsu je v severnih krajih.

Starodavni Egipetci in Hebrejci niso ovsu vzgajali. Sanskrt in novejši indijski jeziki nimajo imena za oves. V Indiji so začeli še le v novejšem času Angleži oves sejati za konje. V Kitaju spominjajo ovsu prvi pot v nekej povestniškej knjigi desetega stoletja po Kristusu. Rimci ovsu niso sejali. V švicarskih stavbah na kolju se nahaja oves iz dobe brovza, v italijanskih stavbah na kolju ga pa ni. Z vsega tega moremo sklepati, da so v starejšem času oves vzgajali na severu od Grške in Italije, in da se je še le kasneje na jug razširil.

Divjega ovsu niso še nikjer našli, dočim je podivjanega uže mnogo vrst. Nobena žitarica tako hitro ne ponivja, kakor oves. Največ podivjanega ovsu nahajamo po avstrijskih pokrajinah, a vzlasti v Hrvatskeji in Ogorskeji. De Candolle sodi, da je domovina ovsu v zmerno toplih krajih Evrope.

Proso se izgaja s pšenico in ječmenom uže od najstarejših časov. Znamo, da so stanovniki s švicarskih stavbah na kolju mnogo se hranili s prosnim kruhom. Divjega prosa še nišo našli, vendar sodi De Candolle, da bi mu domovina mogla biti v Egiptu in v Arabiji. S prosom nahajamo uže v najstarejšej dobi mohar, s

katerim so se ljudje mnogo hranili. Mohar so poznali v švicarskih stavbah na kolju, v starem Egiptu in v Kitaju. De Candolle trdi, da je mohar nekdanj divj rasel v Kitaju, Japanu in po Indijskem Otočju.

„Nasledki šnopsa“.

(Dalje.)

Vse pride na dan. Konec Plahtača in njegove Bete.

Vse, karkoli kedo stori, preje ali sleje na dan pride; tudi Plahtačeve hudobije, koje je po svetu in v Zalesji doprinašal, postale so očite, — izpovedal se jih je sam. Prišlo je pa tako-le: V obupnosti zavoljo zgubljenega premoženja se nekega popoldne „kratkega“ prav dobro navleče. Ves razvnet namerava potem si živce malo vzunaj na prostem ohladiti; krene jo, opotekaje se, doli pod hišo na vrt, kjer prav kmalu, kakor bil je dolg in širok, pod staro hruško na goli zemlji obleži in trdno zaspi. Domači mislili so, da je šel kam po kakih opravkih; niso ga iskali. Ko se Plahtač prebudi, bila je uže pozna noč. Ves rosan je; glavo ima teško, boli ga hudo, po udih mu vse mrgoli, mraz ga trese; zvezde lesketajo mu nasproti z lučicami vsakovrstnih barv, le z ono ne, ki jim je lastna. Vrh hruške oglašja se pa čuk kaj dolgočasno in tužno. Plahtač spravi se na noge in toliko zavednosti, da ve kje je; z veliko težavo leze ves omotičen domov. Beta ga spravi v posteljo. Na zahtevo skuha mu potem vina in močne črne kave; s tem je upal se zopet ogreti in se nasledkom prehlada izogniti. Pa zgodilo se je ravno nasprotno; napade ga huda vročinska bolezen, kateri je bil s kuhanim vinom in močno črno kavo kaj močno podkuril. Še to noč je prišel ob zavest in se je zmešal. Poslalo se je po duhovna in po zdravnika; opraviti pa tu ni imel nobeden nič, bilo je prepozno. Sé svetim poslednjim oljem bili bi ga mazilili, a kolikor krat so se gosp. župnik njegovi postelji približali, tolikokrat pričel je, kot bil bi obseden, besniti, tuliti, rotiti in z vsemi štirimi na vse strani mahati in udrihati. Solze britke žalosti so jih polile, ko so zapuščali nesrečnega Plahtača. —

Zdravnik tudi previdi, da so za Plahtača vsaka zdravila odveč ter da se mora bolnika osodi prepustiti. Vse, kar je skušeni zdravnik nasvetoval; bilo je, da je zaukazal glede bolnika nekaj gotovi red. Podučil je ljudi, osobito Beto, tako-le: Bolniku ne smete prav nikakoršne hrane toliko časa siliti, da jo bode zopet sam želel; skrbite pa za to, da bode vedno postelja in perilo na njem snažno, snažna mora biti tudi soba, osobito njena tla; soba naj se prezračí vsaki dan po parkrat dobro, da tako dobi bolnik svežega zdravega zraka; pogrnen naj bode bolj na lahko, ne pa tako, da bi se pod gromado odeje sam v svoji vročini kahal; v sobi naj ne bode preko 13° R. toplote; soba naj se

tako prezračuje, da preprih zraka bolnika ne doseže. Sveže čiste studenčne vode, katera mora pa popreje v čisti snažni posodi uže nekoliko ur stati in svojo prvotno mrzloto precej zelo zgubiti, mu dajte piti; kolikor jo hoče. Kadar bode začel popolno noreti, čuvajte ga, dobro, da vam ne uide na prosto in se tako iz nova ne prehladi — nov prehlad bil bi zanj tudi gotova neizogibna smert. To edino je, kar vam ob tem slučaju priporočati morem. Ako bode tako ravnali, bode bolnik še ozdravel, ker ima pljuča popolno krepka, trdna in zdrava; a bolezen njegova pa utegne trajati najmanj šest do osem tednov. Vse, kakor je zdravnik povedal, se je do pičice zgodilo.

Plahtač je prve dni svoje boleznii strašno divjal, pri tem spovedal se je vseh svojih v nebo vpijočih pregreh in krivic, kolikor jih je v vsem dosedanjem življenji svojim storil. Krivice in sleparstva, umore in pohujšanja, požig Lemovčev itd. našteval je sporedno, kot bil bi se o tem započeti še le z Beto svojo dogovarjal, kako bi se dognati dalo; ko je bil čin dovršen, pripovedoval je zopet, kako se jima je hudobno dejanje proti vsemu pričakovanju po sreči izšlo. Tako govorjenje trajalo je skoz celi teden. Ko je Plahtač krizo prestal, umiril se je nekoliko; moči so mu bile močno opešale, ni se mogel sam skoraj več ganiti ne.

Vsi pa, kateri so prve dni hodili Plahtača med boleznijo obiskovat in ga čuvat, da ni na prosto ušel, strmeli so nad rečmi, o katerih je v svoji blodnji govoril in pripovedoval; večkrat bilo jih je kar groza in strah tega, kar so slišali. Ob takih trenutkih je bila Beta večkrat vsa sama iz sebe, zarudela je pogosto, ne sramožljivosti, nego strahu, da bode obeh grešno življenje popolno na dan prišlo, in sama ni vedela, kam bi se bila dejala. Tarnjal je Plahtač tudi o svoji gmotni zgubi, ter pri tem proklinjal Boga, svet in sploh vse od kraja.

Iz prve zadrege si je Beta s tem nekako pomagati skušala, da je ljudem pripovedovala, kako je bil njeni mož, skoz in skoz poštenjak, v svojih mlajših letih večkrat po krivici preganjan, da je moral veliko prestati itd., da je pa med vsemi ljudmi na zemlji najboljši človek in da mu tako govorjenje ne vest, ampak njegova huda bolezen na jezik poklada. Nevedeni in neskušeni ljudje so ji, kolikor toliko tudi vrjeli in oba pomilovali. — Le Žvanov Šimen je bil vsemu temu neverni Tomaž. Kar naravnost je trdil, da je Plahtač se svojo Beto vse hudobije, katere je tako sporedno v svoji blodnji našteval, tudi resnično dejansko bil dognal. Priverjal je Zalesčane, da človek o tem, kar mu vest teži, v pijanosti ali pa ob času boleznij, ki mu in pamet zmešajo, najraje govori. Prav veliko Zalesčanov je to Šimnu tudi vrjelo. Plahtačevi kredit bil je pa s tem v Zalesji tudi toliko kot vničen.

Ker se je za Plahtača med boleznijo njegovo po zdravnikovem nasvetu skrbelo, okreval je v teku osmih tednov toliko, da je pričel po malem vstajati in mu je

začela jed zopet dišati. Olupil se je pa, osobito po rokah in nogah (podplatih) ves, zgubil je vse lase; v pravem pomenu besede, prelevil se je na svojem životu, a vest mu je pa še vedno popolno kosmata ostala. —

Nasledki te boiezni bili so, da se se pričeli Zalesčani Plahtača vedno bolj izogibati. Ko je bil zopet uže precej krepak, prašal je enkrat Beto, kaj to pomeni, da ga shoraj nihče več ne obiše? Povedala mu je natanko o vsem, kar se je med njegovo boleznijo godilo. Na to je obupno zaupil: V Zalesji sva popolno zgubljena; prokleta bolezen, prokleta pa tudi midva oba! Prokleta najina preteklost, sedajnost, prihodnost in večnost! Vragu sva popolno v krempljih; ni je rešitve za naju! — Izdal sem se v moji blodnji sam!

Med tem pripetilo se je pa še nekaj drugega, kar je spridenemu Plahtaču hudo podkurilo. V mestu P . . . kupil bil je pošten premožni Slovenec ono hišo, v kateri je imel Plahtač se svojo sprideno Beto pred zaleško dobo gostilno, imenovano „pri strelcu“.

To hišo, v kateri je potem napravil veliko in slovečo trgovino svojo, dal je vso predelati in jo proti zahodnji strani za nekoliko metrov podaljšati. Predelale, poglobile, in razširili so se pri tem tudi vsi podzemeljski prostori: hrami in kleti te hiše. Ob teh prvotnih delih naletili so delavei na grozne in strašne reči; najdeli so pravo podzemeljsko pokopališče. — Tam proti zahodnjemu koncu hiše, kjer se je mislilo da je zadnji skrajni podzemeljski zid v hramu, so, ko ko so tega prodrli, kar ostrmeli. Iz zad tega zida puhtel jim je nežnosno-smrdeči in kužni zrak nasproti. Za tem zidom najdli so drugi obokani prostor brez oken in brez vsakega odduška. No, to samo na sebi ni bilo še nič posebnega. A strah in groza sta pa kopače in druge delavce navdajala, ko so ob poglobljevalnem kopanju na tem mestu in odstranjevanji zemlje naletili na človeške kosti; kolikor dalje so kopali, toliko več človeških kosti je prišlo na dan. Vsega skupaj izkopali bili so na tem prostori okostja 13 stih odraščeni ljudi. Prec ob prvi najdbi naznanili so to stvar tudi gosposki. Ta poslala je brez odloga na lice mesta svojega zastopnika, kateri je vsem daljnim posledicam strogo in paznim očesom sledil. Ta strašna najdba postala je v trenutku grozna novica celega mesta; staro in mlada govorilo je o tem in ugibalo, od kod ta strahota. O tem bilo je pa vse edino, da so se morali v tej hiši v svojem času ljudje zavratno moriti; le kdo je bil ona zverinska pošast v človeški podobi, ki je take zločine doprinašal, bilo je še tajna zagonetka. Al nič ni tako skrito, da bi kedaj ne bilo očito. Pravični Bog in osoda preganjala sta tega zlodejca do skrajnosti. Vse je prišlo na dan.

(Dalje nasl.)

ga pa, ako zakopljemo v nje na več mestih smrdljivih reči, kakor gobjih rib, rakov, v katran ali petrolej namočenih cap itd.; krt ima namreč kaj občutljiv nos, ogiblje se vsacega smradu.

* Divja ali mačja meta je po „Woch. z. B. des Gartenbaues“ dobra zoper božjast. Bolniku se da vode, v koji smo meto kuhali, piti, ali pa mu držimo rastlino pod nos, da duha njen hudi duh. Tudi zoper glavobol jo priporočajo,

* Marelica, breskve in drugo tako drevje, ki zgodaj ozeleni ter so mu vsled tega nevarni spomladanjski mrazovi, obvaruješ, ako zaprečiš, da se prezgodaj ne vzbudi rast. To pa dosežeš najprosteje tako, ako naspeš okoli drevesa na zmrzla tla snega ter ga pokriješ z listjem ali slamo, da ga ne more solnce prehitro raztopiti. Ker se zemlja, v kateri raste drevo, ne more zgreti, zatoraj se tudi rast ne more oživiti.

„Nasledki šnopsa“.

(Dalje.)

Ko sta se bila Beta in Plahtač spoznala, dala sta drug drugemu nekak spominski dar. Beta kupila bila je lep zlat prstan; na ploščico dala bila je vrezati polno ime: „Frice Plahtač“, znotraj o obodku pa svoje ime z dotično letnico vred. Tudi oni zidar, katerega bil je svoječasni oštir „pri Streljcu“ poklical, da mu je vratica v mali hram zazidal in potem vse stene velikega hrama z enakim belilom pobelil, bil je še živi in slučajno med temi delavci zidarji. Poglabljevanje bilo je dovršeno; le zadnji zemeljski drobiž se je iz tega mesta, oziroma podzemeljskega pokopališča še odstranjeval. Kar se delavcu nekaj svitlega pred očmi zaleskeče, pobere in bil je lep prstan, pokaže ga drugim, ogleda ga tudi oni zidar. Frice Plahtač! reče on, če se ne motim, bilo je tudi tistemu tako ime, ki me je poklical pred toliko in toliko leti, da sem mu bil vratica v mali hramec zazidal. Prstan izroči se gosposki, kronika oštirjev mesta P . . . se pregleda, dozna se, da je bil o svojem času res v tej hiši Frice Plahtač kot oštir „pri Streljcu“. Znanstvena komisija je pa tudi potrdila, da so one izkopane kosti morale prilično ravno toliko let na tem mestu pokopane biti. Vse to opisovalo in opisalo se je tudi po časnikih natančno. Sodnija pričela je pa tudi svoje delo Plahtača zasledovati.

Plahtač bil je sam na par časnikov naročen. Ko o čudni najdbi v mestu P . . . in o svojem prstanu čita, prebledi kot zid. Beta ga upraša, kaj da mu je? Kratek odgovor: „Hudič naji bode uzal“, ter jej potisne časnik v roke, da sama čita. „Iz Zalesja proč!“ rekla je. „Kam?“ vpraša Plahtač; „pravica uže povsod za nama stiče. Tukaj sva skoraj še najbolj varna; premoženje je pošlo, rešitve ni, naj bode kar hoče, vragu tako ne odideva.“

Od sedaj naprej bil je Plahtaču „šnops“ edino zavetišče, v katerem je britke spomine utapljal in s katerim si je pekočo vest zaradi osode ki ga preganja gasil. „Narejeni“ mu je pošel; nažge svečo, vzame „flaškon“ in gre v hram po špirit; natoči ga prilično do polovice. Bil je uže dobro natrkan; radoveden je, koliko ima v sodu še špirta; spravi se nad veho; ko je odbita, postavi poleg nje gorečo svečo, vzame precej močno, zadosta dolgo palico in prične špirit v sodu meriti. Zdelo se mu ga je zelo malo; sam sebi ne verjame, pomeri še enkrat in mokri konec palice tikoma do goreče sveče prinese, da bolje vidi — užge se mu. No, ravno prav, bom pa malo posvetil, koliko je še robe v sodu, misli si. Obvehje bilo je se špiritom namočeno, vname se in plamteča palica zdrsne Plahtaču iz rok skozi veho doli v sod, kjer se špirit užge. Hudo zašumi pri vehi vun in sod se v trenutku se strašnim pokom razleti. Deli razletelega soda zabrisali so Plahtača s tako silo v nasprotno stran ravno na šture velikega soda, da je ta grehota kar na mestu mrtev ostal. Glava njegova bila je preko srede preklana; na dnesu soda ostalo je nekoliko možjan njegovih, druge bile so pa po tleh okolu raztresene. Obleka bila se je od gorečega in razpršecga se špirta na njem unela in popolno zgorela. Drugi goreči špirit stekal se je v znižani kraj, kjer je imel Plahtač zbiralno napravo v zemlji prirejeno, v katero se mu je vlovila tekočina, ako bi bila po kakoršnem koli uzroku iz kakega soda iztekla. Taka bila je mrtvaška sveča Plahtačeva ob njegovej strašni smrti. To bil je njegov britki konec. Njegove v življenji doprinašane hudobije in zla dela maščevala so se strašno nad njim; nepripravljen in nespokorjen, brez vsake tolažbe sv. vere stopil je pred pravičnega sodnika božjega. „Kakoršno življenje, taka smrt“ se je nad njim popolno vresničilo.

Sedmega dne potem je solnce nad Zalesjem, kakor bilo bi krvavo, izhajalo; med dnevom je večkrat skoz temno-sive oblake s pravo bledo mrtvaško lučjo pokukalo; ozračje bilo je zagatno, soparno in dušilno; ljudi je nekaka groza obdajala, zdelo se jim je, da ima kaj hudega, kaj strašnega slediti. Proti večeru prično se oblaki nenavadno gosto kopičiti in temniti; iz daljave zasliši se poredko bobnenje groma; krvavi bliski švigajo vedno pogosteje preko neba, huda ura bliža se vedno bolj in bolj Zalesju. Pesi po vasi tužno cvilijo, kot bi se jokali; živina po hlevih je nemirna. Ljudje po hišah se boje najhujšega, molijo in prosijo Boga za odvrnenje nesreče. Nevihta se unese in potihne. Ljudje spravijo se k počitku. Kar ob 11 uri po noči zopet nevihta prične divjati, strahovito se zabliska in trešči tako, da se vse Zalesje hudo potrese. Plat zvona bije; ljudje vsi zbegani ustanejo; Plahtačeva poslopja so vsa v ognji, strela je tje udarila; Plahtačke ni nikjer; rešiti se nič dalo ni. Ko je ogenj vse uničil, kar je dosegel, je šele ponehal. Ob razkopavanji merišča in gasitvi še tlečih predmetov prikaže se strašni prizor. Na onem

mestu, kjer je marsikateri bil oropan gmotnega premoženja in dušnega miru po Beti, dobili so jo vso sežgano in sključeno mrtvo. Tako jo je tam, kjer je grde hudobije na skrivnem doprinašala, zadela ostra pravica božja in očitna kazen za njene ostudne pregrehe. Glasna pridiga za vse, kateri po grešnih potih trdovratno hodijo in se za Boga ter njegove zapovedi v življenji ne zmenijo.

Tako končala sta sprideni Plahtač in njegova Beta. Britki konec, nasledek šnopsa!

(Konec prih.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

96.

Kukujo.

Svetlikave žuželke so se razširile po vseh krajih sveta. Kresnico dobro poznamo. Najdražestnejši je to mrčes, kateri pri nas živi. Samec se od samice znamenito razlikuje. Samec ima pravilno razvita krila, samica jih sploh nima. Pod zadkom imajo samci in samice rumenkasto pego ali liso, ki se po noči lepo sveti, samo da je svetlikanje pri samcih slabejše kakor pri samicah.

Z našo navadno kresnico nahajamo po osrednjej Evropi še neko drugo enako, toda manjše vrsto. V italijanskih kresnicah so tudi samice krilate; enakih kresnic je po vsem svetu, največ v južnej Ameriki.

Razen kresnic je še drug rod svetlikavih žuželk, nazivajo jih svetlini. Domovina svetlinom je osrdnja in južna Amerika, kjer so jih do sedaj našli do sto raznih vrst. Na vratu, nad prvim parom nog, imajo po dve vzvišeni rumenkasti pegi. Iz teh peg se širi prekrasna, prav magična svetloba. Najrazširnejša in najnadnejša vrsta poznata v Ameriki z imenom „kukujo“. Njegova ličinka živi največ na koreninah cukrovega trsa, ter včasih veliko škodo napravi. Evropejci se niso mogli dosti načuditi prekrasnej svetlobi, ki jo svetlini širijo, in zato jih omenjajo uže najstarejši potniki. Mufet je 1634. l. napisal o svetlinih to le.

„Kukujo je štirikrat večji od naše kresnice. Oči, to je pege, svetijo mu kot svetilki, tako da v sobi moremo čitati, pisati in vsako drugo delo delati. Njih več daje toliko svetlobe, da ž njimi more celo društvo v naitemnejšej noči brez skrbi potovati, ker imajo svetilke, katere ne more ugasiti ne veter ne dež. Kedar razširijo krila, tedaj se jim zadek isto tako lepo sveti. Preden so prišli Španjolci v novi svet, jemali so domačini za luč edino te svetline. Pa tudi Španjolci jih

jemljajo vselej, kedar gredo po noči iz hiše, da ne zaidajo, ali pa če hočejo ž njimi svoje nasprotnike zvoditi in prestrašiti. Kedar sta se Tomaž Caudusius in Robert Dudley s svojo četo po noči na Kubi izkrcala, pa sta v bližnjem gozdu zapazila brezštevilne svetilke pobegnile sta s strahu nazaj na brod, ker sta mislila, da čakajo v gozdu Španjolci s topovi in zapaljenimi luntami“.

„V teh krajih“ pisal je Michelet, potujejo ljudje prav pogosto po noči, da jih ne nadleguje vročina, ki čez dan nemilo žge. Ali potnik se ne bi upal stopiti v temo gostih pragozdov, da ni svetlinov. Vidi jih uže z daleč kako se svetijo, kako švigajo sem in tje, in kako se premetavajo. Vidi jih tudi prav blizo po grmih, kjer sede, pa jih jemlje za sopotnike. Pričvrsti si jih na nogavico, da mu kažejo pot, in da mu odganjajo kače. Kedar začne zora beliti, položi jih s hvaležnosti zopet na grm, ker prosti Indijanec veli: Vzemi svetlina, kedar ti ga je treba, ali ga položi zopet tje kamor gre“.

Na Antiljskem Otočju razsvetljujejo črnici navadno svoja stanišča s svetlini, in pri takih živih svetilkah delajo po noči svoja dela. Kedar hočejo svetlinov naložiti, švigajo z ognjem po zraku, in s tem jih privabijo. Ulovljene živalice nosijo rádi v obližnja mesta, ter jih gospem prodajajo. Gospe imajo male kletke, spletene od vrlo fine žice, v katerih jih njegujejo. Hranijo jih z rezi cukrovega trsa, in dvakrat na dan okopljejo, da ostanejo sveže.

Kedar hočejo mehikanske gospe, da okrase svojo opravo, zašijejo svetline v tenko tkanino in jo pritrldijo na kaput. Druge jih pritrldijo v lase in s te naravnim lepotičjem gredó zvečer na zabavo. Bogate gospe, kedar se hočejo najelegantnejše olepotičiti, vzemejo ponarejenega cvetja od kolibrijevega perja in pravih dijamantov, pritrldijo sem in tje svetlinov, in s tega napravijo v laseh najkrasnejši diadem, ali pa se opašejo s svetlini okoli pasa. Tako olepšane prihajajo na ples, kjer razširjajo okoli sebe dražestno in čarobno svetlobo. Živi ti dijamanti se svetijo živo samo ondaj kedar so živalice sveže in ako niso iznemogle. Kedar se gospe s plesa vrnejo domov, tedaj vzemejo svetline in jih okopljejo, da se očvrsté, in da po noči napolnujejo sobo z nežno svetlobo.

Trgovski brodovi so uže več potov nehoté zanesli po kakega svetlina v Evropo. Tako so se l. 1766. prestrašili stanovniki Sv. Antona blizo Pariza, ko so nenadoma zvečer zapazili, kako po zraku preletavajo nenavadno velike svetle žuželke. In pri Leydonu so 1860. l. našli svetlina, ki je tako lepo zelenkasto svetil, da so mogli tiskano knjigo čitati: 1864. l. so ga prinesli v Pariz, da mu svetlobo preiščejo.

(Dalje nasl.)

pomoči deželni zbor, in gotovo se bo udeležila tudi vlada z doneskom. Kakor hitro bodo pa uvideli interesenti, da je mogoče zopet naseliti rakov, da je delo uspešno pridružili se bodo radi. Da bi vsi ali vsaj razumna večina posestnikov ribarskih pravic po dotičnih vodah ne spravili 3000 gld. skupaj, vendar ne smemo dvomiti, ker so ti posestniki večidel imoviti in inteligentni, in gre najbolj za njihovo korist.

Slednjič bo treba vse postopanje urediti, t. j. določiti, kje in koliko živali se bo vložilo v vsak kraj, poiskati nabirateljev ali skupovalcev rakov in izročiti izvršitev zaupnim možem po dotičnih krajih. Edino c. kr. kmetijska družba je zavod, ki obsega s svojimi podružnicami v gospodarskem smislu celo deželo in katera bi mogla v ta namen pridobiti dopolnilnih moči v svojo zvezo, ako bi ne zadostovale dosedanje.

Da je v resnici uže nastopil čas tu nasvetovanega postopanja, da ni več prezgodaj pričeti z naseljevanjem rakov, še par dokazov: V Žireh opazili so letos zopet rake, ne da bi jih bil kdo prej izpuščal; torej je bolezen tam nekaterim prizanesla. Tudi v Rakovci, malem potoku Besnice za sv. Joštom, prišli so zopet na dan.

Za podlogo ima ta razprava pozvedovanja pri ribičih in drugih zvedencih izza letošnjega potovanja ob vodah Kranjske dežele povodom nove deželne ribarske postave. Vsak, kdor se za stvar zanima, naj blagovoli tu navedene podatke dopolniti in popraviti, če so v čem napačni.

Razne reči.

* Kadar manjka krme, rabi prav dobro žaganje, katero pa tako le priredi: Zmoči je z vodo, osoli ter poškropi s solno kislino. Tako prirejeno žaganje naj leži 6 do 12 ur na majhnih kupih, potem je razgrni in poškropi z vodo, v kateri sta raztopljena soda in klorovo apno. Tako žaganje naj potem čaka zopet 6 do 8 ur, potem pa je dobro za krmljenje. Ako mu prideneš otrobi, žro je goveda in ovce kaj v slast.

* Kako vinu zagatnost odpraviti. Črnemu vinu je zagatnost potreba, belega zagatnega vina pa ne maramo. Vendar je mnogokrat belo vino zagatno in sicer zato, ker je predolgo vrelo na tropinah, ali pa sta bila valjarja grozdnega mlina preblizu skupaj, da sta strla tudi grozodne pelke (peške), katere imajo veliko zagatne črešlovne kisline v sebi. Takemu vinu odvzameš zagatnost, ako narediš za vsak hektoliter vina sneg iz dveh do štirih beljakov. Sneg naj bode potem na hladnem toliko časa, da postane ves tekoč. Tekočo beljakovino precedi skozi platno ter jo prav dobro zmešaj z vinom. Čez nekaj dni postane vino motno, nima več zagatnega okusa in se slednjič učisti. Ako je pa vino še vedno zagatno, tedaj prideni še enkrat beljaka, a pazi, da ne preveč in ravnaj potem z učiščenim vinom po pravilih umnega kletarstva.

* Kako ohraniti krompir. Na Francoskem znajo krompir ohraniti do poznega poletja. To pa tako: V kotel poln kropa denejo dobro opran krompir v mrežastih košarah. Krompir ostane v kropu kake 4 sekunde potem ga potegnejo iz njega in ga razspo po tleh, koder se hitro posuši. S takim ravnanjem se umori v krompirji vse življenje, ostane pa dolgo zdrav, okusen in dober dokler ni novega. Nekateri pridenejo kropu tudi soli, ksr je prav. Važno pa je pri tem ravnanji, da se krompir dobro posuši in da se shrani v temno shrambo.

* Iz stare smetane narediš okusno maslo (puter), ako domešavaš počasi po 20 do 30 gramov soli na vsak liter smetane. S soljo postane maslo ne le okusnejše, temveč tudi čvrstjše. Vsled soli pa se smetana tudi laže pinji.

* Zelena krma za kokoši po zimi. Marsikomu bode znano, kako rada je kuretina listje od akacije. Dobro je zatorej nabirati akacijevega listja, sušiti ga in po zimi ž njim krmiti kuretino.

Podučne stvari.

„Nasledki šnopsa“.

(Konec.)

S k l e p.

Zalesje bilo je pred Plahtačevo dobo pravi uzor stare poštene slovenske vasi. Mir, edinost, prava krščanska ljubezen, treznost, delavnost, varičnost, usmiljenost do revežev in krščanska radodarnost, sploh vse lepe čednosti domovale so med Zalesčani, vse to obdajal je pa tudi trdno gmotno blagostanje. Kakor zapeljivec v paradizi k našim prvim starišem, tako priplazil se je hudobni Plahtač se svojo Beto med Zalesčane kjer sta na sleparski način s pomočjo šnopsa, kakor huda ura razdevala nravno življenje in gmotni blagostan zaleskega prebivalstva. Vsak, kdor se jima je v nastavljeni mreže vloviti dal, bil je zgubljen. To videli smo iz splošnih slučajev in posameznih britkih izgledov naše povesti. Skoz celih 12 let begala in uuičevala sta znana izvržka družbe človeške preje uzorno nravno življenje in trdni gmotni blagostan Zalesčanov. Vse pridige, vsi spomini in svarjenje skrbnih dušnih pastirjev pri zapeljanih revah niso skoz ves ta čas skoraj nič izdale. Da nekateri spridenci so se temu še celo posmehovali in se iz vsega norčevali.

Blaga in vrla gospoda duhovnika sta nad takim grdim življenjem zapeljanih in nekako trdovratnih rev pogostoma britke solzce pretakala; kazalo se je o svojem času kot bilo bi vse to — zaman. A nista obupala. Prav goreče prosila sta Boga in uboge zapeljance pogostoma priporočala v skupni molitvi Najvišjemu in Mariji prečisti Devici da se jih usmili in pogube reši. Molutev skrbnih dušnih pastirjev ni bila brez sadu. Bog

jo je slednjič uslišal. Stanovitna, skupna in resnična pobožna molitev oblake prodere.

Tudi bili so posamezni skrbni očetje in matere pri vseh pohujšljivih in zapeljivih dejanjih grdih Plahtačev vedno v dobrem stanovitni ostali, čeravno se je njih mladina skoraj brez izjeme se vsa spridila in več, ali manj po potih pregrehe hodila. Zares britko je bilo tako življenje za v dobrem zvesto ostale Zaleščane; marsikaj neprijetnega in britkega imeli so od Plahtačev in njihovih zapeljanih privržencev požirati. Dobro je, da pod solncem vsaka reč o svojem času konec vzame.

Ko se je Bogz zadosta zdelo, posegel je sam se svojo pravično roko v mes in konec storil daljnemu uničevanju Zaleščanov po Plahtačih. To pokazal je očitno ob zadnjih dnevih hudobnih dveh spridencev med opeharjenimi Zaleščani.

Huda bolezen Plahtačeva, med katero je sam vse hudobije celega življenja svojega izpovedal, njegova in njegove Bete strašna smrt je zapeljane reve hudo presresla in oplašila. Kes je prišel, a prepozno, zgubljenega premoženja in zapravljenega miru in pokoja vesti ni bilo več moč pridobiti ter v tisti blaženi položaj dovesti, v katerem so bili, ko še Plahtača poznali niso. Vodnjak kopati še le potem, ko je hiša uže pogorela je prepozno. Take bile so rane, katere je ostudni šnops Zaleščanom zadal in katerih nasledki ne bodo več tako kmalu zginili. Krepko svarilo vsakemu da se tega strupa skrbno varuje.

Hudobni Plahtač bil je Lemovcu iz lakomnosti plosopja požgal, da je mogel potem od njega ono hišo kupiti, katero je imel do tega časa v zakupu. Vsled te zavratne hudobije bil je pošteni Lemovec primoran, pri Plahtaču še 500 gld. na posodo vzeti; za ta znesek se je grdoba prec na Lemovčevo posestvo uknjižil, ter je poštenjaka z oderušskimi obresti nameraval popolno vničiti. Lemovec je to nakano kmalu spoznal, rešiti se iz nje pomagali se mu zetje njegovi, in od tega časa ni se več s tem krvoločnikom pečal. Ostal je Lemovec vedno pošten slovenski korenjak; gospodaril je skrbno in uzorno; Bog mu je delo in trud blagoslovil; pridobil si je s pridnostjo in varičnem življenjem zopet premoženja. Trdo skušnjo prenašal je ves čas s popolno udanostjo v voljo božjo. Britko bilo mu je pa, ko je zvedil, kedo ga je bil iz samu peklenske hudobije v toliko nesrečo pahnjal; ni se hudoval, še manj pa zlodejca proklinjal. Kratko je rekel: „Bog me je hotel poskusiti; naj mu bode vse v čast in slavo, z božjo pomočjo prenesel sem vse.“

Kmalu po strašni smrti obeh Plahtačev bila je o njihni zapuščini sodnijska obravnava. Dokazalo se je pa, da je bil greh sam uže vse drugo popolno požrl in zničil, le posestvo, katero je bil Lemovec po znanem zločinu prodati primoran z meriščem vred, bilo je še ostalo. To prodalo se je za nepomenljivo svoto na javni dražbi; kupcev ni bilo in Lemovec jo je za po sodnji nastavljeno cenitev zopet nazaj v last kupil. Skupljeni denar,

kolikor ga je po poravoavi stroškov ostalo, razdelil se je med zaleške reveže; tako nasvetoval bil je pošteni Lemovec in zgodilo se je.

Staro merišče se je vse razkopalo; na tem mestu pozidal je Lemovec novo lepo hišo in trdno ter prostorno gospodarsko poslopje.

Čas je tako nanesel, da je bila poštena gostilna in dobra štacuna v Zalesji prava potreba nastala. Tako bilo je mogoče prebivalcem Zalesja in okolice si potrebnih reči za obstoj svoj v bližnji kupovati ter na dragem času veliko prihraniti. Lemovec se je prošnjam prebivalcev udal ter na starem mestu uzorno gostilno in dobro pošteno štacuno ustanovil. Gostilna ta in štacuna sta še dandanes vsem enakim napravam po deželi za pravi uzor in posneme vredni izgled. V njej se toči zdravo naravno vino, v štacuni pa prodaja trdno in dobro blago proti malemu dobičku. Časi molitve, posta in policijske ure se od prvega začetka sem vedno pri Lemovcu vestno spoštujejo. Za vsakega gosta ima Lemovec v svoji gostilni odločeno gotovo mero, le to in ne več dobi vsakdo pri njem. Grdega govorjenja, kletvic in prepirov on nikoli v svoji hiši ne trpi, isto tako tudi ne godcev in plesa.

Očitni blagoslov božji vlada nad to hišo in Lemovec pridobil si je se svojim krotkim, krščanskim vedenjem napram drugih, z dobro, pošteno in zdravo postrežbo, hrano in pijačo, ter sè snago, ki se posebno odlikuje pri njem, popolno zaupanje vsakega, kdor ga le enkrat obiše. Tako je dobri Bog v svoji previdnosti to, kar je bil ob početku zviti Plahtač Zaleščanom obetal, v resnici še le v poštenemu Lemovcu naklonil. Bog je usmiljen a tudi neskončno pravičen. H. B.

Venceljnov.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

97.

Cikada ali cvrček.

Žuželke morejo tudi glasove izvajati. Nekatero žuželke se oglašajo, kedar hočejo opozoriti svoje drugove in družice na nevarnost, ki jim preti. Muren, ta svirač, ki nam oživlja polje in hišo, izpusti glas kot opomin kedar ga kaj iznenadi. V nekaterih žuželkah so samo samci pevci in godci, samice se z drugimi posli bavijo.

Najglasovitejši pevci med žuželkami so cikade. Nobena žuželka še ni doživela tolike slave, kakor cikade, ker so jih nekdanj najznamenitejši pesniki opevali. S to umetnostjo se bavijo edino le samci. Samice ne znajo peti, in zato je rekel dosti zlobno uže starodavni grški modrijan Xenarch, da cvrčki srečno žive, ker imajo neme ženice. Pevanje cikad je ostro in enolično cvrčanje, in se zato ne moremo čuditi starcu pesniku Vergiliju, ki se je pritoževal na zoprno njihovo cvrčanje. Staro-